

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 10869

YIDISHE DIKHTERINS

*Permanent preservation of this book was made possible by Mark Lee Smith in honor of his
loving and beloved mother and Jewish poet, Selma Moidel Smith*

THE MAX PALEVSKY YIDDISH LITERATURE COLLECTION

YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT
(413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT
NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET,
AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional
symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our
colophon comes from a design by the noted artist
Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

עיקר מאמר
ידישע
דיכטערין
אונטערלויב

געזאמלט, צונויפגעשמעלט און פארעפנטלעכט מיט
א פארווארט, ליטעראטור - היסטארישן אריינפיר,
ביאגראפיעס, ביבליאגראפישע נאטיצן, טראנסקריב-
ציעס און פאטאסטאטן פון די ווערק פון דיכטערין
אין דער אלט - יידישער [XVI—XVIII יארה].
און אין דער נייער [1888—1927] ליטעראטור.

1929
מחמ. 2

עיקרמזון
ידישע
דיכטעריןס
אנטאלאגיע

פארלאג ל.ב.שטיין - שיקאגא

אוימשריפטן, הילע, שער-בלאט
און פאדער-בלעטער — געצויכנע
פון מאדרעס געלער

Copyright 1928, By
E. KORMAN, DETROIT MICH.
Printed in the U. S. A.

ארויסגעגעבן אין פארלאג ל. מ. שטיין אין איון טויזנט פינף הונדערט
פופציק עקזעמפלארן. געזעצט אין דער לינאטיפֿיערעריי פון מ. ש. קישוי-
נעווסקי. דרוקעריי פון „לויבאָר וואָרלד פּרעס“. בילדער און אילוסט-
ראַציעס אין דער צינקאָגראַפֿיע פון „אדווענט אינגריווינג“. געבונדן
אין דער בוכבינדעריי פון ברידער שטיין און קאָ. שיקאָגאָ. אין יאָר
ניינצען צוואַנציק אַכט. תרפ"ח.

מיון מופערס אַנדענק

פארווארט

אין דער אַנטאַלאָגיע „ידישע דיכטערינס“ ווערן צום ערשטן מאל צו-
נישטגעזאמלט און פאַרעפנטלעכט די ווערק פון אַ צאָלרייכער גרופע דיכטערינס
פון אונזער צייט און איר נישט ווייטן עבר פאַר אַ פעריאָד פון קרוב צו פער-
ציק יאָר שאַפן (1888—1927), און פון עטלעכע פאַרפאַסערנס, וואָס האָבן גע-
שריבן אויף יודיש-טייטש, און וואָס די ערשטע דאַטע פון פאַרעפנטלעכן דאַס
ליד פון איינער פון זיי פאַלט אויס כמעט מיט פערטהאַלבן הונדערט יאָר
צוריק (1586).

צונויפקלייבנדיק אַ גרויסע צאָל נעמען און לידער, וואָס זיינען אויפ-
געקומען אין דער נייער יודישער ליטעראַטור און וואָס אַ סך פון זיי זיינען
געבליבן אין פאַרגעסנקייט אויף די עמודים פון צענדלינגער און צענדלינגער
זשורנאַלן און זאַמליכער, האָב איך אין זינען געהאַט דער עיקר די שאַפונג
פון דעם נייעם און יונגן דור יודישע דיכטערינס, וועלכע זיינען אין זייער
קינסטלערישקייט שטאַרק איבערגעוואַקסן די פאַעזיע פון זייערע נאָענטע פאַר-
נייערינס, און אין דעם דראַנג פון אַ נייער תקופה, וואָס שוילט זיך אויס
אין דער ליטעראַטור, האָבן זיי זיך דערנענטערט און קומען צו דער נייער
שאַפונג.

דער צונויפגעזאַמלטער מאַטעריאַל האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזן צו זיין
אַזוי גרויס, אַז ס'איז אויסגעקומען צו ביישן די לכתהילהדיקע סכעמע און
אויפגאַבעס. דאַס האָט זיך אויך געפאַדערט צוליב דעם, וואָס ביז איצט איז נאָך
אין ערגעץ נישט געגעבן געוואָרן קיין בילד פון אונזער פרויען-דיכטונג
און אירע פאַרשטייערינס פון סוף לעצטן יאָרה. אַדאַנק זייערע שאַפונגען איז איצ-
טער מעגלעך געוואָרן דער אויפקום פון אַ נייער פרויען-דיכטונג אין אונזער לי-
טעראַטור. אין פאַרגלייך מיט זייערע לידער זעט זיך אויך אַן בולטער די ירושה-
דיקייט און די ווייטע נסיעה, וואָס אונזערע מאַדערנע פרויען-דיכ-
טערינס האָבן דורכגעמאַכט אויף אַ וועג, וואָס איז פון עמיצן פריהער שוין
צוגעגרייט און אויסגעמאַטן געוואָרן.

נעבן אַ בילד פון דעם וואוקס און אַנטוויקלונג פון אונזער פרויען-דיכ-
טונג, איר צושטאַנד און כאַראַקטער אין דער עלטערער יודישער ליטעראַטור, און
פון די פאַעטישע דערגרייכונגען אין דער נייער צייט, איז אין פראַצעס פון דער
זאַמל-אַרבעט געוואָרן די אויגנמלעכע אויפגאַבע פון דער אַנטאַלאָגיע.

דאַס בוך האָב איך איינגעטיילט לויט תקופות און פעריאָדן אין פינף טיילן.
אין דעם ערשטן טייל קומען די ווערק פון פרויען-פאַרפאַסערנס, וואָס
נעחערן צו דער עלטערער יודישער ליטעראַטור (XVI-XVIII יאָרה), ווען די

יידישע פרוי איז געווען די לעבעדיקסטע אינספיראציע פארן געבוירן פון א
נויער ליטעראטור ביו יידן. זייערע שאפונגען אויף יידישטימיש, וואס ווערן
דא איבערגעדרוקט, מראגן א רעליגיעזן און רעליגיעזעמישן כאראקטער.

דער צווייטער טייל איז געווינדעמט דער סאציאל-געזעלשאפטלעכער און
מענדענציעזער פאעזיע, וועלכע איז אנטשטאנען אין רוסלאנד סוף ניינצענטן
און אנהויב צוואנציקסטן יארה. ווען עס האבן מיטן אויפבלי פון דער יידיש-
וועלטלעכער ליטעראטור און דיכטונג זיך באוויזן אויך די ערשטע מאדערנע
יידישע שריפטשמעלערינס און דיכטערינס.

דער דריטער טייל נעמט ארום אן איבערגאנגס-צייט, וואס האט געהערשט
אין אונזער ליטעראטור, און וואס ציט זיך און כושך פון כמעט ביידע יאר-
צענדלונגען אנהויב צוואנציקסטן יארה. דאס איז די צייט לערך פון נאך דעם
דורכפאל פון דער ערשטער רוסלענדישער רעוואלוציע און ביז דער עפאכע פון
דער וועלט-מלחמה און איר אנהויב, ווען דאס אלגעמיינע אייראפעאישע, ווי
דאס רוסלענדישע און יידישע לעבן, איז געווען אנגעזאפט מיט געזעלשאפט-
לעכער רעאקציע און אין דער לעטעראטור און פאעזיע האבן געוועלטיקט שטי-
מונגען און געפילן פון ירידה. דא ווערן געגעבן די ווערק פון דיכטערינס,
וואס זיינען אויפגעקומען אין אלטן רוסלאנד און פוילן, און אייניקע, וואס
האבן פארגעזעצט זייער שאפונג אין אמעריקע. אויך א שפעטערדיקע גרופע פון
פוילן און אנדערע לענדער פון פאר און בעת דער וועלט-מלחמה.

אין דעם פערטן און פינפטן טיילן זיינען פארטראגן די נייע דיכטערינס
פון אמעריקע און אנדערע לענדער און די שאפונגען פון די יונגע דיכטערינס
אין דעם באנייטן רוסלאנד. די לעצטע זיינען, אדאנק די באזונדערקייטן פון
זייערע מאטיוון און געזעלשאפטלעכע אימפולסן פון זייער פאעזיע, פארגע-
שטעלט אין דעם פינפטן טייל פון דער אנטאלאגיע.

לויט דעם, ווי דאס בוך איז אוינגעטיילט, פילט זיך געוויס א בלוז
צווישן דעם ערשטן און צווייטן טייל. דאס וואלט נעמלעך געדארפט זיין
אן אפטיילונג פון פאלקסלידער, וואס אין זייער שאפונג האט די יידישע פרוי
געהאט א גרויסן חלק, און וועלכע האבן געוויקט אויף דער וויטערדיקער
אנטוויקלונג פון דער נוייער יידישער ליטעראטור. ס'איז אבער אוממעגלעך
געווען צו פארברייטערן אזוי ווייט די ראמנן פון דער אנטאלאגיע, וואס איז
אזוי אויך אויסגעוואקסן, בעת מיר פארמאגן א צאל זאמלונגען פון פאלקס-
ליר און ארבעטן, וואס ענטפערן דירעקט אט דער אויפגאבע.

די קלאסיפיקאציע פון די תקופות איז אנטשטאנען, געוויינטלעך, אויפן
גרונד פון דער פארשונג און באקאנטשאפט מיט דעם צונויפגעזאמלטן מאטעריאל.

אין פארשמעלן די שאפונג פון די דיכטערינס האב איך אנגעווענדט דעם
מעטאד פון א כראנאלאגישן סדר, וואו, אנטשאפט דעם וועג פון איינטיילן די
לידער לויט די דאטעס פון געבוירן-יאָר פון די דיכטערינס, האב איך זיי גע-
געבן לויט די יארן, ווען זיי זיינען צום ערשטן מאל געדרוקט געוואָרן, און

אויף וויפיל, פארשטייט זיך, גענוי אדער לערך, מיר האט זיך איינגעגעבן פעסטצושטעלן די ריכטיקע דאטע פון זייער פארעפנטלעכן אין אונזער ליטע-ראטור. דער דאזיקער מעטאד דערלויבט אויך, אז די קלאסיפיקאציע זאל נישט דורכגעפירט ווערן אין קיין אבסאלוטער שטרענגקייט, און אז באשטימטע דער-שיינגען און יחידים, וואס שטייען נאענט צו צוויי תקופות, זאלן קאנען באלאנגען צום סוף פון איינער, אזוי גוט ווי צום אנהויב פון דער אנדערער געבן-תקופה. אויסער דעם גיט אים דער וועג אויך א גאנצער בילד, וואו, לויט די פארשיידענע פאזעס און ריכטונגען, איז צו זען, ווי אזוי ס'האט זיך געביטן די פאראם און ס'זיינען בארייכערט געווארן די מאטיוון און סיר-זשעטן פון דער דיכטונג.

מיטן אויסוואל פון די לידער האב איך געשמערבט צו געבן אין דער אנטאלאגיע א מעגלעך בריווער בילד, וואו די פארשיידענע תקופות און ריכטונגען זאלן קאנען ווי געהעריק אפגעשפיגלט ווערן. באזונדערן אכט האב איך, דעריבער, צוגעגעבן דעם צונויפזאמלען אין און ארט די לידער פון די עלטערע דיכטערינס, וואס קומען אין דעם צווייטן טייל, כדי זיי זאלן באקומען א תיקון כאטש צוליב ליטעראטור-היסטארישע מעמים. די נייע דיכ-טערינס האב איך אפגעטיילט א גרויס פלאץ, רעכענענדיק זיך מיטן פארנעם, אינדיווידועלן בייטראג און פארשיידנקייטן פון די מאטיוון פון יעדערער. נאך אין א גרעסערער מאס, טיילווייז, האב איך אנטווענדט אים דעם פרינציפ-בנוגע די יונגע יודישע דיכטערינס פון רוסלאנד (איינגטלעך — אוקראינע), וואס זיינען צום מערסטן אינגאנצן נישט באקאנט דעם ברייטן ליענער-עולם, וואס געפינט זיך אויסער די רוסלענדישע גרעניצן, און, פארשטייט זיך, נאך מער צוליב דער נייקייט און פרישקייט פון זייער פאעזיע. בקיצור — געבנדיק אפט א גרעסער פלאץ דער אדער יענער דיכטערין האב איך אין זינען געהאט דער עיקר און זיך מער גערעכנט מיטן בילד פונם כלל, דער גאנצער גרופע, אדער תקופה, ווי מיטן פרט.

א ריי לידער ווערן אין דער אנטאלאגיע געדרוקט פון כתב-ידן, וואס זיינען צוגעשוקט געווארן פאר דער אויסגאבע. אייניקע זאכן אויך פון מאט-נוסקריפטן, וואס זיינען גרויס צום דרוק און דערווייל אין בוכפארם נאך נישט פארעפנטלעכט, ווי מרים אולינאווערס ניוער בוך „שבת“, ראזע יאקובאוויטש „לידער צו גאט“, און אנה.

זאל דא אויך דערמאנט ווערן אגב-אורחא, אז א צאל לידער זיינען אין בוך נישט געגעבן געווארן צוליב רעדאקציאנעלע מעמים. אים די לידער זיינען אדער אפגעשמאנען אין זייער תוך און פאראם, אדער זייערע אויטארינס עקס-פערימענטירן מיט זיי לויט דער לעצטער מאדע און די לידער זיינען רוי און שוואך אין אויסדרוק. די נעמען פון זייערע פארפאסער, ווי פון די אויס-נאענט, זיינען אבער פארצייכנט אין דער ביבליאגראפישער רשימה.

אן אויסנאם איז געמאכט געווארן פאר א גרופע, וואס איז אנטשמאנען אין פוילן בעת דער מלחמה און פאר א פאר אין דרום-אפריקע. אפגעריסן פון

גרויסע ליטעראַרישע צענטערס האָבן זיי נישט באַוווּזן זיך צו אַנטוויקלען און די מערסטע פון זיי זיינען אַנטשוויגן געוואָרן. זייערע לידער זיינען בלייב און אַרים און כאַראַקטעריסטיש פאַר דער איבערגאַנגס-צייט אין דער דיכטונג. צו אוינצלענע לידער פון אַט דער גרופע ווערט געגעבן אין דעם דריטן טייל פון דער אַנטאַלאָגיע.

די ווערק פון די פאַרפאַסערניס פון דער עלטערער יידישער ליטעראַטור, וואָס ווערן, ווי פריהער דערמאָנט, צום ערשטן מאל איבערגעדוקט און פאַר-עפנטלעכט אין דער אַנטאַלאָגיע, ווי אין אונזער ליטעראַטור בכלל, פון דעם אַזוי גערופענעם „ווייבער-טייטש“, אַדער „משקט“, דעם ספּעציעלן שריפט, מיט וועלכן מ'פלעגט אַמאָליקע צייטן דרוקן ספרים אויף יידיש-טייטש און באַ-זונדערס פאַר פרויען, זיינען קאָפירט אַות-באָות פון פאַטאַגראַפישע אַפּדורקן פון די אַריגינאַלן, וואָס געפינען זיך אין רשות פון דער באַדלעיאַנאַ-ביבליאָטעק אין אַקספּאָרד, ענגלאַנד. זיי זיינען געבראַכט מיט דעם אויסלעג פון יענער צייט, אַבער אין דעם מאַדערנעם יידישן אַלף-בית, כדי צו פאַרגרינגערן דאָס ליינען פון די טעקסטן. ווען מ'באַקענט זיך מיט די גראַמאַטיקאַלישע כללים פון יידיש-טייטש, וואָס זיינען אין דער לעצטער צייט פאַרעפנטלעכט געוואָרן אין אַ ריי אויסגאַבעס פון אונזערע פּילאָלאָגן, קומט אַן דאָס ליינען פון די טעקסטן גיט שווער.

אין דער אַנטאַלאָגיע זיינען אויך נישט פאַרטייטשט געוואָרן די אַלטיידי-שע ווערטער און אויסדרוקן, וואָס באַגעגענען זיך אין די דערמאָנטע טעקסטן. דאָס קאָן מען גרינג ממלא זיין מיט דער הילף פון דעם קליינעם ווערטערבוך פאַר יידיש-טייטשע ווערטער, וואָס ב. באַראַכאָוו האָט פאַרעפנטלעכט אין סוף פון באַנד א' פון באַסינס אַנטאַלאָגיע. מחמת דוחק אין פּלאַץ, און צוליב דעם, וואָס דאָס דערמאָנטע ווערטערבוך איז גרויס גענוג אויף צו באַפרידיקן די נויט ביים ליינען אויך אונזערע טעקסטן, איז נישט צוגעגעבן געוואָרן קיין באַ-זונדער ווערטערבוך צו אונזער אַנטאַלאָגיע. נייע ווערטער און אויסדרוקן פון אונזערע טעקסטן, וואָס פעלן ביי באַראַכאָוו, וועלן, צו האַפּן, פאַרטייטשט און דערקלערט ווערן פון אונזערע קאָמפּעמענטע קענער און פאַרשער פון אַלמ-יידיש.

די דערמאָנטע שאַפונגען אויף יידיש-טייטש ווערן אין בוך געבראַכט אויך אין פאַטאַגראַפישע איבערדרוקן פון זייער אורפאַרם. צוליב פאַרשטענד-לעכע סיבות ווערן געגעבן נאָר אייניקע זייטן פון די פאַטאַסטאַטן, נעמלעך: די שער-בלעמער, און די ערשטע און לעצטע זייטן פון די טעקסטן (אין איין פּאַל אויך פון אַ וואַיאַנט), וואָס טראַגן צום מערסטן אויך אַן אויטאָביאָגראַפ-טישן כאַראַקטער.

אַלע לידער אין בוך זיינען געדרוקט מיט דער אַרמאַגראַפיע פון זייער צייט. די לידער פון די נייע דיכטערינס אין ווּסלאַנד, ווי פון אייניקע אַמע-ריקאַנערינס, ווערן געגעבן מיט דער פאַריידישונג פון די העברעאישע עלער-מענטן אין אונזער שפּראַך, וואָס ס'האַבן אַנגענומען אויך אַ טייל יידיש-אַמע-

ריקאנישע פאָעטן. מחמת אַט די אַלע סיבות איז די אַרמאָגראַפיע אין בוך נישט קיין איינהייטלעכע, אָבער אַן אויסגעהאַלטענע. און ס'וואָלט געווען אַ חסרון, אַז צוליב דער איינהייטלעכקייט זאָלן אָפגעווישט ווערן די פאַרשיידנקייטן פון די אויסלעגן, וואָס זיינען אויך סימנים און דענקמעלער פון ענגערן ליטע-ראַטור-היסטאָרישן ווערט.

צום סוף פון בוך ווערן צוגעגעבן ביאָגראַפיעס פון די דיכטערינס און אַ ביבליאָגראַפישע רשימה פון מקורים. מיט דעם גרעסטן טייל פון די מקורים האָט דעם צוזאַמענשטעלער זיך איינגעגעבן צו פאַקענען זיך אַלויין. די לידער פון אונזערע דיכטערינס זיינען צעזויט, אויסער זשורנאַלן, אויך איבער אַ גרויסער צאָל צייטונגען און אומפּעריאָדישע אויסגאַבעס, ווי פאַרשיידענע זאַמלעהעפטן פון יונגע, וועלכע ס'איז איצט שוין שווער צו געפינען. אויך נאָר אַ קליינע צאָל דיכטערינס האָבן אָפּגעדרוקט זייערע לידער אין בוכפאַרם. די וויכטיקסטע פּעריאָדישע אויסגאַבעס זיינען אָבער פאַרנאַמירט געוואָרן אין דער געבראַכטער רשימה, און זיי האָט זיך איינגעגעבן צו קריגן טיילווייז פון די גרויסע אַרכיוון פון די צענטראַלע יידישע ביבליאָמעקן אין ניו-יאָרק, און פון פּריוואַטע זאַמלונגען און קאַלעקציעס, צו וועלכע דער צוזאַמענשטעלער האָט געפונען אַ צומריט פאַר דער צייט פון זיין זאַמל-אַרבעט, וואָס האָט געדויערט אַרום דריי יאָר.

ביים צונויפּשטעלן די אַנטאַלאָגיע האָבן מיר פיל אַרויסגעהאַלפן די ווערט-פולע ביבליאָגראַפישע אַנווייזונגען בנוגע דער עלטערער און ניוער יידישער ליטעראַטור פון מיין פּריינט דעם יידיש-העברעאישן שריפטשטעלער און פאַר-שער יצחק ריבקינד, ביבליאָמעקער פון דעם יידישן מעאַלאָגישן סעמינאַר פון אַמעריקע, ניו-יאָרק. (Library of the Jewish Theological Seminary of America, New York). אַדאַנק זיינע באַטיאונגען און פאַרבינדונגען, וואָס יר האָט פאַר מיר געשאַפן, האָט זיך איינגעגעבן צו קריגן דורך פּראָפ. ישראל דאָ-וויזאָן, ניו-יאָרק, פון דעם פּראָפ. א. קאָלי, אַקספּאַרד, לאַנדאָן, הויפט-ביב-ליאָמעקער פון דער באַדלעיאַנא, די פּאַמאָגראַפישע אָפּדרוקן פון די ווערק אויף יידיש-טויטש. פּריינט ריבקינד האָט פּערזענלעך אויך פּאַזאַרגט פאַרן בוך אַ טייל מאַטעריאַלן, ווי נעמלעך, אַ ריי אויסגאַבעס פון פּוילן און דרום-אַפּריקע.

ס'איז פאַר מיר אַן אַנגענעמער הוב אויסצודריקן דאָ מיין דאַנק די אַלע דערמאַנטע פאַר זייער הילף און אַקטיווער סימפּאַטיע, און באַזונדערס פּריינט ריבקינד פאַר זיין שטענדיקער גרויטקייט צו קומען צו הילף און פאַר די גוטע עצת'ס און פּלענער, מיט וועלכע כ'האַב זיך פּאַנוצט ביים צונויפּשטעלן דאָס בוך, און בכלל פאַר זעלמענער ליבע און זאַרג, וואָס ער האָט אַרויסגעוויזן צו מיין אַרבעט.

איך דאַנק אויך דר. יהושע בלאָך, פאַרוואַלטער און הויפט-ביבליאָמעקער פון דער יידישער אַפּטיילונג בוי דער צענטראַלער שטאַטישער ביבליאָמעק אין ניו-יאָרק (Jewish Division of the New York Public Library) פאַר דער

פריינטלעכער אויפמערקזאמקייט מיט איבערשרייבן און צושיקן אייניקע וויכ' מיקע מאטעריאלן.

פאר דער דערלויבעניש צו באניצן זיך מיט די ארכיוון און קאלעקציעס פון אלטע יידישע זשורנאלן און זאמליכער קומט א דאנק משה צעשינסקי, שיקאגא, און מ. דאמבי, דעטרויט.

כ' בין אויך שולדיק א דאנק זלמן רייזען פאר מיטגעמיילטע ביאגראפישע ידיעות פון די מאטעריאלן פון דעם ציטן באנד פון זיין לעקסיקאן פון דער יידישער ליטעראטור, וואס איז צו יענער צייט נאך נישט געווען פארעפנטלעכט.

א באזונדערן דאנק דריק איך אויס דא די דיכטער: דוד האפשטיין, קיעוו, פאר צוגעשיקטע און נאך אין ערגעץ נישטגעדרוקטע לידער פון דער קיעווער גרופע דיכטערינס; ל. מילער, דעטרויט; י. ה. ראדאשיצקי, ניו-יארק; מלך ראזניטש, ווארשע; יוסף ראליניק, ניו-יארק. אויך — אי. וו. בידערמאן, ניו-יארק און ל. מאטעס, לאס-אנגעלעס, קאליפ. — פאר אייניקע מאטעריאלן.

ס'פרייט מיך אויך צו ארויסזאגן דא מיין דאנק צו מיין פריינט דעם אי-בערגעגעבענעם און באגייסטערטן טוער פון דער ניוער יידישער קולטור, דעם פארלעגער ל. מ. שמיון, שיקאגא, וואס האט נישט געשפארט קיין מי און צייט און זיך נישט אפגעשטעלט פאר קיין שוועריקייטן און הוצאות, כדי וואס פול-קומער און רייכער ארויסצוגעבן דאס בוך.

און איינעם וויל איך דא דערמאנען, וואס האט אויך געהאלפן און געווארט אויפן דערשוינען פון דער אנטאלאגיע, און מיר קומט אויס שוין נאך זיין טויט צו שרייבן אט די שורות — זר. חיים ספיוואק, הנצב"ה.

פון מיין פרוי, אנה זערשנהארן-קארמאן, האב איך באקומען אומפאר-בייטנדע הילף און דערמוטיקונג בעת דער זאמל-ארבעט און צונויפשטעלן דאס בוך.

ע. ק.

VII	פארוואַרט
XXVII	ארוינפיר
3	בוך א'
	רויזל פישלס (1586)
5	מיט הוילף גומטש ית'
	טויבא פאן (17 יאָרה. ?)
7	איון שיין ליד ניוא גימאכט
	געלח (1710)
18	תפילה
	חנה כ"ץ (17 — 18 יאָרה.)
20	תפלה לשבת
	איון היפשה דרשה
22	א. הערט צו איר ליבן מאנין אונ' ווייבר
25	ב. איניש האב איך גיאכט
30	ג. איך וויל נאָך איון מאל מיין פען רויבן
36	ד. איר ליבה פרומה ווייברן
39	בוך ב'
	ראַזא גאַלדשמיין (1888)
41	זכרונות של פסח
43	צו מיין פאַלק
44	נור טרעהרען
45	דיא יודישע מוזע
46	דאָס שלאָפענדע קינד
	אננא ראפפאָרט (1893)
47	די זון געהט אויף
48	תחית המתים
49	אַ, לאַ' מיר געניעסען
	זעלדע קניזשניק (1900)
51	כפרות
52	ביום פענסטער
53	ווינטער
54	אַ שפעטיגע רויז
55	וואַלקענס

55	אונטער שלאָס
55	מױן לעצמע ליכט
56	מאַרגען
56	און ווען דיין נשמה
57	אַ הייליגער בורא
57	מױן מאָן איז אין אַמעריקע
	פאאולא ר. (1906)
59	קום!
60	ווער ביסטו?
61	א בריוועל
	יהודית (1907)
62	אין א ווינקעל פון מױן האַרצען
63	ברויטע הימלען
64	די נאַכט
65	איך ענדיג מױן וועבען
65	איך שלאָף שוין לאַנג
66	צום דיכטער
67	פאַעמא פאַר דער יוגענד
	ראַזאַליאַ יאַקובסאָן (1908)
71	איך ברויך נישט קיין פריהלינג
73	בוך ג'
	שרה רייזען (1910)
75	ס'האַט דער ערשטער פּריזשולנינגס־טאַג
76	קלאַפּ נישט אָן אין מױן מויר
77	גענוג
77	און שטיל איז געוואָרען
78	עס איז אַ שניי שטילער
78	דו ביסט אין מױן נעכטען
79	די מאַפּאַלען ווייסע
79	וועט דער מוזל וועלען
80	שנעל בליט אָפּ דאָס פעלד
80	איך רו שוין לאַנג
81	איך טרינק פון מוזלס בעמער
81	איך ליג אין שטויב
82	הבל תבלים
82	איר, מױן לידער־קראַנץ
	ראַזאַ יאַקובאַוויטש (1910)
84	פון כלה־סדור
85	כ'האַב געמיינט
86	אַ סאַאנציע
87	די נאַכט־וואַנדלערין

87	-----	די עקרה
88	-----	צו מױן מאַמען ביבלישע מאַמיווען
89	-----	א. רחל
90	-----	ב. הגר
	-----	פון בוך „לידער צו גאָט“ — גורל
91	-----	א. כ'האַב געוואויגען און געמאַסטען
91	-----	ב. ווי קאָן עס זײַן
92	-----	ג. וואָס אַרש מיך
	-----	פראַדעל שטאַק (1910)
93	-----	סערענאדע
94	-----	א ווינמער־עכאַ
95	-----	פלאַמערט אַ ווינמעל
95	-----	בוים ים פאַרנאַכמען
96	-----	א. אינ'ם שטילען אַבענד־ווינד
97	-----	ב. פליהסט אום, דו בין
97	-----	צײַט־מאַטיוו סאַנעטען
98	-----	א. ווי ביז דו ביזט, מױן פרוינד
98	-----	ב. דו טראַגסט דאָס האַרץ
99	-----	ג. מיט גוטסקײט שמראַפסטו
100	-----	ד. צי זאָל איך מיך פערבאַרגען
100	-----	ה. דער פאַרהאַנג אין שטיבעל אין מױנעם
	-----	רבקה ראָזענשטאַל (1912)
102	-----	די לעבענספרייד
	-----	מרים־שמ״ר־צונזער (1912)
104	-----	פון צפון־זײט האָט זיך אַ ווינמעל
	-----	אסתר זײדלער (1913)
105	-----	ווי אַ פויגעלע
	-----	אביגיל (1915)
106	-----	כ'האַב געטרונקען
107	-----	פונגער
	-----	בערמא בענקענשטאַדט (1917)
108	-----	עס געהט זיך אַ סאַלדאַטעל
	-----	הנה גערסאָן־ראַבינאַוויטש (1918)
	-----	פון דעם ציקל: „מזרח“
109	-----	א. די מואב־בערג
110	-----	ב. אין לבנון־וואַלד
111	-----	ג. גיחון
111	-----	ד. לעגענדע

	שושנה טשענסמאכאָווסקא (1918)
112	געה איך מיר אין גערמענדעל
113	שטיפערדיגע אינגעלעך
114	געלעבט האָט זיך אַ ווייבעלע
116	צו דער זון
	מירעל ערדבערג (1918)
116	אין מאָרגען-באַהינען
116	צו דער זון
	יוכבד שענפעלד (1919)
117	שרייען וואָלט איך
	מרים וואָהלמאָן-שעראַטשעק (1919)
118	מיין פרייהלינג
	פייגע באָרנשטיין (1919)
119	ביים זון-אונטערגאנג
	שרה ברים (1919)
120	מינע אָרעמס
120	געבענשט זיי!
	מאַליע ביילין (1919)
121	פרעג נישט
	שרה'טשע זילבערבערג (1919)
122	קום!
	לאה ק. האָפּמאַן (1919)
123	די פערבלאָנדזשעמע
	קינדער-לידער
124	א. דער זייגער
125	ב. דאָס פערדעלע
126	ג. גאָט'ס שפּיעלצייג
127	ד. אַ שיכפּוצערס חלום
	דזשעני ראַטנער-בערקאָוויטש (1920)
128	אין ווייטן האָריוואָנט
129	אַ ווינטערפרימאָרגן אין די קאַלאָראַדעני בערג
	אננא בלאַך (1921)
131	איינזאַם
	מרים לייב (1922)
133	גרוי
	מרים אולינאווער (1922)
134	אַנטיקעלעך
134	דאָס יחוס-בריוועלע
135	דאָס קאַרשעלע
136	דער באַבעס זעהונג
138	צום „בעשוי“
139	די אַלטע זאַג
140	די צוואה

	פון בוך „שבת“
141	א. שבת
142	ב. שמערען
143	ג. א חומש-נאכט
144	ד. צומאָרגענס
145	ה. א שליחות
145	ו. דער זיידעשי
147	בוך ד'
	רבקה גאלין (1915)
149	אויפ'ן ראנד
150	אין שאַמען
150	בערג-שטילקייט
151	מיין דאָקטאָר
152	ווען מיך טרעפט דיין קינדערש בליק
153	מיין מיידעלע
	בערטא קלינג (1916)
155	און — עס קאָן זיין
156	מיין מיש
157	ווען עס הויבט זיך אָן דער טאָג
158	טאָמער וועט דאָס לעבן
158	קום צו מיר
159	אז איך ווייס ניט דעם ועג
159	שוועסטער מיניע
160	איך וואַלט וועלן
160	דו האָסט מיך צוגעדריקט צו זיך
161	דו דערמאָנסט מיר
161	ווי אַ נישטגעטראָגן קלייד
	ציליע דראַפּקין (1917)
162	מיין מאַמע
163	מיניע הענט
163	איך בין אַ צירקוס-דאַמע
164	איך ליג אין האַמאק
165	וואָס איך זאָג און טו
165	דו דערנידעריקסט מיך היינט
166	דו קוועלסט, איך קוועל
167	איך האָב דיך נאָך נישט געזען
167	איך בין אַ דערטרונקענע
168	איך וועל אַנמלוּיפן
	ראשעל וועפרינסקי (1918)
169	איך בין ווי מיין קלייד
169	דאָס ליד

170	צ מאג
170	שניי
171	איך ווייס ניט פארוואס
171	גערן אומגערן
171	איך וועל ארומנעמען מיינע אקטל
172	א, מיון שפראך
173	פון מיינע שלאנקע גלידער
173	ווען איך זאל קינדערלעך געבוירן
	אירא גלאזער (1918)
175	פליסט א שטראם
176	דער לעצטער קלאנג
176	טרוקענער געוויין
177	אין לאבירינט
178	אויפן וואסער-זילבערשיין
	פעסי הערשפעלד (1918)
179	נאקטורן
180	טויערן
180	צווייגלעך נאך פארטריקנמע
181	ווייסע גענז
181	אליעסקא און מיקאלא
182	ציגיינערקעס
184	מיון שטעטל
	איידא טילעס (1918)
185	צום וואגאבונד
188	א בלום
188	מאג
	אסתר פעוונזנער (1919)
189	די שליסל מיינע
	קאדיע מאלאדאָווסקי (1919)
	פרויען-לידער
190	א. עס וועלן די פרויען פון אונזער משפחה
191	ב. צו דעם וועל איך קומען
192	ג. אמאל איז א שטיינערנער טרעפ
192	ד. פאר כלות אַרעמע
193	ה. ס'איז נעכט אזוינע פּרילינגדיקע דאָ
194	ו. אין נעכט ווען איך בין וואָך
195	אָפּגעשיטע בלעטער
196	אָטוואָצק
197	ניט לאַז מיך אונטערגיין
197	ס'איז גוט דעם קאַפּ באַהאַלטן
198	א מצבה

	רחל ה. קארן (1919)
199	דיר
200	זומערדיקער רעגן
200	פרימארגן אין דאָרף
202	השון
202	ווינטער
203	31 קעמלען
	ליבע בורשטין (1919)
204	יונג יאָר
206	וואונדער
206	דער רוף
206	שעה'ן
207	מאָנבלום
207	ביידע
207	יונגער שרעק
208	וואוהין
208	אין אַנדענק
	פערל וואָלפֿינגער (1920)
	גאָס
209	א. הויקער
210	ב. פים
	אנא מאַרגאָלין (1920)
	פינפטע עוועניו פארנאכט
212	א. ס'איז אַפּריל
212	ב. איבער דער אַוונטיקער עוועניו
	אין קאָפּע
213	א. איצט אַליין אין קאָפּע
214	ב. און אַלע פּנימער אין רויך
214	ג. מיטן פּראָסטוקן שוין פון די לאַמפּן
215	בראָדוועי אַוונט
215	דער גענגסטער
216	מושער ערד
216	האַרבסט
217	יאָרן
217	מיין היים
	אסתר סיגאל (1922)
219	צום בלויען יונגל
220	מיין גערטנער
221	פריהאַרבסט
222	מיין פּרינג — דער בעקער

223	א ליד
224	שניטער
	אסתר שומיאטשער (1922)
225	אלבאטראס
226	זעאונגען
	ווייען
227	א. פרוי, איך הער צום מאן דוין רוף
227	ב. הלומות אינגעפלאכטן אין כלה-צעפ
228	ג. האט זיך לייב געריסן
228	שעלט ניט
	ביים לאַדן אַ שיף
229	א. אַרעמס, וואָס שלוידערן אַנקער
230	ב. איר ווישט מיט רויער האַנט דעם שווייס
	יודיקא (1922)
231	העי, ליבער, זאג
232	אין ווינטן
233	מיון זיין
234	בוי פארמאכטע וועגן
235	איך אַנטלויף פון דיר, צייט
236	צום ליבן
237	פרימארגן
	שפרה ווייס (1923)
238	דורותדיקע בריק
239	צום מאן
240	מיינע טעג
240	וועגן
241	לעבן מיינס
	ראָזא גוטמאן (1923)
242	וואָס ווייסטו ?
243	דו בעטסט מיך
243	איך צעפלעכט מיינע האָר
244	איך ליב אַ דערוואַקסענעם
244	איך האָב דיך ליב
	לידעלעך פאַר דיר
244	א. אין דער בלויקייט בליען בלומען בלאַסע
245	ב. טונק זיי איין אין מיינע האָר
245	ג. זאָג מיר עפעס
	טלכה לי (1923)
247	היינט ביינאכט
248	באַלידיקט
248	פאַרטאָג

249	-----	קינדער מיינע
250	-----	גויס שלאָפן
251	-----	קויפט פאָפּיראַסן
		רויטע פאַרנאַכטן
252	-----	א. אין זיין אויגן גאַלד צעגאַנגען
253	-----	ב. אויפן בוידעם אין ווייכן הוי
253	-----	דערוואַכונג
		ריקודה פאַטאַש'פּוקס (1923)
255	-----	דיין וואַליזע
256	-----	ווען צוגן גייען אָפּ
257	-----	דאָס דינסטמייַדל
258	-----	פּראָסטיקע פּלימערלעך
		פּריידל ס. משאַרני (1923)
260	-----	קומט אומרו אין נאַכטיקע שעה'ן
261	-----	ווי דאָס ווילדגראַז
261	-----	יאָרן
261	-----	לעבן, לאַז מיך ניט פאַרגיין
262	-----	ווען איך וועל איינשלאָפן
262	-----	עס פאַלט אַראָפּ
263	-----	איך ווייס
263	-----	זיי פּרוכטבאַר ווי די ערד
264	-----	עס פּלאַכט און לעשט זיך
265	-----	וואָס זיינען אַלע מיינע לידער
		ברכה קודלי (1924)
266	-----	פּרילינג
267	-----	מאַראַנצן
267	-----	שטיפּמוטערלעך
269	-----	צום נזיר
269	-----	אין דער דינקויט
		איידא מאזע (1925)
		אין שמאַלן וועג
271	-----	א. צוליב טאַטע'מאַמע
272	-----	ב. שווער צו גיין
272	-----	מיון טאַטע
273	-----	מוטער-ליד
		קינדער
273	-----	א. וויינען קינדער דורך די נעכט
274	-----	ב. ס'האַבן קינדער אין זאַמד היינט געשפּילט
274	-----	אַ מאַמע זיין
275	-----	מיון קינדס קבר
275	-----	לידער אין ווינט

	כאסיע קופערמאן (1925)
276	דער קאטעדראל
277	דער ברוק
278	סאָנעט
	רבקה רויזנבלאט (1925)
279	איך האָב געטראַכט פון דיר
279	וועלכער גומער חלום
280	ווי אַ טויב
	עטל גאַלדבערג (1926)
281	דורך אַלע מיינע מואונגען
	ראַזע לאַקס־פּרץ (1926)
282	אויפן היימישן ברעג
283	מאַרגנפרי
284	כ'גוי נעבן פלוים
	גיטל מייזל (1927)
285	דיין קאַפּ
285	מין געשאַנק
286	דו זאָגסט
286	פאַראַן אַזאַ מין שטאַט
287	דיין בליק
288	פאַרלאַזטע פּרויען
289	בוך ה'
	דוואוירע באַראַל (1922)
	משאדרע
291	א. ווען אַ באַרוויסע
296	ב. אוי, ווייטן, צעוויגט זיך
292	ג. לעשן זיך שויטערט
292	ד. ניטאָ קיין וואַסער שוין אין קרוג
293	ה. אַרום אַף פעלזיקן שמוין
293	ו. אין מידבער מוין מאַמע
294	ז. שטעקעלעך, רינגעלעך
	פון ציקל „היים“
294	א. גראַווע באַלעמען שטיבלעך
295	ב. און ענג איז מוין שטיבל
295	ג. פאַרביי אונזער שטוב
	ביים יאם
296	א. גרינע קוועלנדע כוואַליעם
296	ב. אוי, ווייטן, צעוויגט זיך
297	ג. אוי, דורך דיר כ'האַב אַ שפּאַן געמאַן
297	אַ מאַיסע
299	אוי, ניט קיין שוועבעלעך

	שימורע באַלאַדענקאָ (1922)
300	עס וועט אין מיר וואַקסן
300	אַלע כוידעש
301	איך בין פול
301	מיון בלוט
302	אַז מיינע פריידן
302	צעווילקען זיך קנאַספּען

	עסמער באַסיס (1923)
303	סע מרוקעט אין מיר אַ בעהיימע

	דינע ליבקעס (1923)
	מעג
305	א. פרוי
306	ב. געסמ
306	ג. ערב
307	ד. אין יאָך
307	פון יענער זייט וואַנט
308	באַ הימלען
309	אין אַ לויטערן באַגינען

	מירע כענקין (1925)
310	יוגנט
311	נויג איך זיך צום בוים
311	ערגעץ רופט מען
312	האַרבסט
312	שטילע גאַסן
	ערשמער מאי
312	א. האַט ווידער זון
313	ב. מיט פרויש האַט אויפגעקאַכט
314	איך און מיינן כאַווערטע

	סאַניע מוששינסקי (1925)
	ווערעמענעס
315	א. העי, איר הערט מיך אַלע
316	ב. אַ זינג מון וועגן שטערנדלעך
316	ג. שווימט אַן אַ וואַלקענדל
317	ד. זון, האַסט דאָ צעהאַנגען
318	ה. עך, זאַל זיין, אַז אַליין

	כאַנע לעווין (1925)
319	צו שטייער
320	היינט לענינס בילד
321	הימל — קאַרנברויט אַ קראַיעץ

גאסן קינדער

- 322 ----- א. אין פאָנים שפּרינגען כּוּצפּעדיקע בליקן
 323 ----- ב. באַ אַ בירגערין אַזאַ מיין וואוילע

אַניומאַ פּיאטיגאַרסקאַיא (1925)

- 325 ----- ציגוינערין
 326 ----- ניש באַהאַלטן זיך וויל איך
 326 ----- דיינע טריט
 פון ציקל „געבוירן“
 326 ----- א. ווי אַ דיניקע גרעזעלע
 327 ----- ב. זאַלן ווערן ווייס, ווי זילבער
 אין גאַרטן
 328 ----- א. ערד האַט אַפּגעאַטעמט
 328 ----- ב. שמעקט די ערד מיט פּרילינג
 329 ----- ג. באַלאַדן מיט מאַסע פון עפל
 330 ----- ד. היינט וועלן בוימער

הינדע רויטבלאַט (1927)

- 331 ----- א, טעג
 331 ----- מייזן אויג האַט פאַרלוירן
 332 ----- באַם שוואַרצן יאם
 332 ----- מיר שפּאַנען
 333 ----- סניטקאַוו

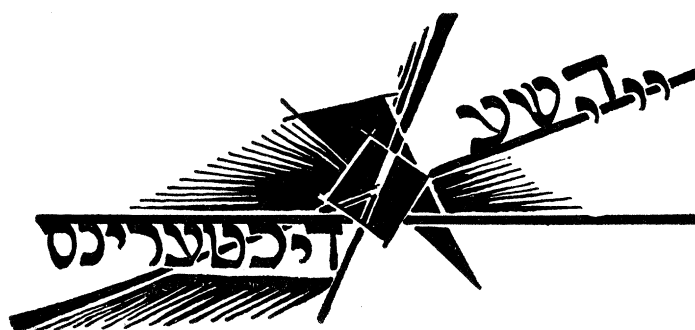
ליובע טשערניאַק (1927)

- 334 ----- אויב וועסט קומען צו מיר

פּאַטאַסטאַמן :

- LXVII ----- ערשמע זייט פון טויבה פאנס פאָעמע
 LXIX ----- לעצמע " " " "
 LXXI ----- ערשמע " " וואַריאַנט " "
 LXXIII ----- לעצמע " " " "
 LXXV ----- שער־בלאַט פון חנה כ"צם דרשה
 LXXVII ----- ערשע זייט " " " "
 LXXIX ----- לעצמע " " " "
 LXXXI ----- תּפּלה לשבת " " " "
 I ----- גלהס ליד

- 339 ----- ביאַגראַפיעס
 357 ----- שער־בלעטער פון לידער־זאַמלונגען
 359 ----- ביבליאָגראַפישע רשימה
 377 ----- אינהאַלט לויט די אויטאָרן
 378 ----- פּסוידאָנימען
 379 ----- אינהאַלט פון די לידער

אריינפיר

I

ס'איז געווען די באזונדערע כוונה פון דעם צוזאמענשטעלער צו געבן אין דער אנטאלאגיש אינאיינעם מיט דער מאָדערנער פרויען-דיכטונג אויך אייניקע מוסטערן פון די ווערק פון פרויען-פארפאסערנים, וואָס האָבן געשאפן אויף יידיש-טייטש.

איז דאָך די שאַפונג אויף יידיש-טייטש נישט נאָר דער אָנהויב פון אַ נייער ליטעראַטור ביי יידן, נאָר אויך פון אַ נייער עפאָכע אין דעם יידישן לעבן, ווען דער פאָלקסמענטש און דער עיקר די פרוי, וואָס האָבן קיין לשון הקדוש נישט פארשטאַנען, זיינען צום ערשטן מאל אין דער יידישע געשיכטע געקומען צום וואָרט און אַרויסגעוויזן פרישע שאַפונגס-כוחות און נייע שעפערישע מעגלעכקייטן.

אין אַט דער עפאָכע, וואָס לאַנגע יאָרהונדערטער טיילן זי אָפּ פון אונזער צייט, איז אויסגעשמירט געוואָרן דאָס נייע גייסטיקע געווער אין יידישן לעבן, און ס'איז געלעגט געוואָרן דער פונדאַמענט פון דער יידי-שער פאָלקס-ליטעראַטור.

די שעפער פון דער עלטערער, ווי די ערשטע שריפטשמעלער פון דער יידיש-וועלטלעכער ליטעראַטור אין אָנהויב און מיט 19-טן יאָרה., האָבן נישט נאָר אַפּעלירט צו דער פרוי, צו די „ווייבער אונ מיידליך“, און שפעטער—צו דער „טייערער לעזערין“, נאָר אויך זיך צוגעפאַסט צו זייער פּסיכאלאָגיש, אויף אַ באַזונדערן אופן באַארבעט דעם שטאַף פון זייערע ווערק, און באַשאַפן אַ ליטעראַטור, וואָס איז „גרעסטענטיילס בעשטימט געווען פאַר אַ לעזערין, נישט פאַר אַ לעזער.“¹

1) זע: ש. ניגער — שמודיעס צו דער געשיכטע פון דער יודישער ליטעראַטור — א. די יודישער ליטעראַטור — און די לעזערין. אין „דער פנקס“ תרע"ב. ווילנער פ"ג פון ב. א. קלעצקין, ווילנא, תרע"ג. (פאַראַן אויך אַ באַזונדערע אויסגאַבע: ווילנע, 1919, 80-1).

די יידישע פרוי, ווי באוואוסט, האָט געשפּילט זעהר אַ גרויסע ראָלע אין דעם שאַפּן און אויספּילדן פּון דער דאָזיקער ליטעראַטור. אין שפּראַך און סטיל, אין אינהאַלט און פּאָרם ליגט איר ווירקונג, דער שטעמפל פּון איר גייסט און כאַראַקטער. זי איז אויך געווען איר הויפט-לייענערין אַמאָל און כמעט נאָך ביז דער לעצטער צייט. אין דער עלטערער ליטע-ראַטור האָט די מער געבילדעטע פרוי, די לַמְדַּמְטֶע, גענומען אַליין אויך אַ דירעקטן אָנטייל מיט אירע אייגענע ווערק.

דורך אירע תּחִינּוֹת, תּפִּילּוֹת און בּקִשׁוֹת האָט די יידישע פרוי גערעדט נישט נאָר צו „גאָט פּון אברהם, פּון יצחק און פּון יעקב“, נאָר אויך צום געמיט, צום האַרץ און מוח פּון אירע מיטמענטשן. דורך דעם אינסטינקט, וואָס האָט גערעדעמלט אין איר, ווי אין דעם גאַנצן פּאָלק, האָט זי מיט דער באַהאַרצטער שפּראַך פּון אירע שאַפּונגען אויס-געדריקט דעם טרוים פּון אַ דור. די היסטאָרישע מיסיע פּון אַט דעם דור איז געווען די שאַפּונג פּון אַ נייער ליטעראַטור ביי אַ פּאָלק, וואָס האָט שוין אַמאָל באַוווּזן צו געבן וועלט-מוסטערן פּון אַ ליטעראַטור, נאָר וועלכע איז אין גאַנג פּון היסטאָרישע געשעהענישן קאָנסערווירט און פּאַרגלי-ווערט געוואָרן אין אַ שפּראַך, וואָס איז שוין מער נישט צוגעגאַנגלעך געווען פּאַרן גאַנצן פּאָלק.

נישט צו פּאַרגלייבן דעם איינפּלוס פּון דער פרוי און אירע ווערק אין דער עלטערער יידישער ליטעראַטור מיט דעם פּון דער מאָדערנער פרויען-שאַפּונג איז אונזער נטיה. דער ערשטער איז אָן אַן ערך גרויס און אָן אַ פּאַרגלייך. מיר האָבן נאָר געהאַט ברעה צו דערמאַנען אָן דער ירושה און אָנווייזן אויף דעם גרויסן אָנהויב פּון אַמאָל. מ'דאַרף אויך נישט איבעריק באַטאָנען: אויב מען זאָל קוקן אויף דעם אָנטשטיין פּון אונזער מאָדערנער פרויען-שאַפּונג ווי אויף אַ המשך פּון יענער, וואָס האָט אַמאָל עקזיסטירט, איז דער נייער אָנהויב דערווייל אַ דינער פּאָדים (אין דעם המשך), די ירושהדיקייט—נאָך קוים אָנצווען, און אויף די אייגענע כּוּחֹת — זיך קנאַפּ פּאַרמאַסטן. וואָרן, אונזער מאָדערנע פרויען-שאַפּונג ווערט דערווייל נאָך באַווירקט פּון דער ליטעראַטור, און האָט נאָך ביז איצט נישט אַרויסגערוקט פּון איר סביבה קיין איין גרויסע פּערזענלעכקייט, וואָס זאָל געווען שטאַרקער ווירקן אין איר, אויב נישט האָבן קיין השפּעה אַ ו י ף דער גאַנצער ליטעראַטור. דאָך, אַ נייער אָנהויב איז געמאַכט געוואָרן, אַ געוויסע שטרעקע דורכגעגאַנגען, נייע און פרישע כּוּחֹת האַלמּוֹן אין צוקומען, איז עס אַ סימן

פון וואקס, —און ווער קאָן נביאות זאָגן וואָס אונזער צוקינפטיקע פרויען-שאפונג טראָגט מיט זיך און פאר דער ליטעראַטור? זי איז אַ צווייג, ווי אַלע אַנדערע, אין דער גרויסער יידישער ליטעראַטור, און אַלס אַזעל-כער פארדינט זי ערנסטע באַהאַנדלונג און איר אָרט אין איר.

און ווען זי וועט זיך נעענטער אַנשלאָגן אָן די וואָרצלען פון דער אייגענער שאַפונג, וועט אָן ספק אויסוואַקסן און דערהויבן ווערן איר ווערט און נייער בייטראַג, און זי וועט ווידער באַרייכערן די יידישע ליטעראַטור, ווי דאָס האָבן געמאָן אירע ווייטע פאַרגייערינס.

די ליטעראַטור אויף יידיש-טייטש אין דעם טייל, וואָס איז געשאַפן געוואָרן פאַר און פון דער יידישער פרוי, איז פאַר זיך גענוג גרויס און רייך, לנבי דער אַלגעמיינער עלטערער ליטעראַטור, וואָס פאַרמאָגט פאַר-שיידענע ווערק, ווי דער „ספר מדות“ (איזנא ש"ב—1542), דער באַר-רימטער „מעשה-בוך“ (ערשטע אויסגאַבע—באַזעל ש"ב—1602) און אַנד. רעליגיעזע און וועלטלעכע ווערק, וואָס נישט דאָ איז דאָס אָרט זיי אויסצורעכענען און אויף זיי זיך אָפצושטעלן. דער גרעסטער טייל פון די דאָזיקע ווערק, אגב, ווי פון דער פרויען-ליטעראַטור, איז נאָך פון דער לעצטער צייט פאַרגראָבן אין דעם שטויב פון אַרכיוו-ביבליאָטעקן, נישט צוגענגלעך, דעריבער, פאַרן ליענער-עולם, און אָפט אַפילו צו ווייט פון דעם ליטעראַטור-פאַרשער און היסטאָריקער. אַ סך זאַכן זיי-נען אויך פאַרפאַלן געגאַנגען, און די, וואָס אויפגעהיט, זיינען נאָך נישט אַלע באַוואוסט, און נאָך אין אונזערע טעג ווערן געמאַכט אַנטדעקונגען פון ספרים און מאַנוסקריפּטן, וועלכע זיינען פריהער נישט באַקאַנט געווען אונזערע גרעסטע ביבליאָגראַפן.

אויף דעם געביט פון דער פרויען-ליטעראַטור פאַרמאָגן מיר אויסער דעם „טייטש-הומש“ (פראַג — 1608), „צאינה וראינה“ (ערשטע אויס-גאַבעס: לובלין-קראַקע, אָנהויב 17-טן יאָרה; די ערשטע באַקאַנטע: באַזעל ש"ב—1622) און די תחינות, נאָך אַנדערע ווערק, וואָס די יידישע פרוי האָט אַליין געשאַפן, ווי מוסר-ספרים, פאַרפאַסט און איבערגעזעצט דורך פרויען, תפילות און דרשות, צומאָל אין גראַמען (ס'זיינען באַקאַנט

אויך אייניקע תחינות אין גראמען), און אפילו לידער און פאָעמעס, וואָס נעהערן דער פּעדער פון פרויען.

וועגן תחינות, למשל, האָבן מיר נישט אויף יידיש קיין איין אַר- בעט, וואָס זאָל זיין געווידמעט אינגאנצן אַט דעם אינגארטיקן ליטערא- טור-געפּיט (2), מיט דעם איינציגן אויסנעם, ווען זיי זוערן באַהאַנדלט ביי ש. ניגערן אין זיין פריהער דערמאנטער שטודיע. אויך וועגן „טויטש- חומש“ און „צאינה וראינה“ (אָפּגערעדט וועגן די איבעריקע ווערק) איז זעהר וועניק געשריבן געוואָרן (3), אין דער צייט, ווען זיי האָבן גע- שפּילט אַ גרויסע ראָלע אין דעם לעבן פון דער יידישער פרוי, און געהאַט נאָך אַ גרעסערע ווירקונג אויף דער אויסבילדונג פון דער יידישער שפּראַך און ליטעראַטור.

ס'איז נישט די אויפנאָבע און נישט פאַר די ראַמען פון דעם אַרייני- פיר צו אָפּשטעלן זיך מער און באַריכות אויף דער און אַנדערע דערשיינונג- גען און פלויוז אין אונזער ליטעראַטור-געשיכטע און פאַרשונג. וויכטיק איז אָבער יאָ דאָ צו באַמערקן, אויף ווי ווייט אפּשר דאָס אינטערע- סאַנטסטע פּלאַט אין דער געשיכטע פון דער יידישער ליטעראַטור און

(2) אינטערעסאַנט איז, אַז אין דער לעצטער צייט איז פאַרעפנטלעכט גע- וואָרן אַ שטודיע אויף ענגליש (נאָך ניט דערווייל אויף יידיש), וואָס איז גע- ווידמעט אויסשליסלעך דער תחינות-ליטעראַטור. איר מחבר איז: Solomon B. Freehof—Devotional Literature in the Vernacular. Reprinted from Yearbook, Vol. XXXIII. Central Conference of American Rabbis, 1923. און ער באַקלאַגט זיך אין זיין ווערק מיט רעכט, אַז „די תחינות אויף יידיש- טויטש זיינען קיינמאָל נישט באַהאַנדלט געוואָרן ווי געהעריק; פאַקטיש, ווען מ'זאָל אורטיילן לויט דעם ווי וועניק ס'איז געשריבן געוואָרן וועגן זיי, וואָלט זיך געדאַכט, אַז זיי זיינען כמעט פולשטענדיק פאַרנאַכלאַזיקט געוואָרן מצד די פאַרשער פון דער יידישער ליטעראַטור“ (ז. 3)

ס'איז נישט איבעריק דאָ צו באַמערקן, אַז ה' פריהאַף, אַלס מחבר, וואָס שרייבט אויף ענגליש, איז, ווי ס'ווייזט אויס, אליוו וועניק באַקאַנט מיט דער נייער יידישער ליטעראַטור, איר קריטיק און פאַרשונג. אַזוי דערמאָנט ער גאַרנישט ניגערס שטודיע, וואו די תחינות ווערן אויך באַהאַנדלט, אויך נישט שולמאַנס „שפת יהודית-אשכנזית וספרותה“, וואו ס'רעדט זיך אויך וועגן תחינות (ז. 71-67).

(3) ביסלעכווייס, אמת, הויבט זיך אָן צו דערוועקן דער אינטערעס צו אונזער פרויען-ליטעראַטור אויף יידיש-טויטש, אַדאַנק דעם וואוקס פון דער ליטעראַטור-היסטאָרישער פאַרשונג אויף יידיש אין אונזערע טעג. אַזוי האָט מאַקס עריק נישט לאַנג צוריק אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקל וועגן „בראַנטשאוּגל—די ענציקלאָפּעדיע פון דער יידישער פרוי אין זיַיטן יאָרהונדערט“ (זע: „צוימ- שריפט“, בוך 1, מינסק, 1926. מ. עריק—גלעטער צו דער געשיכטע פון דער עלטערער יידישער ליטעראַטור און קולטור).

קולטור, אין שייכות מיט דער שעפערישער ראָלע פון דער יידישער פרוי אין איר, איז נאָך עד-היום ניט אָנגעשריבן געוואָרן פון דעם יידישן ליטעראַטור-פאָרשער און היסטאָריקער.

ניגער, וואָס איז דער ערשטער און אַלס יידישער קריטיקער צוגע-נאָנגען נאָענט אין זיין אַרומגענענדיקער שטודיע צו אונזער פרויען-שאַפונג אמאָל און אירע פראָבלעמען, וועלכע זיינען פון באַזונדערן אינטערעס און גרויסן ווערט פאַר אונזער ליטעראַטור-דערקענטעניש, איז געקומען צו אַזא וויכטיקן אויספיר, אַז „אמאָל זענען די טאָן-געבערס און סטיל-שאַפערס אין דער ליטעראַטור אויף עברי-טייטש געווען לע-זערינס און פערפאַסערנס.“⁽⁴⁾

די ווערק פון די יידישע פרויען פון 16—18טן יאָרה, וואָס ווערן פאַרעפנטלעכט אין דער אַנטאָלאָגיע, האָבן שוין אַ שטיקל געשיכטע אויך אין אונזער מאָדערנער ליטעראַטור, וואָס מיר וועלן דאָ דערמאָנען צוזאַמען מיט דער פאַרצייכענונג פון די ביבליאָגראַפישע ידיעות וועגן זיי.

אין זיין אַנטאָלאָגיע „פינף הונדערט יאָהר אידישע פּאָעזיע“ האָט מ. באַסין אין סוף פון באַנד ב' אָפּגעדרוקט „נאָטיצען“, וואו ער האָט געלאָזט וויסן, אַז ער זוכט אַ ריי אויסגאַבעס פון עלטערע יידישע דיכ-טערס, דערין אויך—פון דיכטערינס, נעמלעך: טויבע פאַנס ליד און חנה כ"צ'ס דרשה און אַנד. ווערק. ער האָט דאָרטן אויך אָנגעוויזן, אַז „די מעהרסטע פון די אויסגערעכענטע דיכטער און אויסגאַבען זיינען גענומען פון דעם ביבליאָגראַפישען אַנווייזער פון ס. ע. וויענער.“⁽⁵⁾

ב. באַראַכאָוו, וואָס האָט צוגעגעבן לינגוויסטישע און ביבליאָגראַ-פישע אַנמערקונגען צו די לידער (פון דער עלטערער ליטעראַטור) פון

(4) זע: ניגער — ז. 181 (ניגערס קורסיוו — ע. ק.)

(5) פינף הונדערט יאָר אידישע פּאָעזיע—אַנטאָלאָגיע געזאַמעלט און צו-נויפגעשמעלט פון מ. באַסין. פאַרוואָרט און לינגוויסטישע אַנמערקונגען פון ב. באַראַכאָוו. ז"טע אויפלאַגע. אַרויסגעגעבען פון פ"ג „דאָס בוך“ נ. י., 1917.

באנר א' פון באסינס אנטאלאגיע, אין, ניכר, נישט געווען באקאנט מיטן אינהאלט פון די דערמאנטע „נאטיצען“, וואס זיינען אפגעדרוקט געווען אויף דער לעצטער זייט פון באנר ב'.

טויבע פאנס און חנה כ"צם שאפונגען האָט מען נישט געדארפט זוכן ערגעץ-וואו ביים עולם על פי וויענערס אָנווייזער—ערשטנס, ווייל ביים עולם קאָן מען זיי נישט געפינען, און—צווייטנס (און וואָס איז נאָך וויכטיקער), ווייל— באַראַכאָוו האָט דעם גרעסטן טייל ווערק, וואָס געהערן צו דער עלטערער יידישער ליטעראַטור, פאַרצייכנט (און באַ-זאָרגט מיט זייערע קאטאלאָג-נומערן) אין זיין „ביבליאָטיק פון יידישן פילאָלאָג“ (6). דאָרט אויף די ז. 88-89 ווערן אויסגערעכנט לויט אַפ-טיילונגען די ווערק, ווי: „חומש-און-תנ"ך-איבערזעצונגען“, „תחינות“, „לידער“ און „מעשיות און מעשה-ביכער“. אמת, באַראַכאָוו האָט דאָרט נישט אָנגערופן די באַזונדערע מחברים און נעמען פון די ספרים, דעריבער איז פון די דאָזיקע פאַרצייכענישן נאָך שווער צו וויסן וואָס און ווער, ווען ער זאָל אָבער געווען באַקאנט זיין מיט באַסינס „נאטיצען“, וואָלט ער אים געוויס אָנגעוויזן דעם וועג וואו אָו געפינען די ווערק, וועלכע ער האָט אומזיסט אַרומגעזוכט.

אין אונזער אַנטאלאָגיע זיינען די פרויען-ווערק פון דער עלטערער יידישער ליטעראַטור צום מערסטן געדרוקט, ווי דערמאנט אין פאַרוואָרט, פון די אַריגינאַלן, וואָס געפינען זיך אין דער באַדלעיאַנא-ביבליאָטעק. באַסין האָט איבערגעדרוקט איין ליד, די „תפילה“ פון געלה (אויך נישט פון אַריגינאַל), וועלן מיר פון איר אָנהויבן.

אין שטייגשניידערס קאטאלאָג פון דער באַדלעיאַנא-ביבליאָטעק (7) אויף ז. 345 נומ. 2290 איז פאַרצייכנט, אז דער סידור „תפלת משה“ (וואו ס'איז פאַרעפנטלעכט געלה'ס ליד— די טאָכטער פונם סידור-איבערזעצער) איז געדרוקט אין האַללע ת"ע 1710. אויף ז. 350 נומ. 2328 איז די אויסגאַבע פון דעם זעלבן סידור אין 1714 געשמעלט און-טער אַ פּרעגצייכן. דער ביבליאָטעק-נומ. פון דער באַדלעיאַנא, וואָס דער סידור טראָגט, איז: Opp. 4, 1153

(6) ב. באַראַכאָוו—ביבליאָטיק פון יידישן פילאָלאָג. אין „דערי פנקס“, ווילנע, תרע"ג.

(7) Moritz Steinschneider—Catalogus Librorum Hebraeorum in Bibliotheca Bodleiana, 2 Bde. Berlin, 1852-60, CXXXII-|3104 (col.) -|Cp.

צום ערשטן מאָל אין דער ניי-ידישער ליטעראַטור איז געלאָסן ליד פאַרעפנטלעכט געוואָרן ביי זלמן רייזען אין זיין לעקסיקאָן (8) אין דער ביבליאָגראַפיע פון איר פאָטער משה בן אברהם אבינו גר-צדק (1714-400). רייזען ווייזט נישט אָן פון וואָנען ער האָט טראַנס-קריבירט אָט דאָס ליד. ער גיט נאָר אָן אין דער ביבליאָגראַפיע צווישן אנדערע מקורים שולמאַנס בוך, וואו דאָס ליד איז פריהער געבראַכט (9), באַשטימטער רעדט רייזען, אז „אין 1714 האָט משה בן אברהם אַרויסגעגעבן א יודישע איבערזעצונג פון סדור אונטערן נאָמען „תפלת משה“ מיט אַ זעלטענעם שיר אַלס פאָררעדע (מיין קורסיוו—ע.ק.) פון זיין טאַכטער געלע.“ ווי דערמאָנט, שטעלט שטיינשניידער, דער גרויסער יודישער ביבליאָגראַף, די אויסגאַבע 1714 אונטער אַ פּרעג-צייכן. פון אונזער פאָטאָגראַפיע פון אַריגינאַל איז אויך צו זען, אז דאָס ליד איז געדרוקט נישט אַלס פאַררעדע, נאָר צום סוף פון סדור, נאָך דעם נוסח: „תם ונשלם“ א. א. וו. שולמאַן דערמאָנט אויך, אז דאָס ליד קומט אַלס פאַררעדע צום סדור (10). דער מקור, פון וואָנען שולמאַן און אַנד. האָבן גענומען, איז קאָזערלינגס בוך „דיע יודישע פראָווענ“ (11). דאָרט געפינט זיך אַ קאַפיטל „זעמצערינגע אונד דרוקערינגע“ (12. 146-149) און אויף ז. 148 שרייבט ער: „In einem zu Halle in Jahre 1710 gedruckten Gebetbuch“ ליד אין לאַטיינישער טראַנסקריבציע, דורכגעמישט מיט העברעאישע ווער-טער (וואָס ווערן פאַרטייטשט אונטערן טעקסט). דאָס ליד פאַרמאָנט אין אונזער איבערדרוק מיט פיר יודישע שורות מער צום סוף (אויסער צוויי העברעאישע, וואָס געהערן, לויט זייער נוסח, צום גאַנצן סדור, און זיינען, דעריבער, נישט קאָפירט געוואָרן). ביי קאָזערלינג פּעלן אויס די פיר יודישע שורות צום סוף, זיינען זיי אויך נישטאָ ביי שול-מאַנען און רייזענען. אין די טראַנסקריבציעס ביי די לעצטע זיינען אויך פאַראַן גרייזן (צו איין גראַמאַטיקאלישער פאַרם: „האָבן גיט ון (?) קלאָגן“ האָט רייזען, אַנב, צוגעגעבן דעם פּרעגצייכן. ביי שולמאַנען שטייט „האָבן אַוהנן קלאָגן“. אין אונזער אַריגינאַל איז די פאַרם: „האָבן טון קלאָגן“).

(8) ז. רייזען—לעקסיקאָן פון דער יודישער ליטעראַטור און פּרעסע. רעדאַקטירט פון ש. ניגער. אַרויסג. פון דער פּ״גס״געז״, „צענטראַל“, וואַרשוי, תרע״ד, 1914.
 (9) אלעזר שולמאַן—שפת יהודית—אשכנזית וספרותה. מקץ המאה הש״ו עד קץ שנות המאה ה״ח, יצא לאור ע״י בני משפחתו של המחבר המנוח בתשנת י. ת. שביוב, ריגא, תר״עג. (ז. 59).

פון רייזענס לעקסיקאן האָט באַסין איבערגעדרוקט געל'ה'ס ליד אין זיין אַנטאָלאָגיע (באַנד א' ז. 79), מיט אַלע גרייזן (דעם פרענצייכן האָט ער אַרויסגעוואָרפן) און אין דעם נייעם איבערדרוק זיינען צוגעקומען נאָך פּרישערע.

געל'ה'ס ליד ווערט נישט דערמאָנט ביי ניגערן אין זיין רשימה פון די פּרויען-פּאַרפּאַסערינס, וואָס ער פּרעגננט אין זיין שטודיע¹², אויך נישט ביי באַראַכטונגן אין זיין „ביבליאָמעק“ (ס'פּעלן דאָרט די נומערן 2290 און 2328). אין זיינע „לינגוויסטישע און ביבליאָגראַפישע אָנ-מערקונגען“ פּאַרטייטשט באַראַכטן אויף ז. 11 די העברעאישע ווער-טער און אויסדרוקן פון געל'ה'ס ליד: „המדפים“ און „הרכה והענוגה“. אין אונזער פּאַטאַסטאַט שטייט: „הרכה והענוגה“, אזוי אויך ביי קאָזערלינג, וואו ס'ווערט אונטן אויסגעבעסערט אויף „הענוגה“. („הרכה כך והענוגה“—דברים כח' פסוק נו').¹³

אַבער דאָס אַלץ איז קיין חידוש נישט. אַמאָליקע צייטן האָט מען ביי אונז נאָך נישט געוואוסט פון אַזלעכע עלעמענטאַרע זאַכן, ווי נאָכ-צוקוקן אַ קאַטאַלאָג, אָדער קאָפּירן פון אַריגינאַל, און פּאַרלאָזנדיק זיך אויף שוין געמאַכטע קאָפּיעס (דערצו נאָך פון דייטשע אויסגאַבעס,

(10) זע: דאָרט — ז. 10 און 59.

Kayserling—Die juedischen Frauen in der Geschichte, Literatur (11 und Kunst, Leipzig, 1879.

(12) זע: ניגער—ז. 131—135.

(13) וועגן געל'ה און אַנדערע פּאַרפּאַסערינס, ווי שויבה פּאן, חנה כ"ץ און רבקה טיקנטינר ווערט אויך דערציילט אין נאהידא רעמי'ס בוך „די יודישע פּרוי“. (פאַר אונז ליגט אַן ענגלישע איבערזעצונג פון דעם דאָזיקן בוך אין דייטש: Nahida Remy—The Jewish Woman. Authorized translation by Louise Mannheimer with a preface by Prof. Dr. Lazarus. Fourth Edition, New York, Bloch Publishing Co., 1923.) פּראָקטישע „ז. 121—124 און 213. דאָרט ווערט דערמאָנט, אַז „משה בן אברהם טעכטער עלא און געלא זיינען געווען פּראָפּעסאָרעלע דרוקערינס. געלא האָט אויסגעזעצט אַלעין אַ גאַנצן געבעט בוך“ (ז. 121). ווי מיר ווייסן, איז געל'ה „צווישן צעהן קינדער שוין געבאָרן“ (אגב. ביי שולמאַנען איז דער „שו“ פּאַרפּעלט, וואָס מיינט: שיהיו זאָלן לעבן.) ביי קאָזערלינג, ז. 148 און צום סוף אין די אַנמערקונגען, ז. 353, ווערט געבראַכט אַ קאַלאַפּאָן פון גמרא „גידה“, וואָס „עלה בת כהר"ר משה האָט געהאַפּן אויסזעצן.“ (די לעצטע און אַנד. ידיעות פון קאָזערלינגס בוך, וואָס איז אַ יקרהמציאות, האָט מיר געפּעליקסט מיטגעטוילט פּרוינט יצחק ריבקינד). ע. ק.

וואו די יידיש-טייטשע טעקסטן זיינען געבראכט מיט לאטיינישע
אותיות) האָט מען נישט ווילנדיק געגרייזט (14).

טויבה פאָנס ליד איז פארצייכנט אין צוויי וואַריאַנטן אין שטיינ-
שניידערס קאטאלאָג אויף ז. 574 נומ. 3706 און 3707 (ביי באַראַכאָוו
פעלט דער נומ. 3706). אונטער דעם נומ. 3706 איז אָנגעגעבן פאָנס ליד
בניגין אדיר איום ונורא' און באַצייכנט אַזוי: 8. s. l. e. a. און אין קלאַמערן:
(Prag. Saec. XVII?) וואָס מיינט: אַכטל-פאַרמאַט אָן דרוק-אַרט און יאָר.
אין די קלאַמערן: (פראַג. זיבעצענטן יאָרה.?). אין „סעראַפּעאום“ (15) איז
דאָס ליד פארצייכנט אויף ז. 351 נומ. 103. דאָרט איז צוגעגעבן:

“Wahrscheinlich in Prag, wo die Familie „Pan“ noch jetzt existiert”.
דער ביבליאָטעק נומ. פון דעם ליד איז: M. S. Opp. 460(51) אונטער דעם
נומ. 3707 איז אָנגעגעבן דער וואַריאַנט „בניגין עקידה“ און דאָס זעלבע:
(Prag. Saec. XVII?) 8 s. l. e. a. דער „סעראַפּעאום-נומ. איז 102, ז. 351.
דער ביבליאָטעק נומ. (16 MS. Opp. 1103 (34) a. b.

ביי ניגערן און רייזען ווערן געבראכט די צוויי קאָפּן-שורות פון
פאָנס ליד און די פיר אויטאָגראַפישע שורות, וואָס קומען צום סוף
פון דער פּאַעמע. די טראַנסקריבציע פון די עטלעכע שורות זיינען גע-
נומען פון קאזיערלינג. ניגער ווייזט אָן, אַז דאָרטן זיינען זיי „געבראַכט
מיט לאַטיינישע בוכשטאַבען, דערפאַר איז די פאַרצייטיגע אַרטאָגראַפיע
נישט אויפגעהויבן.”

חנה כ"צם דרשה אין גראַמען, „תפלה לשבת“, איבערזעצונג פון
„מה טובו“ און „תחינה אויף ראש-חדש אלול“ ווערט געבראַכט אין
שטיינשניידערס קאטאלאָג אויף ז. 837 נומ. 4723 און איז באַצייכנט:

(14) אגב, נאָכצוקוקן דעם באַדלעיאַנאָקאטאלאָג איז שווער, מחמת ער איז
געדרוקט אין לאטיין, און אין דעם פּאַל האָט עס פאַר מיר געמאַן מוין פרוינד
יצחק ריבקינד. ס'איז כדאי דאָ צו באַמערקן, אַז די גאַנצע שטייגשניידער-
ביבליאָטעק און אַלע זיינע אייגנענטליכע קאַרעגירטע אייגענע ווערק געפינען
זיך אין דער ביבליאָטעק פון יידישן טעאַלאָגישן סעמינאַר, ניו-יאָרק.

(15) Moritz Steinschneider — Juedisch-deutsche Literatur — in: Sera-
peum—Zeitschrift fuer Bibliothekswissenschaft, Handschriftenkunde und
aeltere Literatur. Leipzig, 1848-9.

(16) אונטער דעם זעלבן ביבליאָטעק-נומ. (34) MS. Opp. 1103
געפינט זיך, ווי צו זען פון דעם פּאַסאַסטאַט, און איז געבונדן (אָדער געדרוקט)
אינאיינעם מיט טויבה פאָנס ליד, אַ מעשה: „שמיאָר מרק—איון שון נויא
ליד פון איינס רימער אויף דר שמיאָר מרק. א. א. וי. אונטן אויף דעם
שער-בלאַט שטייט: „גדפּס פּה פּראַג.”

Amst. s. a. (Saec. XVII-XVIII), 8. וואָס מיינט — אַכטל-פּאַרמאַט, אַמסטערדאַם, אָן דרוק-יאָר. אין די קלאַמערן: (אן ערך זיבעצענטן-אַכטצענטן יאָרה). פאַרנאָטירט אויך אין „סעראַפּעאום“ אויף ז. 329 נומ. 49 און ז. 366 נומ. 141 (דער לעצטער נומ. איז פאַר „מה טובו“). דער ביבליאָטעק-נומ. פאַר אַלע זאַכן איז: Opp-8, 124, ניגער און וויזען דערמאַנען, אַז כּצ"ס דרשה איז אַרויס אין אַמסטערדאַם אַרום 1700. זייערע ידיעות נעמען זיי פון בן יעקב „אוצר הספרים“. אויפן שער-בלאָט פון דעם אַריגינאַל שטייט: פה ק"ק, אַמשטרדם, איע"ס. דאָס איז א „נוטריקון“. זיין באַטייט: „אלהים יכוננה עולם סלה“ (נאָט זאָל אַמסטערדאַם, הייסט עס, אויפריכטן אויף אייביק). אַזוי פלעגט מען נעוויינלעך שרייבן אויף אַלטע וויכטיקע שטעט ביי יידן, וועלכע זיינען נעווען צענטערס פון תורה און חכמה.

רויזל פּישלס ליד—די געגראַמטע הקדמה צו דער תהלים-איבער-זעצונג פון משה שטענרזאָל, ווערט ביי אונז געבראַכט לויט דעם טעקסט, וואָס איז איבערגעדרוקט דורך שולמאַנען (ז. 24). דאָס תהלים-בוך איז פאַרצייכנט דורך שטיינשניידער אין באַדלעיאַנא-קאַטאַלאַג אויף ז. 189 נומ. 1280. דאָרט ברענגט ער איר נאָמען: „רויזל ר' פּישלש, וישלש“ (17). דאָס בוך איז דערשינען אין קראָקע אין יאָר 1586. שולמאַן ברענגט דעם טעקסט פון שער-בלאָט, וואו ס'איז אָנגעוויזן די דאַטע פון דערשיינען פון ספר: „רש תהלים בוך וואו ור טויטשט אין טויטשער שפראך גאר שין אין בשיידליך אונ' גאר קורץ ווייליג דרין צו לייאן פר ווייבר אונ' פאר מיידליך גידרוקט אים יאר דאש מיר צילן דרייא הונ-דרט זעקש אונ' פירציג אונטר דעם נואלטיגן מעכטיגן קייניג שטעפהאן יר"ה (ירום הודן) אין דער הובט שטאט קראקא.“ שולמאַן גיט אויך צו אין א הערה (אויף ז. 25) זעקס שורות, וואָס ווייזן אָן אויף דעם אָפ-שטאַם פון רויזל פּישלס. דאָרט ווערט געזאָגט: „בתוך השיר יבואו גם איזה דברים על יחושה.“ לויט דער קאָנסטרוקציע פונם ליד קאָנען די דאָזיקע שורות ניט קומען אין מיטן פונם שיר, און מען מוז אָננעמען, אַז דער „בתוך“ איז אַ גרייז (אַנשטאַט „בסוף“). מיר האָבן צוגעגעבן די שורות צום סוף פונם ליד.

(17) מחמת דוחק אין צייט האָט זיך אונז נישט איינגעגעבן צו באַזאָרגן קיין פאַטאָגראַפישן אַפּדרוק פון רויזל פּישלס ליד. ביי Staerk-Leitzman — Juedisch-deutsche Bibeluebersetzungen, Frankfurt 1923, pp. 207-213 ווערן אויך געבראַכט מוסטערן פון דער תהלים-איבערזעצונג און הקדמה.

חויז די אויסגערעכנטע פיר פארפאסערניס, דארף דא נאך דער-
מאנט ווערן דער נאמען פון רבקה טיקנטינר. זי האט פארפאסט א מוסר-
ספר „מינקת רבקה“ (רבקהס אם) און א „שמחת-תורה-ליד“ (18).

טויבה פאנס ליד איז אָנגעשריבן אויפן פאל פון א מגפה אין איר
שטאָט. ס'איז איינגעלעך א היסטאָרישע פּאָעמע, וואָס זייער צאָל, ווי
ס'דערציילט דר. מ. וויינרייך, איז זעהר רייך אין דער עלטערער יידישער
ליטעראַטור (19). „דאָס רוב דערציילן זיי (די פּאָעמעס) וועגן עפעס אַ
גזירה, אַ גירוש, אַ שרפה, און אזעלכע טעמעס האָבן, דאָך, קיינמאָל
נישט געפעלט.“ (20) פּאָנס פּאָעמע איז אויסגעהאַלט, לויט יענע צייטן,
אין רעליגיעזן גייסט, און טראַגט דעם כאַראַקטער פון אַ תּפילה, אָדער
אַ תּחינה, ווי די פּאַרפּאַסערין דריקט זיך אויס אַליין: „איינ שין ליד נייא
גימאכט בלשון תּחינה איז וואַרדין אויז גיטראַכט.“ בלשון תּחינה,
הייסט אינם נוסח און גייסט פון תּחינות. די פּאָעמע איז געבויט צום
מערסטן אין פירפערזיקע סטראַפּעס, וואָס לאָזן זיך אויס אין יעדערער
מיט אַ געבעט צו גאָט און אַ רעפרעזן: „פּאַטר קיניג.“ אין דעם וואַריאַנט
„בניגן עקירה“ איז איבערגעאַנדערשט דער אָנהויב פון דער ערשטער
שורה. אָנשטאַט „הער גאָט“ שטייט דאָרט: „פּאַטר קיניג אלמכטיג“,
און דער רעפרעזן קומט אָנשטאַט צום סוף, אין אָנהויב פון יעדער סטראַפּע
(דאָס איז געמאָן הן צוליב דעם נייעם אָנהויב, הן דער טעכנישער אויס-
שטאַטונג פון זאָץ, אויף וואָס מ'האַט אַמאָליקע צייטן, ווי צו זען, נישט
וועניק אַכטונג געגעבן).

18 דאָס „שמחת-תורה-ליד“ איז פאַרצייכנט אין באַדלעיאַנאָ-קאַטאַלאַג
נומ. 3637, 3696 און נומ. 3, 6817. צום באַדויערן האָבן מיר נישט געקאַנט
קריגן דעם טעקסט פון דעם דאָזיקן ליד פאַר דער אויפלאַגע. די ערשטע אויס-
גאַבע פון „מינקת רבקה“ (פּראָג. 1609) איז אינגאַנצן נישט צו געפינען, און
פון דער צווייטער (קראַקע, 1618) איז פאַראַן אַ דעפּעקטער עקז. אין דער ביב-
ליאָטעק פון דעם יידישן טעאַלאָגישן סעמינאַר, נ. י. — דער איין און איינציק
באַקאַנטער. רבקה טיקנטינר ווערט אויך דערמאָנט ביי פינעס: — די געשיכטע פון
דער יידישער ליטעראַטור ביז'ן יאָהר 1890. פ"ג ב. שימין. וואַרשע. תרע"ב.
1911, ז' 42.
19 דר. מ. וויינרייך — „מגילת וויניץ“ — א יידישע היסטאָרישע פּאָעמע
פון אָנהויב ז'רטן יאָרהונדערט. אין זיין בוך: „שטאַפלען“ — פיר עטיוודן
צו דער שפּראַכנוויסנשאַפּט און ליטעראַטורגעשיכטע. פ"ג. „וואַסטאַק“. בער-
לין, 1923.

אין דער פאָעמע באַקלאַנגט זיך די פאַרפאַסערין, אַז די מגפה רויבט אַוועק אַ סך מענטשן אין איר שטאָט. און שרעקלעך איז נישט אַזוי דער פאַקט, וואָס די קראַנקע טיילט מען אָפּ פון די נעזונטע ביים לעבן, נאָר וואָס אויך די טויטע פאַנגראַבט מען נישט אויפן אַלגעמיינעם בית-עולם. „אונ' דאז איז ליידר די גרעשטי פּיין, אַז ער (דער מת) ניט אויף דען בית חיים זאָל ביגרבן זיין“, פאַדויערט די פאַרפאַסערין. ווייל דאָס איז דאָך קעגן דעם יידישן דין. א יוד דאַרף קומען צו „קבר ישראל“. נאָך גרויזאַמער איז, וואָס קליינע קינדער שמואַרבן אויס פון דער מגפה. אָבער צו דעם, און וואָס די קראַנקע ווערן איזאָלירט, איז דאָך פאַראַן אַ שטיקל טרויסט—זיי ווערן כאַטש ביים לעבן נישט פאַרלאָזט. ס'איז דאָ אין שטאָט אַ חברה יידן פון „חמשה אנשים“, ווי זי דערציילט, און „פרומה ווייבר“ און „פיל חברותת“, וואָס גייען-אָרום אָרום די קראַנקע און „טונן פיל גוטץ די קרנקן לייט“ און „זעהן אום טום (אומעטום) אונ' לאַזן קיינעם נישט אב גיין.“ אויך „עשירים חשובים טונן זעלבך אָרום גיין, אונ' טונן וואש דוא טוט מינגלך זיין.“ דאָס פיינלעכסטע אָבער איז דער באַוואוסטזיין, וואָס בשעת מגפה וואַרפט מען נאָך די שולד פאַר דער מגפה אויף יידן. און דאָ איז גראָד פאַר פסח. און ס'קאָן שמעקן מיט אַן איבעריקן פּלכּוּל און אפּשר נאָך מיט אַ גזירה פון קיסר. בעט זיך דעריבער די פרומע פאַרפאַסערין ביי גאָט:

„ליבר הער גוט (גאָט) טוא אן זעהן.
דיא תורה מעשים טובים וואש מוט גישעהן.
אז מיר זאָלן גיפינג תן וחסד אין קיסר אויגין.
אלי דיא ביז אויף אונז רידן זאָל ערש ניט גלויבן:
פאטר קיניג.“

ווייל—דערציילט זי ווייטער:

„אודר (אדר) איז דאך אן גרייט.
פון ערשטן איז גיוועזן אין גרושה צרה.
דער נאָך איז דרויז גיווארן אין גרושה פרייד. (21)
זאַלשטו היצונדרט אין דער צייט אַך (אויך) גידענקן
אונ' לאַזן אויף הערן אלי קרענקן:
פאטר קיניג.“

(20) זע: דאָרט—ז. 148.

(21) פון ערשטן אדר—מיינט פון המנס זייטן.

דערצו האָט זיך נאָך געטראָפּן, אַז:

„ווייל הייאר איז עיבר (עיבור)
איז לויט גישטארבן אונזר שלית ציבור.
זינד אונזר ליבר רבי איז גישטארבן
זענן מיר ח"ו (חסדו שלום) שיר פר דארבן.
פיל גוט זאלין מיר דער ווערבן:

פאטר קיניג.

איז נישטאָ ווער ס'זאָל ממליץ זיין פאַר כל ישראל. און די עדה יידן
פילט זיך ווי אַ סטאַדע פאַרלאָזענע שעפעלעך, און די איינציקע האָפע-
נונג איז נאָר אויפן רבוננו של עולם. אָט דעם צושטאַנד און געפילן
דיקט אויס די דיכטערין אין דער ווייטערדיקער סטראָפּע:

„בעטן וועלן מיר טאג אונ' נכט.
אויף דיין ארמה שעפלך זאלשטו האבן גרושי אכט.
דו ביש' (ביסט) אונזר הרט (22) מיר זיינן דייני שאף.
ליב הר גוט טו פון אונז אב די שטראף:

פאטר קיניג.

טויבה פאן איז אָן ספק געווען אַ באַגאַפּטע דיכטערין. מ'דאַרף
נעמען אין אַכט, פאַרשטייט זיך, יענע צייט, און ווי אזוי מ'האַט דעמאָלט
געשריבן. איר פּאָעמע מאַכט דעם איינדרוקט פון אַ זעלבשטענדיק-
דורכגעטראַכטער און שטאַרק-דורכגעפילטער זאָך (23). זי איז אין איר
אָפּט פילדעריש אויפן שענסטן אופן און ווייזט אַרויס אַ פיינעם הוש
פייס איבערזעצן און איבערדיכטן שורות פון תפילות און פסוקים, וואָס
טרעפן זיך אָפּט אין איר פּאָעמע, ווי די פריהער געבראַכטע: „דו ביש'
אונזר הרט מיר זיינן דייני שאף“ (פון—, „אנו צאנך ואתה רועננו“),
אָדער אין אַן אנדער אָרט—, „אלי טארן (טויערן) זענן צו אן (חוצ) דיא
טארן פון טרערן“ פון—, „מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה...
ואעפ'י ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו“ (ברכות דף ל"ב,
עמוד ב').

(22) הרט—פאַסטוך.

(23) כדאי דאָ צו באַמערקן, אַז די אַלגעמיינע אייראָפּעאישע פּאָעזיע פון
יענער צייט איז אויך נישט געשטאַנען אויף קיין איבעריק-גרויסער הויך. „די
פּאָעטן פון אַט דעם פעריאָד“—, שרייבט פּראָפ. דזשאַדסאָן אין זיין ערשט דער-
שיינענעם בוך וועגן דער ענגלישער דיכטונג פון 17טן יאָרה.—
Seventeenth Century Lyrics—Edited with short biographies, bibliographies, and notes
by Alexander Corbin Judson, Professor of English in Indiana University.
The University of Chicago-Press. Chicago, Illinois, Dec., 1927 (p. V)

אין דער פאָעמע, קאָן זיך אויסראַכטן, נאַרנעמען אַ צו גרויסן אָרט
די איבערחזרונגען אין דער פאָרם פון די תפילהדיקע ווענדונגען. אָבער
דאָ דאַרף מען נישט פאַרגעסן, ערשטנס, אַז די פאָעמע איז געשריבן אין
דעם נוסח און גייסט פון תחינות, און, צווייטנס, פרישט אָפּ די איינ-
אַרטיקייט פון די דאָזיקע איבערחזרונגען דער איינגעפירטער דעפּרען,
וואָס איז שוין אַ ריין-פאָעטישער מיטל, און ער שליסט אָפּ די אינהאַלט-
לעך צונויפגעבונדענע סטראַפּעס.

און, אויב די פאָרמעלע קאָנסטרוקציע פון דער פאָעמע איז שוואַכער,
איז דער אינעוועניקסטער געבוי שטאַרקער און ס'פילט זיך אַן אָנוואַקס,
אַ שטייגן אין דער גאַנצער אינטערפּרעטאַציע. שוין אין אָנהויב פון
דער פאָעמע איז פאַראַן אַן אַנדייט אויף דעם ווייטערדיקן, וואָס איז
שרעקלעכער פון דער מגפה:

„ווען דוא ווישט וויא מיר אזו עלנט זיין.
אונ' שטעקין היצונדרט און איין צרה אונ' אין איין פיין.
זאלשטו ליבר הר גאט אונזרה תפילה אן זעהן.
אונ' אונז קיין ביו לאָזן גישעהן:
פאטר קיניג.“

דער מאַטיוו פון עלנטקייט איז די פּרעלודיע, זי גרייט צו צום ווייטער-
דיקן, און, ווייל דאָס ווייטערדיקע, ווי מיר האָבן געזען, קאָן זיין נאָך
שרעקלעכער, דערפאַר איז נויטיק, אַז די הילף זאָל קומען באַצייטנס:

„ברענג הילף אויף אונז ביצוימן.
לובר הר גוש שוא פר אונז שטרייטן.
לאז אונז פון דער מגיפה אנשויבן.
לאז אונז הן נחמד גיפיןן:
פאטר קיניג.“

געוויינטלעך ענדיקט זיך די פאָעמע, ווי אַלע ווערק אין יענער
צייט, מיט אַ האָפענונג אויף דער גאולה. כאַראַקטעריסטיש פאַר דער

„זיינען מאַדנע באַאיינפלוסט איינס פון אַנדערין און פון דער פּריהענדיקער לי-
טעראַטור, א סך פון זוי אימיטירנדיק און אפילו פאַראַזירנדיק זי מיט
עניוּתדיקער און מחיהדיקער אומפאַראַנטוואַרטלעכקייט.“ און וואָס שייך דער
פרויען-פּאָעזיע, וועלן מיר דאָ זיך באַנוצן מיט דעם עדות-זאָגן פון אַ צוזאַמען-
שטעלער פון אַן ענגלישער פּרויען-אַנטאָלאָגיע A book of Women's Verse-Edited
with a Prefatory Essay by J. C. Squire. Oxford University Press, 1921.
וועלכער באַהויפט, אַז „אין 16-טן און אָנהויב 17-טן יאָרה. איז געווען זעהר
וועניק פּאָעזיע, געשריבן פון פּרויען“ (ז. 14.)

פרויהישער דירעקטקייט אין, אז די אויסלייוונג זאל קומען „בלד“
(באלד). איר פאָעמע רופט פאן אָן אַ „געטליך ליד“—ליד צו גאָט:

„מיט מײן געטליך ליד וויל איך אויף הערן.
אלו אונזר גיבעט זאל אונז הש״י גיווערן.
אונז׳ זאל אונז בהיטן פר אלײן פײן.
אונז׳ זאל אונז בלד פירן אין הייליגן לנד אײנין.“

חנה כ״ץ איז אַ פאַרפאַסערין אַ מאָראַל-פּרעדיגערין, וואָס ווידמעט
אירע ווערק אויף צו פאַרשטאַרקן די זיטן-ריינקייט צווישן פּרויען אין
פּרום-יידישן גייסט. נישט נאָר אין איר „דרשה“, נאָר אויך אין איר
ליד „תּפּלה לשבת“, וואו זי וויל נאָר גאָטס „לוב (לויב) דער ציילן
(דערציילן)“. איז זי אויך דיראַקטיש:

„דער דעם ליבן (שבת קדש) טוט אין ערין האַלטן.
דער ווערט (זוכה) זיין מיט מאן אונז׳ קינדער
אין (עושר אונז׳ כבוד) צו ווערן אלטן.“

איר דרשה באַשטייט, ווי ס׳ווייזט זיך אַרויס, פון פיר טיילן—
פיר דרשות, וועלכע זי האָט טעכניש פאַראייניקט (ביז איצט האָט מען
אין אונזער ליטעראַטור גערעדט נאָר וועגן איין דרשה כ״צס, וויל מ׳איז
נישט באַקאַנט געווען מיטן טעקסט). מיר האָבן, דעריבער, אין אונזער
איבעררוק איינגעטיילט די דרשה אין פיר טיילן, ווי זי איז געבויט.
יעדער טייל איז לויט דער קאָנסטרוקציע אַ פאַרענדיקטע זאַך, און לאָזט
זיך אויס מיטן קאָנאַניזירטן נוסח פון, אַז „משיח וועט קומען“, „אַז
מיר וועלן קומען אין הייליגן לאַנד“ און גלאַט מיט אַ „לעתיד לבא“.
ווי אין דער דרשה ב׳.

די ערשטע דריי דרשות זיינען געווענדיקע קעגן דער עברה פון
רעדן לשון הרע. דער עיקר, ווי די פאַרפאַסערין דערמאַנט, זאָלן די
פרויען עס נישט טון, „בפרט אויף חתונות, ברית מילות אונז׳ אין דער
שול (דאָרט) זיין דיא זינד נאך אזו גרעסר.“⁽²⁴⁾ די פערטע דרשה
וואָרנט קעגן אַנדערע ווייבערשע שוואַכקייטן, ווי: קוקן אין שפיגל, גיין
מיט די אייגענע האָר, און נאָך אַזעלכע חטאים.

⁽²⁴⁾ אינטערעסאַנט איז, אַז אויך דער ווילנער גאון האָט אין זיין באַר-
רימטן בריוו „עלים לתרופה“, געשריבן צו זיין פרוי און קינדער, אַנגעזאָגט

חנה כ"ץ איז א למדנטע. זי ברענגט און פארטייטשט פסוקים, דערציילט מעשיות און לעגענדעס, וועלכע זיי זי ווייזט אָן (אין אָנהויב פון דער ערשטער און אין דער צווייטער דרשה) האָט זי, „אויז גמרות אונ' מדרשים ארויז ניקליבן, וויא עש אין אונז ספרים שטיט גישריבן.“ דאָך, נישט קונדיק אויף דער אייגענער באַלערנטקייט, טרעט זי צו נישט גאָר דרייט צו אירע דרשות און פאַרענטפערט זיך פאַרוואָס זי טוט עס: „אוב איר וועלט זאגן וויא קומט דיא פרויא הער אונש צו שטראפין. אבר (אָבער) זייט ווישן מין ליבה לייט איך האב איבר די דרשה ניט קענן רואין אודר שלאפין.“ די מעשה איז, אז מיט אירע דרשות מיינט זי נישט נאָר יענעם, „איך טוא מיך זעלברט דער מיט מיינען“, שרייבט זי ווייטער. זי איז א פרומע יידענע, און ווען זי ווענדט אָן אַלע מיטלען פון א בעל-דרשנטע צו ווירקן אויף יענעם און רעדט וועגן זיך עניוודיק: „וואש בין איך וואש איז מין לעבין, דש איך מיך האב אין זוא איין (דרשה) דר געבן.“—איילט זי זיך צו דער-קלערן, אַז שרייבנדיק די דרשות טוט זי א הייליקע זאך, א מצוה: „איך האב אין מין זין גינומן, דש איך זאל דר זורך פון מין זינר קומן.“ (צו מערקן—דאָס פיינע וואָרטשפיל: „זין—זינר“).

די דרשות אירע שרייבט זי. די ערשטע דרשה רופט זי אָן „ליד“: „טוט מין ליד פר נעמן עבן.“ אין דער צווייטער דערמאנט זי: „דש שרייב איך מיט מין אייגנה הענד“ און אַ ביסל ווייטער—„דש ביט איך שפלה שרייבערן“. די דריטע הויבט זי אָן: „איך וויל נאָך איין מאָל מין פען רייבן“ („רייבן—שאַרפן, אן אויסזורוק, וואָס האָט זיך זעהר נעפאסט פאַר אַ גענוענער פערער, מיט וועלכער מ'פלעגט אַמאָליקע צייטן שרייבן). די פערטע דרשה האָט נאָך אַ שענערן, אַ פאָעטישן אָנהויב: „איר ליבה פרומה ווייברן, דאש ביט איך זינדיגה שפלה שרייברן“.

זיי זאלן ניט מאַכן קיין גרויסע שהיות אין שול: „ויותר טוב להתפלל בבית, כי בבית הכנסת אי אפשר להנצל מקנאה ולשמוע דברים במלים ולשון הרע“ (בעסער צו דאווענען אין הויז, ווייל אין שול קאָן מען ניט נצול ווערן פון קנאה, הערן דברים במלים און לשון הרע). ס'זיינען פאַראַן אויך פאַרשיידענע אויסגאָבעס אין יודיש-טויטש. די דאָזיקע מיטטילונג איז פון אַ העב-רעאישער אויסגאָבע, וואָס פרוינט יצחק ריבקינד האָט געהאַט אונטערן דער האַנט, און מיר צוגעשיקט. ע. ק.

אלע דרשות זיינען געבויט לויט איין פרינציפ. לכתחילה גייט די ווענדונג, דערנאך באשרייבט זי זיך אליון, ברענגט ביישפילן, דער- ציילט מעשות, ציטירט פסוקים, און פארענדיקט מיט א מוסר-השכל, מיט א מאַראַל.

חנה כ"ץ פארמאָגט אַ רייכע שפראַך און אַזעלכע אויסדרוקן, ווי „קערן אונ' ווענדן“, „אין עושר אונ' כבוד צו ווערן אלטן (זיך עלטערן)“ זיינען נאָך עד היום פאַרבליבן אין אונזער יידיש. אויף איין אָרט געפי- נען מיר ביי איר די פאָרם „פראַג“ פאַר דעם זאכוואָרט „פראַגע“, וואָס מענדעלי האָט געפרואוּט צוריק איינפירן אין יידיש ²⁵. פאַרשטייט זיך, אַז וועדליק פאַר אַ פרומער יידענע און לויט יענער צייט איז אין די דרשות פאַראַן אַ היפש ביסל איבערגלויבעניש, נאָר צי דאַרף מען אויף דעם זיך אָפּשטעלן? אין איר שפראַך איז די פאַרפאַסערין אָפּט אויך שאַרף און אפאָריסטיש. ווי דערמאָנט, ברענגט זי און זעצט אי- בער פסוקים און אויך ערטער פון גמרות. אַזוי באַגעגענען מיר ביי איר: „דען דר מענש איז גלייך אז איין צו בראַכנר שאַרבן“ (פון—„משל כחרם הנשבר“), אָדער: „דען (לשון הרע) שנייט ערגר אז איין מעסר— פון „יש בוטה כמדקרות הרב“ (משלי יב', יח') און: „דז דיא אורין (אויערן) פון מענשן זיינן האַרט גאר, אונ' רש לעפיל איז ווייך, דז ער זאל שטומן אין אור“—פון „מפני מה אוןן כולָה קשה והאליה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה“ (כתובות, דף ה', עמוד ב').

דיוול פישלס הקדמה צו דער תהלים-איבערזעצונג און געל'ס „תפילה“ זיינען ליטעראַרישע און היסטאָרישע דאָקומענטן פון קלענערן ווערט. זייערע מערקווירדיקייטן זיינען שוין פאַרצייכנט געוואָרן, אַז דער ערשטערס ליר איז פאַרפאַסט אין יאָר 1586 און אַז די צווייטע האָט איר „תפילה“ אָנגעשריבן און „גזעצט אלי אותיות מיט (אירע) אייגני הענד“, אין עלטער, ווי זי דערציילט, „נאָך עטוואַש אונטר צוועלף יארן“.

25) אין „פישקע דער קרומער“ (זי. 69 אין דער אויסגאַבע פון יאָר 1888): „אַלטער שטעלט אויס די אויגען, קוקט אויף מיר מיט אַ פ ר ע ג:“ (זע: „די יידישע שפראַך“—זשורנאַל פאַר פראַקטיש יידיש שפראַכווויסן. אַרויסג. פון דער „קאָמעדער פאַר יידישער קולטור באַ דער אוקראַינישער וויסנשאַפּטלעכער אַקאַדעמיע“—קאַאָפּ. פ"ג „קולטור־ליגע“, 1טער יאָרג. נומ. 3—4, יולי־אָוגוסט קיעוו, 1927—נאַטיצן: אַ „פראַגע“ אָדער אַ „פּרעג“).

אין פרט פון שרייבערישער זעלבשטענדיקייט איז אינטערעסאנט צו ברענגען דאָ אַ פּאָר שטעלן פון דעם שער אין הקדמה פון טיקנטינרס מוסר-ספר „מנקת רבקה“, פון וועלכע ס'איז צו זען, ווי די יידישע פרוי פון יענער צייט האָט נישט נאָר גוט באנומען און ריכטיק אָפגעשאַצט, נאָר אויך ערנסט גערעדט וועגן איר אָנטייל און זיטראָג אין דער ליטעראַטור, וואָס האָט אין משך פון דורות נישט געהאַט צו זיך קיין ביישפּיל.

אָט ווי רבקה טיקנטינר, אַליין אַ למרנטע (,,הרבנית הדרשנית מרת רבקה“) און אַ טאַלאַנטפולע דיכטערין, וואָס האָט אויך פאַרפאַסט אַ העברעאישן שיר אַלס הקדמה צו איר ספר, דריקט זיך דאָרט אויס אויף אַזאַ הויך-פּאָעטישן אופן וועגן דעם באַרוף און שרייבערישער מיסיע, וואָס זי האָט אין זיך אַנטפּלעקט: „ראה ראיתי, בלבבי הגיתי, קולי הרימותי וקראתי, הנה עתה באתי, והיום יצאתי, ובאר מים מצאתי, והאבן הגדולה מן הבאר גלית, וממנו שתיתי, ועוד צמיתי, ואמרתי בלבבי, אלכה ואביא, לקרובי וקרובתי, ותגלני עצמותי, שישתו לימים אורך, לקיים מה שנאמר שתה מים מבורך, ומברכך מבורך“ א. א. וו. (שער הראשון — הקדמת הרבנית מנקת רבקה).

אין דער יידישער ווענדונג ווערן אונטערגעשטראַכן (פון די אַרויס-געבער) נאָך בולטער און אָפּענער די מאַמענטן פון דער נייער פרויען-שאַפונג, וואָס איז אַנטשטאַנען אין יענע צייטן: „ווייל איר האָט דער קענט די אשה החשובה הרבנית הדרשנית מרת רבקה זל' בת הגאון מהרר מאיר טיקנטינר זל' דיא דאש ספר האט גיטרעכט, אונ' גימכט אונ' איר כוונה אויף אייטל ירא שמיום גיוועשט טאג אונ' נכט, אונ' איר מחשבה לגמרי ניט גיוועזן אויף פרעכט. א ו ד ר ו ע ר ה א ט ד א ש ח י ד ו ש מ ין ג י ה ע ר ט א ו ד ר ג י ו ע ה ן . ד ו א י ן א י ב י ן ג ן י א ר ן א י ז מ י ן ג י ש ע ה ן . ד ו א י ן א ש ה העט אויף אירן קאפ וואש מחבר גי-וועזן. אונ' העט פסוקים אונ' מורשים צוא הויף גילעזן. דרום האב איך עש לאזן דרוקן“ א. א. וו. 26).

26) די מעקסטן פון דעם שער און הקדמה האָט ליבנסווירדיק קאַפּירט פאַר מיר פון דעם ספר, וועלכער געפינט זיך, ווי דערמאָנט פריהער, אין דער ביכר-ליאָטעק פון יידישן טעאַלאָגישן סעמינאַר, נ. י., מיין פרוינט יצהק ריבקינד. (דער קורסיוו אין דעם מעקסט איז מיינער). ע. ק.

אין גאנצן גענומען, האָט דער אָנהויב, וואָס איז געמאכט געוואָרן מיט דערנענטערן די יידישע פרוי צום אָפענעם, כאָטש רעליגיעזן, בוך, געבראכט גרעסערע רעזולטאטן, ווי ס'איז אפשר געווען די בפירושע כוונה פון די אינספיראטאָרס פון דער דאָזיקער באַוועגונג. די יידישע פרוי האָט אָנגעהויבן קוקן אויף דעם בוך, וואָס איז פאַר איר געעפנט געוואָרן, נישט נאָר ווי אויף א מיטל צו עפעס, נאָר אויף אַ צוועק פאַר זיך אַליין. זי האָט דורך אים אויך דערקענט זיך און אירע אייגענע שעפּערישע מעגלעכקייטן, וואָס האָבן פון „איביגן יארן“ (אייביקע יאָרן) אין איר געדרעמלט.

אין דער אַנטוויקלונג פון דער אַלגעמיינער יידישער ליטעראַטור האָט דאָס געשפּילט אַ גרויסע ראָלע, און די ווירקונג פון דער יידישער פרוי אויף איר אויסבילדונג האָט געהאַט נאָך אַ גרעסערע פעולה. פון דעם געדאַנק, וואָס איז לכתחילה געווען צו שאַפן נאָר אַ הילף-ליטעראַטור פאַר די פרייטע פּאָלקשיכטן און דער פרוי, איז אין גאַנג פון היסטאָרישער אַנטוויקלונג אויסגעוואַקסן אַ רייכע און פאַרצווייגטע ליטעראַטור. זי האָט אין משך פון דורות זיך אַרויסגעשלאָגן אויף אַ זעלבשטענדיקן וועג, און איז געוואָרן אַ באַטייטנדער ענין פאַר זיך אַליין, ווייט אַריבערשפּרייטנדיק די גרעניצן, וואָס זיינען אין אָנהויב פאַר איר אָנגעצייכנט געוואָרן.

דאָס 16 און 17-טע יאָרה. זיינען געווען דער אויפבלי-פּעריאָד אין דער עלטערער יידישער ליטעראַטור. ס'זיינען דאָן געשאַפן געוואָרן די באַטייטנסטע און גרעסטע צאָל ווערק.

דאָס 18-טע יאָרה. איז באַקאַנט אַלס תקופה, ווען די יידישע לי-טעראַטור האָט איבערגעלעבט אַ ירידה. קיין נייע גרויסע ווערק ווערן אין דער דאָזיקער צייט ניט געשאַפן, אויסער דער רעליגיעזער ליטעראַ-טור פון חסידות (27).

ערשט פון דער צווייטער העלפט 19-טן יאָרה. הויבט זיך אָן אַ נייע עפּאָכע אין דער יידישער ליטעראַטור, ווען ס'דערשיינען צוערשט די

(27) די „ספורי מעשיות למהר"ן (1815) פון נחמן בראַצלאַווער (1772-1811), — זאָגט ניגער, — (זע: זיין שטודיע אין: „צוקונפט", נ. י., 1921) — איז אוינער פון די שענסטע רינגען, וואָס פאַרבינדען די עלטערע רעליגיעזע ליטעראַטור אויף יודיש מיט דער נייער, וועלטלעכער.

שריפטן פון א. מ. דיק און דערנאך די קלאסישע ווערק פון דעם זיידן
פון דער נייער יידישער ליטעראטור—מענדעלי מוכר ספרים.

ס'נעמט נישט לאנג און שוין אין דער דאזיקער תקופה, אין סוף
אכטציקער יארן פון 19-טן יארה, מאכן די ערשטע שריט אין דער יידיש-
וועלטלעכער ליטעראטור די ערשטע מאדערנע יידישע שריפטמעלערין
און דיכטערין. און נאך זיי קומט א גאנצע פלעיאדע, וואס באצייכענען
מיט זייערע שאפונגען די ווייטע געטען פון דער מאדערנער
יידישער פרויען-שאפונג.

זייער דערשיינען געהערט אבער שוין צו אנדערע צייטן און אן
אנדער סביבה. די עפאכע—ערב און אנהויב צוואנציקסטן יארהונדערט,
וואס איז פול מיט שמורעם און דראנג אין לעבן, ווי אין דער
ליטעראטור.

II

אין דער תקופה פון לעצטן האלב-הונדערט האָט דער נאָמען פון דער יידישער פרוי זיך געלאָזט הערן אלץ אָפּטער און שטאַרקער אין יידישן לעבן.

מיט איין תקופה פריהער, אין דער השכלה-עפאָכע, ווען אין דעם יידישן לעבן האָבן גענומען בלאָזן נייע און פרישע ווינטן, און ס'איז אָנגע-פירט געוואָרן אַ העפטיקער קאַמף פאַר דער הערשאַפט פון פרייען געדאַנק, — האָט די יידישע פרוי נאָך אלץ זיך געפונען אויף דער זעלבער שטופע פון אָפּגעזונדערטקייט און אָפּגעשטאַנענקייט, ווי ביזן „שטורעם און דראַנג“ פון דער השכלה, וואָס האָט צערודערט די מוחות און אויפ-געטרייסלט די יסודות פון דעם יידישן גייסטיקן לעבן און לעבנס-שטייגער. דאָס לעבן פון דער יידישער פרוי האָט די השכלה-באוועגונג ווי נישט אָנגערירט, און זי איז געבליבן ווי אַ שטומער עדות, אַז די השכלה האָט געבראַכט מיט זיך נאָר אַ האַלבע באַפרייאונג, און אַז די אמתע באַ-פרייאונג פון דעם נאַנצן פאָלק דאַרף ערשט קומען.

אין דער ווייטערדיקער תקופה, נאָך דער השכלה, קומט אַ צייט, ווען עס ווערן רייה די אידעען און טענדענצן פון סעקולאַריזירן, פאַר-וועלטלעכן דאָס גאַנצע יידישע לעבן. אָט די צייט ווערט אויך אַ באַדייטנע עפאָכע פאַר דער יידישער פרוי, ווען זי באַפרייט זיך סוף-כל-סוף פון די רעשטלעך פון דעם ביז איצט אָפּגעשטאַנענעם לעבנס-שטייגער, און טרעט אַרויס אַלס גלייכע מיט אַנדערע אויף דער אַרענע פון יידישן און געזעלשאַפטלעכן לעבן.

די לעצטע יאַרצענדלינגן פון 19-טן יאָרה. אין רוסלאַנד, וואו ס'האָט געלעבט דער רוב פון יידישן פאָלק, און וואָס זיינען פאַרבונדן מיט דער רוסלענדערשער באַפרייאונגס-באוועגונג, האָבן געבראַכט אויך די באַ-פרייאונג פון דער יידישער פרוי. זי רוקט דאָן אַרויס פון איר סביבה אַ ריי טוערינס און קעמפעריןס און אַזעלכע אַנטשלאָסענע פיגורן, ווי העסיע

העלפמאן אין אנהויב ניינציקער יארן, וועמענס נאָמען און טעמיקייט זיינען, אמת, פארבונדן מיט דער אלגעמיינער באַפרייאונגס-באוועגונג, אָבער איר שריט און טאטן זיינען אין דער זעלבער צייט אויך אַן אָנזאָג אויף דער פאקטישער עמאנסיפאציע, וואָס האָט זיך פון דאן אָן אָנגעהויבן אַלץ מער פילן אין דעם יידישן לעבן.

אויך אויף אנדערע געפילטן הויבן זיך אָן אַרויסצובאווייזן די טע-טיקייטן און טאַטפייאיקייט פון דער יידישער פרוי. דאָס איז צו מערקן דער עיקר אין דער ספערע פון דעם יידישן טעאַטער, וואוהין זי האָט ביז דאן צוליב די געבאָטן און פאַרבאָטן, וואָס האָבן פון דורות געהערשט אין דעם יידישן לעבן, נישט געהאַט קיין צוטריט, נישט געמאַרט ווייזן אַפילו קיין דריסט הרגל.

פון דעם פורים-שפיל — דעם אָנהויב פון יידישן טעאַטער — וואו ס'האָבן אַנטייל גענומען נאָר מענער, און ביזן אַנטשטיין פון דעם מאָדערנעם יידישן טעאַטער, אין וועלכענס ערשטער תקופה ס'האָבן אַלץ נאָך געפּעלט פרויען אַפילו פאַר „באָבע-יאכנע“—ראָלעס,—איז ערשט מיטן אַרויפטרעטן פון דער יידישער פרוי אויף דער בינע געבראָכן גע-וואָרן די אַלטע טראַדיציע, און איר דערשיינען אויף די טעאַטראַלע פּרעטער האָט געווירקט נישט וועניקער רעוואָלוציאָניזירנדיק, ווי איר אַרויסטרעטן אויף דער געזעלשאַפּטלעכער אַרענע.

דער נאָמען פון דער יידישער פרוי דער געזעלשאַפּטלעכער טוערין און קעמפּערין, ווי פון דער שוישפּילערין, האָט ווייט אָפּגעקלונגען און זיך וואַרים אָפּגערופן אין די הערצער איבער די אומצאָליקע שטעט און שטעטלעך, און איז אפּשר אַזוי באַליבט געוואָרן ביים פּאָלק, ווי די אנדערע נעמען, וואָס האָבן מיט אַ צייט פּריהער נאָך באַצוואונגען די נעמיטער פון די אַלע פרומע און שווערמוטיקע יידישע פרויען, וועלכע האָבן אין דער שפּראַך פון די תחינות געזוכט אויסצוגיסן זייערע געפילן און טרערן. מיט נישט וועניקער האַרץ און געפיל האָט די וועלטלעכע יידישע פרוי אויפגענומען און צוגעהערט זי רייד פון די מיידלעך, פרויען און מוטערס, וואָס האָבן גענומען רעדן צו איר אין דער לעבעדיקער שפּראַך פון איר שבת און וואָך. אַדאַנט אָט די מיידלעך, פרויען און מוטערס האָבן, אמת, אָנגעהויבן פאַרטונקלט ווערן און אַוועקגיין אין שאַטן די געשטאַלטן פון די פאַרציטיקע אמהות פון די תחינות, איז

אָבער דערפאר דער ניוועלטטיקער יידישער פרוי צוגעקומען, א חוץ זיפצן
און טרערן, אויך עפעס פון אזא פרייד, וואָס איז איר ביז איצט געווען
פרעמד, ווי די פרעמדקייט פון אן עבודה זרה.

אין סוף אַכטציקער יאָרן פון 19-טן יאָרה. מאַכן די ערשטע שריט
אין דער נייער יידישער ליטעראַטור די דערציילערין איזאַבעללאַ (28)
און די דיכטערין ראָזאַ נאָלדשטיין (29). זייערע נעמען זיינען פאַרצייכנט
אין דער געשיכטע פון דער יידישער ליטעראַטור פון דעם זעלבן
יאָרה. (30).

ראָזאַ נאָלדשטיין האָט אָנגעהויבן שרייבן אין דער צייט, ווען אין
דעם יידישן לעבן האָבן נאָך ניט פאַרלוירן זייער שליטה די שפורן
פון דער השכלה-עפאָכע, און סאָציאַל-געזעלשאַפטלעכע טענדענציעס און
טעמעס האָבן געוועלטיקט אין דער ליטעראַטור און דיכטונג.

אין דעם זעלבן יאָרצענדלינג האָבן אין דער יידישער דיכטונג שוין
געוויקט: דוד עדעלשטאַדט אין אַמעריקע, מאָריס ווינטשעווסקי אין ענג-
לאַנד, ש. פּרוג אין רוסלאַנד, און מאָריס ראָזענפעלד, וואָס האָט זיך
ערשט באַוווּזן און שפּעטער עמיגרירט קיין אַמעריקע.

דאָס יאָר 1888 אין דער יידישער ליטעראַטור אין רוסלאַנד איז
אַ באַדייטענדע דאַטע, ווען ס'הויבט זיך אָן די ליטעראַרישע אויפֿלע-
בונג. אין דעם דאָזיקן יאָר דערשיינען: שלום-עליכמס „יידישע פאָלקס-
ביבליאָטעק“ און ספּעקטאָרס „דער הויז-פּריינד“, וואָס מאַכן אַ גרויסן
רושם אין דער יידישער ליטעראַרישער וועלט.

אין דעם זעלבן יאָר האָט ראָזאַ נאָלדשטיין אָפּגעדרוקט איר ערשט
ליד „זכרונות של פּסח“ אין דער ליטעראַרישער ביילאָגע צום „יידישען
פאָלקס-בלאַטט“. אָט דאָס ליד, ווי די איבעריקע, וואָס זי האָט שפּעטער
פאַרעפנטלעכט אין דער „יידישער ביבליאָטעק“ (1891—1892) אונטער

28 אין „הויזפּריינד“ — זמ"ב. 1 ב. רעד. פון מ. ספּעקטאָר. וואַרשע. 1888

29 אין „יידישעס פאָלקס-בלאַטט“ — ליטעראַרישע ביילאָגע. רעד. פון דר.

ל. א. קאַנטאַר. סט. פּעטערבורג. 1888

30 זי: The History of Yiddish Literature in the nineteenth century by
Leo Wiener, London, John C. Nimmo. MDCCCXCIX. pp. 116, 187—
189.

פרצם רעדאקציע ⁽³¹⁾, שטייען נישט העכער און ניט נידעריקער פון דעם אלגעמיינעם ניוואָ פון דער יידישער פּאָעזיע אין יענער צייט. דאָס זיינען לידער מיט נאַציאָנאַל-געזעלשאַפּטלעכן אונטערשלאַס, טענדענ-ציעזע לויט זייער תוך און גרויע לויט זייער אינהאַלט און קאָלאָריט. לידער, וואָס קלאַנגן אויפן גלות, און טרוימען זועגן, „פרייהייט“, „מענשען-ליעבע“, „מענשען-בונד“ א. א. וו. ס'איז דאָן די צייט נאָך די ערשטע פּאָגראַמען אין רוסלאַנד, ווען דאָס גאַנצע יידישע לעבן איז דערשיטערט און אַרויסגעשטויבן געוואָרן פון זיינע ברעגן. אין אלע לאַגערן און שיכטן פון דער געזעלשאַפּט האָבן געהערשט מוראדיקע פּאַרלאָזנקייט און געפּאַלנקייט. ס'האַט זיך אָנגעהויבן אַן אַנטווישונג אין דעם פּרי-הערדיקן גלויבן צווישן דער יידישער אינטעליגענץ, וואָס האָט זיך ביז דאָן אַרומגעטראָגן מיט אַסימילאַציע-אידעען. אונטער דעם דרוק פון די גרויזאמע געשעהענישן און דער סטיכישער עמיגראַציע פון אומגעווענע יידישע מאַסן, האָט ביי דער פּאָלקס-אינטעליגענץ ביסלעכווייט גענומען אויפּוואַכן אַן אַנדער באַוואוסטזיין, און ס'זיינען געפּוירן געוואָרן די באַוועגונגען פון „פּילוי“ און „חובבי-ציון“. דאָס איז געווען די געזעל-שאַפּטלעכע רעדאקציע פון יענער צייט קעגן די געפּערלעכע שטימונגען און געפּילן פון יאוש און ירידה, וואָס האָבן אַרומגענומען כמעט דאָס גאַנצע יידישע לעבן.

דאָס אַנטווישטע גלויבן אין די פּריהערדיקע „גאטמער“ (געטער) און דער אומקער פון דער אינטעליגענץ צום פּאָלק, נאָך דעם באַנקראַט פון אירע אַסימילאַציע-אידעען, דאָס זיינען די טעמעס און מאָטיוון פון דער יידישער פּאָעזיע אין יענעם פּעריאָד. אויך ראָזא גאַלדשטיין דריקט אויס אין אירע לידער די זעלבע שטימונגען:

„איך האָב דורך דערקענט! מיט טרערין, מיט שמערץ
האַב איך דיין געשיכטע געלעזען,
פּערוואונדערט, ערשמוינט איז געוואָרען מיין הערץ
פון דעם, וואָס מיט דיר איז געוועזען.“
(„צו מיין פּאָלק“)

אין אַן אַנדער ליד גיט איבער די דיכטערין אירע און די אלגעמיינע גע-פּילן פון הילפּלאָזיקייט און אָפּהענטיקייט, וואָס האָבן געהערשט אין דער

(31) רייזען און באַסין ווייזן אַן, אַן ראָזא גאַלדשטיין האָט זיך אָנגעהויבן דרוקן אין פרצם „יידישע ביבליאָמהעק“. ווי צו זען, האָט זי דעביוטירט נאָך מיט דריי יאָר פּריהער.

געזעלשאפט. דאָס זיינען צוגלייך אויך די שטימונגען, וואָס האָבן אַרומ-
גענומען די יידישע דיכטונג, וואו ש. פּרוג איז געווען „דער חזן אָהן אַן
עמוד“, לויט זיין אייגענעם אויסדרוק. אַזוי ווי פּרוג, דער גייסטיקער
ברודער פון דעם סענטימענטאַלן רוסישן פּאָעט נאַדסאָן, וואָס האָט פּאַר-
גאַסן ימען מיט טרערן אויף דעם גורל פון זיין פּאָלק, אַזוי האָט „נור
טרעהרען און טרעהרען“ אויך אונזער דיכטעריין:

„איך בין דיין קינד נור! פולל ליעבע אין הערצען...
איך קאָנן דיר נור ליעבען אונ עהרען,
איך בין דיין קינד נור, פאַר דיינע שמערצען
האַב איך נור טרעהרען און טרעהרען!“
(„נור טרעהרען“)

אין איר ליד „דיא יודישע מוזע“, וואו גאַלדשטיין פּערזאָניפּיצירט אין
דער „מוזע“ דאָס יידישע פּאָלק, מאַלט זי אַ בילד, וואָס איז אונז אַזוי
באַקאַנט פון די לייזונגן פון די שפּעטערדיקע יידישע מאַלער, ווי ליליען,
הירשענבערג און אַנד., וואו דאָס פּאָלק—דער אייביקער וואַנדערער—איז
פּאַרגעשטעלט מיט:

„אַ שמעקען אין האַנד, אויפ'ען פּלוצע— אַ קלימעק,
איהר קאַרפּער— אין דרייען געבויגען.
דער שמערען מיט קנייטשען פון שמערצען אונ דאגות,
דאָס פנים איז דאאר, אויסגעצויגען!...“

נור ביי'ן איהר אין ד'אויגען... עס ברענט דאָרט אַ פּויער,
אַ פּויער פון לעבען און מאַכט!... (32)
אַט דאכט זיך— פּערלאַשען, עס פּלאַקערט שוין ווידער,
אונ לייכט אין דער פינסטערער נאַכט!...“

אין די לידער פון זעלדע קניזשניק, וואָס קומט נאָך ראָזא גאַלד-
שטיין, פילט זיך שוין דער איינפלוס פון אַ נייער דיכטונג, וועלכע האָט

(32) אין פרט פון שפּראַך איז כּדאי צו באַמערקן, אַז אין אַט דעם ליד
גאַלדשטיינס פּאַרטייטשט די רעדאַקציע פון דער „יודישער ביבליאָטעק“ אין
אַ הערה אונטערן ליד דאָס וואָרט „מאַכט“, וואָס אין יידיש פון יענער צייט
האַט מען דאָן, ניכט געוואוסט פון אים אַלס זאַכוואָרט און נאָר אַלס ווערב
אין דער זעלבער פּאַרם אין דער דריטער פּערזאָן. ווי ווייט אונזער שפּראַך האָט
פּראָגרעסירט זינט דעמאָלט, קאָן מען זען אויך דערפון, אַז אַזוינע ווערטער
זיינען דאָן נאָך געווען „געאַלאָגישע“. לזכר איז די הערה אויך געבראַכט
אין אונזער איבערדרוק אין דער אַנטאַלאָגיע.

זיך אָנגעהויבן אַנטוויקלען אין דער יידישער ליטעראַטור. זיי זיינען אָנגעשריבן אַ צייט שפעטער נאָך דעם, ווי פּרץ האָט פאַרעפּנטלעכט זיין באַלאַדע „מאַניש“ (1888), וואָס האָט אַוועקגעשטעלט אַ נייע מאָס אין דער יידישער פּאָעזיע. דאָך, זיינען נאָך אויך די דאָזיקע לידער וועניק זעלבשטענדיק. איינאַרטיקייט אין די סיוזשעטן און מאָטיוון און איבערהוּרונגען אין געפילן און שטימונגען, וואָס זיינען פּרייהער קאַנאָניזירט און שאַפּלאַניזירט געוואָרן אין דער דיכטונג, צייכענען אויס אויך אַט די לידער. אויף זיי ליגט נאָך אַלץ אויסגעגאַסן דער אומעט און טרויער, און נאָר זעלטן רייסט זיך דורך אַ דורכשניין. ס'נילט נאָך אַלץ, ווי אַ געזעץ, אַז נאָך דעם „ווינטער“, וואָס האָט זיך אָנגערוקט אויף דעם יידישן לעבן פון יענער צייט, זאָל זי דיכטערין פאַר אַ בילד פון פשוטן ווינטער פון דער נאַטור, וואָס זי דערזעט, זיצן און טראַכטן אירע (און אַלעמענס) אומעטיקע געדאַנקען:

„אויך זיך איצט ביים פענסטער
און קוק אויף דעם גאַרטען,
וואו ס'האַבען די בלומען געבליהט.
אַרום און אַרום איז
אַלץ טויט און פּערגליווערט,
עס פּלאַטערט דער שניי נור און שיט.“

און קעלטער און קעלטער
ווערט אַלץ אין מיין האַרצען,
דער יאוש רק שטאַרקער זיך וועבט.
וואו איז ער, אַך, יענער,
דער גאַלדענער פּרייהלינג,
ווען אַלץ האָט געלעבט און געשטרעבט?
(„ביים פענסטער“)

ווי אין דעם ליד, אַזוי אויך אין אַנדערע, ווי: „ווינטער“, „מאַרגען“, „און ווען דיין נשמה“, איז דער ווינטער נאָר אַן אַלעגאָרישער, וואו ס'ווערן אויסגעדריקט און געשיידערט נישט קיין פּערזענלעכע געפילן, נאָר דאָס אויסגעמאָלענע בילד איז אויך אַ רמז אויף אַ געזעלשאַפּטלעכער ספּערע און צושטאַנד. אַט די רמזידיקייט האָט אויך געהערשט אין דער רו-סישער ליטעראַטור, וואָס האָט תמיד אָפּגעשפּיגלט געוויסע געזעלשאַפּט-לעך-פּאָליטישע אומשטאַנדן, און וואָס אונטער איר השפּעה האָבן זיך געפונען אַ סך יידישע שרייבער און דיכטער פון יענער צייט (און אויך שפעטער).

אנא ראפפארט, וואָס האָט עמיגרירט קיין אמעריקע, און דאָרט אָנגעהויבן שרייבן, שפיגלט אָפּ אין אירע לידער אַ צושטאַנד, וואָס איז אייגן געווען אַ סך פון אירע צייט-גענאָסן, ווען אין דעם יידישן לעבן האָבן געווירקט צוויי מחנות פון די צווישן דער יידישער אינטעליגענץ, וואָס האָבן געהאַלטן פון דער עמיגראַציע קיין אמעריקע, און די, וואָס זיינען געשטאַנען פאַר פאַלעסטינע, אַלס רעטונגס-לענדער, וואו אַלע פּראָבלעמען פון דעם יידישן פּאָלק וועלן פאַרענטפערט ווערן. אין ראפפארטס לידער באַגעגענען מיר, דעריבער, גאָר אַן אַנדער טאָן, ווי אין ראָזאַ גאָלדשטיינס און אַנד. ראפפארט איז ערשט אָנגעקומען קיין אמעריקע, אָט דעם לאַנד און טרוים פון אירע ברידער. אירע לידער זיינען מונטערע און לעבעדיקע, וואָס איז צו זען אפילו פון זייערע נעמען: „די זון געהט אויף“, „תחית המתים“, „אַ, לֵאמֹר געניסען“. דאָס זיינען לידער פון דעם מין פון „אַז ישיר“, וואָס ווערן געזונגען, ווען מ'נייט איבער דעם ים (און די יידישע עמיגראַציע קיין אמעריקע האָט דאָן דורכגעמאַכט אַן אמתן „קריעת ים-סוף“). אין קעגנזאַץ צו איר קאַלעגע גאָלדשטיין, וואָס האָט „אויף יענער זייט ים“ אין איר ליד „זכרונות של פסח“ אַרויסערופן דאָס געשטאַלט פון „אונזער רעטער משה“ און דערמאָנט, אַז ער, ווי אַמאָל אין מצרים, „קוקט אויף די שלעכטע קאַר-טינע, ווי דער יוד מוטשעט זיך אָהן אַ ציעל. מיט ליעבע איז פּאָלל זיין הערץ צו זיינע ברידער, די קנעכט. ער טרויערט אויף זייער שמערץ, וואָס זיי איז, נעביך, זעהר שלעכט“ און—„ער קוקט אויף פאַלעסטינע“... וויל ראפפארט, פאַרקערט, זיין די מאָדערנע דבורה, וואָס באַזינגט אַמע-ריקע, וועלכע האָט זיך געעפנט פאַר די יידן, און וואו זי האָט דערזען, ווי:

„עס הויבט זיך און הויבט זיך אַלץ העכער און העכער
 דער רוקען פון אינזערע ברידער ;
 און גלויבער, און שטאַרקער און שטראָמער אַלץ ווערען
 דעם יודענס צובויגענע גליעדער.“

פאַר זיינע פערפאַלגער, און פיינדע, און דריקער,
 בויגט ער זיך ניט מער יעצט אין דרייען;
 ער שמעלט זיך ענטגעגען אַלס מיטגליעד דער מענשהייט
 און לאָזט ניט אין פנים זיך שפּייען.

ער נוצט אויס זיין קראַפט און זיין מאַכט, וואו ס'איז מעגליך,
 און שרעקט זיך ניט אָב פאַר דעם טוידט ;

ער קעמפפט געגען פינסטערניש, קעמפפט פאר דער פרייהייט,
קעמפפט געגען דלות און נויטה.

און דארט, וואו ער קאן זיך נור פרייער בעוועגען,
דא לאזט ער זיך הערען און זעהן.
און העלפט דעם פראגרעס אויף פערשיעדענע וועגען.
דער יוד איז ניט דאס, וואס געווען.
(„תחית המתים“)

אָט דאָס ליד ראַפּפּאָרטט און אַנדערע זיינען דיקטירט פון דעם
נלויבן אין דעם סאָציאַליזם, וואָס איז אין אָנהויב נינציקער יאָרן פון
פאָריקן יאָרהונדערט געבוירן געוואָרן אין רוסלאַנד, און מיט דער עמי-
גראַציע איבערגעטראָגן קיין אַמעריקע. די אימפּאַרטירטע געדאַנקען
און שטימונגען האָבן אָבער דאָ, אויפן נייעם און פרעמדן באַדן, נישט לאַנג
געדייעט. אַנגאָ ראַפּפּאָרטט „התפעלות דיקע“ מוזע איז אין אַמעריקע
ניך אַנטשוויגן געוואָרן, ווי ס'האָט זיך אינגיכן אויסגעלאָשן דאָס או-
מעטיקע געזאַנג פון אירע קאָלענינס און צייט-גענאָסינס אין רוסלאַנד,
וואָס האָבן נישט געהאַט קיין ברכה פאַר זייער לאַנד, פון וואָנען זייערע
ברידער און שוועסטער האָבן געהאַלטן אין אויסוואַנדערן. צונויפּשטויסן-
דיק זיך מיט דער אַמעריקאַנער ווירטאַלעכקייט, איז ראַפּפּאָרטט לסוף
איבערגעגאַנגען אין אַן אַנדער לאַגער, און גענומען שרייבן אויף ענגליש.

מער ווי פאַר אַ צענדלינג יאָר נאָך דעם דאָזיקן פּעריאָד קומען נישט
צו אין דער יידישער ליטעראַטור קיין נייע נעמען פון דיכטערניס. ערשט
נאָך דער ערשטער רוסלענדערשער רעוואָלוציע באַווייזן זיך פּאָאָלאַ ר.
(1906) און יהודית (1907).

אַזוי ווי זעלדע קניזשניק, וואָס האָט פאַרמאָגט שוין אַן איידעלערע
שפּראַך און פאַרבן (ווי דאָזאַ גאָלדשטיין), און איז פּיאיאק געווען אויף
אַ פּאַעטישערן אופן אויסצודריקן אירע און אַלגעמיינע געפילן און שטי-
מונגען, אַזוי קומט אויך (נאָך קניזשניק) יהודית מיט אַ גרעסערער מאָס
דיכטערישע שפּירונגען. יהודית שרייבט אירע לידער נאָך דעם דורכפאַל
פון דער רוסלענדערשער רעוואָלוציע און דער צווייטער כוואָליע פּאַגראַ-

מען, וואָס דאָס רוסלענדערשע יידנטום האָט איבערגעלעבט. הערשט
דערפאַר אויך אומעט און נאַכט אין אירע לידער:

„די נאַכט איז טיעף, די נאַכט איז שוואַרץ...
עס רייסט זיך, ס'ריסט אזוי מיין האַרץ...“
(„די נאַכט“)

ס'איז נאָך אויך נישט די געוויינטלעכע נאַטור-נאַכט, געזען פון אַ דיכ-
טערין, נאָר די אַלעגאָרישע, ווי דער „ווינטער“ ביי קניזשניק. ס'איז
אַ רמז אויף דער פינסטערניש—דעם יאוש און ירידה-שטימונגען, וואָס
האַבן געוועלטיקט נאָך דער רעוואָלוציע און פּאָגראַמען אין דער יידישער
געזעלשאַפט. יהודית רעדט אויך נישט אין אירע לידער וועגן זיך אַליין,
נאָר בלשון רבים:

„ברייטע הימלען, ערד אַ גרויסע
און אַ שיינע זון אַ הייסע —
אַלע אייביג שטוב...“

און פערמאַטערטע, פערוועגעטע,
ווי די ווערים האַלב-צודריקטע,
קריכען מיר אַרום...“

קריכען... ווי אַ וואַרים פיהלען,
מיט אַ טרעהר דעם צאָרן שטילען...
צאַרנען ווי אַ פליג... “ א. א. וו.
(„ברייטע הימלען“)

אין דעם זעלבן ליד ווייטער פּרוואוּט זי אַפילו אַ געשריי טון, אָבער דער
געשריי פאַרטויבט נישט די הכנעה, וואָס זי האָט אָט ערשט געמאַלט.
דאָס נאַנצע ליד איז אויך נישט אַן אַן איינפלוס פון ביאַליקס „אין
שחיטה-שטאַט“, וואָס איז דאָן געווען אָנגעשריבן, און וואָס האָט אויף
אַ סך געמיטער און דיכטערישע פּעדער אין יענער צייט געהאַט אַ שטאַר-
קע ווירקונג.

דאָך זיינען אין יהודית' שורות און צומאָל אַ ליד פאַראַן מער אייגנס,
ווי ביי אירע פּאַרגייערינס. ס'רייסן זיך שוין דורך לירישע טענער, און
אויך אַ גאַנץ ליריש ליד, ווי „אין אַ ווינקעל פון מיין האַרצען“, „איד
ענדיג מיין וועבען“ און אַנד. אין דעם ליד „צום דיכטער“ פירט זי שוין
אויך אונטער ווי אַ סך-הכל פון אַ תקופה, וואָס האָט זיך אויסגעשעפּט
און גייט אונטער אין דער דיכטונג:

„גענוג! נישט ווידערהאל די אלטע ליעדער, —
ס'איז נישט דיונ'ס.“

עס איז געווען אַ מאָל! . . . צוויימאָל וועט עס נישט לעבען!
דיין ליעד קלינגט איצט נאָר פאַלש.“

אויף אַזאַ דיכטערישער רעוויזיע ווערט שוין פּיאַיק יהודית, ווייל אין איר צייט הויבן אָן די יידישע ליטעראַטור און דיכטונג שפּאַנען מיט גרויסע טריט. ס'קומט אָן אַ נייע עפּאָכע פון פּאַרטימטע אינדיווי-דועלע שטימונגען. נאָך מאָרים ראָזענפעלדן טרעטן אַרויס יהואש, א. ליעסין (א. וואַלט) און אברהם רייזען, וואָס טראָגן אַריין דאָס אינדיווי-דועל-לידישע און אינטעלעקטועל-יהידישע אין דער יידישער פּאָעזיע.

פּאַאולאַ ר., וואָס באַווייזט זיך כמעט אין דער זעלבער צייט מיט דער דיכטעריין יהודית, קומט שוין מיט אַ נייעם טאָן אין אירע לידער. אמת, איר אייגענע שטים לאָזט זי נאָך נישט הערן. זי שרייבט לידער פּאָלקס-מאָטיוון, און אין דער פּאַרשטעלטקייט און באַשיידנקייט פון פּאָלקס-לשון קאָן מען זיך שוין פּאַרנינען צו רעדן צו דער וועלט וועגן אייגענע געפילן און איבערלעבונגען, און מיט דער פּאָלקסטימלעכער צניעות זיך פּאַרדעקן, ווי מיט אַ שליער:

„קום צו מיר אין הדר'ל,
וועסט נישט זשאַלעווען, מיין קינד:
ריין וועסטו אַריינקומען,
און אַרויסגעהן אַהן אַ זינד.“

ליכטיג איז מיין הדר'ל,
בלימלעך וואַקסען ביי דער טהיר,
וועסט זיך זעצען אויף דער שוועל,
און איך נאָהענט נעפען דיר. . . .

אין אַ דעמבעניקעסמעלע
ליגט ביי מיר אַ פּיעדעלע, —
כ'וועל אויף איהם, מיין טויבעלע,
שפּיעלען דיר אַ ליעדעלע. . . .“ א. א. וו.

איז דען נישט מלא-חן אָט די צניעות און דער פּרום-כשרער „סני-נוהר“-לשון, וואָס אַ יידישע טאַכטער פון פּוילן האָט זיך געקאָנט דאַן פּאַרנינען! און, כאָטש דאָ זיינען שוין פּאַראַן כמו-פּערזענלעכע שטי-מונגען און מאָטיוון, איז עס דאָך נאָך אַ שוואַכער אָנהויב פון

אייגענער אינדיווידועלער דיכטונג. אָבער, אַזעלכע שטילע גרעזעלעך האָבן פֿון דאָן אַן שוין גענומען פֿאַרשטעלטהייט און אָפֿן, און אָפֿטער, אַרויסשלאָגן פֿון דעם פֿרוכפֿערדיקן באַדן פֿון דער ייִדישער פֿרויען-שאַ-פֿונג און פֿאַעזיע.

פֿאַאלאַ ר. און יהודית האָבן נישט באַוווּזן צו אויסברייטערן און פֿאַרשטאַרקן זייערע באַמת נייע מאַטיוון, און זיך געווענדעט צו אַנדערע פֿאַרמען פֿון שאַפֿונג. יהודית האָט פֿאַרפֿאַסט אייניקע נאָוועלן און דראַ-מאַטישע פֿראַגמענטען, און פֿאַאלאַ ר. אַ ריי איינאַקטערס און דראַמען, וואו זיי האָבן ביידע געשילדערט צווישן אַנדערן די נייע וועלטלעכע ייִדישע פֿרוי און אין די קאָלויזיעס פֿון דראַמאַטישע קאָנפֿליקטן געזוכט אַן אויסגאַנג און תּיקון פֿאַר זייערע שעפֿערישע מעגלעכקייטן.

פֿון נאָך דער רוסלענדערשער רעוואָלוציע ביז דער עפֿאַכע פֿון דער וועלט-מלחמה, און נאָך בעת דער לעצטער, קומט אַ צווייטער פֿעריאָד אין דער ייִדישער פֿרויען-דיכטונג, וואָס איז נישט איבעריק רייך און פֿרוכטבאַר. דער דאָזיקער פֿעריאָד קאָן באַצייכנט ווערן ווי אַן איבער-נאַנגס-צייט, ווען אויפֿן אָרט פֿון דער פֿסידאָ-פֿאַעזיע, וואָס האָט צו טון מיט געזעלשאַפֿטלעכע טעמעס און אינספּיראַציעס, האָט זיך אָנגע-הויבן צו אַנטוויקלען די לירישע דיכטונג.

לירישע דיכטונג און מאַטיוון זיינען דאָן, אמת, שוין נישט געווען קיין נייע אין דער אַלגעמיינער ייִדישער פֿאַעזיע, אָבער די ייִדישע פֿרוי, אין איר לעבן, ווי אין איר שאַפֿן, איז געווען הינטערשטעלעדיק נאָך פֿון דער השכלה-צייט. מ'דאַרף אויך ניט פֿאַרגעסן, אַז דאָס געפּיל פֿון ליבע איז אין דער ייִדישער ליטעראַטור און לעבן געווען נאָך נישט ווייט פֿאַר יענער צייט צו ניי, און ווי פֿרעמד און אויסטערליש דעם ייִדישן קליון שטעטל.

ראָזאַ יאַקובאָוויטש, איינע פֿון די פֿאַרשטייערינס פֿון אָט דעם פֿע-ריאָד, קומט אַרויס פֿון אַ ייִדיש-פֿאַטריאַרכאַלישער סביבה פֿון פּוילן. ווי זי דערציילט אין איר ערשט ליד („צו מיין טאַטען“) — פֿאַרעפֿנטלעכט אונטער פֿרעם רעדאַקציע אין זאַמלבוך „ייִדיש“ און אין איר אויטאָ-ביאָגראַפֿיע (דאָס דערמאָנטע ליד טראַגט איינציטיק אַ סימבאָלישן און אויך אַ ביאָגראַפֿישן כאַראַקטער), האָט זי זיך געפֿונען אונטער דער

השפעה פון איר פאָמער, וועלכער, האָט מיט באַנייסטערונג דערציילט די סינדער וועגן דער פּאַלס-פּאַרגאַנגענהייט, און מיט שמערץ געשיל- דערט אַלץ, וואָס דאָס פּאַלס האָט איבערגעלעבט אויף זיינע גלות-וועגן, און זי האָט זיך, דעריבער, „פרי אויסגעלערנט דענקען און פילן“. אין דעם ליד גיט זי אַ פּאַעטיש פילד פון איר „גרויסן טאַטן“, וואָס איז „אין פּאַרטאַניגען נעבעל איינגעהילט, איבער גאָטס וואָרט געבויען“. אין אָט דעם „נעבעל-פּאַרטאַנאָ“ — „פּלאַטערט, ליידענשאַפטליך פּלאַ- טערט דער האַרץ-רייסענדיגער טרויער-געזאַנג פון תורה-בענקשאַפט.“

אַן אַנדער בענקשאַפט האָט שוין גענומען ציטערן אין דער נשמה פון דער דעמאָליקער יידישער טאַכטער, וואָס האָט נאָך געהאַט גענוג ליבע און אָפּשיי פאַר דער פּאַטריאַרכאַלער וועלט פון אירע עלטערן און סביבה. זי אַליין ציט שוין צו אַנדערע וועלטן. זי געפינט זיך שוין אין אַן אייגענעם „נעבעל-פּאַרטאַנאָ“, וואו זי האָט זיך אָנגעשטויסן אויף אַ נייער שענקייט, נאָך דעם ווי זי האָט אָט ערשט באַזונגען די אַוועק- גייענדיקע. אויף דער שענקייט, וואָס גייט נאָך נישט אַוועק, קוקן מיר זיך דאָך נישט אום. אין אונזער טבע איז נישט צו באַמערקן די, וואָס רינגלט אונז אַרום.

אונזער דעם איינפלוס פון פרצן, וואָס האָט אויפגעלעבט אין זיינע ווערק די ראַמאַנטישע שענקייט פון דעם פּאַרגאַנגענעם יידישן לעבן, איז אָנגעשריבן יאָקובאַוויטש'ס ערשט ליד. אין די ווייטערדיקע לידער מאַלט די דיכטערין איר אייגענעם „נעבעל-פּאַרטאַנאָ“. זי ווייסט שוין, אַז כדי אים מקבל פנים צו זיין, איז וועניק צו אָנקלירן זיך אין פרומער צניעות, ווי דאָס האָט געטאַן פריהער פּאַאָלאַ ר., נאָר אַז ס'איז נויטיק, פּאַרקערט, שוין אַ שטיקל מרידה קעגן דער זעלבער פּאַטריאַרכאַלישקייט, וואָס זי האָט אַליין פּאַרהערלעכט. און זי דערציילט וועגן אָט דער „מרידה“ אירער, כאַטש נאָך אַלץ אין צו אַ מילדער שפּראַך:

„כ'האָב אויפגעריסן ס'ריגעלע
פון טאַטע-מאַמעס מיר,
און לויכט, ווי אויף אַ פּליגעלע,
אַרויס אין פעלד צו דיר.“
(„פון כלה-סדר“)

אין דעם ליד „אַן אַ סטאַציע“ באַטאַנט זי נאָך מער דעם ריז אירן מיט דער „טאַטע-מאַמעס' וועלט“, און דעמ שריט, וואָס זי האָט פּאַר-

נענומען. זי טראַגט זיך מיטן אייזנבאַן, דערציילט זי, אויף אַ „זע-ניש“ מיט איר געליבטן, און האָט זיך געלאָזט צו דעם ציל, „אויף גאָטס באַראַט“. גאָרנישט קאָן זי שוין ניט אָפּשטעלן אויף איר וועג, כאָטש זי פילט, אַז הינטער איר קאָן נאָך שטיין ווער און זי וועלן אָפהאַלטן:

„וואוהין ווילסטו, מיין קינד,
עס וועט נישט זיין קיין וועג שוין מער
צוריק צום הויזגעזינט.“

אַבער, זי פילט, אַז זי טאָר זיך ניט אָפּשטעלן, זי לעבט שוין אונטער אַ באַפעלנדן געפיל, וואָס זאָגט איר אונטער:

„אויב וועסט זיך אָפּשטעלן, וואו ס'איז
קיין סטאַציע נישט פאַראַן, —
צוליב דעם הייליקסטן, וואָס דיין,
נישט וואַרטן וועט די באַן.
און וועסט דערנאָך זיך שלעפּן אַקס
איבער שטאַק און שטיין —
און בלייבן נעכטיקן ביינאַכט
אין ווילדן וואַלד אַליין!“

אין אַ סך אַנטרערע לידער פון דעם אייגענעם פּעריאָד, קאָנטיק (יאַקובאָוויטש האָט ערשט אַ לאַנגע צייט שפּעטער, אין 1924, צונויפ-געזאַמלט און אַרויסגעגעבן אירע לידער—אין בוך „מינע געזאַנגען“), ווידערהאַלט די דיכטעריין די זעלבע טעמע. אין דעם בוך האָט זי אויך פאַרעפנטלעכט נייערע שאַפונגען, און צונויפגעמישט מיט די עלטערע, ליידט דאָס בוך אירס פון נישט-איינהייטלעכקייט. אין די נייערע לידער ווייזט זי אַרויס מער עקספּרעסיע, דאָך גיט זיך איר נישט איין צו איינ-האַלטן זיך תמיד אויף דער דערגרייכטער הייך. אַזוי איז איר ליד „צו מיין טאַטען“ נישט ענלעך אויף די פריהער דערמאַנטע, און דאָס ליד „הגר“ פון אירע „ביבלישע מאָטיוון“ איז געראַטענער פון די איבעריקע פון דעם זעלבן ציקל, וואָס טראַגן אַ ריטאָרישן כאַראַקטער.

שרה רייזען, וואָס טרעט אַרויס אין איין צייט מיט ראָזאַ יאַקובאַ-וויטש, איז אַ לירישע דיכטעריין. שטילער ליריזם דאָס איז איר מאָטיוו, הנם אפילו דער איינציקער ביי איר. אין דעם ליד „דער ערשטער פריה-לינגס-טאַג“ דערציילט זי וועגן אַ פּרילינגס-דערוואַכונג:

„ס'האַט דער ערשטער פּרילינגס-טאַג
ליעב בעגריסט מיך היינט.
און האָט גלייך אַ פּרעג געטהון
וועגען דיר, מיין פּריונד.“

אמת, אויך דאָ רעדט זיך נאָך אין דער דריטער פּערזאָן, אין נאָמען פון פּרילינג. אין די ווייטערדיקע לידער פּיגורירט שוין דער דיכטערניס אייגענער „איך“ אָן רמזים און באַפּוּצענישן. שרה רייזענס לידער זיינען דערביבער נאָך אַ טריט ווייטער אין דער אַנטוויקלונג פון דער יידישער פּרויען-פּאָעזיע. די דיכטערין מאַלט זיך אַליין אין אירע לידער ווי אַ שטאַרק עלנטע. שוין אין דעם ערשטן ליד ווערט דערציילט, אַז „ער האָט גענאַרט“. דער זעלבער מאַטיוו, ווי דער עלנט, הזרט זיך איבער אין איר גאַנצן בוך. רייזען שילדערט דעם „צער פון ליבע“, וואָס זי האָט דערקענט, און די ערשטע ליבע, צו וועלכער זי בלייבט געטריי אויף אייביק:

„דו ביסט אין מיין נעכטן, דו ביסט אין מיין הינט,
דער מאַרגן אויך וועט מיר דיך ברענגען,
און טאַמער אַ צווייטער פּאַרטייטן וועט דיך,
נאָך דיר אָבער וועל איך אַלץ בענקען.“

און טאַמער אין קרויץצוג נאָך גליק און נאָך צער
די צייט וועט אונז פרעמדן און שייַדן,
דו וועסט אָבער בלייבן פון מיין ליבע דער האַר,
און כּוועל דורך מיין ליד מיט דיר רייַדן.“

אַט דאָס געפיל האָט אינגאַנצן פאַרנומען און פאַרשלונגען דער דיכטע-
רינס געמיט. אין צושטאַנד פון אייביקער בענקעניש נאָך דער „ערשטער
ליבע“ און עלנטקייט, ווערט זי פאַטאַליסטיש געשטימט. זי הויבט אָן
גלויבן: „וועט דער מזל וועלן, וועט ער דיך מיר שיקן“. וואָס ווייטער ווערן
אַלץ געדיכטער און טרויעריקער אירע שטימונגען און געדאַנקען, און
לסוף קומט זי אינגאַנצן צו דער רעזיגנאַציע פון „הבל הבלים“.

שרה רייזענס לידער זיינען שטילע נישט-פאַרוויקלטע פּאָעמעס,
ווי שטיל און פּראָסט איז איר שפּראַך, בילדערישקייט, און די פּאָעטישע
פאַרגלייכן. עס קויפט אָבער אונטער די אוממיטלבאַרקייט פון אויסנע-
דריקטן געפיל, וואָס האָט זיך אין זיי פאַרטייעט. זיי ווירקן אויף אונז
מיט דער טראַגישקייט פון אַ מענטשלעכן דאַקומענט, וואָס איז דער תּוך
פון איר פּאָעזיע:

„און שטיל איז געוואָרן אין האַרצן ביי מיר, —
אַ הויז אַ פאַרקלאַפּטע מיט לאַדן און מיר.
פינסטער און שוואַרץ און אַנטשוויגן
מיין וויי און די שמערצן דאָ ליגן.“

אויך שרה ריזעלס לידער זיינען פארעפנטלעכט געוואָרן אין בוכ-
פאָרם נאָך אַ לאַנגן פּעריאָד, זינט זי האָט זיי אָנגעשריבן. זי האָט אין
דער זעלבער צייט אויך געשריבן דערציילונגען און נאָוועלן, וואָס האָבן
געצויגן אויף זיך אַ גרעסערן אויפמערק, ווי אירע לידער, וואָס זיינען
בעצם נישט ניי געווען אין דער אַלגעמיינער יידישער דיכטונג.

פראַדעל שטאַק, וואָס שטאַמט פון גאַליציע און האָט אָנגעהויבן
שרייבן אין אַמעריקע, קומט שוין מיט העכערער קולטור אין דער פאָרם
און אינהאַלט פון אירע לידער. זיי צייכענען זיך אויס מיט אַ רייכערער
שפראַך, טיפּערן אויסדרוק, און גרעסערן שוואַנג פון דיכטערישער פאַנ-
טאַזיע. אין ניו-יאָרק האָט שוין דאָן אין די ליטעראַרישע קרייזן גע-
ווירקט די גרופּע „יונגע“ פון דער נייער יידישער דיכטונג אין אַמעריקע,
און דער פּרינציפּ פון „ריינער דיכטונג“, וואָס איז אַ זאָך פאַר זיך, און
וואָס די פאָרשטייער פון דער דאָזיקער גרופּע, ווי מאַני-לייב, משה-לייב
האַלפּער, ל. האַלפּער (שפּעטער ה. ליוויק) און אַנד., האָבן אַרויסגע-
רוקט, האָט אויך געווירקט אויף דער שאַפּנג פון פראַדעל שטאַק.

פראַדעל שטאַקס ליד „ביים ים“ איז אינדווידועלע דיכטערישע
וויווע, וואָס האָט צו טון מיט דער נאַטור, דעם אייגענעם „איך“ (דער
פאַנטאַזיע) און דער שענקייט, וואָס נאָר קינדער און פּאַעטיש-פאַנאַבטע
וועזנס קאָנען אַרויסכשופן און דערמיט זיך פרייען. אַ זעגל פון אַ שיף,
פאַרביי וועלכן הונדערטער און הונדערטער קאָנען דורכגיין גלייכגילטיק,
ווירקט אויף דער איידעלער פּילבאַרקייט און אויפנעם-פּעאיקייט פון דעם
דיכטערישן אויג און נשמה, און אָט ווערט אין וואָרט און פּילד אויס-
געוועבט אַ ניי לעבן, וואָס שטימט אַמאָל אינגאַנצן נישט מיט דעם לעבן
פון דער ווירקלעכער שיף. און, צו וואָס דאַרף עס שטימען נאָר? דאָס
אויסגעהלומטע איז שענער און רייכער פון דער ווירקלעכקייט, ווי די
פּאַעזיע בכלל, וואָס איז דער חלום און וואָר פון דעם דיכטער.

פראַדעל שטאַק האָט אויך אָנגעשריבן אַ ציקל סאַנעטן. אין יענער
צייט איז דאָס געווען אַ דערגרייכונג. די פאָרם פון דעם לאַקסנרן און
עלעגאַנטן סאַנעט האָט אין דער פּאַלקסטימלעכער שפראַך און פּאַעזיע
פון יידיש פאַראינטריגירט צום ערשטן די פּעדער פון אַ דיכטערין.

ליבע-ליידנשאַפט און עראָטישע מאַטיוון דאָס איז דער עיקר אינ-
האַלט פון שטאַקס סאַנעטן. פאַר דער דיכטערין איז די ליבע, אין קאַנ-
טראַסט צו אירע פאַרגייערינס, נישט מער קיין איינפאַך און איינציג

זייס-סענטימענטאל געפיל, נאָר אַ קאָמפּלעקס פון געפילן, וואו נשמה-אומרו, פרייד און לייד, ליבע און האַס, זינד און הרטה זיינען אויסגע-מישט און צונויפגעפלאַכט אין אַ פאַרוויקלטן קנויל, פון וועלכן איר איז שווער זיך אַרויסצופלאַנטערן. פראַדעל שטאַק איז די ערשטע, וואָס האָט אין אירע לידער אָנגעקליידט אירע געפילן אין פלייש און בלוט פון דער ליבע, און אזוי ליידנשאפטלעך אַרויסגעאַטעמט:

„צי זאל איד מיך אַ וואָרף טהון ווילד אַרײַן
אין מיטען גאַס, מיט אָנגעצונד'נע אויגען
און ברומען, ווי אַ טיגערין, פון פּײַן,
די דוכענדיגע נאַזלעכער צעפּלויגען.“

(סאַנעט ד')

אין איר „קראַנקער אונרוה פון יאָגן זיך נאָך גליק“ נעמט זי אויף די ליבע ווי אַן איבערוועלטסקנדע קראַפט, וואָס פאַר איר קאָן קוים געפונען ווערן אַ באַפרידיקונג, אויב אַ באַפרידיקונג איז בכלל מעגלעך, ווען די „זעל איז אזוי הונגעריג נאָך זינד“ און קאָן נישט געזעטיקט ווערן, ווי דער תהום, וועלכן ס'איז אוממעגלעך צו פאַרפולן. פראַדעל שטאַק האָט אויך פאַרעפנטלעכט אַ בוך טאַלאַנטפולע נאָ-וועלן און דערציילונגען, און דערנאָך אינגאנצן אַנטשוויגן געוואָרן.

אין משך פון די לעצטע יאָרן פון דעם זעלבן פּעריאָד קאָן מען פון אַ פאָר צענדלינג נעמען קוים זיך אָפּשטעלן אויף עטלעכע, וואָס פאַר-רינען אונזער אויפמערק. בכלל זיינען דאָס שוואַכע שטימען און איינצלנע לידער, אָפּגעדרוקט דאָ און דאָרט אין ספּאַראַדיש-אויפגעקומענע אויס-נאַבעס. אָט די נעמען זיינען ווי פאַרלויבענע צייכנס פון דער צייט, צעשטעלט אויף אַ וועג, וואָס האָט זיך אַקאַרשט אָנגעהויבן דורכשלאָגן אין דער יידישער פרויען-דיכטונג. די לידער—שוואַכע עדות אויף אַ יוירן אין דעם לעבן פון די אומצאָליקע יידישע שטעט און שטעטלעך, וואָס האָבן גענומען אויפּוואַכן און זיך באַהעפטן צו דער נייער יידיש-וועלטלעכער ליטעראַטור און קולטור.

פון אַ פּילצאָליקער גרופע נעמען אין פּוילן איז ווערט צו אָפּשטעלן זיך אויף די לידער פון שושנה טשענסטאַכאָווסקא, געשריבן אין פיינעם פאָלקסטימלעכן זשאַנר, און אויסטיילן חנה גערסאָן-ראַפּינאָוויטשם עלע-

נישקייט, וואָס ציט איר יניקה פון דער פאלעסטינישער נאַטור, און נישט פון דער פוילישער ערד, וואו די דיכטערין איז געבוירן און דערצויגן געוואָרן. (33)

אין אַמעריקע איז דאָן כדאי צו פאַרצייענען די איינצלנע לידער פון אביגיל (34), אסתר זיידלער און רבקה ראָזענטהאַל, וואָס האָבן אַריינגעטראָגן אייניקע ניואַנסן פאַר יענער צייט, און לאה ק. האָפּמאַן, די ערשטע דיכטערין פון קינדער-לידער אין דער יידישער ליטעראַטור. ס'איז נישט נויטיק דאָ איבעריק צו באַטאָנען, אַז אָט די אַלע, ווי די פריהערדיקע דיכטעריןס, האָבן נישט צוגעגעבן קיין באַזונדערס שטאַרקע שאַטירונג דער אַלגעמיינער יידישער דיכטונג. די מאַטיוון פון דער „בירגערלעכער פּאָעזיע“ און לירישער דיכטונג זיינען געווען ניי, אויב גענומען אין דעם שטח און קרייז פון דער פרויען-דיכטונג אַליוו. אין דער אַלגעמיינער יידישער פּאָעזיע איז דאָס קיין ניים נישט געווען. פאַרקערט, די פרויען-דיכטונג איז געשטאַנען אין דירעקטן איינפלוס פון דער לעצטער, אירע מאַטיוון, אומבייט פון אַנטוויקלונגס-עטאַפּ, און פון אַנדערע ליטעראַטורן, ווי די רוסישע. בכלל, האָט די איבערגאַנגס-צייט, וואָס האָט געהערשט אין דער אַלגעמיינער יידישער ליטעראַטור, געהאַט אויך איר שליסט אױף דער פרויען-דיכטונג.

צום סוף פון דעם דאָזיקן פּעריאָד פּאַוויזט זיך אין דער יידישער ליטעראַטור די טאַלאַנטפולע דיכטערין מרים אַוֹלִינְאָווער, וואָס שטייט גאָר באַזונדער מיט איר אייגנאַרט אין דער דיכטונג, און איז אינגאַנצן ניי און זעלבשטענדיק אין איר שאַפונג.

אירע לידער, געשריבן אין פּאָלקסטימלעך-ראַמאַנטישן טאָן, און איינגעוויקלט אין אַ דינעם שליער פון נאַאיוון פּאָלקס-מיסטיציזם, האָבן אין זייער צייט נישט געקראָגן דעם פאַרדינטן אויפנעם און רעוואָנאַנס אין דער וועלט פון דער יידישער ליטעראַטור און דיכטונג. אין יענער צייט, נאָך דער צווייטער רוסלענדערשער רעוואָלוציע און דער וועלט-מלחמה, האָט געברויזט און געכוואַליעט אין דער דיכטונג, און אַלטע פאַרמען און אינהאַלט זיינען איבערגעשאַצט, געבראַכן און פאַרלאָזט געוואָרן.

(33) מרים וואהלמאַן-שעראַמשעק און מירעל ערדבערג האָבן, אויסוואַנדערנדיק קיין פּאַלעסטינע און קאַנאַדע, דאָרט פּאַנייט זייער שאַפונג. צום באַדויערן איז דעם צוזאַמענשטעלער אויסגעקומען שוין צו שפּעט פאַר דער דאָזיקער אויפלאַגע זיך אַנטרעפן מיט זייערע נייע לידער. (34) ווער ס'האַט געשריבן אונטער אָט דעם פּסידאָנים האָט זיך מיר נישט איינגעגעבן פּעסעצושטעלן.

איז קיין חידוש ניט, וואָס אויף מרים אולינגאווערס טאלאנט און לידער
האַט מען זיך קוים אַרומגעקוקט.

אולינגאווערס בוך „דער באַבעס אוצר“ איז אָפּער נישט נאָר קיין
לידער-בוך, נאָר אויך אַ ווערק, וואָס איז נאָענט צו אַ קלאַסישן,
און וועט צוליב זיין עכטקייט, קינסטלערישקייט און פּשטות, און
אוצרות פון פּאַלקס-טראַדיציע, וואָס זיינען אין אים פאַרקערפּערט, פאַר-
בלייבן אויך אויף ווייטער אַלס דענקמאָל פון דעם לעבן פון דער פאַר-
צייטיקער יידישער פרוי אין דער יידישער ליטעראַטור. אין דעם דאָ-
זיקן בוך אַנטפּלעקט די דיכטעריין גאַנצע און מאַרענדיקטע געשטאַלטן פון
אַ לעבן „פון איבער הונדערט יאָר“ צוריק, וועמענס גלויבן און כאַראַק-
טער, זיטן און מנהגים א. א. וו. זיינען פאַר אונז שוין לאַנג אָפּגעשטאַרבן,
אָפּער באַלעבט אין דער קונסט פון דיכטונג, שיינען זיי צו אונז אַרויס
אין דעם ליכט און שאַטן פון אַ לעבן, וואָס איז געווען אָנגעזאַפט מיט
סטיל, ירושה און לאַנגיאַריקער קולטור.

די לידער פון דעם דאָזיקן בוך האָט די דיכטעריין געשריבן, צווערני-
דיק זיך צו די מעשיות, שפּרוכן און זאָגן פון איר „עלמער-באַבע פון
איבער הונדערט יאָר“, דער פּאָעטישער אינספּיראַציע פון דער ערשטער
איינגטימלעכער פרויען-דיכטעריין אין דער נייער יידישער ליטעראַטור.

מרים אולינגאווער האָט איצט אָנגעשריבן אַ נייעם בוך לידער „שבת“,
וואָס איז ווי אַ המשך פון איר ערשטן בוך. די זעלבע פּאָעטישע עכטקייט
און פּאַלקסטימלעכקייט צייכענען אויס אירע נייע לידער, וואָס זיינען
געדרוקט אין דער אַנטאַלאָגיע. אין אולינגאווערס דיכטערישער קראַפט
ליגט אָפּער נישט די מעגלעכקייט צו אָביעקטיוויזירן די אינעוועניקסטע
וועלט פון שענקייט, וואָס זי טראַגט אין זיך, און דערהויבן זי צו אַ
מאָדערנעם קינסטלערישן סינטעז. איז זי, דעריבער, אָפּגעשלאָסן אין
ראַמאַנטיש-מיסטישע שילדערונגען, וואָס שמערן איר צו געפינען די
שפּראַך פון איר אייגענעם „איך“ אין איינקלאַנג מיטן נייעם לעבן. די
קונסט פון דיכטונג און שענקייט ווייסט אָפּער נישט פון קיין אָפּגעשטאַ-
נענקייטן אין זייערע גבולים. אמתע דיכטונג בלייבט אַלצאיינס אייביק
אויב זי שעפט אַפילו נאָר פון עבר, און שאַפט נישט אין גייסט פון דער
צייט, פון דער קעגנוואַרט.

אין דער לעצטער תקופה, וואָס הערשט איצט אין דער יידישער ליטעראַטור, האָט די יידישע פרויען-דיכטונג ארויסגערוקט ווידער אַ נרויסע פּלעיארדע דיכטערינס, וואָס פּאַצייכענען, אָן ספּס, מיט זייער אויפקום אַ ליניע פון נייעם אויפשטייג. ס'האָבן זיך געבײטן די פּאַרמען און אינהאַלט פון דער נייער יידישער דיכטונג בכלל, און דער פרויען-דיכטונג בפרט. אַ ריי-קײנסטלערישער צוגאַנג צו סײַזשעמן און מאַטיוון, פּאַרשיידנקייט אין ריכטונגען און שטרעמונגען, דער וואַקס פון דער קאָמפּליצירטער פּערזענלעכקייט אין דער מאָדערנער צײַט, אונײווערסאַל-קאָסמישע טענענצן און מאַטיוון—אָט דאָס אַלץ איז געוואָרן דער אויס-געברײטערטער און פּאַרױקלערטער גרונד פון דער נייער יידישער דיכטונג און אויך פון דער פרויען-דיכטונג.

יונגע און פרישע אָפּצױיגן אין דער אַטמאָספּער פון דעם באַנייטן רוסלאַנד האָבן פאַר די לעצטע יאָרן זיך אויך באַױזן אין דער דאָרטיקער יידישער ליטעראַטור. די ראָד פון דער ליטעראַטור-געשיכטע האָט דאָרט אין אָנהױב װי אַ רוק געטאָן זיך צוריק צו די מאַטיוון פון „בירגערלעכער פּאַעזיע“. אָבער אין דער לעצטער צײַט הױבט אָן אויך אין רוסלאַנד די לי-טעראַטור און דיכטונג קומען צום נאַטירלעכן קײנסטלערישן גאַנג נאָך דעם, װי די אמתע דיכטערשע פּערזענלעכקייט האָט דאָרט דערפילט, װי „ס'ױנגט ערנעץ, אַן אײַנגעשפּאַנטער (מײן קורסױו—ע. ק.) אין רײען, מײן אײגענער מײן שטילער גאַנג“.

אין דעם געגעבענעם ליטעראַטור-היסטאָרישן אַרײַנפיר איז װיכטיק געװען צו אָנוואַרפן קאָנספּעקטיוו די אַנטװיקלונגס-עטאַפּן, װאָס די יידישע פרויען-דיכטונג האָט דורכגעמאַכט אויף אַ װעג, בײַז זי איז געקומען צו דער שטופּע, װאָס זי פאַרנעמט אין דער לעצטער צײַט, און צו געבן לױפּיקע פּאַרטעמן און קאָנטורן פון די עלטערע דיכטערינס, װעלכע האָבן אויס-געטראָטן אָט דעם װעג פאַר דער נייער דיכטונג.

די נייע דיכטערינס געפֿינען זיך, אויסער דעם, דערווייל נאָך אין אָנהױב און קײנע פון זיי נאָך נישט אין זעניט פון זייער שאַפּונג. האָבן מיר, דעריבער, נישט געהאַלטן פאַר נױטיק און מעגלעך צו שאַצן און אונטערפירן סך-הכללען דאָרט, װאוּ ס'װערט נאָך געזוכט דער אײגענער גאַנג און ס'קאָנען נאָך קומען װערק, װאָס זאָלן באַדײַטנד דערהױבן, בולטער מאַכן און מער פּאַשטימען דעם מהות און כאַראַקטער פון דער נייער יידישער פרויען-דיכטונג.

ע. קאַרמאַן

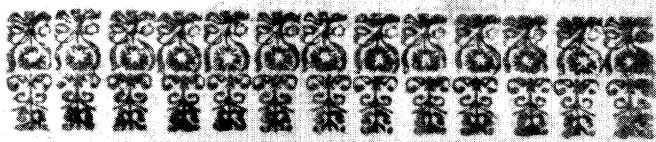
אריך סין/יד נייא גיאמלא כואמן החיכה
 מיזמארדין אויז ניטרכט
 צברגין אדיר איהם דברא :

חער גמטרומ ביסט דער בראג זער • דרוק כיוג
 דיכה מרן גמנוס חער • דיין גנרוזאסטו פון
 מוכס מז טמנימוז יזך ניט מאכרה סין/יכד מן: סמטר קינג
 טעג מול כלט מענין איר גוהטי תפילה טען • מאסר
 מאכר גיבעטמול כעאן טן • קול מאכרה תפילה
 דער הערן ימוז מן מאכרה בקשה גיטערן • סמטר קינג
 טען דומעייכט שיה איר מיוזאלטוין • מול טטערין
 היגנדרט מין מין גרה מול מין מין מין • זאלסטו
 ליבר חער גמט מאכרה תפילה מן זכמן • מול מוזו קיין
 בי זמן גיטעמן : סמטר קיניג
 ברענג היין מול מוזו בלייטן • ליבר חער גמט טוט
 בר מוזו טערטן • זמו מוזו עון דער מניסה
 אנטריק • זמו מוזו חן וחער גיטיק : סמטר קיניג
 חבון מוכס מוזו מאכרה גרוסה ניטן • מול טוט קיינע
 מא מין טוט מין טיטן מול טוט דמן אומדהאזת ער
 ברגין

פאטאסטאט פון דער ערשטער זייט פון טויבה פאנס פאעמע.
 (17-טן יארה.) פארמאט פארגרעסערט, ווי די איבעריקע, פון
 3 1/4 x 5 3/4 אויף 3 1/2 x 5 3/4

איכר הער געט ער דיר קאן קיין מענס אנטריין י דום
 קאנסט מינק עמאל ניסיין . מי ער מיין רטע קאן
 ער תשובה טון . חט'י זאל זעהן מאכרה תפילתאן . ע'ק
 דום בגערט דאך ביט דען רטע טוט . ענע ער תשובה
 טוט האט ער קיין נט . איט רען נדיק טוטו
 מרקרק זיין . איכר הער געט העלן מוכי מוזי מלי סיין : ע'ק
 דרוק ביטן איר גור איר איט גנבן חרין . דער זי מוכי מוי
 ריוד טאערנין . מול נומאב פון מוכי די מאגי פה י
 מול בהיט מוכי מיט ער מלי טריעה : עמטר קיניג
 מלי מלכיש מן חיל זאלין ער מוכי תפילתאן . מול
 חט'י זאל נעאן די תפילתאן : זאל מוכי מאכר גיבעט
 זי עערן יעל מלי קרענקן זמן מוין הערן : עמטר קיניג
 איט מיין געטויר ליר ויל פד מוין הערן . מלי מאכר
 גיבעט זאל מוכי חט'י גייערין . מול זאל מוכי בהיט
 ער מלין סיין . מול זאל מוכי בוד פירן מין הייליגן נוד
 מניין : עמטר קיניג
 עמן עטן העלט מיין עער דאט זיד חטט גיאלטי . טאכח
 אטת כאחודר ימקב סן האט עז דער טרכט . כח
 באפדיר ליב פילקר ו' : חט'י זאל מוכי בהיען מל :
 עמטר קיניג

לעצטע זייט פון מויבה פאנס פאעמע

איין היפשה דרשה

פֿר אאגן מונ' ווייבר יונגן מונ' מוטן • וואו
 דורך זיין מיטל'ער ווערט (און זכר'ה) פֿון
 חסי' ער האטן • מו וואו מריס מו רייך •
 גרוט מונ' קליין מו גלייך • דער מן ריי זאלן
 ווערט (נוהר) זיין • דעס ווערט גחט יתברך
 בהיטן פֿר יסודיט מונ' פיין • דער דמרין
 ווערט זיימן • דעס ווערט זיין הער'ן ער
 פֿרייט • מו מויעט דעס (ספֿר האוסר)
 מונ' מנררי (אדרטיס) מונ' גארות גיקליבן •
 גלייך ווייט עס מונורי חכמיס האבן גטריבן •
 מונ' דמריברטאג מונ' נכט גיטרמכט • מונ'
 האבעט מין דיא דרוק גיברמכט • דח
 איט (אוכה הרביס) לו זיין •
 (ובולות זה) ווערן איר
 (וזה) זיין לוקאון מין
 הייליגן אנדמריין •
 מאן •

ע'י האמנה חנה בת אוהר ר יתורף איב כ"ן
 סאנת אוהר ר יתחק מטכנו ז' •
 פה קק מאטערס מיעס

פאטאסטאט פון דעם שער-בלאט פון חנה כ"צם דרשה אין פיר טוילן.
(17—18 טען יארה.)

דרשה

ברירגעאן. מונ'טוט יום מלי טאג חיר פלייס רייסן מונ'
קעאן. מונ' חין (אלריק) מוז (בולות) דער פראוי
וויבר ריח (גאלה) גיווען. דו זימ זיינ פון רען טוערן ביטרן
(גולת) ווערן גינעין. דו זימ זיינ איט חירי קריג לוס וואסר
טופן גיגמגין. החבן זיח מין חירי קריג פייט גיפמגין. מונ'
חחבן זיח גיקמכט דר הייס. מונ' איט רעס וועראן וואסר הבן
זיח חירי אמק טון חב וואסן דט לייק. דח איט החבן זיח חירי
אמק טון דער קוויקן. חין חיר (זכות) החט הטי' טון ריח
(גאלה) טיקן. מונ' ווען איר ווערן חך ועלכי גוטי זמכין נחך
זין. ווערן איר (זוכה) זיין חין רען הייליגן למנר ביח (אטיח)
לוסטין. מונ' למון איר ריח דרשה מיטלכר חין מונר (תעלה)
חין בינדן. דח איט איר ניט זמלן זינדן. מונ' ווערן (חן וחסד)
חין גמטט חוין געינדן:

לעצטע זייט פון חנה כ"צ דרשה.

תפלה לשבת

ליבר גאטשחוק וויל ריין לוב דער זילן. דער בטעארען חני
זילן. דער פיר דחנקין איר דיר. דו דוח האטט חונט
לו חייין ליבן פאך טון דער ווילן. דרום כריאין איר זיך איט
דיר דו דוח ביטט חונט גאט. דער היאל חונט ערד ביטשען
האט. דער דעק זיבן (טבת קרט) גיגעבן האט. גוטי
טפייין לו עטין חונט זיט טרמנק לו טרינקן. חונט חזיתענו גיט
חן לו טחן. דער דעק זיבן (טבת קרט) טיט חין ערין האלטן
דער ווערט (זוכה) זיין איט אמן חונט קינד חין (עטר) חונט
(כבוד) לו ווערן חוטן. היטן טוח חין דעק זיבן (טבת קרט)
איט חזי פוייס. איט גוטי עטין חונט זיט טפייין. ווחט איר
החבן געטערן חן גיגרייט. ליבר גאט לחונט חונט ביקואן הייט
דען דער זיבן (טבת קרט) חזי קעגן דען (גן עדן) גטטעלש
דער דעק זיבן (זוכה) זיין לו החבן דוה חונט יענה וועלש
חונט דער זיבן (אטיח) זאל חונט פירן כיימ דער
דעכטי האט. חונט זאל חונט ברענגן חין
דחט הייליג אגד. (חאן כן)
יחירלון):

פאטאסטאט פון חנה כ"צ ליד „תפלה לשבת“.
(17—18 טן יארה.)

רויזל פישלם

[1586]

מיט הוילף גוטש ית'

מיט הוילף גוטש ית' הב איך מיר אין זין גינומן.
אונ' מיט דר הוילף בון גוט ית' האפ איך דא דורך צו קומן:

דש געטליך ס' תהלים אויף טויטש אין דר צייט לוזין ווייזן.
אין ער ווארטונג דש אידר מן זול גוט ית' ליבן אונ' פרייזן:

עש זיין ורויא אודר מאן.
וויא דוד המלך ע"ה האָט גיטאן:

נון האָב איך מיך גיפלישן.
דש איך דיא לויט וויל לושן ווישן:

וויא איך צו דעם תהלים קומן מיר אַלש אנדרי.
עש האָט זיך גיגעפן דש איך הב מושן וואנדרי:

דא האב איך דש ס' תהלים צו קהילה קדושה הנובר גיפונדן.
אין דר זעלביגן שטונדן:

דש הרב משה שטענדיל האָט אויף טויטש גימאכט.
אין דעם ריים אונ' ניגון פון שמואל בוך גיבראָכט:

אין ער ווארטונג עש זול זיין ליבליך צו לייאנן.
מאנין אונ' ורויאן אונ' דיא ורומי מיידליך.

רוזל פישלס

דען עש ווירט זיין זער בשיידליך:

דא האב איכש מיט מיינר האנד איבר שריבן.
דש עז איז נישט דרינגן גיבליבן:

אונ' האב מיך בידאכט.
אונ' אין דען דרוק גיבראכט:

רוזל בר' פישל טהון מיך דיא לויט נענן.
דש מאכט דש זיא מיין פאטר ז"ל ניט קענין:

הרב ר' יוסף לוי איז זיין נאמן פון דר לויס נישלעכט.
די זיין אלי נאטש ית' קנעכט:

אונ' זיין פאטר מוה"ר יהודה לוי ע"ה דער אלטן.
דער האט פנפציג יאר צו קהלת הקודש לודמיר ישיבה גיהאלטן:

טויבה פאן

[17 יארה. ?]

איון שין ליד נויא גימאכט
בלשון תחינה איז ווארדין אויז גימאכט

בניגין אדיר איום ונורא

הער גאָט דוא בישט דער ברמג זער.
דרום ניג דיינה ארן צו אונש הער.
דיין צורן זאלשטו פון אונש אב טאן.
אונ' זיך ניט אונזרה פיל זינד אן:
פאטר קיניג

טאג אונ' נכט וועלין מיר צו הש"י תפילה טאן.
אז ער אונזר גיבעט זאל נעמן אן.
אונ' אונזרה תפילה דער הערן.
אונ' אל אונזרה בקשה גיווערן:
פאטר קיניג

ווען דוא ווישט וויא מיר אזו עלנט זיין.
אונ' שטעקין היצונדרט אין איין צרה אונ' אין איין פיין.
זאלשטו ליבר הער גאָט אונזרה תפילה אן זעהן.
אונ' אונז קיין ביו לאזן נישעהן:
פאטר קיניג

ברענג הילף אויף אונז ביצימטן.
ליבער הער גאָט טוא פר אונז שטרייטן.
לאז אונז פון דער מגיפה אנטרינגן.
לאז אונז חן וחסד גיפינגן:
פאטר קיניג

טויב'ה פאן

העלף אונש אויז אונזרה גרושה ניטן.
אונ' טוא קיינם אזו איין טוט מין טומן.
אונ' טוא דען מלאך המות פר ברגין
אז קיינר אזו איין טוט זאָל שטרבן:
פאטר קיניג

ברמן הרציגר גאָט טוא דיא מניפה אויף הלטן.
צו דיר ביטן מיר יונג אונ' אלטן.
אז מיר זאלין בלד איין בעשרונג שפירן.
מען זאל קיינם מין ארויז פירן:
פאטר קיניג

אזו בלד אז איינר קרנק טוט זיין.
ליגט מן אין ליידר אין הייזל אניין.
פר מורט מוז ער שטרבן.
ליבר הער גאָט לאז דירש דער ברמן:
פאטר קיניג

וויא וואל חמשה אנשים גענן ארום.
אונ' זעהן אום טום
אונ' לאזן קיינם נישט אב גיין.
חמשה אנשים טונין זעלבר שטין
הש"י ווערט זיא געבן גומן לון:
פאטר קיניג

פרומה ווייבר אך אלי צייט
טונן פיל גומץ דיא קרנקן לייט.
פיל חברותת אלי צייט.
זענן צו פיל מצות אן בירייט.
נאט זאָל זיא בהיטן פר אלי ליידי:
פאטר קיניג

טויבה פאן

עז טוט פיל גוטץ גישעהן.
דאש זאל הש"י אן זעהן.
אונ' די דוא טונן פיל צדקה געבן.
זאל הש"י דער לענגין זיער לעבן:

פאטר קיניג

צדקה תציל ממות טוט דאך שטין.
עשירים חשובים טונן זעלכר ארום גין.
אונ טונן גוטץ וואש דוא טוט מיגלך זיין.
ליבר הער גאט לאז אונז ניט לענגר אין דער פייז:

פאטר קיניג

ליבר גאט דו בישט אל ארך אפים.
טוא מיט אונז גינאד כיפל כפלים.
אויף דיין כיסה רחמים זאלשטו דיך זעצן.
אונ' זאלשט אונזרה צרה בלד דער געצין:

פאטר קיניג

תפילה טונן מיר יונג אונ' אלט.
די צרה זאלשטו פון אונז אב טון בלד.
אונ' ווייטר זאל איין אויף הערונג זיין.
אונ' די צרה אב טון פון גרוש אונ' קליין:

פאטר קיניג

ליבר גוט צו דיר טונן מיר שטעץ רופין.
אונ' אויף הילף טונן מיר שטעץ האפן.
אויף דייןר גנאד טונן מיר שטעץ בוואן.
אונ' צו דייןר הילף טונן מיר טרויאן:

פאטר קיניג

טויבה פאן

יומר אונ' גרושה קלאגן.
ווען מען איינעם ארויז טוט טראגן.
אונ' דאז איז ליידר די גרעשטי פיין.
אז ער ניט אויף דען בית חיים זאל ביגרעבן זיין.
ליבר הער גאט העלף אונז אויז אלי פיין:
פאטר קיניג

בעטן וועלן מיר טאג אונ' נכט.
אויף דיין ארמה שעפלך זאלשטו האבן גרושי אכט.
דו ביש' אונזר הרט מיר זיינן דייני שאף.
ליב' הר גוט טו פון אונז אב די שטראף:
פאטר קיניג

אין סדום האשטו וועלן צעהן צדיקים אן זעהן.
אונ' האשט וועלן לאזן קיין ביז נישעהן.
אונ' היא זענן ב"ה צדיקים חסידים פיל פרומה.
זאלשטו ליבר הער גאט קיין צרה מין לאזן קומן:
פאטר קיניג

ליבר הער גאט זיך אן די תפילת אלי צייט.
אונ' דר ברמן דיך איבר אונז אלי היינט.
זיך אן די צדקה אונ' גמילות חסד וואש דוא ווערט גיטאן.
בזכות זה זאלשטו נעמן אונזר תפילה אן:
פאטר קיניג

ווען מיר האבן טון זינד גיטאן.
דוא ארויף וועלן מיר תשובה טון.
נימר טון איז איין גוטת בוש.
הר גאט מיר פאלין דיר צו פוש:
פאטר קיניג

ווען גלייך איין טייל ניט אזו פרום זיין.
ליבר הער גאט מן האט דוך דאש קטורת ניט קענן מקריב זיין.
מען האט מוזן דער צו האבן טייבלש קוט.
ליבר הער גוט העלף אונז אויז דיזר גוט:
פאטר קיניג

בייא דוד המלך האט זיך ניטראפן.
אז דער מלאך המות איז אין דר גש גילאפין.
אונ' דוא האשט דיך איבר זיא טון דער ברמן.
זאל אך היצונדרט קיינער מער שטערבין:
פאטר קיניג

תשובה טונן מיר יונג אונ' אלטן.
נאר טוא דיא מגיפה אויף הלטן.
ווען מיר ח"ו גנץ זינדג ווערן.
זאלשטו אונז מתנת חינם געבין:
פאטר קיניג

ליבר הער גוט טוא אן זעהן.
דיא תורה מעשים טובים וואש טוט גישעהן.
אז מיר זאלן גיפינן חן וחסד אין קיסר אויגין.
אלי דיא ביז אויף אונז רידן זאל ערש ניט גלויבן:
פאטר קיניג

דאש הרץ פון דען קיסר איז אין דיינר גיוולט.
ליבר הער גאט דוא זאלשט אים העלפין בלד.
אונ' זאלשט אים געבן אין דען הרצן זיין.
אז ער זאל ברמן הערצקייט האבן איבר דיא ארמה גימין:
פאטר קיניג

דער לעבדג נאט זאל אונזרן ליבן קיידר לאזן הונדרט יאר לעבן.
מיט דר קיידרן אונ' מיט דען יונגן פרינצן אונ' מיט אלש וואש צו אים
טוט קערן.

אונ' אל דיא דוא רידן גוטן אויף דיא ארמה גימיון.
זאל קיין קרענק קומן אין זיאר הויז אריין:
פאטר קיניג

מיר האבן קיין בית המקדש נאך כהן מין.
דער אלי מאל טוט פר אונש שמיין.
אונ' טוט פר אונז ביטן טאן.
ליבר הער גוט נעם אונזר תפילה אן:
פאטר קיניג

ווען מיר זיך אויף הש"י פר לאזן טאן.
דא האט ער אונש אין קיידר נוט ניט גילאן.
ווערט ער גידענקן אן זיינה פר שפרייטה שאף.
אונ' ווערט בלד פון אונז אב טאן דיא שטראף:
פאטר קיניג

ליבר הער גוט וויא זענן מיר אין איין נוט.
אל זיין טאג איז ניט אזו ארג גיוועזן דער טוט.
ליבר גוט לאז קיידר פר זיין צייט שטרבן.
דו זאלשט דיך איבר דיין ארמה קיידר דער ברמן:
פאטר קיניג

ליבר הער גוט גידענק אן אברהם יצחק יעקב דיא אלטן.
אונ' טוא דיינה שבועה הלטן.
ווען ישראל ווערט אין גרושה נוט זיין.
וועלשטו זיא העלפין אויז אל איר פיין:
פאטר קיניג

דוא האשט אברהם צו גיזאנט.
דוא יצחק אויף דען מזבח גיבונדן לאג.
אז דוא דיא הנט איבר אונש ווילשט הלמן.
פון וועגין יעקב דען אלמן:

פאטר קיניג

אודר איז דאך אן גרייט.
פון ערשטן איז גיוועזן איין גרושה צרה
דער נאך איז דרויז גיווארן איין גרושה פרייד.
זאלשטו היצונדרט אין דער צייט אך גירענקן.
אונ' לאזן אויף הערן אלי קרענקן:

פאטר קיניג

אין דען אדר האבן מיר אך גרושה לייך.
עש זאל בלד דרויז ווערן איין גרושה פרייד.
קליין פורים זאל גרושה שמחה דרויז ווערן.
אונ' לאזן ליבר הער גוט אלי קרענקן אויף הערן:

פאטר קיניג

מיר ביטן דיך דער ברמיגר פאטר.
מך אונז דיא צרה פוטר.
וויא מיר אזו שווער בילאדן זיין.
ליבר הער גוט העלף אונז אויז דיזר פייז:

פאטר קיניג

ווייל הייאר איז עיבר.
איז ליידר גישטארבן אונזר שליח ציבור.
זינד אונזר ליבר רבי איז גישטארבן.
זענן מיר ח"ו שיר פר דארבן.
פיל גוטץ זאלין מיר דער ווערבן:

פאטר קיניג

טויבה פאן

וויא אונזר ליכר רבי איז גיוועזין אויף דער וועלט.
איז ער גיוועזן פֿר אונז נישטעלט.
אי דיא צרה איז גיקומן.
האט אין הש"י פֿון אונז וועט גינומן.
פֿיל גיזונט זאל אויף אונז קומן:
פאטר קיניג

ווען הש"י וויל ישראל שטראפֿין טאן.
לאשט ער פאר דען צדיק אין גן עדן גאן.
דז ער זאל ניט בייא דער צרה זיין.
הש"י זאל פֿון אונז אב טאן דיא פיין:
פאטר קיניג

וויא וואול ער האט זיינה יאר טאן אין פֿריידן אויז לעבן.
אונ' האט זיין טאג פֿיל צדקה געבן.
אונ' פֿיל גוטץ גיטאן.
זיין זכות זאל אונז אל צייט בייא שטאן:
פאטר קיניג

וואז ער האט גיטאן זאלין מיר אך זוכה זיין.
אויף יענר וועלט זאל ער פֿר כל ישראל ממליץ זיין.
אונ' בעטן טאן.
זיין זכות זאל אונש אל צייט בייא שטאן:
פאטר קיניג

שרייא אן דען מלאך מיט גיוולט.
אז ער פֿון אונז דיא מגפה אויף הלם.
אונ' ביפרט די קינדר די אין בלאטרן שטרבן.
דוא זאלשט דיך ליכר הער גוט איבר אונש דער ברמן:
פאטר קיניג

תכשיטים פון צווייא דרייא יארן.

אך דיא דא קעגן לייאן אונ' אורן.

אל שדי צבאות.

טוא אב פון אונז אלי רעות:

פאטר קיניג

אלי טארן זעגן צו אן דיא טארן פון טרערן.

ליבר הער גוט טוא אונזרי גיבעט דער הערן.

נעם אונזרה טרערן אין דין לאגל אניין.

אונ' טוא דין פאלק ישראל מציל זיין:

פאטר קיניג

מיט דיא טרערן מעק אב אונזרה זינד.

דוא בישט אונז פאטר אונ' מיר דיינה קינד.

מיר טונן גלובט זיישטו אל דין זיין.

ליבר פאטר פר לאז ניט דיא קינד דין:

פאטר קיניג

אויף דיר אונ' אויף דיינר גרושה גינאד טואן מיר זעהן.

אלז וואש אונז טוט גישעהן.

צו קיינן מער טונן מיר זיך קערין.

ליבר הער גוט טוא אונז בלד דער הערן:

פאטר קיניג

ליבר גוט דוא זיצט אין זיבטן גירכט.

אויף דיינה ארמה שאף זאלשטו האבן גרושה אכט.

פון מידת דין זאלשטו אויף שטין

אונ' זאלשט דין אויף דען מידת רחמים זעצן.

אונ' זאלש אונז אונז אוישן ליגן בלד דער געצן:

פאטר קיניג

טויבה פאן

ליבר הער גוט פר דיר קאן קיין מענש אנמריינן.
דוא קאנשט איינם וואל גיפינן.
איז ער איין רשע קאן ער תשובה טאן.
הש"י זאל זעהן אונזרה תפילה אן:
פאטר קיניג

דוא בנערשט דאך ניט דען רשע טוט.
ווען ער תשובה טוט האט ער קיין גוט.
מיט דען צדיק טושטו מדרק זיין.
ליבר הער גוט העלף אונז אויז אלי פיינ:
פאטר קיניג

דרום ביטן מיר צו דיר מיט גנצן הרצן.
דער ליז אונז אויז דיזר שמערצין.
אונ' טוא אב פון אונז דיא מגיפה.
אונ' בהיט אונז ווייטר פר אלי טריפה:
פאטר קיניג

אלי מלאכים אין הימל זאלין פר אונז תפילה טאן.
אונ' הש"י זאל נעמן דיא תפילה אן.
זאל אונז אונזר גיבעט גיווערן.
אונ' אלי קרענקן לאזן אויף הערן:
פאטר קיניג

מיט מיין געטליך ליד וויל איך אויף הערן.
אלי אונזר גיבעט זאל אונז הש"י גיווערן.
אונ' זאל אונז בהיטן פר אלן פיינ.
אונ' זאל אונז בלד פירן אין הייליגן לנד אנזיין:
פאטר קיניג

טויבה פאן

ווען עמיז וועלט ווישן ווער דאש ליר האט גימאכט.
טויבה אשת כמהורר יאקב פאן האט עז דער טראכט.
בת כמהר"ר ליב פיצקר ז"ל.
הש"י זאל אונש ביהיטן אל:

פאטר קיניג

געלע

[1710]

תפילה

דיזי שיני נייא תפילה פום אן פאנג ביז צום ענד:
האב איך גיזעצט אלי אותיות מיט מיני אייגני הענד:

געלע בת הר"ר משה המרפס
ואמי מרת פריידה בת הר"ר ישראל כ"ץ ז"ל

די הוט מיך צווישן צעהן קינדר שי' גיבארן
איך בין איין בתולה נאך עטוואש אונטר צוועלף יארן:

נעמט איך קיין (הידוש) דו איך מוז ארבייטן.
(הרכה והענוכה בת ישראל) זיצט אין גלות לנגי צייטן:

איין יאר גיט דא הין אונ' דאש אנדרי יאר טוט קומן.
אונ' מיר האבן פון קיינר (גאלה) נאך ניקש פר נומן:

מיר שרייאן אונ' מיר בעטן צו גאט אלי יאר.
ווער וואלט דו אונזרי תפילות בייא השם יתברך זעלטן קומן פאר:

וויא וואול איך מוז שווייגן שטיל.
איך אונ' מיין פאטרש הויז טארן ניט רידן פיל:

וויא עש כל ישראל ווערט דר גין.
אזו זאל אונש אויך גישעהן.

דען דער פסוק טוט זאגן.
עש ווערן זיך פרייאן אלי לייט דיא אויף דאש (חורבן)
פון (ירושלים) האבן טון קלאגן.

געלה

אונ' דיא אויף דאש (גלות) האבן פר טריבן גרוש ליד.
דיא ווערן מיט דער (גאולה) ווידר האבן גרושי פרייד.

אמן וכן יהי רצון.

(אהובי רבתי) קויפט דיא תפילה פאר איין גרינג געלט.
דען מיר האבן זונשטן קיין אנדרי (מחיה) אין דער וועלט.
ווייל עש השם יתברך אזוא וואול גיפעלט.

חנה כ"ץ

[1871 יארה-]

תפלה לשבת

ליבר גאט איך וויל דיין לוב דער צילן.
דער בשעפר פון אלי זילין.

דער פיר דאנקין מיר דיר.
דו דוא האשט אונש צו איין ליבן פאלק טון דער ווילין.

דרום ברימין מיר זיך מיט דיר דו דוא בישט אונזר גאט.
דער הימל אונ' ערד בישאפן האט.

גוטי שפיון צו עשין אונ' זיסי טראנק צו טרינקן.
אונ' אלי תענוגים אן צו טאן.

דער דעם ליבן (שבת קדש) טוט אין ערין האלטן.
דער ווערט (זוכה) זיין מיט מאן אונ' קינד
אין (עושר) אונ' (כבוד) צו ווערן אלטן.

היטן טוא איך דעם ליבן (שבת קדש) מיט אלי פלייס.
מיט גוטי עשין אונ' זיסי שפיון.

וואש מיר האבן געסטן אן גיגרייט.
ליבר גאט לאז אונש ביקומן הייט.

דען דער ליבר (שבת קדש) איז קעגן דען (גן עדן) גשטעלט.
דארום זאלין מיר (זוכה) זיין צו האבן דיא אונ' יענה וועלט.

אונ' דער ליבר (משיח) זאל אונש פירן בייא דער רעכטי האנט.
אונ' זאל אונש ברענגן אין דאש הייליגי לאנד.

(אמן כן יהי רצון).

חנה כ"ץ

איין היפשה דרשה

פר מאנן אונ' ווייבר יונגן אונ' אלטן. וואו דורך איין
איטלער ווערט (מזל וברכה) פון הש"י ער האלטן. אזו
וואול ארים אז ריך. גרוש אונ' קליין אלי צו גלייך.
דער אן דיזי זאכן ווערט (נזהר) זיין. דעם ווערט גאט
יתברך בהיטן פר יסורים אונ' פיין. דער דארין ווערט
לייאן. דעם ווערט זיין הערץ ער פרויאן. איז אויש דעם
גלייך וויא עש אונזרי חכמים האבן גשריבן. אונ' דאריבר
טאג אונ' נכט גיטראכט. אונ' האב עש אין דיא
דרוס גיבראכט. דא מיט (מוכה הרבים)
צו זיין. (ובזכות זה) ווערן מיר
(זוכה) זיין צו קומן אין
הייליגן לנד אריין
אמן:

ע"י האלמנה חנה בת מוהר"ר יהודא ליב כ"ץ
אלמנת מוהר"ר יצחק אשכנזי ז"ל:

איע"ס

אמשטרדם

פה ק"ק

הנה כ"ץ

(דאש איז איין דרשה פר דיא ווייבר)

א

הערט צו איר ליבן מאנין אונ' ווייבר.

איך טוא אייך אלי (מחילה) בעמין.
דש איך האב אין זוא איין דרשה אניין גטרעמן.

אוב איר וועלט זאגן וויא קומט דיא פרויא הער אונש צו שטראפין.
אבר זייט ווישן מוין ליבה לייט איך האב איבר דיא דרשה
ניט קענן רואין אודר שלאפין.

איך טוא מיך זעלברט דער מיט מייגן.
דש הש"י זאל פון אונזרט וועגן דען (יצר הרע) פר שטייגן.

דש ווערט מיר (גאט יתברך עדות) זאגן.
דז איך האב אויש גקליבן אויז (גמרות ומדרשים)
מיט זיפצן אונ' קלאגן.

איר וואלט זוא זאגן זיא וויל האבן מיר זאלן קיין ביז טון.
אונ' זיא איז זעלברט ניט (נוהר) דראן.

הערט (רבותי) איך בין ניט קומן אייך צו שטראפן.
איך בין גלייך איין שיכור דער דא טוט אויף וואכין פון זיין שלאפין.

וואש בין איך וואש איז מוין לעבין.
דש איך מיך האב אין זוא איין (דרשה) דר געבן.

איך האב אין מוין זין גינומן.
דש איך זאל דר דורך פון מוין זיגד קומן.

אונ' וואש איך האב קעגין זיין הייליגן נאמן גזינדנט זאל
איין פר גיבונג זיין.
אונ' זאל אפ טון דען (יצר הרע) פון אונזר הערצין וויא איין שטיין.

חנה כ"ץ

נון ווארום זאלן מיר אונזר (נשמה) פר דארבן.
דר מענש איז גלייך איין צו בראכנר שארבן.

דרום לאז אונש אין דער זאכן ניט זיין טרעג אונ' פויל.
אונ' לאשט אונז גוטש גיוויגן אויף אונזר צונג אונט מויל.

דען אויף איין (בהמה טמאה) טאר מן קיין ביז רידן.
וויא אונש דז (ספר המוסר) טוט בשיידן.

צווייא (חסידים) זיינן נאר גאנגן אונטר וועגן.
דא איז איין טוטר איזל גילעגן.

זאגט איין (חסיד) קעגן דען אנדרן וויא טוט דיא נבילה שטינקן.
ענטפרט דר אנדר ווארום זאלשטו ביז רידן אויף דיא נבילה
זיכשט אבר ניט וויא זיא האט אין איר מויל וויישי צעהן שטעקן.

דרום זאל מן קיין ביז רידן אויף ניקש אין דער גאנצי וועלט.
זאל ליברשט אויש געבן אל זיין גוט אונ' געלט.

געלט אונ' גוט קן מן ווידר דער לאנגן.
אבר דש ביז דש מן לאשט אויש זיין מויל קן מן ניט ווידר פאנגן.

(מכל שכן) דז מן טאר קיין ביז רידן אויף קיין מענשן.
דא ווערט אונש גאט יתברך בענשן.

איין (נחש נחשת) וויל איך איר נאמן געבן.
דער זיך ווערט דראן קערן דער ווערט זיך קויפן לנג לעבן.

וויא עש איז דיא לייט אין דער מדבר דר גאנגן.
הש"י האט אויף זיא גשיקט ברענדיגי שלאנגן.

חנה כ"ץ

ווייל זיא זיך האבן דיא (מדה) פון (לשון הרע) אן גינומן.
זיין בעו"ה פיל פון ישראל אום קומן.

אלזו בלד האבן זיא איר זינד טון ביקענן.
דז זיא האבן דען מן פון הימל ניט וועלן אן נעמן.

אזו האט גאט גירעט צו משה רבינו פר אלי זאכן.
דז משה זאל איין קופרני שלאנג מאכן.

דער זיך ווערט אן דר שלאנג רייבן.
זאל זעהן אויף דיא קופרני שלאנג ווערט ער לעבן בלייבן.

דרום אויך איר ליבה מאנן אונ' ווייבר. טוט מיין ליד פר נעמן עבן.
זוא ווערט איר זוכה זיין אין גרושה פרייד צו לעבן.

דש ביט אונ' בנערט דיא אויש אש אונ' ערד איז ווארדן גינומן.
דז מיר זאלן באלד זוכה זיין דיא גאולה צו ביקומן.

אונ' פון אונזרה גרושה צרות וועלן מיר גינגן זאגן.
אונ' גאט יתברך ווערט רעכנין דש דיינה בלום דאש אלי טאג
ווערט דער שלאנגן.

דרויף וועלן מיר זאגן אמן.
מיט דר דרשה ווערט ווערן דר היבט זיין הייליגן נאמן
אמן.

ב

איינש האב איך גיאכט.
אונ' האב דיא זעלביגי דרשה אויש ניטראכט.

דז מן זאל קיין לשון הרע טרייבן.
וויא איך וויל איך ווייטר שרייבן.

חנה כ"ץ

ווער ווערט לייאנן דרינגן.
דר ווערט פון דר גרושי זינד אנטרינגן.
אונ' ווערט (חן וחסד) אין גאטש אויגן גפינדן.

בלד ווערט איר דר פון שידן.
אונ' ווערט דש לשון הרע פר מידן.

דש שרייב איך מיט מיין אייגנה הענד.
דען הש"י העלפט דען מענשן דער אין דר קענט.

דרום הערט אימליכר מענש גיווארנט זיין.
דז ער ניט זאל מאכן זיין נשמה אום ריין.
דען מן ווערט איר אן טאן גרושה פוין.

רעכנן זאל דער מענש ניט פר קליין.
וויא מן ווערט מיט דיא נשמה אום גין.

אין ליפטן ווערט מן זיא טראגן.
פר וואר טוא איך אייך זאגן.

אן דר צונג ווערט מן זיא הענגן.
וויא איך וויל פון דער שלאנג איין בייא שפיל ברענגן.

הערט צו מיינה זאג עבן.
אוב איינר ווערט קומן פרעגן.

וויא קומט דיא פרויא זוא איין דרשה צו מאכן.
דיא לייט ווערן אויך ניט דרויש לאכן.

דען איך האב אויז גמרות אונ' מדרשים ארויז גיקליבן.
וויא עש אין אונזר ספרים שטיט גשריבן.

הנח ב"ץ

וויא עש דיא לייט איז ער גאנץ.
דיא לשון הרע האבן גטריבן.

מיינה זאג זאלט איר פר נעמן.
אונ' דיא בייא שפיל דיא איך איך טוא נענין.

דאש ביט איך שפלה שרייברן.
דער דא לשון הרע טוט רידן צווישן מאנן אונ' ווייברן.

וויא איך וויל ווייטר שרייבן.
דרום זאלט איר דאש לאזן בלייבן.
אונ' זאלט דען יצר הרע פון איך וועק טרייבן.

בפרט אויף חתנות ברית מילות אונ' אין דער שול זיין דיא זינד
נאך אזו גרעסר.

דען (לשון הרע) שנייט ערגר אז איין מעסר.

דען איין מעסר פון נאהנטן טוט עש שניידן.
פון ווייטן טוט עש פר מיידן.

אבר לשון הרע טרעפט פון ווייטן.
עש ברענגט אום דרייא לייטן.

נעמט איך אין אייער זין אריין.
אונ' ווערט אין די זאכן גיווארנט זיין.

אין דיא בייא שפיל דיא איר וואול טוט קענן.
דו מן דאש ווארט אין דיא נמרא טוט נענן.

דען עש ברענגט דרייא לייטן אום איר לעבן.
דרום פאלגט מיר צו מיינה ריר עבן.
צו דיא בייא שפיל דיא איך איך טוא נעבן.

הנה כ"ץ

הערט דען איינר לשון הרע צו.
דר מאכט אך זיין נשמה איין און רוא.

וואלט איר ניט צו הערן.
ווערט יענר קיין לשון הרע ביגערן.

דרום זאג איך אייך פאר וואר.
דו דיא אורין פון מענשן זיינן הארט גאר.
אונ' דאש לעפיל איז ווייך. דו ער זאל שטומן אין אור.

רעט ניט לשון הרע מיט אייער צונגן.
זעהט וואש דא דר פון קאן שפרינגן.

אפילו אויף איין ווארט וואש דער מענש טוט רידן.
דער ווערט אויך פון זיין לעבן גישיידן.

וויא איך וויל ווייטר זאגן.
וויא פיל אין דיא שטאט נוב זיין כהנים דער דורך ווארן דר שלאגן.

דא (דואג אדומי) האט אויף דיא כהנים רכילות טרייבן.
וויא איך ווייטר שרייבן.

וויא זיא שאול המלך האבן דר הלמן בייא זיין לעבן.
זוא איז (דואג) דורך זיין רכילות אום קומן.
אונ' שאול האט ניט קענן בעו"ה אן טרינגן.

מעכט דער מענש נאך לשון הרע נאך גין.
וויא גאר שלעכט וואלט עש אום אין שטין.

בייא זיין צונג ווערט מען אים אויף הענגן.
וויא איך וויל פון דיא שלאנג איין בייא שפיל ברענגן.

חנה כ"ץ

וויא דיא שלאנג האט אויף הש"י לשון זרע טון געבן.
אונ' אדם וחווה האבן עש פר נומן עבן.
אנדרשט העטן זיא איביג גבליבן לעבן.

שינה פראג האט מן דיא שלאנג טון פרעגן.
ווארום זיא איר צונג טוט שלעפן אויף דער ערדן.

דען בשייד האט זיא געבן.
ווייל זיא הוט גרעט וואש זיא איז גוועזן עבן.

זוא איז עש איר דר גאנגן.
דו מן האט איר צונג אויף גיהאנגן.
זוא ווערט מן טון דיא לייט דיא נאך לשון הרע טון פר לאנגן.

ליבה מאנן אונ' ווייבר היינט לאז איך אייך ווישן.
דו דיא שלאנג האט גירעט וויא איין מענש אונ' איז גאנגן

צו חוה איז זיא קומן צו גין.
חוה ווארום טושטו אזו שטין.

אונ' טושט ניט פון דען בוים עסין.
דוא ווערשט דאך פיל גניסן.
גלייך אז גאט יתברך ווערשטו אלז ווישן.

זעהי עבן ווארום האט דיר פאר באטן גאט.
איך האב אויך געשן פון דען בוים ער הש"י דיא וועלט בישאפן האט.

דרום האט ער דייך ניט גהייסן גין.
דו דוא אויך ניט זולשט אזו טאן.

דוא ווערשט בישאפן איין נייאי וועלט.
אונ' דו גראז אויף דען פעלד.
דרום ווייל ער דייך ניט לאזן אין זיין גיצעלט.

חנה כ"ץ

צימליך האט גאט יתברך איר לון געבן.
ווייל זיא האט גירעט וואש איר איז גיוועזן עבן.

גרושי שמערצן האט דיא שלאנג טון לידן.
דז מן איר פים האט טון אב שניידן.

דרום טוט זיא זיך היינט אויף אירן בויד רייבן.
ווייל זיא האט אויף הקב"ה טון לשון הרע טרייבן.
וויא איך האב אייך אובן טון שרייבן.

נוא ליבן מאנין אונ' ליבה ווייבר נעמט דען בייא שפיל.
דז מן זאל ניט אין דיא שול רידן פיל.

זוא ווערט עש דיא לייט ערגין.
דיא נאך לשון הרע טון שטין.

נן ווארום זאל דער מענש דען ניט (גמילות חסדים) אונ' צדקה טון
ווייל ער איז גיוונד
מושט ווישן ווען ער טוט ניט גלייך וויא איך גשריבן האב כלומר
דער קיין צדקה גיבט.

זוא קומט זיין נשמה אין איין שווארצין הונט.
אונ' זיין לייב ווערט קומן אין אב גרונד.

מעכטיג פיל זאכן הוט מן גיפרעגט דיא שלאנג.
ווען זיא ביישט איין גליד זיין אלי דיא גלידר וויא אונ' בנג.

זיא האט געבן דען בשייד.
וואש פרעגט איר מיך פראגט די לייט.
דיא דא טרייבן לשון הרע אויף אלי זייט.

קאנט איר אנדרשט ניט פר שטין.
וויא מן (לעתיד לבא) ווערט מיט דען זעלביגן לייטן אום גין.

איך וויל נאך איין מאל מיין פען רייבן.
אונ' וויל לאזן ווישן וואש אונזרי (חכמים) טון שרייבן.

נאט יתברך האט טון שיקן אויף דיא לייט אין דער (מדבר)
ברענדיגי שלאנגן.

דז זיא האבן דען ביטרן טוט אנטפאנגן.

צו (משה רבינו) זענן זיא קומן צו נאן.
משה וואש האשטו אונש גיטאן.

דז דוא אונש האשט אויש מצרים ארויש גינומן.
דז מיר זאלן דא אום אונזר לעבן קומן.
דען זיא האבן דען מן ניט פר גוט וועלן אן נעמן.

דש נאט יתברך האט טון פון הימל ברענגן.
אונ' האבן ניט וועלן איר פר זיכרונג אן נאט הענגן.

צארן הוט נאט יתברך אויף דיא לייט גילאזן.
אונ' נשיקט ברענדיגי שלאנגן אויף אלי שטראסן.

זוא זיין בעו"ה פיל פון ישראל אום קומן.
ווייל זיא האבן דיא (מדה) פון לשון הרע אן גינומן.

ווייל פיל (טעמים) טון אונזרי (חכמים) זאגן.
מיט וואש מן דיא לייט אין דער מדבר האט טון פלאנגן.

דש טוט הקב"ה (מדה כנגד מדה) ביצאלן אונ' ווידר מעסן.
דען זיא האבן גיהאט דען מן פון הימל דער האט גיהאט
אלירלייא (טעמים) זיא נעסן.

הנה כ"ג

אונ' ניט וועלן פר גוט נעמן.
אונ' האבן דען מן טון פר שעמן.

דר מענש וואלט זאגן ווארום זאל איך קיין לשון הרע טרייבן.
קינדר ווערט עש דאך ווישן זוא ווערט עש דאך פר שוויגן בלייבן.

דיא ריד זאל ער לאזן שטין.
דען עש ווערט אים איבל אויש גין.

דען איין מלאך טוט זיך אן זיינה ריד רייבן.
אונ' טוט אלש אן שרייבן.
אונ' טוט פר הקב"ה אלי טרייבן.

טוט אייך אן מיינה ריד קערן.
וויא איך אייך נאך ווייטר וויל לאזן הערן.

מיט וואש דו הקב"ה לאשט דיא לייט נאך שטראפן.
דו זיא ניט קענן רואין נאך שלאפן.

פון (מרים הנביאה) וויל איך ברענגן איין בייא שפיל.
וויא הקב"ה האט זיא גשלאגן אן מאס אונ' ציל.
ווען זיא שון האט ניט גירעט גאר פיל.

זיא הוט גרעט נאר עטליכה ווערט.
האט דען גאט מיט משה אליין גירעט אויף עטליכה ערט.

ער האט זיך דאך צו איר טאן קערן.
אונ' האט אלי איר ריד טאן ביווערן.
אבר הקב"ה האט איר לשון הרע ניט וועלן צו הערן.

דרום זאל קינדר לשון הרע אנטפאנגן.
זעכט צו וויא עש (מרים) איז דער גאנגן.

הנה כ"ץ

וויא גאט האט דיא (מצרים) אין (ים) דר טרענקט.
זוא האט זיך (מרים) איין פויק אן גיהענקט.
אונ' (שירה) גיזונגן זוא האט הקב"ה איר (גדולה) דער לענגט.

בייא דען (ים) איז זיא נביאה גירופן גיווארן.
אבר נאך אירן לשון הרע האט זיא אלש פו לארן.

אויף זיבן טאג האט גאט זיא לאזן איין שליסן.
דז זיא זאל ניט ארויש גין מיט אירן פיסן.

ווייל זיא האט טאן לשון הרע טרייבן.
זוא האט זיא זיך אויף דען אורט ניט קענן קראצן נאך רייבן.

שונט הקב"ה דראן.
דען פון לשון הרע וועגן האט הקב"ה זיין שכינה ווידר אין הימל גטאן.

דרום זאל מן צו הקב"ה אובנט אונ' מארגנש לוב געבן.
ווייל ער שענקט דען מענשין אלי טאג זיין לעבן.

דען דר מענש איז גלייך אז איין צו בראכנר שארבן.
היינט לעבט ער מורגן מוז ער שטערבן.
דרום איז בעשר (תשובה) אונ' (צדקה) צו ער ווערבן.

נעמט זיך דער מענש גוטש אין זין אריין.
העלפט אין הקב"ה גאר היפש אונ' גאר פיין.

אונ' ווען ער טוט פון ביזן אב קערן.
וויא בלד טוט הקב"ה אין דר הערן.

נון ווארום זאל דער מענש זיך טון ארטרענקן.
אונ' קעריט זיך אויף זיין זינד בידענקן.
דז גאט זאל אים אויף זיינה זינד איין פו געבונג שענקן.

חנה כ"ץ

תשובה הערט דער מענש צו טאן.
אז וויא דיא לייט זיין קומן אין דער (מדבר) צו משה צו גאן.

אונ' האבן אירי זינד טון ביקענן.
וויא זיא האבן דען מן ניט וועלן פר גוט אן נעמן.

אזו האט הקב"ה איר תפלה דר הערט.
אונ' הוט דיא ברענדיגי שלאנגן פון זיא אב גיקערט.

תשובה האט אך משה גיטאן פר גאט דען הערן.
דא ישראל האבן טון פון גאט אב קערן.

אונ' האבן דש (עגל) אן גינמן.
דז זעלביגי מאל האבן ישראל (חלילה) זאלן אום קומן.

זוא בלד האט משה זיין הענד צו דען הימל פר שפרייט.
אונ' האט צו גאט יתברך גיבעטן מיט אנגשט אונ' לייך.
וואש ווערן דא צו רידן אונורי פיינד.

כל ישראל האט גאט איר זינד פר געבן.
דז זיא זיין גבליבן בייא איר לעבן.

דז האט משה מיט זיין תפלה טאן דער ווארבן.
דז ישראל אויף דען זעלבן מאל ניט האבן טון שטרבן.

דרום האלט איר (תשובה תפילה צדקה) ניט ער קליין.
דען גאט פר גיבט אלי גמיון.
דיא דא טון בעטן מיט פולין הערצן צו גאט אליין.

זייט איר צו מיינה ריד שויאן.
גאט ווערט אונש צו זאגן דש בית המקדש ווידר צו בויאן.

חנה כ"ץ

אבר דאש זעלביני מאל הבן זיא (לשון הרע) גטריבן.
דרום איז עש בעו"ה ווישט גבליבן.

אבר דאש האט אונש גאט יתברך טון זאגן.
ווען מיר ווערן צו אים ווידר קערן זוא וויל ער אונש
אונזר זינד ער טראגן.
דרום לאשט אונש דען (יצר הרע) אויף איין זייט יאגן.

ליבה לייט לאזן מיר אונזר הרץ צו גומן פד קערן.
צו אונזר ליבן גאט אונזרן ליבן הערן.

אונ' לאזן חרטה האבן אויף אל אונזר זינד.
דאש גאט יתברך זאל אונש פד געבן (ראש השנה)
אונזר זינד גשווינד.

גאט טוט פון דען מענשן דיא נשמה שידן.
דז עש זאל ניט קומן צו דעם (מלאך המות) צום פריידן.
אונ' ווערן אונזרי נשמה לאזן שמארצין לידן.

פון דען האט איר נאך ניט גיהערט זאגן.
מיט וואש דז מן דיא לייט טוט פלאגן.

דאש אונש דז (ספר המוסר) טוט שרייבן.
וויא עש דער גיט דיא לייט דיא (רכילות) טון טרייבן.
אויז איטלכן ווארט וואש דער מענש טוט רידן.

דא ווערט בישאפן איין ווארום ער קריכט אין זיין נאבל
דורך זיין גידערם.
ער גיבט אין מין צו שיקן אלירלי ווערים.

קערן אונ' ווענדן קאן ער זיך ניט אויף דען זעלביגן אורט.
דר ווייל ער האט ניט גיהאלטן גאטש ווארט.

תנה כ"ז

מיר האפן אין די דרשה איין הילף צו גפינדין.
דז מיר וועלן פון אונזרי זינד אנטרינגן.

דרום איז בעשר דז מיר זאלן (תשובה) אונ' צדקה טאן.
אז זיא ניט זאלן קומן (הגילה) דיא (מלאכי חבלות)
אין דיא הנט צו גאן.
אונ' זיא ווערן שלאגן די מענשן מיט פייערני רוטן
דז זיא ווערן ניט קענן אויף שטאן.

שינה זאכן וואלט איך גערן שרייבן.
נייארט איך האב ניט צייט גיהאט מיט דיא דרשה
מיין צייט צו פר טרייבן.

דרום וויל איך געבן די דרשה איין ענד.
אז הקב"ה זאל אונש שיקן זיין ליבן (משיח) בהענד.

קיין מענש האט עש אל זיין טאג ניט גיזעהן.
דיא גרושה פרייד דאש דז זעלביגי מאל ווערט גישעהן.

ווען מיר ווערן זוכה זיין אין הייליגן לאנד צו פארן.
ווערן מיר זעהן פון אייטל גאר פונקטל אונ' איידל גישטיין דיא טארן.

אונ' דען גרושן (כבוד) וואש מן ווערט אונזרן
ליבן סיניג (משיח) אן טאן.
איין גילדנה קרון ווערט ער האבן אן.
אונ' אייטל שמעקרינה בעך פון (גן עדן) ווערט אים גאן:

איר ליבה פרומה ווייברן.
דאש ביט איך זינדיגה שפלה שרייברן.

איך וואלט גערן גין אל דיא הייזר אויש אונ' איין.
אונ' וואלט ניט גערן זעהן דיא ביזה זאכן דיא ניט גוט זיין.

דען דער מענש האט דרייא גלידר ניט צו מאכט.
די אורן דיא הערן. אונ' דיא אויגן דיא זעהן. אונ' דיא נאז דיא שמעקט.

אונ' אייך ווערט גאט דער לענגן אייער יאר.
ווען איר ווערט ניט לאזן זעהן אייערי האר.

דען איין גרושי (סכנה) טוט דרויף שטין.
צווייא הונדרט אונ' צווייא אונ' זיבנציג (שדים) רואן
אויף איין האר וואש ארויש טוט גין.

דרום אויך איר ליבה ווייבר ווען איר ווערט אן דיא זאכן
גיווארנט זיין.
ווערט אייך גאט יתברך שענקן גוטי פרומי קינדר אין די תורה
גאר היפש אונ' גאר פיין.

זויא פר צייטן איז גיוועזן איין פרומה פרויא אונ' אן איר האר
איז גיווארנט גיוועזט.

(קמחית) וואר איר נאמן.
גאט יתברך האט איר גישענקט איין פרומן זאמן.

דש פון איר זיינן ניקומן זיבן זין (כהנים גדולים).
אונ' הבן אין (בית המקדש) דיא (עבודה) גיטאן.

הנה כ"ץ

דא האבן דיא (חכמים) נאך איר גשיקט אונ' פרעגין
זיא דוא (קימחית) פון וואנן האשטו (זוכה) גיוועזן
זעלכי זיבן זין צו טראגן.

האט זיא גיענטפרט זיא איז (נזהר) גיוועזן דו פון איר האר
איז קייני גיגאנגן ארויש.
אונ' האבן זיא אפילו ניט גיועהן דיא באלקן פון איר הויז.

דרום אך איר ליבה ווייבר ווען איר ווערט אן איר גידענסן.
ווערט אייך גאט יתברך אך זעלכי גוטי פרומי קינדר שענקן.

אונ' דיא זינד זיינן איבר אלי זאכן.
דו איין פרויא טאר ניט הוך לאכן.

(ובפרט) דו איין פרעמדר מאן זאל ניט הערן.
ווען ער גלייך טוט ניט אירי ריד ביגערן.

וויא בלד האט ניט דער (שמן) זיין שפיל.
דו ער קאן אים טרעפן צו דער ציל.

אונ' לאזן מיר אין שפיגל אונזר פנים אן זעהן.
וויא אין פולין זיינן בעו"ה גרושי גזירות גישעהן.

וויא מן טוט אונזרי ברידר נעמן.
אונ' טוט זיא אלי טאג איר פלייש רייסן אונ' קעמן.

אונ' אין (מצרים) איז (בזכות) דער פרומי ווייבר
דיא (גאולה) גיוועזן.
דו זיא זיינן פון דען שווערן ביטרן (גלות) ווארן גינעזין.

חנה כ"ץ

דו זיא זיינן מיט אירי קריג צום וואשר שעפן גינאנגין.
האבן זיא אין אירי קריג פיש גיפאנגן.

אונ' האבן זיא גיקאכט דר היים.
אונ' מיט דעם ווארמן וואשר הבן זיא אירי מאנן
טון אב וואשן דש ליימ.

דא מיט האבן זיא אירי מאנן טון דער קוויסקן.
אין איר (זכות) האט הש"י טון דיא (גאולה) שיקן.

אונ' ווען מיר ווערן אך זעלכי גומי זאכן נאך גין.
ווערן מיר (זכות) זיין אין דען הייליגן לאנד בייא (משיח) צו שטין.

אונ' לאזן מיר דיא דרשה איטלכר אין אונזר (תפלה) איין בינדן.
דא מיט מיר ניט זאלן זינדן.
אונ' ווערן (חן וחסד) אין גאטש אויגן גפינדן:

ראַזא גאַלדשטיין

[1888]

זכרונות של פסח

אין יענעם לאַנד, גאַנץ ווייט,
פּערוואָרפּען שוין אַ לאַנגע צייט,
וואו דער יוד איז געווען פּעראַכטעט,
געדריקט און פּערשמאַכטעט —
דאָרט אין מצרים — יענעם לאַנד,
וואו קונסט, בילדונג, פּערשטאנד
האַבען דאָס ערסטע געסט געמאַכט —
דאָרט, גאַנץ פּערטראַכט,
געהט אַרום אונזער רעטטער
אונזער געזעטיגנעפּער, דער פּערטרעטער,
משה — דער גרויסער לעהרער,
דער הויכער רעליגיאָן-ערסקלאַרער...
אויף זיין געזיכט — אַ טרויעריגע מינע
אין זיינע אויגען שטעהען טהראַרען פּיעל;
ער קוקט אויף די שלעכטע קארטינע,
וואו דער יוד מוטשעט זיך אָהן אַ ציעל.
מיט לייעבע איז פּאַלץ זיין הערץ
צו זיינע פּרידער, די קנעכט;
ער טרויערט אויף זייער שמערץ
וואָס זיי איז, געביך, זעהר שלעכט.

ער קוקט אויף פּאַלעסטינע...
אַ זיסע, פּראַהליכע מינע
בעדעקט זיין געזיכט;

די אויגען בראַנען ווי אַ ליכט —
אין זיי בראַנט אַ שטאַרקעס פּיער
גאַר אַינאַונבעקאַנטער, אַ נייער,
זיין נאַמען איז — „פּרייהייט“,
„מענשען-ליעבע“ — זיין פּאַהן,
זיין אויפּשריפט — „טרויהייט“
דעם צווייטען גוטטעס טהון.
ער טראַכט:

„דאָרט, ברידער טרייע,
וועט איהר שוין זיין פרייע;
דאָרט וועט איהר בויען דעם מזבח
פאַר אייער גרויסען גאָטט;
איך וועל אייך געבען קראַפט און כּח;
איהר וועט מעהר ניט זיין צו'ם שפּאַטט.
אונ אַללערליי כּיתות
מיט פּערשיעדענע שיטות
וועט ניט זיין ביי אייך ...
אַללע, אַללע גלייך! ...“

.
.

אין אַ ווייטע וויסטע
פון מענשען פּוסטע,
וואו קיין בוים, קיין בלום
איז גאַר ניט צו זעהען —
דאָרט געבען אַ באַרג, אַרום,
זעה איך אונזערע עלטערן שטעהען.
דער היממעל מיט וואַלקען בעדעקט
דאָננערן, בליטצען, איבעראַל
די שטאַרקע נאַטטליכע שטיממע ערשעקט
די אַרומעדיגע יודען בכלל.
דאָס רעדט גאָטט מיט זיין אומה
ער ניט איהר די תורה מיט זיין שטיממע ...

ראַזאַ גאַלדשטויין

ער צייגט איהר דעם וואהרן וועג
אונ בעשטימט פאר איהר גליקליכע טאג.
שטעה, ריזענדער, שטעה!
וויטער ניט געה! ...
שטרעקט אויס צו'ם היממעל די האנד!
דא, אין דיזען מאָמענט,
הארסט דו וועגען מענשען-בונד
גלייך פון גאָטטעס מונד! ...

צו מיין פאָלק

איך האָב דייך דערקענט! מיט טרערין, מיט שמערץ
האָב איך דיין געשיכטע געלעזען,
פערוואונדערט, ערשטוינט איז געוואָרען מיין הערץ
פון דעם, וואָס מיט דיר איז געוועזען.

אין לאַנגען, אין פרייטען היסטאָרישען וועג,
וואָס איז מיט דיין בלוט דאָרט פערשריבען!
עס האָט אין מיר נייע געפיהלע ערוועקט,
עס האָט מיך געהייסען דייך ליעבען. . .

א צייט איז געוועזען, ד'בין מודה, ווען גאטטער
גאר פרעמדע האָב איך מיר געקליבען,
פערגעסען דיא הייליגע, טהייערע בלאטטער,
וואו ס'איז דיין געשיכטע געשריבען!

צונד שטייא איך פאר דיר. . . מיט טראָסט אונ רחמנות! ...
פערצייע דיין עלענדעס קינד!
מיין ליעבע, מיין לעבען נעם צו פאר קרבנות,
פערצייע מיינע שרעקליכע זינד!

ראַזאָ גאַלדשמיין

צונד האָב איך צוהאַקט שוין דיא פרעמדע דיא נאטטער
אונ — הייב אויף צום היממעל די הענד:
נאָר דײַך, מיין פאַלק, ווילל איך ליבען אונ שאצען,
נאָר דײַך — ווילל איך האָב דײַך דערקענט!

נור טרעהרען

נישט אַלס אַ גבור, נישט אַלס אַ העלד
קאָנן איך, מיין אומה, דיר נוטצען...
איך קאָנן נישט פּערגיעסען מיין בלוט אויפ'ען פעלד,
און קאָנן דײַך מיט גבורה נישט שטיצען;

אויך נישט, אַלס לעהרער, דיר צייגען אונ ווייזען
פון לעבען דען אמת'ען וועג,
איך קאָנן דיין קאָמפּאָס נישט זיין אויף דיא רייזען...
דיין ליכט אין די פינסטערע טאג;

אויך נישט אַלס דאָקטאָר, וואָס קאָנן דיר פּערשרייבען
רפואות, רעצעפטען צום לעבען,
איך קאָנן דייןע שמערצען נישט היילען, פּערטרייבען,
איך קאָנן דיר קיין קראפטען נישט געבען —

איך בין דיין קינד נור! פולל ליבע אין הערצען...
איך קאָנן דײַך נור ליבען אונ עהרען,
איך בין דיין קינד נור, פאַר דייןע שמערצען
האַב איך נור טרעהרען און טרעהרען!

דיא יודישע מוזע
(עלעגיא)

דיא יודישע מוזע — זיא שרייט אונ זי וויינט!
א קלאַגמוטער איז זיא געוואָרען!...
א יתומה, פערטריעבען גאַנץ ווייט פון דער היים
איז זיא שוין הונדערטער יאָהרען!...

א שטעקען אין האַנד, אויפ'ען פלייצע — א קלימעק,
איהר קארפער — אין דרייען געבויגען.
דער שטערען מיט קנייטשען פון שמערצען אונ דאגות,
דאָס פנים איז דאָר, אויסגעצויגען!...

אונ „קברים, מצבות“ — דאָס זעננען דיא סטאַנציעס,
זייא זעננען צושטעלט אויף איהר וועג!...
דאָרטען בעקלאַגט זיא איהר שראַקליכען מזל,
דערמאנט דיא פערגאַנגענע טאג!...

נור ביי'ן איהר אין ד'אויגען ... עם ברענט דאָרט א פייער,
א פייער פון לעבען און מאַכט!... (*)
אַט דאכט זיך — פערלאַשען, עם פלאקערט שוין ווידער,
אונ לייכט אין דער פינסטערער נאַכט!...

אונ וויא ליכטיג אונ פרייהליך עם ווערט, אַז מען זעהט עם
דיא אויגען, דיא ליכטיגע אויגען!...
עם שווייגען דיא צרות, דיא דאגות פערשווינדען,
פערשווינדען — א פייל פונ'עם בויגען!...

(*) כח

דאָס שלאָפּענדע קינד

אח, וועקט נישט דאָס קינד, לאָז עס רוהען און שלאָפּען,
צערשטערט נישט זיין זיסענקע דריממעל.
עס שיינט נאָך דיא זונן און מען זעהט נישט קיין וואַלדען,
דערווייל איז נאָך לויטער זיין היממעל!..

אויף דעם פנים א הימלישע רוה איז צוגאַססען,
דיא רויטע ליפעלעך שמייכלען זוי שוין...
עס שפירט נאָך דערווייל נישט קיין שמערצען, קיין צרות,
פון דאגות, פון אומגליק, פון צער איז עס ריין!..

עס ווייסט נאָך זאָגאר נישט זיין אייגענעם נאָמען,
וואָס טיעף איז פּערצייכענט, פּערשריבען מיט בלוט!..
דערווייל איז נאָך ריין און נאָך לויטער זיין היממעל...
אח, לאָזט איהם נאָך שלאָפּען דעם קליינעם יוד!..

אח, לאָז ער נאָך רוהען און שמייכלען און קוועלען!
אין וויעגעל איז אנגענעהם, ווארעם און גוט...
א שווערער, א זומפּיגער וועג איז דאָס לעבען,
עס שמעהט ניט דיא צייט, נאָר זיא לויפט און זיא פליהט!..

עס פליהען דיא שמונדען, דיא טאג און דיא יאָהרען,
עס וועט נאָך דיא צייט זיין צו וועקען פון שלאָף.
צו קוממער און טרויער, צו ביטטערע טהרערען,
צו אומגליק און שמערצען, צו גאטמליכער שטראָף!..

[1893]

די זון געהט אויף

דער מאָרגען גרויט, עם ווערט אלץ העלער, העלער:
א שטראהל פון ליכט פרעכט דורך זיך דורך דער נאכט;
די זון געהט אויף, זי שטיינט אלץ העכער, העכער
און פון זיין לאַנגען שלאָף דער מענש ערוואַכט.

פון שלאָף? אָ, ניין! דאָס איז קיין רוה געוועזען:
געטריעבען פון איין אונגעהוירער מאַכט,
איז ער געגאַנגען פאַרווערטס, אָהן אַן אויפהער,
א נאַכטוואַנדלער, מיט אויגען האַלב פערמאַכט.

ער האָט געזוכט אַ וועג וואָס זאָל איהם פיהרען
צום גליק, צום לאַנגגעווינשטען — ניט ערריכטען גליק...
און אונבעוואוסט איז ער געגאַנגען ווייטער,
און האָט זיך קיינמאָל ניט געסעהרט צוריק.

אַנאָ ראפּפּאָרט

דאָך אין דער פינסטער האָט ער קוים בעוועגט זיך:
געבלאָנדזשעט און געאיררט אלץ יאָהר נאָך יאָהר;
האַלב-וואַכענד, האַלב אין שלאָף האָט ער געוואַנדערט,
געקעמפּט מיט שוואַרצע שאַטענס האָט ער נאָר.

און פּלעגט א שטערן צייטענווייז ערשיינען
און וואַרפען אויף דעם וועג א בלאַסען שטראַהל,
דאָן איז דעם מענשענס נאַנג געוואַרען שנעלער;
דאָך דונקעל איז געוועזען איבעראַל.

נור ענדליך צייגט זיך ליכט, עס ווערט אלץ העלער,
עס קומט דער טאָג, די נאַכט ציהט זיך צוריק,
די זון שטייגט הויך און שיקט אַראָב די שטראַהלען,
דער וועג צייגט פּולט זיך — דער וועג צום גליק!...

החית המתים

עס הויבט זיך און הויבט זיך אלץ העכער און העכער
דער רוקען פון אונזערע פרידער;
און גלייכער, און שטאַרקער און שטאַרקער אלץ ווערן
דעם יודענס צובויגענע גליעדער.

דער קאַפּ, וועלכער האָט צו דער ערד זיך געבויגען —
ער קוקט אין דער הויך יעצט אַרויף;
דער פנים, אין וועלכען אַ קינד האָט געשפיגען —
מיט שטאַלץ יעצט בעלייכט ער זיין גוף.

ער קריכט ניט, ער לעקט ניט די האַנד, וועלכע שלאָגט איהם,
ער ווייס דאָס, ער האָט אויך א רעכט
צו לעבען, צו שאַפען, צו דענקען, צו קעמפּפען,
ער פיהלט זיך ניט מעהר ווי א קנעכט.

פאַר זיינע פּערפּאָלגער, און פיינדע, און דריקער,
בווגט ער זיך ניט מעהר יעצט אין דרייען;
ער שטעלט זיך ענטגעגען אַלס מיטגליעד דער מענשהייט
און לאָזט ניט אין פנים זיך שפּייען.

ער נוצט אויס זיין קראַפט און זיין מאַכט, וואו ס'איז מעגליך,
און שרעקט זיך ניט אָב פאַר דעם טוירט;
ער קעמפּט געגען פּינסטערניש, קעמפּט פאַר דער פּרייהייט,
קעמפּט געגען דלות און נויטה.

און דאָרט, וואו ער קאָן זיך נור פרייער בעוועגען,
דאָ לאָזט ער זיך הערען און זעהן,
און העלפט דעם פּראָגרעס אויף פּערשיעדענע וועגען.
דער יוד איז ניט דאָס, וואָס געווען.

א, לאָ'מיר געניסען
(פּרייהלונגס-ליעד)

פייגעלעך טאנצען און זינגען און פליהען,
בלימעלעך שפּראַצען און וואַקסען און בליהען,
טייכעלעך רוישען און מורמען און פליסען ...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאָ'מיר געניסען ...

העל שיינט די זון איבער וויעזען און פעלדער,
מונטער ערשאַלט דער געזאַנג אין די וועלדער,
טהאָלען און בערג וואַרטען אייך צו בעגריסען ...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאָ'מיר געניסען!

אַנאָ ראַפּפּאָרט

שען איז די וועלט, — פול מיט פראכט און מיט לעבען,
רייכטום האָט אונז די נאַטור פיעל געגעבען,
אַבער פאַר וועמען, אָט דאָס וויל איך וויסען...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאַ'מיר געניסען!

אַלעס איז דאָ אין דער וועלט אונז צו קוויסען,
שענהייט און קונסט און מוזיק — צום ענטציקען.
דאָך ווערען פון זיפצען די הערצער צוריסען!...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאַ'מיר געניסען!

מאַכט אויף די אויגען און הערט אויף צו זאָרגען,
לעבט בעסער היינט און ניט לעגט אָב אויף מאָרגען.
שטופט ניט די צייט, ווייל עס וועט איך פערדריסען...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאַ'מיר געניסען!

מאַכט לויז די הענט, וועלכע זענען געבונדען,
שטילט אייער וועהטאָג און היילט אויס די וואונדען,
הערט אויף צו קלאָנגען און טרערען פערניסען...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאַ'מיר געניסען!

זוכט ניט קיין יושר — איר וועט ניט געפינען;
צוברעכט איהר די קייטען — דאָן וועט איהר געווינען.
ניט קוקט וואָס דער שונא איז שטאַרק און פערביסען...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאַ'מיר געניסען!

פאַרווערטס! מיר טאַרען קיין צייט ניט פערלירען.
ווארט ניט! — גענוג שוין געלאָזט זיך פערפיהרען.
מונטער! מיר מוזען דאָס לעבען פערזיסען...
קומט מענשען אַלע, אָ, לאַ'מיר געניסען!

זעלדע קניזשניק

[1900]

כפרות

א

עס רוקט זיך נעהענטער אן דער אַסיען,
פּעריאַמערט שמעהט דער וואַלד;
דער ווינד אין לאָדען קלאַפּט און וועקט
כפרות שלאָגען באַלד.

די עופות, נעביך, טרייסלען זיך,
דער חלף איז שוין גרייט;
אין גאַס נעהט שוין דער שוחט אום,
דער מלאך פון דעם טויט.

און אַנגעוואַרפען קופּעס־ווייז
כפרות אָהן אַ שער,
מיט האַלב פּערמאַכטע אויגעליך
ערוואַרטען איהם ביי'ן טהיר.

מיט אַנ'ערענסט טרויריג פנים
שטעהט ביים טיש רב מענדיל,
האַלט אין האַנד אַ גראַבען סדור
מיט אַ ווייסען העהנריל.

זאָגט „בני אדם יושבי חושך“,
קנייטשט דאביי דעם שטערען,
און ווי גרויסע טראַפּענס רעגען
פאַלען זיינע טרעהרען ...

שטומפּפּיג קוקט דער שטילער קרבן
אויך אַריין אין סדור;
פאַטשט מיט זיינע העלע פליגעל,
שוידערט מיט די גלידער.

קענטיג, ס'ווירקט דער „יושבי חושך“
טאַקי שטאַרק אויף ביידען,
און זיי זעהען אין די שורות,
וואָס מע קען ניט ריידען ...

ביים פענסטער

איך זיין איצט ביים פענסטער
און קוק אויף דעם גאַרטען,
וואו ס'האַבען די פּלומען געבליהט.
אַרום און אַרום איז
אַלץ טויט און פּערגליווערט,
עס פּלאַטערט דער שניי נור און שיט.

זעלדע קגיוזשניק

און סעלטער און סעלטער
ווערט אלץ אין מיין הארצען,
דער יאוש רס שטארקער זיך וועבט.
וואו איז ער, אך, יענער,
דער גאלדענער פריהלינג,
ווען אלץ האט געלעבט און געשטרעבט?

וואו זענען די העלע,
די ליכטיגע שטראהלען,
די פויגליך, דער זיסער געזאנג?
וואו זענען די גאלדענע,
זיסע חלומות?
פערשוואונדען, פערשוואונדען שוין לאנג.

אויך איצט נאך צו צייטענס
דערהער איך א פויגעל,
די קראָה אָבער טוט עס אַ קרעה;
אויך איצט זעה איך בלומען
ביי מיר אויף די פענסטער,
געמאָלט האָט דער פראָסט אָבער זיי ...

ווינטער

פערוויסטע, פערטרויערטע זענען די פעלדער,
ניטאָ קיין פונק לעבען, געשטאָרבען די וועלדער,
די בערגער, די טהאלען אזוי ווי די מתים
פערוויקעלט אין ווייסען, אין קיטלען, טליתים.

דער ווינטער האָט אַלעס פערגראָבען, פערטראָמען,
די בויםליך, די גרעזליך מיט שניי דורך פערשאַטען;
פערגליווערט די טייכען, די ווערבעס פערדאָרבען ...
נאָר דאָך ניט אויף אייביג איז אַלץ שוין געשטאָרבען.

זעלדע קניזשניק

דער פרייהלינג וועט קומען —
מיר האָפען און שטרעבען —
דאָס אַלטע און טויטע
וועט ווידער אויפלעבען...

א שפעטיגע רויז

אין רויטען סאמעט איינגעהילט
שטיל טוליעט זיך א רויז,
און איבער איהר שוועבט אום א פראָסט
און גלאַצט די אויגען בייז.

און איבער איהר שוועבט אום א פראָסט
און שטערט איהר זיסע רוה;
עס טהוט א שוידער שטיל די רויז
און מאַכט די אויגען צו.

און ווען די מזרח זון ערשיינט
און נעהמט איהר ליעב ארום,
דאָן פלאַטערט שוין נישט מעהר די רויז,
זי בליקט פּערגליווערט־שטום.

עס קושט און גלעט איהר מילך דער שטראַהל:
זי ענטפערט שוין נישט מעהר.
פון טויטען אויג נאָר קאפעט אָב
א קאַלטע, שווערע טרעהר...

זעלדע קניזשניק

וואַלקענס

העלע וואַלקענס, ווייסע וואַנדערער,
שווימען אָהן א שיער.
אך, איהר העלע ליעבע גרים,
זיינט חברים מיר!

שטענדיג ווייס איך אויך קיין רוה נישט:
ווי געיאָנט פון ווינד,
טרייבט מיך אום דער הארטער מזל
צוועקלאָז, זינלאָז, בלינד.

אונטער שלאָם

עם פערבלייבט אונטער שלאָם
א געצוימטער פערלאַנגען,
א געפיהל, וואָס ברענט אויס
נאָר אין האַרצען אין באַנגען;

און אַ טרעהר, וואָס זי טאָר נישט
ארויף אויף די ברעמען,
און אַ תפילה, וואָס שפארט זיך
און זי ווייסט ניט פאר וועמען...

מיין לעצטע ליכט

מיין לעצטע ליכט האָט אויסגעברענט
און שוואַרץ איז ביי מיין עמוד!
איך קען קיין איינציג תפלה מעהר
מתפלל זיין ווי תמיד.

זעלדע קניזשניק

עס גלאַצט אין פינסטער מיר די נאכט,
א גרויע און א קאלטע;
מיט מתים-שאַטענס שרעקליכע
ווערט פול מיין שוהל די אלטע.

אין אימת-מות זוך איך אלץ
א שיין, א פונק אוואו!
איך זוך און רוק זיך פויזענדיג
צום טיר אלץ נעהענטער-צו...

מאָרגען

מאָרגען! מאָרגען! — נארט די האַפנונג —
וועט שוין ליכטיג זיין;
בלויז דער היינט איז שלעכט און טונקעל,
אַהן א ברעקעל שיין.

ציהען זיך אזוי די מאָרגענס,
ווי א לאַנגע קייט,
ביז דער לעצטער שווערער מאָרגען
טרעפט זיך מיט'ן טוידט.

און ווען דיין נשמה

און ווען דיין נשמה
אין קעלט האָט פערגליווערט,
א יאוש דיין הארץ האָט פעוועבט,
זיי וויסען, אז דאָס איז
דער גורל פון אלע,
וואָס האָבען צו ליכט דאָ נעשטרעבט.

זעלדע קניזשניק

עס גרינען די דערנער
אין ווינטער אין קאלטען
און הויבען מיט שטאלץ אויף דעם קאפ;
פערלאָרען נאָר געהען
די איידעלסטע בלומען,
זיי שטאַרבען אין אָסיען שוין אָב.

א. הייליגער בורא

א, הייליגער בורא, שפּרייט אויס דיינע פליעגעל
און שיין מיט דיין געטליכער מאַכט
די וואַנדערער מיעדע, וואָס טראָגען זיך, וואָגלען
אויף אַלערליי ימ'ען פּערשמאַכט;

די שוועסטער און ברידער, די עלענדע גרים,
נעיאַנט פון אַ מערדערשער האַנד,
וואָס שווימען און שווימען אין פּרעמדע מדינות,
און זוכען אַ היים און אַ לאַנד.

עס זאָל זיי דער הימעל בעהיטען, בעשיצען
פון אַלע געפּאָהרען אין וועג.
מיט זון און מיט בענשונג זאָל זיין זייער שווימען,
מיט גליק זייער קומען צום ברעג.

מיין מאַן איז אין אַמעריקע

מיין מאַן איז אין אַמעריקע,
אַ זעהן איז אין באַסקי;
אַ צווייטער איז אין אַפּריקע,
אַ טאַכטער — נאָט ווייסט וואו!

זעלדע קניזשניק

פערשיקט איז זי, מיין פויגעלע,
פערטריבען פון איהר בוים,
און איך געה אום אין חלום נור:
וואו איז, וואו איז מיין היים?

דער מאמעס הארץ איז אומעטום,
די נשמה רייסט און ציהט —
איך האָב, אוי, היימען גאָר אַ סך,
רוה אָבער האָב איך ניט!

[1906]

קום! ...

(פאלקס־מאָטיוו)

קום צו מיר אין חדר'על,
וועסט ניט זשאַלעווען, מיין סינד:
ריין וועסטו אריינקומען,
און ארויסגעהן אָהן אַ זינד...

ליכטיג איז מיין חדר'על,
בלימלעך וואַקסען ביי דער טהיר,
וועסט זיך זעצען אויף דער שוועל,
און איך נאָהענט נעבען דיר...

אין אַ דעמבע־נקעסטעלע
ליגט ביי מיר אַ פיעדעלע, —
כ'וועל אויף איהם, מיין טייבעלע,
שפיעלען דיר אַ ליעדעלע...

פאאולא ר.

דו וועסט גלעמען מיינע האָהר,
קוקען אין די אויגען לאַנג...
פרעהליך וועט אונז ביידע זיין...
קום! עס וועט דיר נישט טהון באַנג...

ווער ביסטו?

ווער ביסטו, זאָג,
וואָס קומסט יעדע נאַכט,
ווען ס'לעבען פון לעבען
פאַלט נידער פערשמאַכט,
שטעלסט זיך ביי מיין בעט,
זאָגסט אין אויער אַ סוד? ...
זאָג: ווער ביסטו?
אַ מלאַך? אַ גאַט?
אַדער אַ ציטער
פון יענער זייט וועלט,
וואו די נשמה געהט־אויס
פאַר בענקשאַפט און קעלט?
צי אַנ'אונשטערבליכען
נביא'ס אַ נייסט,
וואָס האָט נישט דערצעהלט
נאָך אַלץ, וואָס ער ווייסט?
צי אפשר גאָר דאָס,
וואָס שאַפט לידען אָהן אַ שיעור? ...
זאָג: ווער ביסטו?
כ'האַב מורא פאַר דיר! ...

איך בעקום יעדען טאָג אַ בריוועל, —
און ביז היינט ווייס איך נישט פון וועמען...
כ'וואָלט געוואָלט ביי דער מאמען פרעגען:
פאַר דער מאמען טהו איך מיך שעמען!

ביי די שטערענדלעך וועל איך פרעגען,
אפשר וועלען זיי עפעס וויסען:
ווער איז דער, וואָס שרייבט יעדען טאָג מיר?
און וואָס'רע האָט ער געוויסען? . . .

ביי דער העלער זון וועל איך פרעגען:
זי וועט מיר אודאי ערקלערען,
וואָס קאָן פון אזוינס אַרויסקומען?
פיעל גליק? צי גאָר ביטערע טרעהרען?

ניין, כ'וועל זיך בעסער איבערפרעגען
ביי די וואָלקענס די געהיימניס-טריבע,
זיי וועלען מיר די וואַרהייט זאָגען:
צי איז דאָס פריינדשאפט? צי אַ ליבע? . . .

יהודית

[1907]

אין א ווינקעל

אין א ווינקעל פון מיין הארצען
איז מיין יוגענד טיעף בעהאלטען;
איז פערשלאָסען פון די יאָהרען
מיט א פעסטען שלאָס אַנ'אלטען ...

אויף א רגע רייסט מיין יוגענד
זיך אַרויס פון איהרע צוימען.
מיט א שמייכעל אין די אויגען
שטראַהלען ווידער איהרע טרוימען ...

מיט א לייכטען טריט מיין יוגענד
נעהט אַוועק צוריק אין לעבען,
ווי א וואַלקענדעל א ווייסעם,
טוט זי דאַרטען גרינג זיך שוועבען.

יהודית

ווי צום ערשטען מאָל אין פריהלינג
זעהט מיין יונגענר אַלעס וויעדער:
גרינע בוימער, רויטע בלומען,
און דעם טייך... עם קלינגען ליעדער...

דאָרט ביי'ן טייך טרעפט זי אַ יונגעל,
יענעם יונגעל... בלויע אויגען...
ס'שפיעגעלט אָב וואָס... די געזיכטער
ווערען ביידענס ראָז פערצויגען...

דורך אַ שטראַהל פון איהרע בליקען
טוט זי איהם אַ שמייכעל שענקען:
קוקט איהם נאָך פערקלערט אַ וויילע
און דאָס האַרץ פערנעהט פון בענקען.

ברייטע הימלען

ברייטע הימלען, ערד אַ גרויסע
און אַ שיינע זון אַ הייסע —
אַלע אייביג שטום...

און פערמאַטערטע, פערווענטע,
ווי די ווערים האלב-צודריקטע,
קריכען מיר אַרום...

קריכען... ווי אַ וואָרים פיהלען,
מיט אַ טרעהר דעם צאָרן שטילען...
צאָרנען ווי אַ פליג...

יהודית

ליעבען, האָפען, האַסען, ביינקען ...
און פערמאַטערט, אַלעס שענקען? ...

ניין ! זאָל זיין גענוג!

איך וויל לאַכען, שד'יש לאַכען,
כ'וויל פון אַלעם חוּזק מאַכען,
לאַכען, לאַכען הויך!

עס זאָל דונערן און בליצען,
פון געלעכטער זאָלען שפּריצען
פייער־פלאַמען, רויך!

און די הימלען זאָלען ברומען,
זאָלען ריידען, — זייער שטומען
לייד איך שוין ניט מעהר!

רעדט! כ'וויל הערען, וועלכער רוח,
וועלכער טייוועל, וועלכער כח
האַלט אייך ביז אהער! ...

די נאַכט

די נאַכט איז טיעף, די נאַכט איז שוואַרץ ...
עס רייסט זיך, ס'רייסט אזוי מיין האַרץ ...
אין פענסטער קלאַפט דער ווינד ...
עס רוישט אַרײַן אַ בוים, ער רעדט.
ער זאָגט: „ס'איז שפּעט, עס איז שוין שפּעט ...
די צייט, זי שפּאַנט געשווינד ...

יהודית

געשווינד. " איך וויל בעהאלטען נאָר
מיין יוגענד־טרוים. כ'וואָלט אויפ'ן וואָהר
זיך שטייל פון איהם געטרוימט ...
„עס איז אַ זינד. עס איז אַ זינד...
עס שלאָפט מיט דיר דין קליינעס קינד"...
צוזאמען מיט דעם בוים, דעם ווינד
אַ סוד מיר עמיץ רוימט.

איך וואַרף מיין טרוים! עס וויינט דער ווינד:
עס טוליעט זיך צו מיר מיין קינד...
איך נעהם אַרום מיין קליינ'ס...
די נאַכט איז שוואַרץ, די נאַכט איז לעער,
עס טריקענט אויס מיין לעצטע טרעהר,
מיר איז אַלץ איינס, אַלץ איינס...

איך ענדיג מיין וועבען
געווידמעט גנעסע'ן

איך ענדיג מיין וועבען, עס האַלט שוין ביים סוף;
בעזוימען — און פאַרטיג פון לעבען מיין שטאַף...
דער אָנפאַנג — אַ דינער, ווי הימעל־בלוי ריין,
פערנעהמט אין מיין אַרבייט אַנ'אַרט גאָר אַ קליין...
דער מיטען פערפלאַנטערט, דער דעסען איז קרום,
דאָך פינטעלט אַ פאַרב אין די פעדים וואו אום...
וואָס ווייטער — אַלץ גראַדער, דער פאַדים געשפאַנט...
עס אַרבייט אַהן פאַרבען מיין גלייכנילטיג האַנד.

איך שלאָף שוין לאַנג

איך שלאָף שוין לאַנג...
נישט קוק, וואָס מיינע אויגען זענען אָפען,
וואָס אָפט נאָך שמייכעל איך און רעד; —

יהודית

עס איז א טרוים, מיין פריינד,
עס לאכט נאך אלץ מיין יוגענד...
וואָס ווייטער אָבער, שוואכער איז מיין פריייד...
וואָס ווייטער ווערט אלץ דונקלער מיין חלום;
דער פרישער הימעל ווערט אלץ לעערער;
די מאַטע שטערען לעשען אויס זיך, קוקען טרוקענע אָהן מאַכט.
מיין קליינע וועלט פערשווינד'ט...
זי ווערט אלץ קלענער... קלענער...
מיך זיענט די נאכט — די שוואַרצע נאכט.

צום דיכטער

גענוג! נישט ווידערהאָל די אַלטע ליעדער, —
ס'איז נישט דיין'ס!... נאָר זיי האָבען אַ מאָל,
ווי קינדער, גאָט בעזונגען, ליעבע... שטערען אין דעם הימעל...
ראַזען אין דעם טהאָל...

עס איז געווען אַ מאָל!... צוויימאָל וועט עס נישט לעבען!
דיין ליעד קלינגט איצט נאָר פאַלש: ס'איז פאַרבענלאָז דיין פֿלום;
דיין זון — קיין נייעס; — און גאָט? — עס גלויבט אין איהם שוין קיינער.
אַ, שווייג! דו ביזט נישט פֿרום, דיין גאָט איז לאַנג געשטאַרבען!...

דו טרוימסט פון דיין פֿערגאַנגענעם גליק...
דיין טרוים האָט מער קיין רייז אָבער, איז שיטער-גרוי, איז קאַלט; —
און דו!... ביזט מוטלאָז... דו ביזט שוואַך! פון שרעק אילוויעס בויסטו; —
פיר וועמען? — דו פֿערגעסט; די וועלט איז אַלט!

מיר זענען אַלע לאַנג שוין אויסגעוואַקסען, ניכטער.
זאָל זיין דער אונגליק גרויס, — מיר קוקען שטאַלץ איהם אָן,
מיר געהען נישט צוריק.

דורך פֿלומען! דורך דער זון... דורך הימלען. —
און נאָך ווייטער קוקט אונזער בליק.

פאָעמא פאַר דער יוגענד
(פראָגמענט)

געווידמעט מענדעלי מוכר ספרים
צו זיין 75 יאהריגען יובילעאום

אונזער גאָס! — זי קענען אַלע:
ביי איין זייט — אַ צייל מיט קראָמען;
ביי דעם צווייטען — קרומע הייזער,
גריין־פאַרשימעלטע, אין שוואַמען . . .

אַלע שטעהען זיי ביים טייכעל,
וואָס עס פליסט פאַרביי די הויפּען;
און די איינוואָהנער — מען האַנדעלט,
אַלע קויפּען און פּערקויפּען . . .

ווייסען ניט פון קיינע תאוות;
האַבען שולען דריי — מגירים.
איינע, — בעלי־מלאכות פאַר זיך,
און אַ שטיבעל האַבען חסידים . . .
אַ פאַר שעהנע בעלי־בתים —
אין די אייגענע בנינים
אויף יום טובים און שבתים
מאַכען זיך אין שטוב מנינים . . .
נאָר מען קריגט זיך ניט, חלילה,
אַלע לעבען דאָ צופרידען . . .
אַלע דאוונען, אַלע האַנדלען —
אַלע זענען פרומע אידען . . .

ס'טרעפט אַמאָל אין גאָס: מיט בלומען
קומט אַ פריץ עפעס קויפּען,
ווערט אַן אנגעלויף פון קינדער
פון די גרויע, ענגע הויפּען:

יהודית

„אי, א בלימעל!“ „אי, א בלימעל!“
„מיר א בלימעל, „מיר!“ „מיר אויך!“
— „ב'האָב געמיינט, איהר האָט נאָר געלד ליִעב,
ערשט איהר ליִעבט נאָר בלומען!“— ווייך
לאַכט דער פרייז, וואָרפט פאַנאַנדער
אויף דער ערד די בלומען זיי,
און די קינדער האַפּען אונטער
מיט אַ פרעהליכען געשריי. . . .
פאַר אַ צירונג אום דער וואַכען
און פון פרעהליכקייט — אַ אַהר
לאַזט זיך ווער אַרײַן, און קול'כלעך
פון פיער יונגעלעך כסדר
אין די הויפּען העלע קלינגען
דורך דעם האַרטען רבי ניגון . . .
. . . .
זומער. מיר און פענסטער אָפּען;
ס'ליגט אַ מיעדקייט אין די בליקען;
ווער עס לויפט צום טייך זיך באַדען,
זיך מיט פּרישען וואַסער קוויקען;
ווער עס בלאַנקעט ווי אַ שאַטען,
זוכט אַ ווינקעלע אַ קיהלען
אין אַ קעמערלי, אַ שטעלכעל;
זוכט דעם גרויסען אַננסט צו שטילען . . .
היים. די זון איז הויך, עס טריקענט,
אַלעס ברענענד. אויף אַ וויילע
דרעמעלט איין ביים טיש דער רבי,
און די חברה אָהן אַ שאַלע
לויפט פאַנאַנדער זיך, אין פּערדלעך
שפּיעלט זיך אויפ'ן הויף, ווי פּערעל
קאַפּען טראַפּען שוויים זיי, ס'קלעפּען
צו די שטערענדלעך די העהרלעך . . .

און זיי ווישען מיט דעם ארבעל
זיך די פנים/לעך און שטיפען . . .

.
.

קליינע מיידעלעך אין שאַטען
שפיעלען, שפרינגען, ווי די האַזען.
ווער „אין קרעמלעך“, ווער „אין מאמעס“,
ווער עס ציהט זיך זויפען-בלאָזען
פון א טעלעריל מיט שטרוילעך,
מאכען שעהנע גרויסע בלאָזען . . .
און פון טיך, פון זיינע ברעגען
געהט א פלושקעריי, א זשומען
פון פיעל קינדער, ווי פון ביהנען,
אויף די קוסטעס ביי די בלומען.

קוים דערלעבט פארנאכט. א ווינדעל,
ווי א שאַטען, א פארשטעלטער,
ווייזט זיך, און אין גאס א ביסעל
ווערט ווי פרישער, עטוואָס קעלטער.

אום דער וואַכען שטעהט א טומעל.
נאָר דערפאר, אז ס'קומט אָן שבת,
הערט מען זמירות נאָר אין געסעל
און דעם קוואַקען פון די זשאַבעס . . .
און נאָך וועטשערע לופט כאַפען
שיט אַרויס א מחנה שכנים;
ווייבער אין די אונטערקליידער,
און די מענער — אין תחתונים . . .
און מען געניצט באַלעבאַטיש
זיך, דעם קאַפּ גאַנץ הויך צום הימעל
אויפגעהויבען; אויף די גאַנקעס
כאַפט זיך ווער געשמאַק א דרימעל . . .

יהודית

ווער עס דרעמעלט, ווער עס שמועסט
פון פאליטיק מיט א שכן . . .
און די ווייבער גאנץ געמיטהליך
רעדען פון דעם באקען, קאכען . . .
וועלכע קוגלען, וועלכע טשאָלענט'ס!
ס'טראָגען זיך ביי זיי אין זינען:
ווי אזוי די בולבעס זאָלען
זיין, ווי פלוימען, ווי ראָזינען . . .
און דער קונעל זאָל צושיטען
זיך אין מויל . . . פון די מאכלים
אלע צייכענס, אלע מיטלען,
פון דער באַפען נאָך די כללים
ווערען איצט בעטראַכט געלערענט . . .
אין די בענש-ליכט מיט א כח
אין די הייזער צאנקט און טשאַדעט,
פילט די גאס מיט שבת-דיה . . .

ס'פינסטערט. פון דעם ברעג פון טייכעל
גרייכט אַמאָל א יונג געלעכטער,
א געזאָנן; אַלץ ווערט פערלאָרען
אין די אַפטע קלעפּ פון וועכטער . . .

[1908]

איך ברויך נישט קיין פריהלינג

איך ברויך נישט קיין פריהלינג מיט שטראהלען,
די שטראהלען אין מיר, ווען זיי גליהען.
און ס'העלפט נישט קיין גאלדענע זונען,
ווען מיר מיינע בלומען פערבליהען.

ווען פול איז אין הארצען און ווארים,
און ס'אויג, ווען פון גליק עם ערגלענצט,
דאן, רענען און ווינטען און שטורמען,
זייט איהר נישט דען פריהלינג און לעניץ?

ווען אָבער עם שטארבט אָב מיין פריהלינג —
דאָס לעבען, ווען ס'שטיקט מיך אצונד,
דאן, זון, אָ, וואָס טויג מיר דיין שטראהלען,
וואָס רייצסטו און שארפיעסט מיין וואונד!

שרה רייזען

[1910]

דער ערשטער פריהלינגס־טאָג

ס'האָט דער ערשטער פריהלינגס־טאָג
ליעב בעגריסט מיך היינט,
און האָט גלייך אַ פּרעג געטהון
וועגען דיר, מיין פריינד.

און געוואונדערט האָט ער זיך,
וואָס דו ביזט נישטאָ, —
און געפרעגט, ווען קומסטו פאַרט
און אין וועלכער שעה?

שווייג איך שטיל און רעד קיין וואָרט,
און דער פריהלינג וואָרט, —
ביז איך האָב איהם אויסגעוואָנט,
אַז דו האָסט גענאַרט ...

שרה רייזען

ווערט דער פריהלינג טרויעריג,
קושט די בויער קאלט, —
און א גרויער נעבעל קומט
און באדעקט דעם וואלד.

און א שווארצער וואַלקען קומט,
דעקט דעם הימעל צו...
א, מיין פרוינד, דער פריהלינג וויינט,
וואָס גענארט האָסטו.

קלאַפּ ניט אָן אין טיר

קלאַפּ ניט אָן אין מיין טיר,
מייד זי אויס!
עלענר וואוינט לאנג, שוין לאנג
אין מיין הויז.

עלענר היט, היט מיין שטוב
טאָג און נאכט,
ווען איך שלאָף — עלענר זיצט
און בעוואַכט.

זעהט מיין וועה, זעהט מיין טרעהר,
ווייט פון איהר
האַט מיין שטוב מעהר קיין אָרט
ניט פאר דיר.

געה פארביי, געה פארביי,
מייד מיר אויס.
עלענר וואוינט לאנג, שוין לאנג
אין מיין הויז.

שרה ריוזען

גענוג

גענוג! גענוג! און מעהר שוין ניט ...
דער פריהלינג האָט שוין אָבגעבליהט
און אויפ'ן פעלד איז נאָכ'ן שניט,
און אלץ ווערט וועלק, וואָס האָט געבליהט.

גענוג, גענוג, ניט לאַנג געטראַכט ...
ניט לאַנג בעוויין, וואָס האָט פערדאַרט,
וואָס האָט געדאַרפט — דאָס איז געשעהן,
פערגעס, פערגעס, וואָס איז געווען.

און ווייטער שטאַלץ און פריי און דרייסט,
דער שמערץ מאַכט גרויס און שטאַרק דין גייסט,
און געה פאַראויס, און געה פאַראויס —
דאָס עלענדר שמידט דין גורל אויס ...

און שטיל איז געוואָרן

און שטיל איז געוואָרן אין האַרצן ביי מיר, —
אַ הויז אַ פאַרקלאַפּטע מיט לאַדן און טיר.
פינסטער און שוואַרץ און אַנטשוויגן
מיין וויי און די שמערצן דאָ ליגן.

כ'וועל שוין צו דיר מער ניט קומען:
כ'האָב דעם צער פון דער ליבע פאַרנומען.
און שטיל איז געוואָרן אין האַרצן ביי מיר, —
אַ הויז אַ פאַרקלאַפּטע מיט לאַדן און טיר.

שרה רייזען

עס איז א שניי

עס איז א שניי א שטילער
אלץ געפאלן, אלץ געפאלן,
און שליטלעך האָבן זיך
אין ווייטער נאכט געטראָגן.

נאָר מיין געדאַנק
געקאָנט האָט זיי דעריאָגן.

דער הימל איז געוועזן
נאָר אַן שטערן.
צי האָבן זיי פארלאָשן
מיינע טרערן?

דאָס עלנט האָט אין נעץ
מיך איינגעצויגן,
און קוקט אַרויס מיט מיר
פון מיינע אויגן.

און שליטלעך האָבן זיך
אין ווייטער נאכט געטראָגן.
דיך אין זיי
וועל איך שוין קיינמאָל ניט דעריאָגן.

דו ביסט

דו ביסט אין מיין נעכטן, דו ביסט אין מיין היינט,
דער מאָרגן אויך וועט מיר דיך ברענגען,
און טאָמער אַ צווייטער פאַרבייטן וועט דיך,
נאָך דיר אָבער וועל איך אלץ בענקען.

שרה רייזען

און טאָמער אין קרייז־צוג נאָך גליק און נאָך צער
די צייט וועט אונז פרעמדן און שיידן,
דו וועסט אָבער בלייבן פון מיין ליבע דער האַר,
און כ'וועל דורך מיין ליד מיט דיר ריידן.

די טאָפּאַלן ווייסע

די טאָפּאַלן ווייסע,
ווי צנועות זיי שטייען.
געקומען דער ווינטער
מיט פראָסט און מיט שנייען.
זיי זיינען מיט ווינטער
געוואָרן שוין שלום
און האָבן פון פּרילינג
באַהאַלטן דעם חלום,
פון פּרילינג און זון.
כ'וועל אויך אזוי טון.

וועט דער מול וועלן

וועט דער מול וועלן,
וועט ער דייך מיר שיקן, —
דורך פאַרצוימטע וועגן,
דורך אַ טייך אָן בריסקן.
אויב ער וועט ניט וועלן,
העלפט דאָך ניט קיין שטרייטן;
כ'וועל דייך יאָגן, יאָגן, —
בלייבן וועסט פון ווייטן.

שרה רייזען

וועל איך ווארטן, ווארטן,
אויף דיר דעם געגארטן;
דורך פארצוימטע וועגן,
דורך פארצוימטע בריקן;
וועט דער מזל וועלן,
וועט ער דורך מיר שיקן...

שנעל בליט אָפּ דאָס פעלד

שנעל בליט אָפּ דאָס פעלד,
און צייטיק ווערט דער זאָנג;
קומען שניטער אָן
מיט לידער און געזאָנג.

ס'איז איצט פריילעך זיי:
ס'לאַנד וועט האָבן ברויט, —
און זיי טראַכטן ניט,
וואָס דאָס פעלד בלייבט טויט.

ווי דאָס פעלד נאָך שניט,
איז מיין נשמה וויסט.
דער האַרבסט דאָס פעלד דעקט איין
און קאַלטער רעגן גיסט...

איך רו שוין לאַנג

איך רו שוין לאַנג פון ליבע־צער!
איך בין נאָך ניט גענעזן.
און קראַנק איז אַלץ נשמה, קראַנק
דערפון, וואָס איז געוועזן...

שרה ריווען

דער בוים, וואָס שטייט אין ווינטער הויף —
דער פּרילינג מאַכט אים בליען,
דעם אַדלערס פּליגל טרעפט די פּויל,
פאַרשפּאַרט דער אַדלער פּליען.

איך טרינק פון מזל'ס בעכער

איך טרינק פון מזל'ס בעכער
אַ כוסה נאָך אַ כוסה.
דער מזל איז מכבד,
טרינק איך זיך — מאַכטייסע!

איינס נאָך שרעקט מיך, שרעקט מיך:
באַלד די כוסות לעדיג,
און דאָס האַרץ איז אַלץ נאָך
פול מיט צער און וועהטיג.

איך ליג אין שטויב

איך ליג אין שטויב און ראַנגל זיך,
צו הילף איך רופּ נישט מער.
מיין קערפּער אַ פאַרוואַנדעטער
און בלוטיק רינט מיין טרער.

און אויבן אין די הימלען דאַרט
אין זוניקרייך, ווי שוין.
איך ליג אין שטויב און ראַנגל זיך,
צו הילף ווער קומט צו גיין?

שרה רייזען

מיין נאָענטסטער, מיין טייערסטער
ליגט אויך אזוי אין שטויב,
די נויט האָט גלייך פאָרוואַנדעט אונז
און נעמט אונז פאַר איר רויב.

הבל הבלים...

הבל הבלים... ס'פאַלן די פלעטער,
פאַרצווייפלט דער וואַלד.
הבל הבלים... פאַרוועלקט איז דער זומער,
דער ווינטער קומט באַלד.

הבל הבלים... ס'לויפן די יאָרן,
פאַרלאָקט פון דער צייט.
הבל הבלים... די עלטער איז נאָענט,
דער זעג צו דעם גליק אזוי ווייט.

הבל הבלים!...

איר, מיין לידער־קראַנץ

איר, מיין לידער־קראַנץ,
איר פלומען האַרבסטיקע,
איר ווייסע ליליעס —
אין טרויער איינגעהילט...

כ'האַב געזונגען אייך
אויף מיין לעבנס־זעג,
ווי מיין גורל האָט
מיר מיין ליד געשפילט...

שרה רייזען

דאָ אַ פּירל־קלאַנג,
דאָ טרוֹמייטן־שפּיל,
דאָ אַ פּייפּעלע
אין אַ זומער־פעלד.

אַלץ געשנירלט אײך,
אַלץ געקליבן אײך
ניט געקױנסטלמע,
ניט געשאַרענע,
בלומען האַרבסטיקע,
ווייסע ליליעס ...

איר, מיין לידער־קראַנץ ...

רֵאָזָא יאַקֹבֶאַוויטש

[1910]

פון כלהיסדור

כ'האָב אויפגעריסן ט'ריגעלע
פון טאטע־מאמעס טיר,
און לייכט, ווי אויף אַ פליגעלע,
ארויס אין פעלד צו דיר;

כ'האָב פינדעלעך און בענדעלעך
מיר אָנגעגרייט אָן שיעור,
און לופטיקע געווענדעלעך
צו צירן זיך פאר דיר;

כ'האָב אויסגעהאַפטן ס'ציכעלע
מיט זילבער־גאַלד קאַליר,
און צארט איז יעדעס שטיכעלע,
ווי צארט ס'איז מיר־ל־ציר;

און קלאָר איז יעדעס קנעפעלע,
ווי ס'ליכט פון דעם אופיר,
ווייל כ'האַב אין יעדן שטעפעלע
אַריינגעזונגען דיר!

אַ שאַד נאָר, כ'האַב אין הערצעלע
נישט אויסגעפוצט פון פריער,
נאָר — קום, דאָס ווייסע שערצעלע
איז הייליק ווייס פאַר דיר!

כ'האַב געמיינט

כ'האַב געמיינט מײן זעלנדרשט צו שטילן
און האַבן רו,
האַב איך געטרונקען פון דיין בליק דעם פולן,
— דער קוואַל איז צו.

עס גליט דער מאָן דער פלאַמיקער, פאַרהוילן
אין מאַרגנרויט,
און דייענע בליקן, אדך, ווי זיי מיך היילן
אויס פון טויט.

נאָר איך בין דורשטיק, ווי צופריער געפליבן,
אַן זעלנרוי,
און אייל, פון הייסן דורשט מיינעם געטריבן,
איך ווייס נישט וואו...

אַן אַ סטאַציע

די אייזנבאַן פליט, ווי דער פליץ,
פאַרבוי מיין ליבסטנס שטאַט;
עס יאָגט מיך אויף אַ זעעניש
מיט אים, אויף גאַטס באַראַט!

כ'ווייל טרינקען פון זיין מילדן פליק
און פון זיין ליפּ-פאַך,
און נעמען שוין אויף אייביק מיט
מיין חלום אויף דער וואַך.

נאָר הינטער מיר האַלט אָפּ מיך ווער:
וואוהין ווילסטו, מיין קינד,
עס וועט נישט זיין קיין וועג שוין מער
צוריק צום הויזגעזינט.

אויב וועסט זיך אָפּשטעלן, וואו ס'איז
קיין סטאַציע נישט פאַראַן —
צוליב דעם הייליקסטן, וואָס דיין,
נישט וואַרטן וועט די באַן.

און וועסט דערנאָך זיך שלעפּן אַקס
איבער שטאַק און שטיין —
און פלייבן נעכטיקן פיינאַכט
אין ווילדן וואַלד אַליין!

די נאכט וואָנדלערין

די נאכט איז שטיל, איך גיי, נישט קוקנדיק וואוהין
מיט טיף-פארשלאָסענע אויגן,
ווי אין אַ חלום —
האַט ווער מיר כּשוף אָנגעטאָן?
האַט דאָס לבנה-ליכט דאָרט אויבן,
ווי אַ פייערדיקער זיץ,
גענאָסן זילבער-ליכט אין מיינע גלידער,
אַז איך מוז גיין צו אים
אַז רן, אָן אָפהאַלט, ווייטער?
מיך ציט דער זילבער-גלאַנץ פון אַט דער שטילער נאכט,
ווי די אומענדלעכקייט.
ס'קאָן זיין, אַז טאַטע-מאַמע שאַקלען מיט די קעפּ,
מורא האָבנדיק ביים נאָמען מיך צו רופן,
ס'קאָן זיין, דער וועג איז פול מיט אָפּגרונטן און שטיינער,
נאָר וואָס קאָן מיר דער טויט דען טון,
אַז מיך, מיך רופט דער גאַלדענער לבנה-שטראַם אין דער ליכטער-נאכט
צו גיין צו אים, אַלץ ווייטער, ווייטער — — —

די עקרה

כ'האָב געבעטן שטיל מיט טרערן:
כ'זאָל אַ מאמע זיין,
נישט גענליכן זאָל איך ווערן
צו אַ וויסטן שטיין,
אַז איך זאָל אין דיינע אויגן,
ליבסטער, האָבן חן.
ביז דער גרויסער נאָט אין הימל
האַט מיין שטיל געוויין

אויפגענומען און פארנינען
מיר א קינד — א קרוין.
נאָר דערווייל ביסטו פון דאָנען
ווייט, אויף אייביק שוין.
וואָס־זשע העלפט מיר, אז אַצינדער
כ'וועל א מאמע זיין,
אז די קאָנסט נישט גאָמעס וואונדער
זען דאָס קינדלעב מיין!

צו מיין טאָמען

(פראַגמענט)

אין שטילען,
אין הייליגען נעבעל פארטאָג
פלאַטערט, ליידענשאַפטליך פלאַטערט
דער האַרץ־רייסענדיגער טרויער־געזאַנג
פון דיין תורה־בענקשאַפט ...

אין דער אייביגער תפלה
פון דיין איינזאַמער נשמה
ציטערן איכה־קלאַנגען,
און ציטערן:
א לאַנג פּערוואַגעלט פאַלס —
ניסט פאַר איהר פאַטער אויס
איהר שווער געמיטה ...

אין פארטאָניגען נעבעל איינגעהילט,
איבער גאָטס־וואָרט געבויגען,
ווי גרויס ביזטו טאָמע! —
משה'ס שטעל־פּערטרעטער!
אין דינע אויגען ברענען זיינע ליכטער,

שטריימען מיט די וואָלקען אויף דיין שטערן,
און פערפלאַנצען זיך אין יונגען האַרץ ביי מיר, —
אויבֿיג לייכטען וועלען זיי,
גענעהרט פון נר־תמיד אין דיין הייליג אויג ...

אין שטילען, גרויען נעבעל פון פארטאָג,
בליקט דיין דבקות־דיגער בליק
אין אויבֿיגקייט אַריין —
אַהן היינט און מאַרגען —
אין אויבֿיג־שטראַהלענדע פּערגאנגענהייט,
וואו אויבֿיג ס'ברענט דער סנה
און ווערט נישט אַבגעזענגט ...

איך הער דיין קול: —
כ'הער דאָס רוישען פון לבנון: —
מיך בלענדט דיין ווייסע באַרד: —
כ'זעה דעם חרמון שנעע.
כ'באָד מיך אין דייע שרון־קוואַלען ...
גרויסער, גרויסער טאטע מיין!

ביבלישע מאַטיוון

רחל

פון פאלמען און איילבירטן נידערן שאַטנאָס אויף ברונעמס,
דאָרט קומען די טעכטער בית־לחמס צו טרינקען די שאַף,
און קערן צעשמעקטע, צעבליטע אהיים מיט געזאָנגען,
און ווערן צעפלאַסן אין דעמערונגס־שיין פונם טאָג.
נאָר לאַה, מיין איינזאַמע שוועסטער, בלייבט זיצן אַ בלייכע:
צו איר וועט קיין שליח נישט קומען אין טונקעלן פעלד,
עס לויכט נישט איר שטערן אין הימלישער לופט אין דער ווייכער,

ראַז יאַקובאַוויטש

אַ יעקבן ליבט זי, און ער האָט די שיינקייט געוויילט,
מיך, רחלען, די יינגסטע!
אַ, שוועסטער פאַרטערטע, געדענקסטו?
ווי ר'האַט צוליב מיר פונם ברונעם געקוילערט דעם שטיין,
ווי ר'האַט פאַר אַ קנעכט זיך פאַרקויפט צוליב מיר,
היינט שענק איך אים דיר!
און ער פאַשעט די קעמלען פון לבן מיט פרייד,
צוליב מיר —
איך שענק דיר מיין איינציג־פאַשערטן, מיין איינציג פאַגערטן,
אַ, לאה, מיין שוועסטער,
דו ווייסט נישט, ווי גרויס ס'איז מיין קרבן, אויף אייביק
ווען כ'שייד מיך פון אים,
דו ווייסט נישט ווי גרויס ס'איז מיין קרבן,
ווען איך גיי אַוועק פון מיין גליק — —

הגר

איז וואָס, אַז עס האָט מיך די האַרין פאַרטריבן אין מדבר,
איך פיל נאָך די הייליקע שטיילקייט,
ווען ס'האַט מיך דער פירשט פון די שטאַמען אברהם
געוועקט צו אַ זוניק דערוואַכן,
צווישן זוניקע סנאַפּעס און גאַרבן,
ווען ר'האַט מיר געשוואוירן: ביסט, הגר,
אַ מעכטיקן שטאַם אויסדערוויילט צו געבוירן!
אין שאָטן פון קעמלען פון זיינע
שטראַלט נאָך דאָס ליכט פון זיין שטערן,
ווען ר'בענטשט איבער מיר גאָר די וועלט — —

איז וואָס, אַז עס האָט מיך די האַרין פאַרטריבן אין מדבר,
עס פאַלט צו די נאַכט, און עס נידערט דער עיט אויף די פּגרים,
מיך פרעגן די שטערן פון אויבן: וואוהין טראָגסטו, הגר, דיין טרויער?

איך ווייס נישט וואוהין און צו וועמען
עס וועט מיך מיין דורשטן פארשלעפן,
נאָר כ'בין נישט אליין אין דער נאַכט דאָ,
כ'טראָג אונטער מיין האַרצן די פרוכט פון זיין לעבן,
און כ'טרינק די זכרונות פון ליבע —

(פון בוך „לידער צו גאָט“)

גורל

א

כ'האָב געוואויגען און געמאַסטען זיין איעדען שריט,
געגאנגען ווען איך בין מיט אים אויף דעם יאָרד;
כ'האָב פאַר יעדען שפילגעצייג, וואָס ער האָט געוואָלט,
דעם פרעמדען הונגעריגען קינדערהענטמעל מס געצאָלט;
און אַנגסטיג אומגעקוקט זיך האָב אויף יעדער זייט,
זיין יוגענד־חן פאַר אַ ביזן אויג האָב איך אָבגעלייט;
דאָך האָט אין בעהעלטעניש אַ שד געוואַרט,
דאָך האָט עמיץ מיר מיין קינד אויסגענאַרט.

ב

ווי קאָן עס זיין, אַז איך, וואָס איך האָב דיך געבוירען
פון יעדען מיין נישט אויסגעזאָנטען שטרעבען,
און פון מיין אויסגעלייטערט האָפען,
פון האַרצענסבלוט פון אַלע פאַר מיר דורות,
וואָס האָסט געוואָלט מיין המשך זיין, מיין צוואַנג—
ווי קאָן עס זיין, אַז איך זאָל האָבען צוגעזען

דאָס אומגליק פון דיין שטאַרבען? —
ס'מוז זיין פאַר מיר אַ סוד,
בחנם איז מיין פיין:
דיין סוף איז גאָר דער אָנהויב דיינער
צום לעבען, וואָס זיך ענדיגט קיינמאָל ניט;
ס'מוז זיין, אַז לעבען לעבסט גאָר דו,
און איך, ווער ווייסט, אפשר בין אַ שאַטען איך
פון עמיצענס אַן אומבאַגרייפליך שווייגען,
אפשר בין אַ ניצוץ איך
פון אַן אומענדליך ליכטיגקייט,
אין וועלכער דו ביזט שוין אריין? —

1

וואָס אַרט מיר, אַז דו ביזט שוין פון דעם לעבען
אַבגעלייט,
אַז כ'ווייס נישט, אויב ס'איז נישט געווען אַ תפיסה,
פון וועלכער דו ביזט איצט בעפרייט?

וואָס אַרט מיר, אַז דו ביזט פון שאַטענוועלטען
אוועקגעגאַנגען פון מיר גיך,
אַז כ'ווייס נישט ווער פון אונז עס איז דער שאַטען,
דו, קינד מיינס, אָדער איך?

גאָר דאָס, אַז דו האָסט נישט דיין ליד דערזונגען,
דאָס ליד פון פרייד,
גאָר דאָס, אַז ביזט פון מיר אוועקגעגאַנגען
שטילערהייט...

פראדעל שטאק

[1910]

סערענאדע

מאך אויף דיין אויג,
דו ליעבער מיין,
קום ווייט אוועק מיט מיר;
די שטילע נאכט
פון זילבער-זווין,
זי וועבט פאר אונז א שיר.—

ניט וויעג דיין קאפ
אין הלום'ס שויס,
עס ווארט מיין שויס אויף דיר.
ס'איז בלוי די נאכט,
קום, קום ארויס
און בענק, און בענק מיט מיר.—

פראדעל שטאָק

און וועט די נאכט,
אין מאַנטעל בלוי,
פאַרלאָזען וואָלד און טאָל,
און וויינען שטיל
מיט טרערען-טוי
פון דופטענדען קרישטאָל, —

דאָן רייס מיין האַרץ
פון בוזעם אויס
און וואַש עס אין דעם טוי —
און מיט דיין ליפ
זייג מיר ארויס
פון דאָרט דעם שטילען „אוי“.

א ווינטער-עכאַ

א שליטעלע אין ווייסען שנעע,
א פערדעלע עס שפּרינגט זיך,
זינגט א יונגעם פאַרעלע,
א גלעקעלע עס קלינגט זיך.

נעהמט ער מיט'ן בייטשעלע
אין דער לופטען קנאַסען,
קוקט ער אויף זיין מיידעלע,
פלאַמען איהר די באַסען.

ווערען קושען ברענענדע
אין זיין האַרץ געבוירען —
און אויף רויטע ליפעלאך
ווערען זיי פערפרוירען.

פראדעל שטאק

קעהרט א כוואטסקע פערדעלע
איבער זיי דעם שליטען —
נעהמט א ווייסע חופה־דעק
ס'פאָרעלע פערשיטען.

פלאַטערט א ווינטעל

פלאַטערט א ווינטעל ארום
און הויכט זיינע צערטליכע ליעדער;
פלאַטערט אין האַרץ א געבעט,
שעפצעט אין גערטיל דער פליעדער.

ניט פלאַטער דו ווינטעל ארום,
ניט זינג מיר פון צערטלען און בענקען —
ניט וועק מיר די ליעבע פון שלאָף,
איך האָב זי ניט וועמען צו שענקען.

בוים ים

וואָס ציטערט אזוי ווייס,
וואָס לייכט זיך אין דער ווייט?
א זעגעל פון א שיף
קומט אָן פון יענער זייט.

די סחורה אָפגעפיהרט
אין ווייטען מזרח־לאַנד,
און קומט געלאָדען פול
מיט גאָלד און זייד־געוואַנד.

מיט פערעל און שמאראַנד,
געווירץ און גאָלד־געשיר,
מיט פיערלען און מיט וויין
און רויטע קרעלען־שניר,

פראדעל שטאָק

וואָס ס'האָבען רייכע לייט
געקויפט אין מזרח-לאַנד,
וואו שוואַרצע שקלאַפען-זיהן
אין וועגעלאַך געשפּאַנט

פיהרען אום דאָרט אויף שפּאַציער
די פת-מלכות פּערדעקט,
ווען ס'האָט דאָס האַרפּען-שפּיעל
פון שלאָף זיי אויפגעוועקט...

וואָס ציטערט אזוי ווייס,
וואָס לייכט זיך אין דער ווייט?
אַ זעגעל פון אַ שיף
קומט אָן פון יענער זייט.

פאַרנאַכמען

א

אינ'ם שטילען אבענד-ווינד
וויגען זיך די צווייגען,
פליהט אַ פויגעל אום אין סאָד,
פליהט אין מיעדען שווייגען.

אויף די בלעטער ווערימלאַך
פירות צו פּערדאַרבען —
אומעדיג איז מיר אזוי,
אומעדיג צו'ם שטאַרבען.

ב

פליהסט אום, דו בין, אין זון־פּערגאנג,
דיין לייב מיט גאָלדענע רינגען
עס שימערטן אין די אויגען מיר,
עס מאַניעט מיך צו'ם זינגען.

דו מאַכסט אַ רינג אויך אַרום מיר,
צי זאָל איך עס דערלאָזען?—
איך ווייס, דו האָסט קיין האַניג נישט,
דו ווילסט די גיפט מיר לאָזען.

צייט־מאַטיוו

וואָס צאָנקט אין שטוב דאָס לעמפּעל,
וואָס קלאַנגט אזוי דער ווינד?
מ'האַט עמיצען געהאַנגען
אינמיטען נאַכט אַצינד.

אַ שמאַלער בוים, אַ הויכער
אין וועג דאָרט ערגעץ־וואו,
און קאַלטע פּיס זיך שאַקלען
אויף צווייגען אָב און צו.

און ס'דינגעלט זיך אַ קראָהע
פון ווייטען אין דער נאַכט,
און ס'האַט דער ווינד פון ערגעץ
אַ שטערען אָנגעבראַכט.

צושיינט זיך פרום אַ פנים
אין פינסטרער נאַכט ארויס,
ווערט אויבען בלייך דער שטערן
און לעשט צוריק זיך אויס...

סאנעטען

א

ווי ביז דו ביזט, מיין פריינד — מיין שלעכטער פריינד,
און שטאַלץ ווי יענער יוחנן ביזט,
וואָס האָט גערויבט ביים קעניגס-קינד די רוה.
און פונקט, ווי זי, האָב איך דיך איצטער פיינד.

ס'איז ניט ווי עלפאַנט-ביין דיין פנים בלאַס,
ווי שלאַנגען וויקלען זיך ניט דיינע האָר,
דיין בחורה-ארץ איז ניט ווי יענעם קלאָר —
פאַרוואָס-זשע ברענט אזוי אין מיר דער האַס?—

איך האָב דיך פיינט. איך זאָג עס דיר אצינד:
און טאַנץ איך נאָך אמאָל דעם טאַנץ פון זינד,
דאַן טו איך'ס אויפ'ן טייוועלס פערלאַנג.

און זאָל ער געבען מיר דערפאַר צום דאַנק
דעם לוי, וואָס ס'האַט אַ זינדען-האַרץ די ווערטע:
איך וואָלט פון איהם דיין בעזע צונג באַנעהרט.—

ב

דו טראַנסט דאָס האַרץ אין דיינע שטילע אויגען
בעשטענדיק אום — אַז זאָלסט דערמאָנען מיך
אַן מיינע שווערע זינד, וואָס שטראַפּען דיך,
און האַבען שוין דיין שטאַלצען קאַפּ געבויגען.

צי בין איך ווערטה דען דיינע שטילע אויגען?
מיין זעל איז אזוי הונגעריג נאך זינד,
און ס'וועט נישט איינער נאך, ווי דו אצינד,
ארומגעהן מיט'ן קאפ אראפגעבויען.

און דו וועסט טיעף אין דיר דעם צער בעהאלטען
און שוויגען שטיל, און איידעל זיין און גוט,
ביז ר'וועט דיר אויסטרינקען דאס גאנצע בלוט.

און נעהמען וויאנען אינ'ם הארץ דעם קאלטען.—
דו „איוב“ מיט'ן קאפ אראפגעבויען,
צי בין איך ווערטה דען דיינע שטילע אויגען?—

ג

מיט גוטסקייט שטראפסטו מיך פאר דיינע ליידען,
דו, שטילער. דו... און ס'טהוט מיר אזוי וועה
דיין עדלע שטראף, דיין שטומער וועהגעשריי,
גלייך וואלסט מיין הארץ אין טויזענד שטיק צושניידען.

איך קען דיין פייכטען בליק נישט מעהר פערטראגען...
דיין בליק, פון קראנקער בענקעניש צוגליהט,
ער בוי'רט זיך אין מיין זעל' אריין און בריהט,
און זאגט דעם סוד, וואס דו ווילסט מיר נישט זאגען.

יו שטילער... כ'וואלט נישט איינמאל צו דיר פליהען,
און אָנשפארען מיין קאפ אויף דיינע קניעהן
און וויינען פון חרטה, ווי אַ סינד,

און אויסקושען דיין יעדען פינגער דיר
בעזונדער — ביז וואָלסט אַ שמייכעל שענקען מיר,
וואָס זאָל מיר מוחל זיין די גרויסע זינד. —

ד

צי זאָל איך מיך פערבאָרגען ערגיז-וואו
און וויינען שטיל דעם קאָפּ אראָבגעבויגען,
און אויסווישען צוריק די מיעדע אויגען,
וואָס האָבען קיינמאָל, קיינמאָל נישט קיין רוה?

און לאָזען וואַנדערען אוועק מיין בליק,
ווי ביז אַהער, אין גרויע, גרויע ווייטען,
און וואַרפען איהם דערנאָך אויף אַלע זייטען,
אין קראַנקער אונרוה יאָגען זיך נאָך גליק? —

צי זאָל איך מיך אַ וואָרף טהון ווילד אַריין
אין מיטען גאַס, מיט אָנגעצונד'נע אויגען
און ברומען, ווי אַ טיגערין, פון פּיין,

די דוכענדיגע נאָזלעכער צעפּלויגען? —
צי זאָל איך ערגיז-וואו פערבאָרגען זיין,
און וויינען שטיל, דעם קאָפּ אראָבגעבויגען ...

ה

דער פאָרהאַנג אין שטיבעל אין מיינעם האָט היינט זיך צעריסען
און ס'קוקט די פּערושאַווערטע שילד דורכ'ן פענסטער אַריין.
די זונן איז פּערטונקלט — בעשטימט וועט אַ רעגען היינט זיין.
דער ווינד רייסט די שילד, און ער גיט פונ'ם רעגען צו וויסען. —

וואָס האָט זיך דער קאָטער פון יענער זייט פענסטער צוצוינגען?
ר'איז שוואַרץ, ווי א רוח, און ער מיאוקעט, ווי קינדיש געוויין,
איהם ווילט זיך אריין, און דער שפאלט איז אין פענסטערל קליין —
איהם ווילט זיך אריין... און ער ווארפט אויף מיר גרין זיינע אויגען.

די זונן איז פערטונקעלט, בעשטימט וועט היינט קומען א רעגען:—
ביי מיר הענגט אן אלט אָפגעבליאקעוועט בילד אויף דער וואַנד:
אמאָל איז אַ זומער אַ שעהנער געקומען אין אַ לאַנד

און ס'איז איהם אַ לאַכענדיק פאַרעל געגאַנגען אַנטקעגען:
אַ לאַכענדיג פאַרעל מיט שוואַרצע און בלאַס-בלויע אויגען —
דער זומער דער שעהנער פון דאַמאָלס איז שוין לאַנג פערפלויגען.

רבקה ראזענמאהל

[1912]

די לעבענספריוד

א. רויזען געווידמעט

ניט דערפאר ווילט זיך מיר זינגען,
וואָס מיין ליערעל דיר געפעלט;
נאָר דערפאר, וואָס ברייט און אָפען
איז פאר מיר די שענע וועלט.

כ'האָב געזונטע, שלאַנקע גליעדער
און אַ שטימע פול מיט חן.
איך האָב אויגען — פול מיט פייער!
ס'ווייס מיין האַרץ ניט פון געוויין...

איך פרעג קיינמאָל ניט: „פון וואַנען?“
און איך פרעג אויך ניט: „פאַרוואָס?“

רבקה ראזענשטאל

ווי דאָס פּויגעלע אין הימעל
זינג איך מיר טאָג איין, טאָג אויס.

קום מיט מיר, געניעס דאָס לעבען,
אויב מיין זינגען דיר געפעלט.
ס'איז דאָך גרויס גענוג פאַר ביידען
אַט די וואונדער־שענע וועלט!...

מרים שמר-צונזער

[1912]

פון צפון-זויט

פון צפון-זויט האָט זיך אַ ווינטעל געטראָגען
מיט פרישען פערפיום פון אַ בליהענדען טהאַל:
מיט זיידענע פינגער געוועבט אין דעם הארצען
אַ בענקשאפט אַ לייעפען, אַ טרוים פון אַמאַל.

עס האָט זיך צוגאַנגען די אייז אויף די בוימער,
גענערט האָט די וואָרצלען מיט וואַסער דער שנעע,
ערוואַכט האָט דער שטומער פערלאַנג, וואָס געווען איז
פערשלאָסען מיט מורא אין הארצען ביי זיי.

עס ציטערט מיט פריידע דער לעבען דער נייער
אין בוזים פון מינדעסטען קערען, וואָס שטרעבט
צו גאַלדענע זונען; מיט שטילע געזאַנגען
דער גייסט פון דער שעפּפונג זיין צויבער-נעץ וועבט

מיט פעדים פון לייעפע, מיט וואַרעמע שטראַהלען,
מיט בענקשאפט פון גליק, וואָס שוין לאַנג איז פערביי;
ער וועבט אויך אַרײַן אַ פאַר גאַלדענע פעדים
פון פרישע חלומות פון קומענדען מאַי.

ווען בלעטער און בלומען פערקערפערן וועלען
די שטילע פערלאַנגען פון וואָרצעל און בוים,—
פערבאַרגען אין אומעט וועט דאַן מיין פערלאַנגען
מיר בלייבן אין הארצען — אַ נאַרישער טרוים.

אסתר זיידלעך

[1913]

ווי א פויגעלע

ווי א פויגעלע אין וואַלד,
ווי אַ בלום אין פעלד —
בין איך מיט מיין מוידעלשאַפט
אויף דער גרויסער וועלט.

ווער עס ליעבט אַ פויגעלע,
האַלט עס אין אַ שטייג;
ווער עס ליעבט אַ בלימעלע,
פליקט עס אָב פון צווייג...

א ב י ג י 5

[1915]

כ'האָב געטרונקען

כ'האָב געטרונקען און געגעסען.
(ווען און וואו האָב איך פּערגעסען).
פּרעהליך, לעבעדיג פּערבראַכט.

וויין און ביער האָב איך געטרונקען.
מיט די אויגעלאך געוואונקען,
און מיט יאשטשערקעס געלאַכט.

און דערנאָך? ... מ'האָט מיך געשלאָגען.
נאָר פאַר וואָס? איך טאָר נישט זאָגען.
אין דער פינסטער מיך פאַרשפּאַרט.

מיין געטרייער איז געקומען,
מיך פון שטריק אַראָפּגענומען
און צום לעבען מיך געבראַכט.

ער איז ווייט מיט מיר אַנטלאָפען.
נאָר זיי האָבען איהם געטראָפען.
מיין געטרייען אומגעבראַכט.

מענשען זאָגען: כ'בין משונע.
ניין, אָ, ניין! איך בין אַ קלוגע.
כ'האַלט אַ שטריק און געה און טראַכט.

קיינער וועט שוין איהם ניט ברענגען.
איך וועל הענגען, הענגען, הענגען.
כ'האלט א שטריק און טראכט און טראכט
פון א בייזער ווינטער-נאכט.

פינגער

גראַבע, ווייסע פינגער... ס'פלישטשעט אַ בריליאַנט.
גראַבע, ווייסע פינגער נעהמען אָן מיין האַנט.
אויסגעלאָזטע ווערטער פון אַ שעהנעם מויל.
צוויי פערשייטע אויגען. יעדער אויג — אַ קויל.
הענט אַזוי ווי שלאַנגען נעהמען מיך אַרום.
כ'האַב זיך אויסגעריסען, כ'בין געוואָרען שטום.
כ'קאָן ניט שרייען, לויפען. טופּ איך מיט די פיס.
לויפט אַריין צעטראָגען פונ'ם הויז די „מיס“.
איך בעקום היסטעריק — טרייבט מען מיך אַרויס.
געה איך אין די גאַסען. יעדע גאַס איז גרויס.
ווייל מען מיך פערנאַרן... פאַלען וויל איך ניט.
צו אַ שאַפּ אַ מיעדע שלעפּ איך מיינע טריט.
ווייס איך ניט פון הונגער. בין איך ריין, ווי שנעה.
קוש איך מיינע פינגער, וויין איך איבער זיי.

בערמא בענקענשמאדט

[1917]

א סאלראטעל

עס געהט זיך א סאלראטעל
שפאצירען גאנץ אליין,
און טראכט זיך אומעטיקלעך
פון זיין פערלאָזען היים.

פון פאָטער און פון מוטער,
פון שוועסטער און פון ברידער,
און טראכט זיך אויב ער וועט נאָך
מיט זיי זיך זעהן ווען ווידער.

דאָס בילד פון זיין געליעבטע
ערשיינט בעפאָר זיין בליק,
און טרעהרען הייסע פליעסען
פאר זיין פערלאָזען גליס.

אך! וועט ער ווידער פיהלען
דעם טעם פון זיסען לעבען?
צו קען די וועלט ניט מעהר איהם
אזעלכע פריידען געבען?

עס געהט זיך א סאלראטעל
שפאצירען גאנץ אליין,
און טראכט זיך אומעטיקלעך
„כ'בין עלענד ווי א שטיין.“

חנה גערסאָן-ראַפּינאַוויטש

[1918]

פון דעם ציקל: „מזרח“

די מואב־בערג

העל די נאכט אין שוין־געוועב, צעזומט שטיל מיט גערוישען,
וואָס ווימלען לייכט אין קלינגענדען געמיש.
די וואַלסען לוישען
און זאָפען איין דעם הויך פון ד'ערד, וואָס הויפט זיך ווייך און פריש.
פון ווייטעניש אין פינסטערע געשטאַלטען
געשפיצט און מעכטיג שאַטענען זיך די מואב־בערג,
די שומרים פונ'ם טאָל, וואו ס'האַט בעגראָבען משה'ן
גאָט אליין
און אויך זיין קבר אויסגעהאַלטען,
כדי עס זאָל אַ גאָט נישט זיין
דער, וואָס איז נאָר גאָט'ס ווערק.

שוואַרץ פּערקוקט אין העלער נאַכט, ריוויגע, געהיימע,
און טראַגענדיג אויף הייכען משה'ס לעצטען צער,
זיין בענקשאַפט און בעגעהר צום לאַנד, וואָס איז איהם אייגען,
וואָס אָבגעשיידט האָט נאָט פון איהם מיט בערג און גור,
דערמאָנען שטום די מואב'פּערג אין טונקלען שווייגען,
בעוואַכענדיג דעם סוד פון נאָט, —
דערמאָנען אַלץ, צו וואָס מיט שטארער אימה
גענאַפט זיי האָבען, און וואָס ס'איז געבליבען סוד,
אין אייביגקייט פּערהוילען —
אזוי ווי נאָט האָט זיי בעפוילען — — —

אין לבנון וואַלד

ס'האַבן קלאַנגען זיך פאַרבלאַנדזשעט
אין לבנון-וואַלד,
האָט זיי אויפגעכאַפט אַ צעדער
און צעטראַגן באַלד.

בויגט זיך בוים צו בוים מיט צווייגען
און מיט פרייד פּעריטרויט:
„ס'ווערט שוין ווידער, ווי דורך שלמה'ן,
ס'מקדש אויפגעבוים!“

וויגען זיך די אַלמע צעדער
אומעטיג, פּערטראַכט,
און דער ווינד — דער לץ, דער שטיפּער
שפּילט מיט זיי און לאַכט.

אָבגענאַרט האָט ער אויפסניי זיי
מיטן ווייטן קלאַנג —
און לבנון-וואַלד צעפליסטערט: —
„ס'איז אַ העקער-קלאַנג!“

גיחון

גיחון שטראַמט צעפלאָסען, קלאָר און פּרעהליך
און שמייכלט העל,
בלוי־שפיגלענדיג די הימלען
אין לוסט־געשפּיל:
אַט פּליסט ער שטיל
און רוהיג און פאַמעליך,
ווי איינצודרימלען.
און אַט צעצאָפעלט מיט אַ וועל,
ער טהוט זיך לייכט פּערשוּמען,
פּערוואַרפט אַ זילבערדיג געלעכטער צו די רוימען —
ער ווייסט פון אַלע ימים, אַלע טייכען
און אַלע קוואַלען — ס'איז נישטאָ צו איהם קיין גלייכען —
ווייל ביי זיין פּרעג האָט מען געזאָלט דעם מלך —
שלמה'ן.

לעגענדע

קיהל פּלאַטערט מיט דופּט און גערוישען
אין חולדה דער נאַכטיקער רוים — — —
און שטיל אין „יערה־ערצל“ זיך טוישען
מיט סודות אַ בוים און אַ בוים ...

עס וועבט זיך אַ פּלאַסע לעגענדע
און נעבעלט אַרום אַ געשטאַלט,
זי האָט נישט קיין אָנהויב, קיין ענדע,
נאָר ס'חזרט זי איבער דער וואַלד ...

שושנה משענסמאכאוסקא

[1918]

אין גערטענדעל

געה איך מיר אין גערטענדעל
צווישען בלומען, וועגען —
שמעקען מיר די קווייטעלעך,
ווינקען מיר אנטקעגען.

נעהם איך רייסען זיי געשווינד,
ווי א קרענצעל פלעכטען —
שטעך איך מיר די פינגערלעך
אן א דארן א שלעכטען.

ווינקט צו מיר פון בוים אראָב
הויך פון שפיץ אן עפעל,
כאפ איך זיך בלייב-שנעל ארויף —
דרעהט זיך מיר דאָס קעפעל.

זאָל עס שטעכען ס'דאָרענדעל,
נאָר זיין בלום מיר געבען!
זאָל זיך דרעהען ס'קעפעלע,
נאָר וואָס העכער שוועבען!

שטיפערדיגע אינגעלעך

שטיפערדיגע אינגעלעך
שטעהען פאר מין מיר.
„זעהט נאָר, זעהט ווי קליינטשיג!“ —
שפעטען זיי פון מיר.

בין איך נישט קיין גרויסע,
וועל איך וואַקסען נאָך;
כ'וואַרט נאָך אויף אַ רעגען,
אויף אַ וואַלקען-בראָך!

און פון זומער-רעגען,
ווייסט מען דאָך שוין לאַנג,
וואַקסט מען ווי אויף הייווען:
הויך און שעהן און שלאַנט.

געהט אַ רעגען ליבער,
שטעה איך אויף דער גאָס,
ביז'ן לעצטען פאָדעם
אַפגעצוואַנגען, גאָס;

ביז ס'שוינט אויף דער הימעל
לויטערדיג און העל,
שפרייט איך אויס דאָס קליידעל —
אויסגעטריקענט שנעל.

כ'לויף מיך באַלד צו מעסטען
צו דער הויכער מיר —
אוי, אַ שטרייכעל, דאַכט זיך,
צוגעקומען ז'מיר!

א ווייבעלע

געלעבט האָט זיך אַ ווייבעלע
אויף שווער און שוויגערס קעסט,
אַ גאַנצען טאָג אין שטיבעלע,
געהיטען פרום איהר נעסט.

אַ גאַנצען טאָג אין שטיבעלע
(געווען אַ סוד דערביי) —
געלייענט, געלייענט אַ ביכעלע,
יעטוועדעס מאָל אויפסניי.

צווישען איהרע קליידעלעך,
צום חופה-טאָג געמאַכט,
אַ קליינטשיג גויאיש ביכעלע
אויף קעסט זיך מיטגעבראַכט ...

אין רעכטען בוועם-טעשעלע,
אין שכנות מיט'ן האַרץ,
פערבאַרגען ליגט דאָס ביכעלע,
אַ ביכעל קליינטשיג, שוואַרץ ...

און טרעפט אַמאָהל צו קידוש-צייט —
פערזעסען זיך ביים בוך,
פערחדושט וואַרט דער שבת-טיש —
די שנור פערשפעטיקט זיך ...

פערבאַרגען אין איהר שטיבעלע,
אַריינגעטאָן דעם קאַפּ
אין ביכעל, לעזט זיך ס'ווייבעלע
און שפרייזט אַרויף, אַראָב.

שושנה משענסמאכאוסקא

דער שווער, ער קלאפט אין פענסטעריל:
„קום, מאַכטערשי, ארויס!“
זי ווינקט אנטקעגען: „כ'געה שוין, כ'געה,
כ'געה שמונה עשרה אויס“...

מירעל ערדבערג

[1918]

באגנינען

אין מאָרגען-באגנינען, ווען ס'ניסט זיך דער הימעל
אין בלוט-רויטע פרעכטיגע פארבען,
ווען אלץ דאָ ערוואַכט און דערוועקט זיך פון דרימעל,
ראַן ווילט זיך פאַר גליק-וועה מיר שטאַרבען.

עס ווילט זיך אין בלומיקען פייער מיר וואַרפען,
צוגעהן אין די העלישע פלאַמען,
און ציטערען מיט זיי אין דעם הימעלשען פּורפור
און גליהען, פּערגליהען צוזאַמען.

צו דער זון

און טאָג איז, דאַכט זיך, שוין גאַנץ לאַנג,
און דאָך אין נעבעל איינגעהילט
שטעהט אלץ פּערגליווערט און פּערשמאַכט
און נאָך דיין ליכט פּערבענקט זיך פּיהלעט.

און שיקסטו נאָר דיין ערשטען שטראַהל,
דערוואַכט אין אלץ די לעבענס-פּרייד,
נאָר איך ענטלויף אין טהאַל צום קוואַל,
פון וועלט און מענטשען אָבגעשיידט.

און שטיל בעקלאַנג איך דאָרט מיין וועה
אין יענעם שאַטענדיגען אָרט,
און ס'ווייסט קיין איינציגער פון זיי,
צי האַלט מיך פּרייד, צי טרויער דאָרט...

יוֹכְבֵד שְׁעִנְפֵעֶלֶד

[1919]

שרייען וואָלט איך

שרייען וואָלט איך אָהן אָן אויפהער —

שרייען, שרייען

אזוי ווילד! —

ביז עס וועט אַ האַנד מיך דריקען

פעסט צום האַרצען,

אזוי מילד... ..

לויפען וואָלט איך ווייט פון דאַנען —

לויפען, לויפען

דאָרט-אַהין —

וואו עס טאַגט אַ נייער מאָרגען,

וואו עס בליהט אַ מאַי אַ פּרישער... ..

שוועבען וואָלט איך, ווי די וואָלקענס,

שוועבען, שוועבען

אזוי הויך!

ווי עס שוועבט פּערבוי דאָס לעבען

אזוי שנעל —

ווי דער רויך... ..

וויינען וואָלט איך אין דער פינסטער,

וויינען, וויינען

אזוי שטיל —

ווי מוין האַרץ, וואָס קלאַפט און וויינט אָפּט,

און בעקלאַגט זיך —

און איך ווייס נישט

וואָס עס וויל... ..

מרים וואהלמאן-שעראטשעק

[1919]

מיון פריהלינג

עס האָט מיך געצויגען צו זון און צו שטראלען,
עס האָט מיך געצויגען צו וועלדער, צו בלומען,
און אָט איז פון טויזענדער, טויזענדער מיילען
דער גאלדענער פריהלינג צו מיר אָנגעקומען.

עס האָט מיך געטריבען צו פעלדער און זאנגען,
עס האָט מיך צום טייכעל געטריבען, צום שטילען,
און ס'האָט זיך צעהילכט אין מיין ברוסט מיט געזאנגען:
— „מיידעל, איך וויל דיינע טרוימען ערפילען!“ ...

א כּשוף אַ שענער מיין פריהלינג אין לעבען,
די זון האָט צעקושט און צעגליהט מיין געזיכט;
און ער האָט געוואָלט זיין נשמה מיר געבען,
פיל בענקשאפט און ליבע, פיל האַפנונג און ליכט ...

פייגע באַרנשטיין

[1919]

ביים זונאונטערגאַנג

ווען די זון בעהאַלט איהר פייער, —
טרוימט זי, אז ער איז איהר טרייער!
שטראַהלט געהילט דער הימעל־זוים —
וועקט פערבענקט איהר לאַנג דער טרוים ...

שטיל און הייליג־פרום געשפונען,
האַט קיין אַפּקלאַנג זי געפונען —
ווי עס האָט איהר האַרץ געגאַרט!
דאָך דער טרוים האָט אַבגעגאַרט ...

פלאַקערט, פלאַקערט, פייער־פלאַמען,
אין אַ ווילדען טאַנץ צוזאַמען —
ברענט איהר אַלץ אויף קויהלען־שוואַרץ,
אויך די ליבע אין איהר האַרץ ...

שרה בוים

[1919]

מיינע אַרעמס

מיינע אַרעמס עפענען זיך פער'חלש'ט —
עס רוהט אויף זיי די ווייסע שעמעוודינקייט,
עס רוהט אויף זיי דער פחד פאר די זינד.

פאַמעליך קום צו מיר,
מיט לייכטע טריט,
זאָל דייןע טריט דער פחד נישט דעהערן,
זאָל דייןע טריט נישט אַבשאַלען די זינד —
פאַמעליך קום צו מיר . . .

די אַרעמס מיינע פלאַטערען פערשלאָסען און פער'חלש'ט !

געבענשט זיי

געבענשט זיי !

פאַר יעדען שמייכעל, וואָס דו האָסט געשענקט מיר,
פאַר יעדער בלויער שעה מיט שטראַהלענדיגען גליק,
פאַר יעדען טרוים —
פאַר יעדען שנור מיט קושען, וואָס דו האָסט מיין האַלז געצירט,
געבענשט זיי !

פאַר ליעדער אויסגעזונגענע אויף מיינע ליפען,
פאַר שטערן אויפגעשטראַהלטע אין מיינע אויגען,
פאַר אַ שפרודלענדיג געפיהל,
געבענשט זיי !

מאליע בילדין

[1919]

פרעג נישט

האָט דײַך קײנער גערן — קום אין מײנע אָרעמס,
איבײג זײ בײ מיר!
פאַר דיר איבערשאַפּען וועל איך דאָס גן־ערן —
הימלען עפּנען דיר.

זעהסטו בײן־השמשות, קינד, פּערגעהן אין פּורפור
העל די זון אין פּראַכט;
זעהסטו די לבנה, ווייט אַרום — די שטערן
שײנען דורך דער נאַכט —

אַלץ איז דיר געהײליגט, פאַר דיר פּריש געמײסטערט
ליבליכער און דרײסט!
פּרענסטו אַלץ נאָך ווייטער: צי איך ליב דײך טאַקײ?
פרעג נישט — אַז דו ווייסט! ...

שרה'משע זילבערבערג

[1919]

קום

ביזט פון מיר אוועקגעפלוניגען —
אך, ווי שרעקליך ווייט!
און איך ווארט אויף דיר, מיין אַדלער,
שוין אַ לאנגע צייט.

אך, ווי שווער עס איז דאָס בענקען
פון אַ ליבענד האַרץ; —
נאָר די האַפנונגען די זיסע
לינדערן דעם שמאַרץ...

קום צוריק, מיין אַדלער, ליבער!
ס'איז די העכסטע ווייל!
כ'וויל מיט דיר צוזאַמען פליהען
איבער טויזענד מייל ———

[1919]

די פערבלאנדזשעמע

א פרינצעסין איז געגאנגען
אינ'ם פעלד, געקליבען בלומען;
איז א פרינץ פון ווייטע לענדער
אויף זיין פערד צו איר געקומען:
„קום ארויף צו מיר, מיין שעהנע,
און מיר וועלען ביידע פליהען
צו דעם לאנד פון זיסען חלום,
וואו די יונגע לעבענס בליהען“...

האָט געזאָגט דער שעהנער ריטער,
און געפאָנגען די פרינצעסין;
איז זי באַלד מיט איהם געפלויען,
און איהר אייגען לאַנד פּערגעסען...

האַט ער זי צו זיך פּערקויטעלט,
זי זאָל לעבען איהם פּערבלייבען,
ווען די בייזע ווינטען וועלען
קומען זי פון איהם פּערטרייבען ...

איז דער פּערד אין וועג געפאלען,
זענען זיי אין וועג געבליבען,
זענען ווינטען אָנגעקומען,
יעדען אין זיין לאַנד געטרייבען ...
איז די קייט געווען אַ לאַנגע,
וועלכע איז אויף איהם געהאנגען.
האַט זי זיך געפיהלט אַ פּרייע;
ניט געוואוסט, זי איז געפאַנגען ...

און זי האַט גענומען לויפען,
וואו דער ווינט האַט איהר געפלאָזען.
האַט די קייט זיך אויסגעצויגען,
און איהר ווייטער ניט געלאָזען ...
איז זי שוין מיט איהם פּערבלייבען,
אויף זיין קראַנקען פּערד געפאַרען,
און צום לאַנד פון זיסען חלום
האַבען זיי דעם וועג פּערלאָרען ...

קינדער לידער

דער זייגער

אונזער זייגער האָט איין פּוס,
און ער וואַרפט זיך היין און הער;
און די הענטלעך אויף זיין פנים,
פונקט ווי קלינגלעך פון אַ שער
זיינען שפּיציק, קליין און דין,
האַלטען זיי זיך אויף אַ שרויף,
אַז מען קוקט ניט, רוקען זיי זיך—
איינס אַראָב און איינס אַרויף.

און ער רעדט צו זיך אליין,
קיינער ווייסט דאָך ניט זיין שפּראַך:
טיק־טאַק, טיק־טאַק כסדר,
זאָגט ער אלץ די זעלבע זאָך.
קיין מאָהל רוהט ער זיך ניט אָב,
נאָר ער קלאַפט אלץ טאָג און נאַכט;
אַז די מאמע וואָלט מיך לאָזען,
וואָלט איך איהם צורעכט געמאַכט . . .

דאָס פּערדעלע

אַ פּערדעלע אַ קליינינקען
מאמע מיר געקויפט;
שטעל איך איהם אויף דר'ערד אוועק
זעהן ווי שעהן ער לויפט.
אַז דאָס פּערדעלע ריהרט זיך ניט,
ציה איך איהם ביי'ן עקעלע,
טרייב איהם מיט אַ שטעקעלע;
בלייבט דאָס פּערדעלע אלץ נאָך שטעהן
און ער וויל פון אַרט ניט געהן.

די גרויסע פערדלעך זיינען אויך
פונקט אזוי געמאכט,
און זיי לויפען זעהר שנעל;
שטעה איך און איך טראכט,
וואָס מיט פערדלען צו טהאָן.
רייס איך איהם די אויגען אויס,
נעהם איהם באלד די פיס ארויס,
אז ער זאָל ניט קענען שטעהן,
אפשר וועט ער איצטער געהן.

גאָט'ס שפיעלצייג

אוי, ווי שעהן! אַ באַל פון פייער
הענגט דאָרט, וואו ס'איז בלוי;
ווער האָט איהם אַהינגעוואָרפען, —
שפיעלט דען גאָט אזוי? ...

גאָט האָט זעהר שעהנע שפיעלצייג,
און ער וואַרפט זיי הויך;
די לבנה איז אויך זיינע
און די שטערען אויך.

ער שפיעלט אויך מיט טיעפע ים'ען,
מיט די גאנצע וועלט;
אין זאך קען ער נאָר ניט האַבען,
דאָס איז אונזער געלט.

גאָט איז גרעסער פון דער מאמען,
פון דעם טאטען אויך;
וואָס־זשע דאַרף ער זיך דען שפיעלען
אויבען אין דער הויך?

זאָל ער מיר די שפיעלצייג געבען,
וועל איך שפיעלען פּיין;
איכ'ל מאַכען, אַז דער הימעל
זאָל דאָ אונטען זיין...

א שיכפּוצערס הלום

א רייכער פּוצט ניט זיינע שיד
פּי קליינע אינגעלעך, ווי איך.
ער געהט אין שיד, וואָס זיינען ניי,
און געהט דאָ קיינמאָל ניט פּערפּיי.
ער פּאַהרט אין זיין אַטאַמאַביל
און קויפט זיך אַלצדינג וואָס ער וויל.

אַז איך וועל נאָר א רייכער זיין,
וועל איך ניט מאַכען מעהר קיין „שאַין“.
מיט פּולע קעשענעס מיט געלד
וועל איך ארומפּאַהרען די וועלט.
און אינגעלעך, וואָס פּוצען שיד,
וועל איך אַהיים געהמען צו זיך.

זיי געבען אַבעסען פּי מיר
און פּיהרען זיי אויף אַ שפּאַציר;
זיי געבען שאַקאַלאַד אַ פּונט,
און זאָגען: „קינדער, עסט געזונד.“
דערנאָך וועל איך זיך טהאַן אַ יאָג
און געהמען „שאַינס“ אַ גאַנצען טאָג.

דזשעני ראמנער-בערקאוויטש

[1920]

אין ווייטן האַריוואָנט

אין ווייטן האַריוואָנט,
וואו הימל פאלט אין ים אַרײַן,
האַבן פלוצים טונקל־גרויע שיפן מיט פיראטן אָנגעיאָנט.
מיט העק, שווערדן און סטילעטן
און מיט אַ ווילדן געבריל
האַבן זיי גענומען פעכטן, שעכטן, שיסן —
אַ שלאַכט אַ פלוטיקע!
האַט דער מערב־ראַנד מיט בלוט זיך באַפלעקט.

איינער א פיראט,
מיט ווילדער רציחה,
האַט פון הימל אַ פייערדיק ראָד אָפגעריסן
און מיט האַסט אַרײַנגעשליידערט אין דעם ברויזנדיקן ים.
איז די ראָד מיט גערויש געשוואומען אויף דעם רוקן פון ים.

בלוטגעפלעקטע כוואַליעס האָבן זיך אַ יאָג געמאַן,
ווי טויזנט פּערד מיט שוים אויף די ליפּן,
און מיט פייערדיקע פינגער פאַרכאַפט דעם ברעג פון ברענענדיקער ראָד,
און ציענדיק געשלעפט אין אָפּגרונט פון ים.
ווערט די ראָד אַלץ קלענער,
קלענער,
און דער ים ווערט רויטער און רויטער.
אַ פּלאַמיק פייער צינדט ארום אַ האַלבע מערבֿ-וועלט,
די ראָד נעמט זינקען טיפּער און טיפּער.
עס שטעקט אַרויס אַ ברעג פון פייערדיקן קאַפּ:
אַ גוטע נאַכט.

אַ ווינטערפּרימאַרגן אין די קאַלאַראַדער בערג

פון אַלע זייטן פינקלען ווייסע פליטערלעך,
און ווייסע פליטערלעך פּלאַטערן אין לופטן.
און פון אונטן, אינם גרויען טאַל,
קריכן טונקל-גרויע שאַטנעס,
שעפטשענדיק סודות פון אַ שטורעמדיקער נאַכט:
פון מיט שניי־פאַרוואַרפענע שטיבלעך;
פון קראַנקע מענטשן, וואָס ציטערן פון שאַרפּער קעלט;
פון וואַנדערער, צום טויט פאַרפרוירענע אין פּראַסט און שטורעם.
און פון אויבן, אינם הימלס בלוי,
שווימען לאַנגזאַם ווייסע טשערעדעס שאַף,
און אָט — זיי פאַרוואַנדלען זיך אין גאַלדענע קעמלען!
און אינם גרינעם טאַל גיסן זיך שוין כוואַליעס נאָלד.

און צו מערב צו
וויקלען זיך די ריזן־קעפּ פון בערג
אין זיכער־היטלען איין.

דזשעני ראטנער-בערקאָוויטש

פון צפון ווייעט אָן אַ פייפנדיקער ווינט,
כאַפט אויף אויף זיינע גרויסע פליגלען
בערג מיט גאָלד און זילבערשטויב,
און — כוואַליעס גאָלד מיט זילבער,
אַ ים פון גאָלד כוואַליעט אין דער לופטן הויך און העכער!

דאָרטן שמעלצן זיך צוזאַמען בערג און הימלס פלוי.
און דורך דעם שלייער פון גאָלד מיט זילבער
שטעכט דורך דעם רויט־צעפלאַמטן פנים
די אויפגייענדיקע זון.

אננא בלאך

[1921]

איינזאם

אויף א בערגעל שמעהט א הייזעל,
איינזאם זעהט עם אויס.
ביי דער זייט א קליינער גערטעל
און א טייכעל פליסט ארויס.

כ'הער א שטימע אפט פון דארטען,
ווי עם זינגט און רופט.
און עם ציטערען די טענער
אין דער בלויער לופט.

דארט איז אפט א פענסטער אפען
מיט א בענקענדע געשטאלט,
און דער מורמלען פון דעם טייכעל
אונפערשטענדליכעם ענטהאלט.

אנא בלאך

און די ווינקענדיגע שטערען
שפיגלען זיך אין וואסער אָב,
דער לבנה'ס זילבער-שטראַהלען
פאלען אויך אַהין אַראָב.

און עס פיינקט דאָרט אַ נשמה
פונקט ווי איך, אָהן פריינד, אַליין,
און דאָס זינגען אָפט פערנעהט זיך
אין אַ פיינענדיג געוויין.

מרים לייב

[1922]

גרוי

א נעבעל וויקעלט זיך אין גאס,
ווי א טריב געוואנט
און פאלט אריין אין יעדענס אויג.

זעהט איינער נאָר דעם צווייטענס גרויע אויגען,
אין די גרויע אויגען רוהט די גאנצע גרויע וועלט.
קלינגען-קלאנגען שניידען דורך די לופט,
טריט פון אַבגעמאַטערט מידע פערד.

אזוי שלייכט זיך שטיל אוועק דער טאָג,
איך קוק אין גרויקייט און איך שווייג
און הויך דעם גרויען צער —
איך פיהל דעם אומעט פון מין וועלט.

מרים אולינאווער

[1922]

אנטיקעלעך

אנומעלט האָבען מיידלעך דריי, שענינקע ווי גאָלד,
מיט טייערע אנטיקעלעך זיך זאלבאדריט געפראָהלט:

„איך האָב אַ שטערען-טיכעלע, —האַט איינע זיך בעריהמט, —
נאָך פון מיין עלטער-באָבעשי, געקעסטעלט און געבלימט.“

„איך האָב אַ ציטער-נעדעלע, —די צווייטע האָט שטאַלצירט, —
נאָך פון מיין עלטער-באָבעשי, מיט דימענטלעך פערצירט.“

און נאָר דאָס דריטע מיידעלע האָט שטיל אין זיך געלאַכט
און שטיל דאָס שויבען-טירעלע פון אלקער אויפגעמאַכט:

„דאָס טייערסטע אנטיקעלע פערמאָג איך איינע נאָר —
די עלטער-באָבעשי אליין פון איבער הונדערט יאָהר!“

דאָס יחוס־בריוועלע

ווען כ'האָב פון ליבען שטערטעלע
פערטרויערט זיך געשיידט,
האָט מיר דער זיידע ביז צום טיך
געגעבען דאָס בעגלייט;

די פריהלינגס־זון האָט אויפגעשיינט,
דער הימעל — זיך צעבלויט,
דער זיידע האָט ביים שייד־וועג מיר
א בריוועל אָנגעטרויט.

פערלאָרען האָב איך איהם, דעם בריעה,
און געה אַרום פערקלעמט:
א שפאָס — אָהן יחוס־בריוועלע
צו פלייבען אין דער פרעמד!

ווער ווייס, צי ס'ליגט נישט ערגעץ דאָרט
מיט זאָמד און שטויב בעדעקט,
צי זענען מיינע אבות נישט
געוואָרען אויסגעמעקט . . .

די פריהלינגס־זון האָט שטיל און מילד
קיין מערב זיך גערוקט, —

עס וואַקסט, עס שטייגט מין בענקעניש,
כ'געה שיער פאַר צער נישט אויס —
וואו איז דאָס יחוס־בריוועלע
פון אונזער אַלטען הויז?

דאָס קאַרשעלע

„זאָג מיר, באַבע־לעב, דו קלוגע,
זאָג מיר, באַבע־לעב, דו שענע:
זאָג, פון וואו עס האָט גענומען
זיך דאָס קאַרשעלע דאָס קליינע

אויף דעם לינקען בעקעל מיינעם?
יעדער נעהמט מיך אויף די צייהן,
מיידלעך שפעטען: „ו'איז געצויבענט!
יונגלעך פליסטערען: „ס'איז אַ חן!“. . .

און עס פליסט דער באַבעס שטימע,
ווי אַ ווייסער, ווייכער שוים:
„ס'האָט דיין מאמע זיך פער'חידוש'ט
אויף אַ רויטען קאַרשען־בוים

און זיך אָנגעכאַפט ביי בעקעל,
טאַקי גראָד די לינקע באַק, —
ביסט איהר, קינד לעב, אונטערן האַרצען
נאָך געשלאָפּען גאַנץ געשמאַס . . .

ליב־זשע, ווי אַ סוד אַ שענעם,
אָט דאָס קאַרשעלע — גאָטס ננאָד . . .
ס'האָט דיין מאמע זיך פער'חידוש'ט
קאַרשען־צייט אַמאָל אין סאָד . . .

דער באַבעס זעהונג

הויבט דער מאָרגען אָן צו שיינען,
טו איך דאָן דער זון צוליב:
כ'זעץ ארויס זיך מיט'ן תהלים
פאר'ן שוועלכעל פון מיין שטוב.

איינגעבויגען איז מיין רוקען,
ווי פאר'ן הויז דער קרומער פלויט;
אויף מיין קרבן־מנחה־סדור
שיילט זיך שוין די אלטע הויט.

נאָר השגחה ניט די באַבע
נאָך אויף אלעם, ווען זי וויל,
און איך קוק מיט צוויי פאָר אויגען:
שארף און קלאָר זעהט אלץ מיין ברייל!

זעה איך, ווי ביי מיר אין קיכ'על
איצט אַ שטילע פוסטקייט הערשט
און פערלאָזט אינמיטען קעהרען
ליגט די אלטע־אלטע בערשט...

און פון דרויסען, זעה איך ווידער,
קלאפט אַ יוד צו מיר אין קיך,
כ'זעה דעם שטויב פון דער מדינה
זילבערן זיך אויף זיינע שיד;

כ'זעה: ער שלאָגט זיך מיט דער דעה,
עפעס יאָגט איהם פון דער שוועל—
און ער געהט ווי ר'איז געקומען...
איצט אין מוח ווערט מיר העל!—

ס'מיידעל פלױדערט ביי דער שכנה,
אין דער קיך אַ פּוסטקייט הערשט
און פּערלֶאָזט אינמיטען קעהרען
ליגט די אלטע־אלטע בערשט ...

העלער, העלער שיינט דער מאָרגען,
העל, אלץ העלער ווערט אין קאַפּ:
ווער עס ווענדט זיך אָב פון קעהרען,
קעהרט פון איהם דער שדכן אָב!

און געזעהן דאָס האָב איך איינע,
און פּערשטאנען, און דערפיהלט,
ווי מײן דינסט האָט אין א רגע
איהרס אַנ'אייגען היים פּערשפּילט!

צום „בעשוײ“

די באַבע פּאַהרט „שויען“. פּאַרטאַנס. אַ געקאָך, —
מען טראָגט צו דער קאַטש איהר די קומפּערלעך נאָך;

דער מאַרק האָט צעווינקט זיך מיט קלייט און מיט קראָם,
און ווינשט איהר אַ שענעם, אַ ברייטען ווילקאַם.

געמאַכט שוין, מיט מזל, אַ צוויי־דריי וויאַרסט אַקס —
דער באַבעשים פנים ווערט רויט־געלער וואַקס ...

זיך אומקעהרען וואַלט נאָך געוועזען כּדאי:
פּערגעסען דעם עיקר! צום גוטען, הלואי!

די שעכטעל מיט זיידענע שטערענדלעך פערפולט —
צו פרובען ביים „שויען“ דער כלה'ס געדולד! . . .

דערווייל האָט אין דרויסען פאַרנאַכט זיך געמאַכט,
וואָס חלומ'ט אַ באַבען אין גאָט'ס אַ פאַרנאַכט,

ווען ס'קאָטשעל פליהט שנעל צום „בעשוי“, ווי אַ באַהן?

און אויסגעצעהלט שטעהט שוין דער טיש מיט נדן.

פון צעהנדליגער ליכטלעך בעשטראַהלט און בעטריפט,
שוין ליגען די תנאים גע'חתמ'עט, פערפריפט.

געהארטעוועט פלוצים ווערט ס'הארץ ווי אַ שטיין:
די תנאים זיי רייסען ביים ליענען זיך איין!

די תנאים—געשריבען אין נחת, אין פרייד—
ווייזט אויס, וועלען אָבגעהן אין טרעהרען, אין לייד . . .

די אַלמע זאָג

אונזער קעכין שרייט און רודערט,
ליארמט, ווילדעוועט און רעש'ט —
עמיץ האָט איהר פוטער־קוכען
פון דער פאַן אַרויסגענאַשט.

קוקט מיך אָן מיין באַבע־לעבן
מיט דעם מילדען אויגן־גלאַנץ:
„איינגערעגנט וועט דיר ווערן,
טאָכטערשי, דיין חופּה־קראַנץ!“

.

און ווען מ'האָט געפיהרט מיך — כלה —
צו דער חופה מיט מיין פריינד,
האָבען מענשען שטיל געשמייכעלט,
אַבער וואָלקענס שטאַרק געוויינט . . .

נאָר איך בין דיר, רעגען, מוחל:
אין דעם גרויסען חופה-טאָג
נישט פערשעמט געטאַרט האָט ווערען
מיר מיין באַפעס אַלטע זאָג.

דעם זיידענס שבועה

אַרום דעם צעהנטען תמוז,
דעם טאָג, ווען ר'האָט געיעהרט זיך,
האָט זיך דעם זיידענס וועהטאָג
פערגרעסערט און געמעהרט זיך.

דער רופא איז געקומען,
פערצויגען שטרענג די ברעמען, —
מען זאָל נאָר זעהן וואָס גיכער
דעם פוס אַראַבצונעמען!

דאָך ער — ער שווערט אַ שבועה
ביים טאָג, וואָס ר'האָט געיערט זיך:
קיין איינס פון אַלע גלידער
צוויי-הונדערט אַכט-און-פערציג,

וואָס גאָט האָט איהם בעשאַפען,
וועט ער נישט לאָזען מינערן —
און בעסער וויל ער שטאַרבען,
איי, ס'לעבען זיך פּעראומערן!

מרים אולינאווער

דער זיידע איז געשטארבען,
שוין ס'לעצטע מאָל געיערט זיך
מיט אַלע זיינע גלידער —
צווייהונדערט אַכט-און-פּערציג . . .

די צאָה

„גוטע נאַכט אויף דיר, מיין שטעדטעל,
און אַ גוטען תּמיד!
צי עס רוישט פון בוים אַ בלעטעל?
צי נאָר זינגט דער אומעט? —

שפעט. עס רוהען אַלטע טרעפּען,
ס'קרעכצט שוין נישט קיין שטאפעל;
ס'נעמט דער טויט די אויגען קלעבען,
כ'זאָג אַ לעצט „המפּיל“ . . .

לייענט מיין צוואה-צעטעל
מאָרגען אָהן אַנ'אומעט:
פון דעם האַלץ, וואָס כ'האַב מיין בעטעל,
שטעהט אין שוהל אַנ'עמוד.

וועט איהר מאָרגען מיך בעגראָבען,
נעהמט צעהאַקט מיין בעטעל
און גיט מיט דאָס האַלץ דער באַבען
אויף אַ קבורה-ברעטעל.“

לאנג פּערפוילט איז ס'קבורה-ברעטעל,
ס'שטעהט ביז איצט דער עמוד . . .
גוט-נאַכט אויף מיין באַבעס שטעדטעל
און אַ גוטען תּמיד!

מרים אולינאווער

(פון דעם בוך „שבת“)

שבת

די שבת-מלכה איז געטריי,
קומט יעדע נאכט צוגאסט אויפסניי,
די שבת-מלכה קומט פון ווייט,
מיט חומש-סדרות רוישט איהר קלייד.
איך הער די ערשטע שטענדיג זי,
דעם שטילען שוועב, דעם לייכטען פליה,
און כ'שטעה, און כ'קוש די לופט אין סאך,
פער'חלומט גליהט אין מיר דאָס בלוט,
און פון די בייטען שלאָגט א דופט אַרויס,
ווי ווען אין פסח-מערזעל מאַנדלען כ'שטוים!
נאָך אַ טראָפען אומעט אין דער פרייד פארהאן.
שבת רוהט דער סעדער, שבת רוהט די קאן,
צוגערוימט די שאַפע, זאָט מיט וויין דער כוס,
און — די בלומען-בעכער געהן פאַר דאָרשט מיר אויס!
איך וועל עסען טשאַלענט, איך וועל עסען קויל,
און דאָס רייזעל חלש'ט, ווערט אַ שמארצען-קנויל.
טרינק איך מיינע בלימלעך פרייטאָג צווייפאך אָן:
טאַפעל האָט אויף שבת גאָט געגעבען מן.

און ווער ס'בלייבט צו קבלת שבת
אין מיין סעדעל ליגען,
דער וועט הערען, ווי פון בראשית
געהט א שבת-נגון . . .
ויכלו השמים . . .
האָרד זיך איין פול חדוש:
תהומות זינגען מיט'ן נגון
פון מיין טאַטענס קדוש . . .

שטערען

שפעטער שאר איך ווידער זיך צום סאך ארויס,
ווען זיך שטערען סדר'ן אין א וואָגען אויס,
וויל איך מיט מזלות אויסגעשטעלטע שרעג
שבת'דיג פערפֿאַהרען אויפ'ן מילך-וועג.
איינמאָל טיעף-פערציטענעם פאר טויזענטער יאָהר
בין איך שוין געוועזען אויבען דאָרט, פארוואָר,
ווען דאָס אידען-מערונג גאָט, דער גרויסער גאָט,
פאר אברהם'ס אויגען אויסגעשטערענט האָט . . .
גאָט'ס נשמה-אוצר אין שטערען-געשטאלט
האָט פון טונקלע הימלען שטיל אריינגעשטראַלט
אין א שעהנער דופטיגער כנען-נאכט
און צום עלטער-פאָטער מילד אראָפגעלאַכט
גינגאָלד-בלימלעך פון א ווייטער הויכער גערטנעריי,
איך א קליינטשיקע צעווישען זיי . . .
וואָס אַמאָל געוועזען, וועט שוין מעהר נישט זיין,
ס'קומט א צייט, ווען כ'פיהל א גרויסע בענקשאפטס-פיון,
שאר איך שטיל ארויס זיך פון מיין טאטענס הויז,
ווען זיך שטערען סדר'ן אין א וואָגען אויס,
און צום הימעל בליק איך בענקליך און פערטרויט,
כ'וויל ארויף זיך כאַפּען אויף דער שטערען-בויד!

א חמוש-נאַכט

די שבת מלכה שוועבט פון ווייט,
מיט חמוש-סדרות רוישט איהר קלייד...
און ווען כ'האָב זיך צו דער זעט מיט חומש אָנגעליינט
און די שטערען ווינקען: „שוין גענוג אויף היינט!“,
קלאַפּ איך אָן אין יעדער איינער מיידעל־וואַנד:
קומט!
מיט גאָלד און זילבער זעה איך ווי ער שפּאַנט,
אליעזר שרדכן!

ליכטיק איז די בענקשאַפט,
טונקעל איז די נאַכט,
לאַזט צום גליק אייך, שוועסטער,
זילבער־העל צעלאַכט!
שאַטענס האָט דער אָווענד
שורות־ווייז צעשטעלט —
אפשר וואַרטען שלוחים
אויך אויף אונז אין פעלד . . .

הערט די ווייטקייט ציטערט,
צוקט און בליצט, און רופט —
גאָלדען צירונג שימערן
זעה איך אין דער לופט . . .
לאַזט צום גליק אייך, שוועסטער,
זילבער־העל צעלאַכט,
רבקה'ס שטערען שיינען
וועט אַ גאַנצע נאַכט!

צומאָרגענס

און שבת־צומאָרגענס ווערט ליכטיג און שען,
קאָנסט וואונדער פון טייטש־חומש הערען און זעהן,
ווען פון באַבעס ווערט ביי אונז אַרומגע־רעדט,
ווי די מאַמע שרה לאַכט זיך אויס אין בעט
אין איהר שענסטען קאָפּ־טוך, גליקליך, שטאַלץ ביו גאָר,
אז מלאכים־צוואַנג איז געוואָרען וואָר. . .
און פון גאָלד־נעם מזרח שטראַמט א זיסער דופט,
און דאָס סעדער באַדט זיך אין באַר־שבע־לופט,
און די הימלען שמייכלען נסים־דיג און בלאַה:
אין די באַבע־יאָהרען ג'האט אַ זעהנעניו!

א שליחות

דער מאָהן האָט אין סעדעל אויף רויט זיך צעבליהט,
אַ ווינטעל איז קיהל און דער מאָהן, אוי, ער גליהט,
איך האָב אַ בקשה און כ'טראַג זי איהם אָן,
דעם ווינטעל, וואָס לאַבט דעם צעפלאַקערטען מאָהן:

דו, ווינטעל־שבת־דיגעס!
איך קוק דיך אויס שוין לאַנג,
איך האָב פאַר דיר אַ שליחות,
דו מאַך פאַר מיר אַ נאָנג,
דו לויף צו הינדע־פעסיע'ן,
לויף איבער באַרג און טאַל,
וואָס אויסגעוואָרפען ליגט זי
אין גוי'אישען שפיטאַל,
וואָס ז'האָט פון קווישען שלעפען
זיך אויסגעקרומט דעם קאַרק,
וואָס ליגט דאָרט אָפגעאַרבייט,
די אידענע פון מאַרק,

מרים אולינאווער

וואָס בענקט צ'אן עונג־שבת
דאָרט ווייט פון פריה ביז שפעט,
דו בלאָז אַריין אין אויער
איהר וועלכער פרק געהט ...

דער זיידעשי

און ס'ווערט אַרום אונז אַזאָ ווייכע די לופט,
דער זיידע צעזינגט זיך פאַר'ן בורא . . .
פאַר'ן זיידען די יונגע אַקאַציע זיך נויגט,
ווי אַ בת תלמיד-חכם — פאַר תורה . . .
און שטויבלאך זיי טאַנצען אַ חסידיש'ס אין ווינד,
און כאַפען זיך צ'ריק בחפּזון, געשווינד,
דער זיידע, חלילה, זאָל מפּסיק נישט זיין
און ס'זאָל איהם אַ שטויבעל אין אויג נישט אַריין . . .

צי איז נאָך דאָ אַזעלכער
אַ זיידעשי, ווי הי?
צי איז דען דאָ נאָך ערגיץ
אַט אַזאָ זיידעשי?
דער זיידעשי דער גאַנצער
בעשטייט פון צער און גליק:
איהם זענען דאָך פון קינדערווייז
די הענד שלאַגירעוודיג.
נאָר ס'רוהט אויף זיי אַ ברכה
פון גרויסען קאַצקער איד,
אַ ברכה פול בעגליקונג,
אַ ברכה פול מיט פריד,
און מיט דער האַנד דער זעלבער,
וואָס היינט ז'איז צענטנער־שווער,
משיח'ן בן דוד
וועט געבען שלום ער!

רבקה גאלין

[1915]

אויפ'ן ראנד

אויפ'ן ראנד פון הויכע פעלזען
שווינדעלט מיר דער קאפ.
אויך אזוי פון דינע בליסקען . . .
קוק ניט מעהר, לאָז אָב!

דינע אויגען זענען שווארצע,
מיינע זענען בלוי,
דינע אויגען — פלאמען פייער,
מיינע — קיהלער טוי.

הימלען בלויע, וואַלסענס שווארצע
מישען זיך צונויף;
ס'וועט געוויס א שטורעם קומען,
קוק ניט מעהר, הער אויף!

רבקה גאלין

אין שאַמען

אַרום איז אויסגעשפּרייט די נאַכט,
און אַלץ הילט זי אין שאַמענס איין.
און יעדער שאַמען וועקט אַ שרעק,
ווייל שוואַרץ, ווי זיי, איז ס'לעבען מיין . . .

און שטיל איז אין מיין צימער, שטיל,
עס דרעמעלט איין די וועלט און שלאָפּט.
מיין זעלע נאָר, זי ווייסט קיין רן, —
זי פּלאַטערט אַלץ און בענקט און האָפּט . . .

בערג-שטילקייט

אַרום איז שטיל.
עס וואַכט די רוה.
לכּנה שוועפּט
און הערט זיך צו.

די בערג אין סודות
טוליען זיך,
און שטערען ווינקען,
מיניען זיך.

א בענקעניש
דעקט אלעס צו:
די בערג, די שטילקייט
און די רוה.

עס דוכט זיך מיר:
איך בין אליין —
א שטערען צאנקענדיג
און קליין,

וואָס מיניעט, ציטערט
אין דער ווייט,
אין דער פלויער
אייבינקייט.

מיון דאָקטאָר

מיון דאָקטאָר איז אי גוט, אי ליעב
און העלפט מיר אין געפאר.
ער ליידיט מיט מיינע וועהטאָנען
און טרייסט מיך אין מיון צער.

— „רפואות האָב איך דיר געפראכט,
איך האָב זיי אימפארטירט פון ווייט,
און דאָס וועט זיכער היילען דיר
די שטעכעניש אין זייט.“

— דו גלויבסט אליין ניט, דאָקטאָר מיון,
אין דיינע גוטע רייד.
דער טוידט דער קאלטער, גרויזאמער,
ער לויערט שטילערהייט.

איך פיהל זיין קאלטען אָטעמען,
די קנאָכעדיגע הענט,
די שווארצע פליגלען פלאטערען
אין צימער אויף די ווענט

רבקה גאלין

מיט שטארע אויגען הונדערטער . . .
דער סוף, דער סוף איז דא!
און ווי א וואָרים ווער איך קליין,
מיד שרעקט די לעצטע שעה.

צי קאָנסטו אימפּאַרטירען מיר
פון אָריענט, פון ווייט
די חכמה און די רוהיגקייט
פון אלטע גראָהע לייט,

איך זאָל, ווי זיי, בעגעגענען
דעם טוירט אָהן שרעק און פּיין
א ליכטיגע, א רוהיגע
מיט ליעדער און מיט וויין.

קינדער־לידער

ווען מיד טרעפט דיין קינדערש בליק

ווען מיד טרעפט דיין קינדערש בליק,
ציטערט אלץ אין מיר פון גליק.
ס'שמייכעלט דאָן די גאַנצע וועלט,
אלעס זינגט און אלעס קוועלט.

פּלוצים שווינדט די פרייד אוועק,
און עס ננב'עט זיך א שרעק
אין דער מאמעס הארץ אריין —
און עס מישט זיך שרעק און פּיין . . .

רבקה גאלין

עפעס ווערט מיר מאָרנע שווער
און עם קייקעלט זיך א טרער;
ס'זאָל, חלילה, ס'מזל דיין
וויסט און שווער ווי מיינער זיין.

ווען עם מישט זיך שרעק און פרייד,
טוה איך תפילה שטילערהייט:
„גאָט אליין זאָל היטען דיר
פון א מזל ווי ביי מיר!“

מיון מיידעלע

מיון מיידעלע, א קליינינקע,
מיט גרויסע בלויע אויגען,
איהר פנימ'על דער זיסניקער
מיט טרויער איז פערצויגען.

איר הינטעלע דער ליבניקער
איז פלוצים גאָר אנטלאָפּען.
זי וויינט, זי בענקט, די קליינינקע,
זי קאָן ביינאכט ניט שלאָפּען.

די מאמע פרובט זיך טרייסטען איהר
מיט צאצקעלאך, מיט שפיעלען.
דאָס קינד איז אָבער אויפגערעגט —
מען קאָן עם ניט פערשפיעלען.

— „דיין הינטעלע א שלעכטער איז,
ניט וויין, מיון קינד, ניט וויין, —
ווען ער זאל לעבען דיך — געלאָזט
וואָלט ער דיך ניט אליין.“

רבקה גאלין

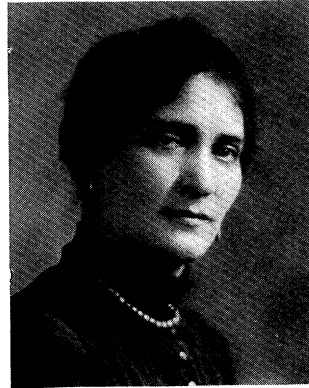
א וויילע בלייבט דאָס קינד פערטראכט,
מיט אויגען פולע טרערען,
און כליפענדיג רעדט זי ארום
קוים-קוים וואָס מען קאָן הערען: —

איך ווייס עם אלעס, מאמעשי,
איך ליעב איהם ווי מיין לעבען,
הלואי נאָר קומט ער שוין —
איך וואָלט איהם אליץ פערגעבען" . . .

דער מאמעס פנים רויטעלט זיך,
זי שעפטשעט: „טאָכטער מיינע,
דו ביזט דאָך ריכטיג טראָפענס צוויי,
ווי די מאמע דיינע" . . .

בערטא קלינג

[1916]

— און —

עס קאן זיין:
איר זאלט אין מיין שטוב אריין,
ווען איך וועל ניט זיין,
און מיין גיריקייט נאך איך
וועט פון איערן ווינקל
איך די האנט דערלאנגען:

זיצט און רוט איך אָפּ,
וועלן איך די שטולן בעטן.
און דער טיש
וועט אונטערמעניק ווארטן:
זעצט זיך נעבן מיר.

נאָר דערנאָך,
אז איך וועל קומען,

בערמא קלינג

וועט שעה'ן-לאנג דאָס האַרץ מיר וויינען:
איר זיינט געווען,
און איד האָב אייך ניט געזען.

— און —

עס קאָן זיין:
איר זאָלט אין מיין שטוב אַרײַן,
ווען איד וועל זיין,
און אַ קעלט וועט אייך באַגעגענען,
און פאַרלוירן וועט איר אַרומגיין

זוכן ווי אַרויסצוגיין.
ביידע וועלן מיר זיך זען,
נאָר ניט דערזען.

און דערנאָך:
איר וועט שוין ניט זיין,
וועט שעה'ן-לאנג דאָס האַרץ מיר וויינען:
איר זיינט געווען,
און איד האָב אייך ניט דערזען.

מיין טיש

וועל איד האָבן טרוקן ברויט,
וועט עס אויף מיין טיש זיין גרויס.
טאָמער וועל איד האָבן וויין,
וועט מיין טיש מיט וויין אויך זיין.
איר וועט קומען
און וועט גיין,
גלייך ווי קיינמאָל ניט געווען.
נאָר די ברעקלעך אויפן טיש,
און די גלעזלעך פון דעם וויין
וועלן די סמנים זיין.

ווען עס הויבט זיך אן

ווען עס הויבט זיך אן דער טאָג
און די קינדער מיינע
נייען איינציקווייס
פון הויז אַרויס
צו די געפארן
פון דעם טאָג,
פון דער שטאָט —
שטיי איך פאר דער טיר,
און בעט צו דיר:
ברענג זיי, גאָט,
צוריק צו מיר,
אומבאַשערדיקט
פון דעם טאָג,
פון דער שטאָט.

און ווען עס נייט אוועק דער טאָג,
און עס קומט די נאַכט,
און דו האָסט מיינע קינדער
מיר צוריק געבראַכט:
אומבאַשערדיקט
נאָכן טאָג —
דאַנק איך, גאָט, דיר
פאר דער גאַנצקייט
פון מיין יעדן גליד,
פאר דער רו פון מיין געמיט.

טאָמער וועט דאָס לעבן

טאָמער וועט דאָס לעבן
אונדז אויף צווייען איבעררייסן:
אויף לעבנס צוויי צעטיילן —
גוטע אָדער שלעכטע —
סייזווי איז פאַרפאַלן.
וועל איך אין די גוטע
אין די שווערע טעג
איבערטראַכטן,
דריי מאָל יעדן טאָג:
צי דיין מאָלצייט איז אין צייט ?
און אין די שפעטע שעה'ן
פון מיין יעדער נאַכט,
וועל איך איבערטראַכטן:
צי איז דיין געלעגער ווייך ?

קום צו מיר

קום צו מיר,
נאָר ניט דערנײ צום לעצטן טראַט.
רעד צו מיר,
נאָר ניט דערזאָג דאָס לעצטע וואָרט.
זאָל דאָס ניט־דערגאַנגענע,
דאָס ניט־דערוואַנטע
זיין דאָס ליכט:
וואָס זאָל אונדז ביידן
דורך די וואַכעדיקע טעג
איביק
אונדזער גאַנג באַלייכטן.

אז איך ווייס ניט

אז איך ווייס ניט דעם וועג
דיינע וועגן צו גיין,
טאָ לאָז, גאָט, מיין שטיבל
ביים ברעג דאָרטן שטיין,
און אלע, וואָס ווערן
פארמאטערט פון גיין,
וועלן אַ שוין
אין מיין פענצטער דערוען.
די טיר וועט זיין אָפן,
קומט אלע אַריין
און דערפרייט מיך,
מאכט העלער די שוין.

שוועסטער מיינע

איך ווייס נישט, שוועסטער מיינע,
צי דאָרף אזוי זיין, צי ניט,
וואָס דו ווייסט יאָ דעם וועג
פאר מיינע וואַקלענדיקע טריט,
און איך ווייס ניט.
נישט דעם וועג פאר דיר,
נישט דעם וועג פאר מיר.
איך ווייס נאָר,
אז ווען עס פעלט מיר ברויט אין שטוב,
און דו ביסט זאָט,
ליגסטו שפעט ביינאַכט אין בעט
און שלאָפסט פאר צער נישט איין
צוליב מיין פיין.

בערשא קלינג

און טרעפט, אז מיר איז גוט,
און דיר ווערט שווער דיין אייגן לעבן צו פארטראגן,
שלאָפסטו דאָן נישט איין
אויס קנאה צו מיין גליק.
איך ווייס נישט,
צי דארף אזוי צו זיין, צי ניט ...

איך וואָלט וועלן

איך וואָלט וועלן,
אז נאָכרעם,
ווי מיין שעה וועט שלאָגן,
זאָל איך קאָנען אין דער שטיל
זיך פארנעמען,
אז קיינער זאָל ניט זען,
און
אריינגיין אין מיין הויז
אויף איין רגע בלויז.
אלצדינג הערן,
אלצדינג זען,
יעדן ווינקל,
וואו בין געווען.
און די קינדער מיינע זען,
צי זיי זיינען ווי געווען,
ווען איך בין מיט זיי געווען?

בערמא קלינג

דו האַסט מיך צוגעדריקט

דו האַסט מיך צוגעדריקט צו זיך
און ניט געוואוסט,
אַז אַ קנעפל פון דיין ארבל
האַט מיינע האָר פאַרצויגן,
און געריסן האָב איך,
צוגעמאַכט די אויגן,
פאַר פרייד און וויי
די ליפן זיך געביסן,
און געשוויגן.

דו דערמאָנסט מיר

דו דערמאָנסט מיר
אַן אַ שערבל,
וואָס אַ דאָרשטיקער
טרעפט אָן ביים ברונעם.
נאָך איידער
ס'איז צום מויל דערנאַנגען,
איז דאָס וואָסער אויסגערונען.

ווי אַ נישטגעטראָגן קלייד

ווי אַ נישט-געטראָגן קלייד
פון אַ טויטן,
הענגען
מיינע ניטדערערעטע רייד
צו דיר.
און פאַרנייען
מיט מיר.

ציריע דראַפּקין

[1917]

מיין מאַמע

מיין מאַמע

א צווייאונצוואנציגיאָריקע —
אן אלמנה מיט צוויי קליינינקע קינדער געבליבן —
צנועהדיק האָט זי באַשלאָסן
צו קיינעם אַ ווייב מער נישט ווערן.
שטיל האָבן זיך אירע טעג און יאָרן געצויגן,
ווי פון אַ קאַרגער, וואַסענער ליכט באַלויכטן.
מיין מאַמע איז צו קיינעם אַ ווייב נישט געוואָרן.

נאָך אלע פּילטעניקע, פּיליאָריקע,
פּילנאַכטיקע זיפּצן
פון איר יונגן און ליבנדן וועזן,
פון איר בענקענדיק בלוט,
האַב איך מיט מיין קינדערשן האַרצן פאַרנומען,
טיף אין זיך איינגעזאַפט.
און מיין מאַמעס פאַרבאַרגענע, זוּדיקע בענקשאַפט
האַט זיך, ווי פון אַן אונטערערדישן קוואַל,
פריי אין מיר אויסגעגאַסן.

איצט שפּריצט פון מיר אָפּן
מיין מאַמעס זוּדיקער,
הייליקער,
טיף פאַרבאַהאַלטענער באַנער.

ציליע דראפקין

מיינע הענט

מיינע הענט —
צוויי שטיקלעך פון מיינ לייב,
וואָס איך שעם זיך ניט צו צייגן,
מיט פינגער, ווי די צווייגן
פון אַ קאָראַלן-בוים —
מיט פינגער,
ווי צוויי נעסטן מיט ווייסע שלאַנגען,
אָדער ווי צעלאָזענע געדאנקען
פון אַן עראַטאָמאן.

איך בין אַ צירקוס דאַמע

איך בין אַ צירקוס-דאַמע,
און טאַנץ צווישן קינזשאַלן,
וואָס זיינען אויפגעשטעלט אויף דער אַרענע
מיט די שפיצן אַרויף.
מיינ בויגזאַם-לייכטער גוף
מיינט אויס דעם טויט פון פאַלן,
באַרירנדיק קוים-קוים דעם שאַרף פון די קינזשאַלן.

מיט אַ פאַרכאַפטן אָטעם קוקט מען אויף מיינ טאַנצן,
און עמיץ בעט דאָרט פאַר מיר גאָט.
פאַר מיינע אויגן גלאַנצן
די שפיצן אין אַ פייערדיקער ראָד,
און קיינער ווייסט ניט,
ווי מיר ווילט זיך פאַלן ...

ציליע דראפסקין

מיד בין איך פון טאנצן צווישן אייך,
קאלטע שטאָלענע קינזשאלן.
איך וויל מיין בלוט זאָל אייך דערהיצן,
אויף אייערע אנטבלויזטע שפיצן
וויל איך פאלן —
נאָר איך האָב קיין מוט.

איך ליג אין האמאק

איך ליג אין האמאק,
דורך צווייגן שיינט הייס אריין די זון,
איך פארמאך מיינע אויגן
און זע אַ בלויע כינעזישע שריפט
אויף אַ גאָלדענעם בלאַט.
ליכטיקע בלויע כינעזישע אותיות
פינטלען ארויף און אַראָפּ,
ווי קליינע פאנטאסטישע פענצטער
אויף אַ וואַנט פון אַ גאָלדענעם טורעם.
איך פארשטיי ניט די שריפט,
נאָר עפעס פארדריקט מיין הארץ,
איך דערמאן זיך:
„איך ליב דיך, איך ליב דיך“,
אזוי לעז איך די בלויע
כינעזישע שריפט.

ציליע דראַפּקין

וואָס איך זאָג און טו

וואָס איך זאָג און טו —
טובלסטו אַלץ אין קויט פון דיין פאַרדאַכט
און לאַכסט אויס מיט קאַלטע שווערע בליקן.
— זשאַבעס הויבן מיטאַמאָל אָן שפּרינגען פון מיין מויל,
ווערן גליטשען זיך אַראָפּ פון מיינע פינגער,
ווי ביי אַ פאַרזעעניש, אַ מכשפה, ווערן מיינע אויגן.

מיינע הענט, ווי שלאַנגען,
וואָס ווילן דיך דערשטיקן.
נאָר מיינע פיס, פאַרשעמטע, ליבע, ווי אמאָל,
שטייען צוגעקלעפט צום דיל.
אומזיסט פּראַווון זיי אַנטלויפן פון דינע
קאַלטע אויסלאַכנדע בליקן.

דו דערנידעריקסט מיך היינט

דו דערנידעריקסט מיך היינט
מיט דיין נישט קוקן אויף מיר,
מיט דיין שווייגן,
ווי אַן אָפּגעשיידטער אין דעם שאַטן פון נסיון.

איך וואָלט וועלן,
דו זאָלסט ניט אַראָפּנעמען פון מיר דינע אויגן,
און עפעס מיר שטייל דערציילן,
און איך זאָל דיך הערן,
זינקענדיק אין דינע אויגן.

קוק אויף מיר, ווי דאָן,
ווען איך האָב דערפילט,
ווי דו נעמסט מיין נשמה אין דינע הענט
און קושסט זי שטייל...

צילוע דראפיקין

דו קוועלסט, איך קוועל

דו קוועלסט, איך קוועל.
עס קוועלט אין אונז דער גאָט,
וואָס מאַכט פון אַליץ אַ תל, וואָס ווייסט ניט פון פאַרבאָט.

קלאַפּ צו מיינע הענט,
קלאַפּ צו מיינע פיס צו אַ קרייז;
פאַרברען מיך, ווער פאַרברענט,
פאַרנעם מיין גאַנצן רייז.

און לאָז מיך טיף פאַרשעמט,
זויג אויס און וואַרף אַוועק;
און ווער פאַרפרעמדט, פאַרפרעמדט,
אויף אַ באַזונדער וועג.

איך האָב דיך נאָך נישט געזען

איך האָב דיך נאָך נישט געזען
אַ שלאָפנדיקן.
עס ווילט זיך מיר זען, ווי דו שלאָפסט,
ווען דו פאַרלירסט דיין מאַכט איבער זיך,
איבער מיר.
עס ווילט זיך מיר זען דיך אַ הילפלאָזן,
אַ שוואַכן,
אַ שטומען.
עס ווילט זיך מיר זען דיך מיט אויגן
פאַרמאַכטע, אָן אָטעם.
עס ווילט זיך מיר זען דיך אַ טויטן.

ציליע דראַפּקין

איך בין א דערטרונקענע

איך בין א דערטרונקענע

אין א טיפן ברונעם.

עס זעט נאָך מיין אויג

דיין בלויען אויג פון אויבן,

וואָס זוכט מיך און וויל מיך רעטן.

צי אפשר איז דאָס נאָר

א שטיקל בלויער הימל,

וואָס קוקט, ווי דיינס א בלווי אויג, אריין אין ברונעם?

עס ציט מיך אזוי דער שטילער אָפּגרונט,

דאָס שוואַרצע וואַסער, די טיפקייט.

די פאַרשימלטע ברונעם-ווענט

זיינען גליטשיק,

און מיינע הענט פאַרלירן די קראַפּט

פון באַרירונג מיט זיי.

דו זעסט מיך שוין מער ניט,

דו נעמסט אַוועק דיין בלווי אויג פון ברונעם.

ציליע דראפקין

איך וועל אנטלויפן

איך וועל אנטלויפן פון אייך אלעמען
צו מײן קליינעם יינגעלע.
פון אייך אלעמען,
מיט דאָרשטיק־הייסע,
מיט קאלטע בליקן,
מיט פנימער פון פריינט און פון שונאים —
צו זיין ליכטיקן פנים.
אים פארווינגן.
שטיל אים צודעקן.
אָדער גאָר —
שטיל אים אויפוועקן,
קוים באַרירנדיק מיט קושן.
„מאמע!“
— דיין, דיין, דיין מאמע.
דו אַליין האָסט רעכט אויף איר.

אין אַ שטילן, טונקעלן דיסק,
ביים וויג פון מײן קינד,
וועל איך מיך ראַטעווען
פון אייך אלעמען.

ראשעל וועפרינסקי

[1918]

איך בין ווי מיין קלייד

איך בין ווי מיין קלייד —
שטיל פייער און זייד,
מיינע טונקעלע וויעס
פלאטערן און ציטערן,
ווי די זיידענע ברעגן
פון מיין קלייד;
און פון מיין דורכזיכטיקן נאסן
ציט זיך ארויף מיין האלדז
ווייס און דין,
און פארבענקט נאך טויט.

דאָס ליד

איך זע —
עס הענגען אָפּגעהאַקט די אוואָרן
אויפן ברעג פון טוך
און שטרעקן זיך אומזיסט ...
אָפּגעהאַקטע געלבלעכע קלאַווישן,
בלויכע שפיצנפינגער, אויערלעך —
ליפלעך האַלבע שטרעקן זיך —
שטרעקן זיך אומזיסט ...
און עס הויבט זיך אָן אזוי
ביי מיר דאָס ליד.

א טאג

היזער — שווערע, טעמפע קעפ
שפארן און אין נידעריקן בויד פון הימל,
מענטשן קליינע אויפן שלאך
פלאנטערן די פיס אין דרימל.

סטאיעס קליינע פויגל ציען דרום וואו,
זיי רעגן ניט דאס הארץ מיט זייער רוף פון פליגל,
די זון — אט איז די זון; זי איז קליין און טרויעריק,
קליין און טרויעריק, ווי מיינ טאשן-שפיגל.

שניי

דער בלאסער הימל הענגט איבערן טאג
ווי א מידלש פנים.
מידלש-קלארער, פוכי-בלויער שניי.
דאס לייב איז גרינג, די טריט — קוים-קוים זיי רירן און
די בלויע שטערנדלעך אין שניי...
דער רוים איז גרוים — איך בין א וויסער פויגל,
איך שנייד די לופט מיט מיינ ברוסט
כאטש איך שטיי פארנאפט.

ראשעל וועפרינסקי

איך ווייס ניט פארוואס

איך ווייס ניט פארוואס
גיי איך היינט מיט אזוי פיל צערטלעכקייט
ארום זיך ארום;
כמעט אויף די שפיצינגער.
איך קוק אין שפיגל:
מיינע האָר לייגן זיך מיט קלוגשאפט און מיט ליבשאפט,
דאָס פנים אויסגעצערטלט בלייך...
ארום די אויגן טונקלען זיך סודות —
און אין די שוואַרצעלען דערמען איך —
דאָס ביסטו —

גערן אומגערן

גערן אומגערן — אומגערן גערן,
טוסט אַ שפּיל אויף מיר מיט דיינע אויגן,
טוט אַ זינג צו דיר מיין בלוט לבנה'יק העל.
שטערן חלשן פאַרצערט —
ברי ניט אומגערן מיט דיינע פינגער.
גערן, גערן, פאַל איך ווי אַ זאַנג
אונטער דער קאָסע פון דיין ליפּ.

איך וועל ארומנעמען מיינע אקסל

איך וועל ארומנעמען מיינע אקסל
מיט מיינע ווייכע הענט,
צומאכן די אויגן,
וועלן אלע מיינע אומרוען און אנגסטן,
ווי פויגל פרייגעלאזענע,
זיך אוועקטראגן פון מיר.
איך וועל אויף א גאלדענער שטריק
זיך אראפלאזן טיפער, טיפער,
אין די טיפענישן פון מיין שלאף.
בויגזאם, ווי א זאנג,
אדער אין מיין נאקעטקייט, ווי דאָס מיידל פון דער לבנה,
אדער גאר ווי אן אויסגעטראכטע אין זילבערנע סאַנדאלן,
וועל איך אומוואַנדלען
זוכן א ווייסן וועג
אין די טיפע, פלוידרויטע היילן
פון מיין שלאף.

א, מיין שפראך

א, מיין שפראך,
דו ביסט זילבעריק פלוי —
דו ביסט ליכטיקער גאלד.
און וואָס טו איך מיט דיר? —
איך שפיל זיך מיט דיר,
ווי קליינע מיידלעך מיט זייערע פופעם,
מיט זייער שפילצייג אויפן דיל —
איך פארווירבל זיך אין מיין שפיל.

נאָר אָפט שנייד איך מיינע ליפן איבער דיר,
צי דײַך פון מיינע זאנפטע צעלן,
און ווי אומזיכטבאר־נאָלדענע שטריק
פאַרוואַרף איך דײַך צום הימל.
איך פלעכט דײַך אין פורעם נאָך מײַן געשטאַלט,
איך פליק דײַך ווי בליטן פון אַ ווייסן וואַלד,
פון אַ זילבערנעם וואַלד.

פון מיינע שלאַנקע גלידער

פון מיינע שלאַנקע גלידער וויינען קינדער ניטגעבוירענע,
וואָס זײַלן דורך מײַן לײב די ווייסע וועלט דערזען
און אויפבלײען אונטער דער זון
מיט קעפעלעך געקרױזלטע,
אויגעלעך ברייט־פאַרוואונדערטע,
שוואַרצינקע און בלוי.
נאָר טײַף אין זיך פאַרטױב איך
יענע קלאָרע שטימעלעך
מיט טױזנט שטימען פון אַ פיבערישן דראַנג
צו זײַן, ווי איצטער, אייביק אזוי בױגזאַם, אזוי שלאַנק
און פריי פאַר מײַן קאַפּריז,
פאַר נעכט געשטערנטע,
און פאַר דײַנע צערטלענדיקע הענט —
זאָלן מײַנע טעג כאַטש ווערן האַסטיקער פאַרשווענדט,
אַז דאָרטן וואו איר וואַרט, —
איר וויינענדיקע אויגעלעך אונטער די ווייסע טױערן,
קומען זאָל איך יונג צו אייך.
איך וועל אייך שטיל צוזאַמעננעמען
אונטער מײַנע מאַמע־פּליגלען
און אויף עפעס טרױערן
און וויינען שטיל מיט אייך.

ווען איך זאל קינדערלעך געבוירן

ווען איך זאל קינדערלעך געבוירן,
יעדן יאָר אַ סינד ביז איך וועל האָבן צען;
ווי וואונדערלעך דאָס וואָלט געווען!
איך וואָלט זיי דורך די טעג געזויגן און געוויגט,
און אין די אָונטן וואָלט איך ביים קליינעם ליכט
לייבעלעך פון וואָל פאר זיי געשטריקט,
העמדעלעך און ווינדעלעך וואָלט איך פאר זיי געוואָשן,
פארטאָג, ווען אלע שלאָפן,
וואָלט איך זיי צעהאנגען אויף די שטריק,
און וואָלט אַ וויילינקע געשטאַנען,
געקוקט אין גרויסן, בלויען הימל
אויב ס'וועט היינט רעגענען,
און ס'וואָלט מיין האַרץ באַהאַלטן אָנגעקוואַלן
פון דעם שירך-שאַרף,
וואָס דער ווינט מאַכט,
טרייבנדיק די שטריק היין און הער;
אויפּפלאַנדיק בייכלעך אין די העמדלעך און ווינדעלעך,
ווי די פּאַנען פון אַ זעגלשיף —
די פּאַנען פון מיין זעגלשיף —
ווי וואונדערלעך דאָס וואָלט געווען.

[1918]

פליסט א שטראם

פליסט א שטראם אין טיפעניש פון מיין הארץ.
וואס מאכט מיר אויס, צי גרוי עס איז דער טאג, צי קלאָר?
פילפארביג ווי דער טורמאלין אין העלען שיין פון זון
רוישט און לויפט אזוי דער שטראם זיך טאג נאך טאג און יאָר נאָך יאָר.

וויילדע בלומען, וויילדע גראָזען וואַססען אויף זיין ברעג.
אין די וויילדע גראָזען הילט מיין הארץ זיך איין.
און מיין גרויע ווירטליכקייט שפיגעלט זיך אין שטראָם,
שפילט זיך מיט'ן וואַסער־שום אין רעגענבויען־שיין.

דער לעצטער קלאנג

פון איין זייט טיר שטעהסטו אצינד
און הערסט נישט אויף צו קלינגען.
פון וועהטאָג ביים איך זיך די הענט
און דרעה זיך אויף אין רינגען.

עס רייסען זיך די פיס צום טיר —
אין שטול פלייב איך דאָך זיצען,
און הער צונויפגעדעהטעהייט,
ווי מיינע ציינער קריצען.

דער לעצטער קלאנג פון דיינע טריט
אין שטילקייט ווערט פארשלאנגען,
און אין דער שטילקייט ווער איך אויך,
ווי דיינע טריט פארזונקען.

עס וועט זיך קיינמאָל מער מיין טיר
ניט עפענען פאר דיר ...

טרוקענער געוויין

א שטילער שלוכן,
א קאָנוואַלסיווער ציטער,
פעסט געפרעסטע ליפען —
שטיל און שמום ...

פאַרקריצטע ציין,
געצוקטע אַקסלען,
נאָר פון האַלז ווען הערט זיך
א פאַרשטיקטער ברום.

אידא גלאזער

ניטאָ קיין טרער
אין אויג פארמאכטען,
אין קישען טיף
דאָס פנים קרום.

אַליין מיט זיך —
פאַר קיינעמס אויגען ...
דאָס צימער טונקעל,
שטיל און שטום ...

אין לאַבירינט

כ'האַב זיך אין לאַבירינט פאַרפלאַנטערט —
קאָן שוין ניט געפינען מער מיין וועג.
שטעה איך צווישען די געדריעהטע שטענען —
ווייס ניט וואו צו ווענדען מיינע טריט ...

פירען ברייטע שטענען רעכטס און לינקס,
פירען שמאַלע טרעפּ אַרויף, אַרונטער;
ברענגען זיי צו טיר פעסט פאַרשפאַרטע,
ברענגען זיי צו וועגען מער פאַרדריעהטע ...

אַפּגעריסען האָב איך זיך די נעגעל,
רייסענדיג די שטומע, טויפע טירען ...
מיד געוואָרען בין איך שוין פון פלאַנטער
אויף די פרעמדע, קרום־געדריעהטע שטענען ...

וועט שוין אָבער באַלד די זון אַרונטער —
טאַרען מיינע מידע פים ניט רוהען ...
מוז איך זוכען ... אין די טירען קלאַפּען ...
וועל איך ווען מיין וועג געפינען ?

אידא גלאזער

אויפן וואסער

אויפן וואסער — זילבער-שיון, גלימער-שיון;
זאמד פון ברעג — א קלאָרער, ווייסער שניי,
קושט דעם שניי איצט ווייסער שוים, ווייסער שוים.

שפילען כוואליעס זייער שפיל — כשוף-שפיל;
יאָגען, טראָגען, איילען זיך צום ברעג —
און צוברעקלען זיך אין ווייסען שוים.

הערט די שטילקייט זייער ליד, אייביג ליד,
און צום טאקט פון געזאנג — וואסער-קלאַנג
טאנצען פאַרלעך אינ'ם שניי, ווייסען שניי.

טאנצען ריטמיש הין און הער, הין און הער;
דרעהען זיך ווי שאַטענס אויף א ווייסען פעלד,
איינגעהילט אין זילבער-שיון, מאטען שיון.

שפילען פאַרלעך זייער שפיל — כשוף-שפיל;
יאָגען, טראָגען, ווי די כוואליעס, זיך ביים ברעג —
און צוברעקלען זיך אין ווייסען שוים...

פעסי הערשפעלד

[1918]

נאקטורן

ל. מאמעסן

גרויער שטויב אף דער לעוואָנע.
בויער-סילועטן,
דערשראָקענע הירשן
מיט פארפלאַנטערטע הערנער,
הילן זיך אין גרויקייט.

זאפטן שפארן זיך פון ערד ארויס,
קנאָספן פלאַצן אין דער נאכט אריין.
שטיל, — אַ בלעטל זוערט געבוירן...

טויערן

ערנעץ ווארטן אף אונדז טויערן.
גאלד-באזוימטע טויערן.
און די טעג אונדזערע טרויערן,
ווי אַ רייע איינזאמע בערעזעס
אין אַ וויינענדיקן האַרפסט-טאָג —
ענלעך איינע צו די אנדערע.

און די וועגן פירן אונדז
באַרג אַראָפּ, באַרג אַרויף,
ביז זיי וועלן דערפירן אונדז
צו די גאלד-באזוימטע טויערן...

צווייגלעך נאָך פאַרטריקנטע

צווייגלעך נאָך פאַרטריקנטע,
בלעטלעך ניט צעוויקלטע
אין מיין האַרצן קאַרטשען זיך,
קאַרטשען זיך פון קעלט...

בענקען נאָך אַ זונענשטראַל,
נאָך דעם טוי פון וואַסערפאַל —
אין מיין האַרצן קאַרטשען זיך,
קאַרטשען זיך פון קעלט...

ציען זיך און הויבן זיך,
וויילן דאָרט דערהויבן זיך,
ליכטיקע דערהויבן זיך
צו אַ נייער וועלט.

ווייסע גענו

ווייסע גענו, ווייסע גענו,
טרייבט אַליעסקא, ווייסע גענו.
טראָפּנס טוי, ווי קרישטאַל,
פינקלען אינם גרינעם טאַל.
נאַ-נאַ-נאַ, נאַ-נאַ-נאַ.
טרייבט אַליעסקא ווייסע גענו.

אראָפּ צום טייך, אראָפּ צום טייך,
באָדן זיך די ווייסע גענו.
זונען-שטראַלן שטיפּן אום
אַ די פליגלען פון די גענו.
נאַ-נאַ-נאַ, נאַ-נאַ-נאַ.
אַ די פליגלען פון די גענו.

אַליעסקא און מיקאַלא

אַליעסקא אַ יונגע,
אַ פויעריש מיידל,
אַ גרינער קאפּטאַנעס,
אַ לייזונטן קליידל,
רויטע קארעלן,
אַן אויסגענייט פאַרטוך,—
אַליעסקא ז'פאַרליבט
אין מיקאַלאן דעם פאַסטוך.

מיקאַלא אַ יונגער,
פול פויערשן כּיין,
דערזעט ער אַליעסקאן,
ער שטשירעט די ציין.
אַליעסקא זי וואַרט שוין אויף אים

פעסי הערשפעלד

אין איר הויף, —
ווען ער רופט אויף דער דודקע
די טשערעדע צונויף.

אויף די פלייצעס א טאָרבע
מיט ציבעלעס, ברויט.
ס'איז שוואַרץ און פאַרברענט
פון זיין פּאַנים די הויט.
א סמאָטשק מיט די ליפן,
א שפיי און א פיף.
דעם שטרויענעם קאפּעליוש
אַנגערקט שטייף.

אַליעסקא באַגלייט אים
מיט שיקסעשע בליקן.
ער זאָגט איר:
„איך וועל דיך אין וואַלד
דאָרט דערשטיקן,
אזוי ווי דער אַדלער, וואָס פליט מיט זיין רויב,
וועל איך דיך דערשטיקן,
האַלובטשיק — מיין טויב“...

ציגינערקעס

ברוין־נעזיכטיקע, שוואַרץ־אויגיקע,
שוואַרץ־צעפיקע ציגינערקעס,
אין רויטע, גרינע טוכן
און אין קוויטנדיקע קליידער, —
ווי פלאַטערלינגען, פאַרביקע,
אין פּרילינג־טעג אין גאַלדענע, —
וואָס פּלאַנדרושעט איר אַרום דאָ
אין דער רוישעדיקער נאַס ?

שוואַרץ־אויגיקע ציגיינערקעם
מיט דינגען אין די אויערן,
מיט רויטע שוואַרץ־ארעלן
אף די קופער־ברוינע העלדזער, —
ניט דאָ פאַר אייך צו אומבלאָנדזשען
אין גרויסער שטאַט, אין קאָכעניש, —
צוריק אין אייער וויגעלע,
אין ברייטן פרייען פעלד!

דאָרט אין דער געדיכטעניש,
צווישן ווילדע קרייטעכצער, —
עס גרוזשען פערד דאָס פרישע גראָז
און קאָפען שוואַרצע ערד —
וואו אייערע געליבטע,
מיט אויגן ווי די פייערן,
קאָכן זיך און שילטן זיך
פאַר גענאָנוועטע פערד.

אַהין! צעלייגט אַ פייער דאָרט,
אַ צווייגן זאָלן פלאַסקערן!
אַ ביימער זאָלן וויגן זיך
און ציטערן די ערד!
זאָל גליענדיק און פלאַמענדיק,
ווי איר אַליין שוואַרץ־אויגיקע,
צעוויגן זיך, צעטראָגן זיך
אייער ציגיינערש ליד!

מיון שמעטל

... איז מיון שמעטל
טויט, טויט.
בעטן דאָרטן קינדערלעך
ברויט, ברויט.

ליגן שטיבלעך כאָרעווע
פוסט, פוסט.
בלויז אן אלטע באַבושקע
הוסט, הוסט.

מישונגאים לאַכן דאָרט.
שוואַרצע ראָבן ענטפערן
קראַ! קראַ! קראַ!

איידא מילעם

[1918]

צום וואגאבונד

כ'האָב ליב דיר, וואַגאַבונד, דו שלעפּער־יונג.
איך עפּן ברייט פאַר דיר מיין טיר:
קום, מיין פריינט, אין הויז צו מיר!
לאָמיר טרינקען א גלעזל וויין
און פאַרטרינקען אונזער זיין...
מיין נאַטור, ווי דין, איז פריי —
כ'פּין א שקלאַפּין סיי־ווייסיי.
כ'פּין א שקלאַפּין, כ'פּין א הונט,
כ'פּין א וואָרים אינם שימל,
און טרוים פון דין פּרערי־בלויען הימל;
פון דייע פּויגל־פּרייע וועגן;
פון דין קיניגרייך אין רוים:
דו ביסט דער האַר פון דייע שעח'ז,

איידא מילעם

דו ביסט דער אויסברוך פון וואנזין-וועלט,
דו ביסט פארגליווערטער פון שטיין!
מיין וועלט — פינצטערניש א שרעק!
ס'הענגען גלאַקן ניט געקלונגען,
לידער שטומען ניט געזונגען.
רוקן — שווער און גלידער — מיד,
קייטן שלעפן גליד נאך גליד... .

א בלום

דו, אלערנעמענדיקע און קאָלירנדיקע בלום,
לאַקסט מיך ניט מיט דיין אַראַמאַט,
דו — פון טוי און לופט, וואָס זאָט:
ביסט אַ צייטפאַרטרייב
ביי יענער ווייב,
וואָס נעמט אלע אין דער פרי
ציען אירע הענט און קני,
און ביי בטלנים אַ פאַרלאַנג
צו זוכן דיין באַרוף
אין ווערטערפּוד.
אַט רייס איך דיך אַראָפּ פון צווייג,
און נעם דיך אַהין
אינם גערויש פון קראַפּט-מאַשין.
הערסט דעם רעדל-קלאַפּ?
און דעם חלף-בליץ?
פילסט דעם ציטער פון די בלייכע הענט?
און דעם פאַרגליווערטן געוויין פון קאַלטע גרויע ווענט?
ווי עס רעווען ווילד
מחנות הינט —
אויף צעשטערטע טעג און שעה'ן! —

פון לעבנס איינגעהילט אין גרויען
אינם אומקום דורך אייזן-קראפט ...
נאָר דו, מיין בלום,
מיט דיין אַראַמאַט,
ס'האַט דיר די לופט פון שטויב און רויך פאַרשאַדט.
ליגסט, ווי אַ פּג, אויף מיין האַרץ,
אי געל, אי שוואַרץ.
אַט וואַרף איך דיר פון שטאַק אַראַפּ.
אונטן שטייט אַ שכור מיט אַ פּליכן-קאַפּ,
און די נאָז איז רויט;
אינם אַפּפּאַל פון דער שטאַט
אַזוי ער שטייט.
רייסט דעם געלן טאַבאַק
פון קעשענע אַרויס,
און קייט און שפייט.
און אז אַ רויטע נאָז, איז וואָס? —
אַ מיידל האָט ער סייזוויסיני,
אַ בעסער בלום, ווי דו — עט, ניט כּדאי ...
בליקט ער מיט אויגן, ווי דורך אַ ברודיק גלאָז,
און מיט דער רויטער נאָז
אַרויף-צו אין דער הייד
צווישן קוימען-רויך,
פון וואַנען ס'איז געקומען,
ווער וואַרפט אים בלומען?
גיט ער זיך אין פליך אַ קראַץ,
און זעצט דיר אויף זיין לאַץ.
ער גייט צו איר — צי פרי, צי שפעט.
אַ ברודיק ווינקל און אַ בעט.
דיר, מיין בלום, אַזאַ שאַנד
דורך מיין האַנט.

און אז אין מיטן נאכט?—
ווינסטו אין דער נאכט אריין ווי א קראנקער הונט,
בייסט דיין אייגן לייב ביז בלוט—
ניט גאט, ניט מענטש, ניט שד עם הערט דרך צו;
שלומערסט מיטן באגינען פון דיינע ווענט ארויס,
שפרייט א טאג זיין אומרו גרוי.
הימלען שטרייפן גרוי— קינדער פון דער נאכט געבוירן
צעוואקסן זיך אין פולן ליכט.
פון מזרח רייסט זיך אויף א רויטער פאס,
צוואַגנדיק א זון,
וואָס וועט ניט שענקען היינט איר פרייד צו דיר.
שטומע גוואַלדן—
שטומע ווייען גליווערן אין גרוי!
און די באַאייזנטע קאָפיטעס פון די פערד,
אין שווערע וואַגנס געשפּאַנט,
מיט איילנדיקע טריט,
גארן נאָך רו,
איילנדיק אין יאָך, ווי דו.
ברומט דער צאָרן אויס זיין ליד
אויפן ברוק פון גאס,
אויפן שטויב און מיסט—
אונטער איילנדיקע טריט,
אונטער בראַזגענדיקע טריט.
רעווען ווילדע פייפן פון די עקן שטאַט.
וויינען שוואַרצע קוימענס
מיט קנוילן שוואַרצע טרערן
אויף מידע לעבנס
און אויף טויטן ווערן ...

אסתר פעוונער

[1919]

די שליסל מיינע

איך ביינק נאך דיר,
דיין פנים האָב איך קיינמאָל ניט געזעהען.
אַ טיפער טרויער נאָגט און נאָגט מיין האַרץ.
אַליין בין איך פאַר זיך אַ צייכען אין דער לופטען,
אַ באַוועגונג, וועלכע זוכט אַ ציעל.

אין אַ שוויגען־נעץ בין איך פאַרפלאַנטערט,
אין דער שטילקייט קלאַפט זיך אָפּ מיין בליק.
אין פאַרגליווערונג פאַרמאָך איך מיינע אויגען —
עס עפענט זיך ערגעץ ווייט פאַר מיר אַ לאַנד.
אין יענעם לאַנד ביסטו,
ביי דיר די שליסלען מיינע.

פאַרשלאָסען אין מיין וועלט, בין איך אַליין פאַרבליבען.
רייס דעם שוויגען־נעץ פון מיר אַרונטער,
וועל איך פריי צו דיר אין יענעם לאַנד זיך לאָזען.
אומזיסט פּרואווסטו די שליסלען צו אַלע טירען, —
זיי נוצען קאָן נאָר איך אַליין.
מיין וועלט איז פעסט פאַרשלאָסען.
איך ביינק צו דיר
פון לאַנד פון מיינע סודות.

קאדיע מאלאדאָווסקי

[1919]

פרויען לידער

א

עס וועלן די פרויען פון אונזער משפחה
ביינאכט אין חלומות מיר קומען און זאָגן:
מיר האָבן אין צניעות אַ לויטערע בלוט איבער דורות געטראָגן,
צו דיר עס געבראכט ווי אַ וויין אַ געהיטן
אין כשרע קעלערס פון אונזערע הערצער.
און איינע וועט זאָגן:
איך בין אַן עגונה געבליבן, ווען ס'זיינען די באַסן—צוויי רויטלעכע עפּל—
אויף בוים נאָך געשטאַנען,
און כ'האַב מיינע ציינער די ווייסע צעקריצט אין די איינזאַמע נעכט
פון דערוואַרטונג.
און איך וועל די באַבעס אַנטקעגן גיין זאָגן:

קאדיע מאלאדאָווסקי

אייערע זיפצן האָבן ווי פאָכיקע בייטשן געאָטעמט
און האָבן מיין לעבן מיין יונגן געטריבן פון שטוב צום ארויסגאנג,
פון אייערע כשרע בעטן אנטלויפן.
נאָר איר גייט מיר נאָך, וואו די גאס איז נאָר טונקל,
וואו ס'פאלט נאָר אַ שאַטן.
און אייערע שטילע פארשטיקטע געוויינען יאָגן נאָך מיר זיך ווי
האַרבסטיקע ווינטן,
און אייערע רייד זיינען זיידענע פעדים אויף מיין מוח פארבונדן.
איז מיין לעבן אַן אויסגעפליקט פלאַט פון אַ ספר
און די שורה די ערשטע פאַרריסן.

ב

צו דעם וועל איך קומען,
ווער ס'האָט דער ערשטער מיר מיין פרויען־פרייד געבראַכט, און זאָגן:
מאַן,
כ'האָב נאָך איינעם מיין שטילן בליק פאַרטרויט
און אין אַ נאַכט לעבן אים מיין קאַפּ געלייגט.
איצט האָב איך מיין צער ווי בינען אָנגעשטאַכענע
אַרום מיין האַרץ געבראַכט,
און האָב קיין האָניק ניט אויף לינדערן די וואונד.
און ס'וועט דער מאַן מיך אָנגעמען ביים צאַפּ,
וועל איך אַנידערברעכן זיך אויף ביידע פיס,
און בלייבן אויף דער שוועל, ווי די פאַרשטיינערונג פון סדום.
איך וועל די הענט אַרויפהויבן צום קאַפּ,
ווי ס'פלעגט מיין מאַמע טון ביים בענטשן ליכט,
נאָר ס'וועלן מיינע פינגער שטיין
ווי צען געציילטע זינד.

קאדיע מאלאדאָווסקי

אמאָל איז אַ שטיינערנער טרעפּ
אַזוי זיס ווי אַ קישן,
אַז כ'לייג זיך אַנידער לאַנג-אויס אויף זיין קאַלטקייט,
ווען כ'קאָן ניט דערטראָגן צום שטאַק צו דעם דריטן
מיין קאַפּ מיט די דינע פאַרטריקנטע ליפּן.
כ'בין דעמאָלט אַ שטילע פאַרחלשטע מיידל,
וואָס שאַרט זיך אָן דר'ערד מיט פאַרגליווערטע גלידער
און בלייבט ערגעץ ליגן
אַליין ביידערנאַכט אויף די שטיינערנע שטיגן.

ד

פאַר כלות אַרעמע, וואָס זיינען דינסטמיידלעך געווען,
צאַפט די מוטער שרה פון פעסער טונקעלע
און קרוגן פינקלדיקן וויין.
וועמען ס'איז אַ פולער קרוג באַשערט,
טראַגט די מוטער שרה אים מיט ביידע הענט;
און וועמען ס'איז באַשערט אַ בעכערל אַ קליינס,
פאַלט דער מוטער שרהס טרער אין אים אַריין.
און פאַר גאַסנמיידלעך,
ווען ווייסע חופּה-שיכלעך חלומען זיך זיי,
טראַגט די מוטער שרה האַניק לויטערן
אויף קליינע טעצעלעך
צו זייער מידן מויל.

פאַר כלות אַרעמע, פון אַ מיוחסדיקן שטאַם,
וואָס שעמען זיך דאָס אויסגעלאַטעמע וועש
ברענגען צו דער שוויגער פאַרן אויג,
פירט די מוטער רבקה קעמלען אָנגעלאַדענע
מיט ווייסן לייזונט-ליין.

קאדיע מאַלאַדאָווסקי

און ווען די פינצטערניש שפרייט אויס זיך פאר די פיס,
און ס'קניען אַלע קעמלען צו דער ערד צו רן,
מעסט די מוטער רבקה לייוונט אייל נאָך אייל
פון די פינגערלעך פון האַנט
ביון גאַלדענעם בראַסלעט.

פאר די, וואָס האָבן מידע אויגן
פון נאַכקוקן נאָך יעדן שכנותדיקן קינד,
און דאַרע הענט פון גארן
נאָך אַ קליינעם קערפערל אַ וויכס
און נאָך אַ וויגן פון אַ וויג,
ברענגט די מוטער רחל היילונג־בלעטער,
אויסגעפונענע אויף ווייטע בערג,
און טרייסט זיי מיט אַ שטילן וואָרט:
ס'קאָן יעדע שעה גאָט עפענען דאָס צוגעמאַכטע טראַכט.

צו די, וואָס וויינען אין די נעכט אויף איינזאַמע געלעגערס,
און האָבן ניט פאַר וועמען ברענגען זייער צער,
רעדן זיי מיט אויסגעברענטע ליפן צו זיך אַליין,
צו זיי קומט שטייל די מוטער לאַה,
האַלט ביידע אויגן מיט די בלייכע הענט פאַרשמעלט.

ת

ס'איז נעכט אַזוינע פּרילינגדיקע דאָ,
ווען ס'וואַקסט אונטער אַ שטיין אַ גראַז פון דר'ערד אַרויס
און ס'בעט דער פּרישער מאַך אַ גרינע קישן אויס
אונטער אַ שאַרבן פון אַ טויטן פּערד.
און אַלע גלידער פון אַ פרוי בעטן זיך צו ווייטאַק פון געבורט.
און ס'קומען פרויען און לייגן זיך ווי קראַנקע שאַף

קאדיע מאלאדאָווסקי

ביי קרעניצעם — אויף היילן זייער לייב.
און האָבן שוואַרצע פּנימער פון לאַנגיעריקן דאָרשט
צום קינדס געשריי.

ס'איז נעכט אַזוינע פּרילינגדיקע דאָ,
ווען בליצן שניידן אויף מיט זילבערנע חלפּים
די שוואַרצע ערד.
און פּרויען שוואַנגערע — צו ווייסע טישן פון שפּיטאָל
קומען צו מיט שטילע טריט
און שמייכלען צום נאָך נישט־געבוירענעם קינד
און אפשר נאָך צום טויט.

ס'איז נעכט אַזוינע פּרילינגדיקע דאָ,
ווען ס'וואַקסט אונטער אַ שטיין אַ גראָז פון דר'ערד אַרויס.

1

אין נעכט, ווען איך בין וואָך,
און ס'קומען צו מיר טעג מיינע פּאַרגאַנגענע
זיך פאַר די אויגן שטעלן,
קומט פאַר מיר מיין מאַמעס לעבן.
און אירע אויסגעדראַטע הענט
אין צניעותדיקע אַרבל פון נאַכטהעמד איינגעהילט,
ווי אַ גאָטספּאַרכטיקע שריפט אין ווייסע גוילים,
און ס'בייזערן זיך ווערטער פון „המפּיל“,
ווי פייערדיקע קוילן געלאָשן פון איר שטיל געבעט,
און אויסגעטריקנט איר דאָס מויל,
ווי אַ פּאַרדאַרטע פּלוים.

קאדיע מאלאדאָווסקי

און ס'קומען אירע טרערן, ווי א קארגער איינציקטראָפּנדיקער רעגן.
און ערשט,
אז כ'בין אליין א פרוי,
און גיי אין ברוינעם זייד געקליידט,
מיט בלוזן קאָפּ
און נאָקעט האַלדו,
און ס'האָט דער אומגליק פון מיין אייגן לעבן מיך דעריאָגט,
און ווי א קראָ
אויף א קליין הינדעלע אַרויפגעפאַלן,
איז אָפט באַלויכטן העל מיין צימער אין די נעכט,
און כ'האַלט די הענט איבער מיין קאָפּ פאַרוואָרפן,
און ס'זאָגן מיינע ליפן א שטיקן איינפאַכן
געבעט צו גאָט,
און ס'קומען טרערן, ווי א קארגער איינציקטראָפּנדיקער רעגן.

אַפגעשימע בלעמער

אַן אַלטער סדור ליגט פאַר מיר
מיט בלעמער געלע איינגעבויענע אין ראָגן:
ביי תחינות וועגן טל און מטר,
ביי דער עקדה יצחקס
און ביי דעם פרענענדיקן קאַלעך-אויבן פון נמרד.
עס זיינען טרערן דאָרט געפאַלן שטילע
און ווייך געמאַכט דאָס בלאַט,
ווי ווייך אַ האַרץ ווערט ביי אַ תחינה,
און יהי רצונ'ם זיינען אַלע אויסגעטייטלט מיטן פינגער,
און שוואַרץ פאַרלאָפן פון דעם זיבנמאָליקן זאָגן.
איז ווער וועט איצטער דעם סדור גאָטס-פאַרכטיק
אונטערן אַרעם טראָגן ?

קאדיע מאָלאַדאָווסקי

און ווער וועט איבערמישן געלע בלעטער ?
אפשר גאָר זאָל איך אים נעמען אויף מיין גרין געדעקטן טיש,
אוועקלעגן אין מיטן,
און ווען א טרוקעניש וועט פאלען אויף מיין האַרץ,
דעם סדור נעמען צו די ברענענדיקע ליפן.

אַטוואַצק

ווילעם — עגנות פארלאָזטע פון מענטש און פון וואוינען.
נידעריק פלוטן. ס'וועט דאָ קיינער נישט קומען אויף גנבענען עפעס
ביינאכט.

וועגעלעך שמאַלע — פארגליווערטע פינגער אין פאַרק,
און בוימער — מצבות פון עמיצנס אויסגעשפייט האַרץ.
נישט קיין טראַט. נישט קייל קול.
כא-כא — הילכט אַ הוסט פון אַן אָפענעם פענצטער אַרויס:
ס'גייט דאָרט עמיצער אויס . . .
איז מיין האַרץ דאָ אַ גאסט.
אַ צעשראַקענע האסטויק צעיאַגט עס מיין בלוט,
37,3° — 37,5°

און ס'האָט קיינער מיט טריט נישט צעפודלט דעם וועג.
איך בין דאָ?

דאָ-דאָ-דאָ — קלאַפט מיין האַרץ.
איז די ערד דאָ פארקאמט מיטן שניי און פארנלעט,
נאָר אַ הענדלער גיט הילכויס אמאָל אַ נעשריי:
— פאַמעראַנצן ווער קויפט? —
שטעקט ארויס זיך אַ האנט — אַן אָפגעוועלעקט בלאַט:
— „פראַשען מניע“.

קאדיע מאלאדאָווסקי

ניט לאָז מיך אונטערגיין

ניט לאָז מיך אונטערגיין, ווי ס'נידערט אָפּ א שטיין
צום הארטן גרונט,
און מיינע הענט זאָלן ניט דאר ווערן,
ווי צווייגלעך פון אַ בוים, ווען ס'שלאָגט אראָפּ דער ווינט
די לעצטע בלעטער.
און ווען ס'רייסט אויף דער שמורעם דעם גרויען שטויב
מיט רעש און וואַיען,
זאָל איך דיר זיין די לעצטע פליג,
וואָס צאָפלט זיך צעשראָקן אויף א שויב.

ניט לאָז מיך אונטערגיין,
כ'אָב אזוי פיל געבעט,
נאָר ווי אַ גראַז דיינס
אין ווייטן ווילדן פעלד
פארלירט א קערנדל אין שוים פון דר'ערד
און שטארבט אוועק,
פארזוי אין מיר דיין ליבנדיקן אַטעם,
ווי דו פארזייסט א קערנדל אין דר'ערד.

ס'איז גוט דעם קאַפּ באהאלטן

ס'איז גוט דעם קאַפּ באהאלטן אין אַ סקירדע היי
און איינשלאָפן פון שמעקעדיקן גראַז.
און ס'חלומט זיך אַ פעלד און האַז
און אַלץ, וואָס ליב איז הערן און געדענקען.
נאָר ס'שטעלט אַ קראַך זיך אויפן סקירדע אויפן שפיץ,
און עפנט אויף אַ הייזעריקן מויל אַ ברייטן.

קאדיע מאלאדאָווסקי

און קראקעט אויס, אז ס'איז שוין שפעטער הארבסט,
אז ס'זיינען פעלדער וויסט
און פוסט זיינען די בייטן.
און ווען דער ערשמער שניי וועט פאלן,
וועט גרוי ווערן דער קאָפּ,
און ס'וועט די ליפּ די אויבערשטע זיך אָנהויבן צו קנייטשן.

א מצבה

ווען ס'איז מיר קאלט אין וועג פארטאָג
און כ'שעם זיך מיט מיין גרין געזיכט
אריינפארן צו זיך אין שטאָט,
ווייל טאָמער וואכט אן אויג אין וועג
און וועט מיין עלנטקייט דערזען,
און וועט מיין אומגליק אויסמעסטן —
אָט דעמאָלט ווייס איך מיט מיין נאנצן איסגעווייטאָקט בלוט,
אז דו ביסט, מאמע, טויט,
און ס'איז ניטאָ שוין מער דיין ווארעם בעט
א גרייטע צוטוליען מיין ליידיק לעבן.
און זאָל איך, אפשר, דורכפארן ביי זיך לעם שטוב,
ניט אָפשטעלן דעם וואָגן,
און לאָזן פירן זיך צום פעלד
און דאָרט, צוקאָפנס ביי דעם שטילן בערגל ערד
אליין זיך גאָר פאָר א מצבה שטעלן?
אָנשטאָט אן אויפשריפט וועלן מיינע ליפּן
שטיל און ווייטאָקדיק זיך קרימען:
„מאמינקע, מאמינקע מיינע.“

[1919]

דיר

כ'בין דורכגעווייקט מיט דיר, ווי ערד מיט פריילינגדיקן רעגן,
און ס'הענגט מיין בלאַנדסטער טאָג
ביים קלאַפנדיקן דופק פון דיין ערשטן וואָרט,
ווי אַ בין ביים בליענדיקן צווייג פון ליפעס.

און כ'בין איבער דיר, ווי דער צוזאָג פון שפע אין דער צייט,
ווען אין פעלד גלייכט זיך אויס דער ווייז מיטן קאַרן
און לעגט זיך מיט דער האַפענונג פון גרינקייט
איבער די אויסגעקערטע פּאָדלאָגעס פון שפייכלערס.

פון מיינע שפיצן-פינגער טריפט געטריישאפט אויף דיין מידן קאַפּ,
ווי נאָד געלער האָנים —

רחל ה. קארן

און מיינע יאָרן —
פעלד, אויף וועלכן ס'טרעטן דיינע פיס,
ווערן פעט און אָנגעשוואַלן
פון ווייטיק — דיך צו ליבן,
געליבטער מאן.

זומערדיקער רעגן

ווי די פארזעסענע מיידלעך שטייען איבערצייטיק
פולע לאנעס תבואה
און ווארטן אויף די זינגענדיקע מחותנים,
וואָס זיינען אלץ נאָך נישט געקומען
צוליב די אבלדיקע, כמארנע רעגן-מענ.
זיי קוקן מיט פארשעמטע קאָנקאַל-אויגן
אין דעם זומערדיקן הימל,
וואָס האָט זיך אָנגעטאָן אויף בלויען, יונגן קאָפּ
אַ גרויע עלטערבאַבע-קופּקע
און וויינט אויף פעלדערס טרויעריקן מזל.

אין קאמערס הענגען, נאָך פון צייט פון ערשטן היי,
די קאָסעס אויסגעשאַרפט און בלישטשענדיק מיט חתן-לוסט און פרייד,
און קוקן אויס דעם ערשטן, בענטשנדיקן שמייכל פון דער זון,
וואָס וועט זיי רופן צו דעם חופּה-טאַנץ
איבער די צייטיק-ברוינע, פולע לאַנעס.

פרימארגן אין דארף

ס'באהאלט דער סאָד דעם טיפן סוד פון נאכט
אין שאַטן־ליילעכער פון ערשמער מאָרגן־גרויקייט.
עס שפרינגען שוין די ערשמע רויזנרויטע שטראַלן זון,
ווי וועווערקעס פון בוים צו בוים, פון צווייג צו צווייג
אַלץ נידעריקער צו דער ערד, אַלץ נידעריקער
און טרינקען צו דער זעט איר קילן טוי.

די גרויע פעכערס רויך אויף דעכער שטרויענע פון כאַטעס
גיבן צו וויסן דעם בלויען, פּרילינגדיקן הימל,
אַז ס'האָט די צייט פאַראַקערט נאָך איין נאכט
און גייט אַרויס אַנטקעגן זון מיט אירע אַקעראַייזנס
אויף ברייטע פעלדער פון דעם נייעם טאָג.

ס'באַווייזט זיך ערגעץ אויף אַ שוועל אַ יונגע שיקסע,
שטרעקט אויס אַנטקעגן נייעם טאָג איר נאַכטיש אויסגעוואַרימט לייב
און קוקט זיך אום, צי ס'קומט נישט אָן מיט זיינע גניאָדע פּערד
דעם שכנס זון —

טוט אָן אויף אירע ווייכע אַרעמס האַרטע קאַראַמיסלעס
און גייט דעם ערשטן, פרומען גאַנג צום ברונעם.

די קאַנען טאַנצן, הוידען זיך פון ביידע זייטן
צום טאַקט פון אירע זינגענדיקע טריט
און לאַשטשען זיך דורך דינעם לייזונטקליידל צו די פיס.
און אז זיי לאָזן זיך אַראָפּ אויף לאַנגער רוט אין ברונעם
און שעפן דאָרשטיק מיט די נאַכטפאַרשמאַכטע מיילער
פון מאָך באַוואַקסענעם דנאָ דעם קילן מאָרגן־טראַנט.
לאכט ווער פון טיפעניש צו זיי מיט אַ פאַרשטיקטן קול:
„בול, בול“

און רוימט זיי סודות איין,
פון וועלכע ס'טרוימען שוין אַ גאַנצן טאָג די קאַנען
אין זייער שפינוועב־אויסגעפעטן ווינקל ביי דער טיר.

חשון

די פרישע, שווארצע סקיבעס ערד
ליגן הכנעהדיק און מיר אנטקעגן אָסיענדיקער זון,
ווי די געווינערינס אין זייער ערשטן קימפעט,
וואָס שמייכלען שטיל אפער פון זייער ווייטיק
און זיינען גרייט צו ווערן מאמעס נאָך-אמאָל.

עס זיינען זיך צונויפגעקומען ווראָנעס צו דער שמחה,
שפאצירן מיט געציילטע, דריבנע טריט,
זוכן מיט שווארצע, קלוגע אויגן אויסגעגראָבענע ווערים
און שאַקלען מיט די קעפ, ווי אַלטע מומעס
בשעתן קייען שטיקלעך לעקעך מיט די בלויע יאסלעס:
„נישקשה, עצ'ט דערלעבן נחת נאָך צום פּרילינג“.

ווינטער

דער ווינטער האָט געגעבן שלום מיט זיין האנט דער ערד,
געקומען, דאַכט זיך אויף אַ קורצער צייט צו גאָסט,
געזוכט זיין נאכטלעגער אין טיפע טאָלן,
געקארטשעט אין די שמאַלע, קליינע ראָוועס,
זיך עפעס ווי געשעמט מיט זיינע ברייטע שטייב
פאר קרענקלעך-בלאַסן, וויהעדיקן שמייכל פון דער זון.

נאָר, אז די זון האָט זיך פאַרשטעלט איר פנים מיט אַ שווערער כמאַרע
און מער נישט נאָכגעקוקט אויף יעדן שריט און טריט,
איז ער געוואָרן שוין אַ גאַנצער באלעבאָס:
געפראַכט זיין בעטגעוואַנט פון ווייסן, ווייכן פּור,
געדעקט מיט קלאָרע טישטעכער די פעלדער,
און אויסגעקוקט איעדן טאָג די געסט,
וואָס זיינען פון דער צפון-זייט געגאַנגען און געגאַנגען.

רחל ה. קארן

דערווייל זיך רייטנדיק ארויפגעזעצט א פויער אויף דער פלייצע,
געלאָזט זיך טראָגן אין דעם נאָנטן וואַלד
און אים געהאָלפן גנבענען דאָס האַלץ.
און דאן דעם קעלטפארשטארטן פויער אין די ציין געבלאָזן,
אזוי רחמנותדיק זיך צוגעפויגן צו דער פאָזוכע דער דארער,
ביז ס'איז דאָס פויערל קוים לעבעדיק פון אים אנטלאָפן.

א ביסל שפעטער, מיט דער נאכט צוגלייך,
א ייד באַגלייט,
וואָס גייט מיט קויבערס און מיט זעקלעך
איבער די טרויעריקע דערפער —
עקשנותדיק אַריינעקוקט אין יידס פארטרערטע אויגן,
און דווקא אין דעם דאָרפסגייער געוואַלט דערקענען אליה־נביא'ן.

31 קעמלען

עס מעסטן דורך סאהאראס ווייס־צענגליטע זאמדן
אין און דרייסיק קעמלען שווער באַלאָדן
מיט דער מאַסע פון מיין ניט־געשטילטן בענקעניש.
מיטן אוצר פון געהייליקט האָפן
לויפן זיי געשמיסן אין די זייטן
מיט הונדערט גליענדיקע גורל־בייטשן.

ס'שטרעקט אנטקעגן זיי אין פוילער מידקייט
איר גליאי־ברוינעם לייב סאהארא.
גרויסע אַדלערס פאַכען איבער איר מיט פלינגלען־פעכערס,
און די לייבן מיט די פלאַמען־גריוועס
ברומען איר אין שטערן־נעכט א וויגליד,
שטאָלץ און הייס ווי זייער זאמד־מלוכה.

רחל ה. קארן

גײען איין און דרייסיק קעמלען
צווישן ווייסע קארטוואנעס
פון סקעלעטן אויסגעפלייכטע,
מיט דעם חותם פון פארניכטונג
אין די טרייע אויגן —
גײען איין און דרייסיק קעמלען
אין דעם מדבר־לאַנד סאַחאַרײַע
אַן אַ ווייזער, אַן אַ פירער.

ליבע בורשטין

[1919]

יונג יאָר

איך בין דאָס אויפגייענדיקע יונגע יאָר,
איך שטיי ביי אייערע טויערן
מיט דעם ווייסן טאָג אין האַנט,
ווי דער כהן־גדול מיט דער ווייסער טויב.
עפנט נאָר!
און מיינע זיבן וואונדערן
וועלן זיך צו אייערע פים לייגן,
ווי קנעכט צו די פים פון זיער האר,
און אייערע שטייענדיקע לעבנס וועלן זיך צעזינגען,
ווי דאָס בלוט פון באַנער.
איך בין דאָס אויפגייענדיקע יונגע יאָר.
עפנט נאָר!

וואונדער

איך ווייס ניט
פון וועמענס בליענדיקן גארטן
האָט זיך דער דופט צו מיר דערטראַגן,
אַז מיטאַמאַל אַ בליענדיקער גארטן
בין איך אַליין געוואָרן.
וואו איטלעך גליד מיינס בליט,
און מיין איטלעך אָדערל
איז אַ זינגענדיקער קוואַל געוואָרן.

דער רוף

מיר זיינען געלאָפן
דאָרשטיקע, ווילדע,
מיט ציינער פאַרקריצטע,
מיט ליפן פאַרברענטע.
מיר זיינען געלאָפן —
עס האָט אונדז גערופן
דער יומטוב פון גופן.

שעה'ן

עס זוכן אַ תקון די שעה'ן פון מיינע וואכנעכט
און וויינען ווי סינדער ביי לידיקע ברוסטן.
זיי ליגן אויף וועגן געקנוילטע אין שאַטנס
און בילן ווי הינט ביי די פלויסן.
זיי דרינגען אַריין אין חרובע טורעמס
און ציילן זיך איינע די אַנדערעס וואונדן.
פון זייער קרעכצן צערייסט זיך די נאַכט־רו
אין איינסן, אין צווייען, אין דרייען, —
ביז עס קרייען די הענער און עס טאַגן די שרעקן.

מאן-בלום

איך בין די ווילדע מאן-בלום פון מדבר;
צווישן מיינע פורפלנע פלעטער
וויגט זיך א גילדענער בעכער
מיט זיס-ביטערן אפיום.
דורכגייער, געפאנצערט
אין בראָנז פון דיין מענלעכקייט, —
אויב דאָרשט האָט דיינע ליפן צעשפאָלטן,
שטרעק זיי אויס צו מיין גילדערנעם בעכער
מיט זיס-ביטערן אפיום.

ביידע

איך וועל אראָפּרייסן פון זיך די קליידער,
מיין משוגעת פון שטייג אַרויסלאָזן —
און ביידע וועלן מיר איבער גאַסן לויפן.
מחנות יינגלעך וועלן אונדז נאַכיאָגן,
מיט שטיינדלעך צעבלוטליקן,
און הינט וועלן אונדז נאַכבילן.
אַזוי לאַנג וועלן מיר לויפן,
ביז פאַרמאַטערטע אנדערפאלן —
איך און מיין משוגעת.

יונגער שרעק

יונגע קנייטשן האָבן אַרומגערינגלט מיינע אויגן,
ווי מחנות וועלפעלעך א יונגע רויב.
האַט א שרעק פון מיין קעל
ווי פון א פלייט מיט דריי רערלעך
אַרויסגעוויינט:
מאַמע!

וואוהין

וואוהין זאל איך גיין
און צו וועמען ?
עס האָט זיך מיין מאַסקע
פון קינדערשן שמייכל
פאַררוקט אָן אַ זייט,
און עס שרעקט איצט די וועלט
מיין אמתער פנים.
עס ליגן באַטרונקען מיינע ליפן
פון אייגענעם עקל,
וועמעס שכורער שלוכצן
קאָן יעטווידע רגע
באַגיסן אייך אלע
מיט גרינלעכע קללות.
וואוהין זאל איך גיין
און צו וועמען ?

אין אַנדענק

איך גיי אוועק.
אפילו מיינע פוסטריט
וועלן קיין נאָכקלאַנג ניט איבערלאָזן, —
די זאַמערן זיינען אזוי טיף.
בלויז די בערג וועלן מיט געפויגענע קעפּ
בלוי און פּיאָלעט איבער זייערע רוקנס וואַרפן
צו מיין אַנדענק.

פערל וואלפֿינגער

[1920]

גאס

הויקער

צווישן גלייכע

מענטשן-ביינער

עס גייט

פאמעלעך זיך

א קושאק ...

דעם גרויסן קאפ

אויף קערפער קליין

ער טראגט

און שפרייזט ...

נמאס געוואָרן

דער נאטור

דאָס גלייכע, מעסיקע,

דער מענטשן-בוים ...

און זי טוט

א פיר,

א שמיר

מיט פענול:

פערל וואָלפּינגער

באַרג — פון פּאַרנט,
באַרג — פון הינטן ...
און אָט —
אויף קלײַנע
וואַרצל־פּיס ...

ער שפּרײַזט,
ער גײט
אין מענטשן־וואַלד
דער הויקער־קזשאַק ...

פּיס

פּיס —
נישט יעדער איינער
האַט זײַ ...
אָט קריכט
אַ וואַרעם־מענטש ...
הענט, ווי פּיס,
אַן דר'ערד אָנגעשפּאַרט ...
זײ שטעלן טרײט ...
און דאָס מויל —
עס איז דאָ —
עס שרײַט ...
קריכנדיק.

פערל וואלמינגער

קריכנדיק ...
דער וואָרעם לעבט ...
די אויגן —
זיי קריכן
אין פענצטער אַרײַן:
נאָך מענטשן־האַנט,
נאָך געשאַנק ...

אנא מארגאלין

[1920]

פינפטפע עוועניו פארנאכט

א

עס איז אפרייל
און דער ריינער רוף פון א גלאַס.
אויף פייערדיקע הענט
הויבט די גאס אויף
דעם שטארבנדן טאָג.

ווי שיון, ווי טרויעריק זיינען אלע געזיכטער.

עס איז דער טרויער פון אפרייל.
און שווארצע פראַצעסיעס פון אַטאָם,
פאַרבלייכטע דין־רוישנדע קליידער,
און אויף מאַרמאָרנע טרעפּ פון האַטעל —
מענטשן איינגעפאַסט אין איידלשטיינער
פון איידל־רואיק־לויכטענדע ליכטער.

ב

איבער דער אַוונטיקער עוועניו,
איז לילענעם נעפל פון דער עוועניו
האַבן פייערדיקע שמעטערלינגען
אויפגעפלאַטערט.

איבער דער עוועניו
שווימען,
ווי פארסודעטע שיפן,
לימוזינען,
און עס הענגט דער פארצווייפלטער רויער געשריי פון סירענעס
דראָהענדיק.

טראָגנדיק נאכט אין זייערע אויגן,
נאכט און צעשטערונג און נאָלד אין די אויגן,
ווי לידער זיך וויגנדיק, גייען יונגע פרויען,
און שפרייטן אויס נערוועז איבער דער עוועניו
זייערע קליינע פליגל
פון וואַנזיניקע שמעטערלינגען.

אין קאפע

א

איצט אליין אין קאפע,
ווען עס לעשן זיך שטימען און וויאנען,
ווען פערלדיק צינדן זיך לאַמפן
און שווימען ארויס פון קאפע,
ווי לויכטענדיקע שוואנען
איבער דער גאס —

— קעלנער, שוואַרצע קאווע — דעמיטאס.

איצט אליין אין קאפע,
ווען עס שאַרכען די רגעס, ווי זייד,

אנא מארגאלין

הויב איך אויף צו דער גאס, צו דער ווייט
מיין שווארצן און דופטיקן וויין.
און ווי א געזאנג איז דער געדאנק,
אז ס'פאלט פון מיר אין טונקלקייט
א ווייסער שיין.

ב

און אלע פנימער אין רויך, ווי מאסקען.
א וויין, אן אקסל-צוק, א בליק א מידער.
און פאלשע ווערטער צינדן זיך, פארבלאטן.
האב איך דיר וויי געטאן, מיין ליבער?

מיר טראגן אלע דא פאראכטלעך קאלטע מאסקען.
מיט קלוגער איראניע פארשטעלן מיר דעם פיבער
און טויזנט שמייכלען, און געשרייען, און גרימאסן.
האב איך דיר וויי געטאן, מיין ליבער?

ג

מיטן פראסטיקן שיין פון די לאמפן
און בליקן, און שטימען
שווימט דיר אנטקעגן מיין שווייגן —
א געהיימער און ליכטיקער סימן.
קרייזט, ווי א זומער-ווינט, ארום דיר,
רעדט ציטערדיק צו דיר
וועגן דיר און מיר.
א, שטילע, שטילע ווערטער
וועגן דיר און מיר.
און שווייגט.
און וויגט דיר מיט בענקענדע הענט.
און נעמט דיר מיט ווייסע און צוקנדע הענט.

דער אָוונט בלייבט. די גאס רוישט העל, ווי טויזנט קוואַלן.
עס שווימען פייערן ארויף פון זונשטויב און קאַראַלן.
וויטרינעס שימערנדיקע. טורעמס. וואַסערפאַלן
פון טיפן סאַמעט, זיידנס שווער און קיל.
און מענטשן אין אומענדלעכן קאַדרייל
באַגעגענען זיך און ווערן וואו פאַרפאַלן.
און ס'זוכן אויגן, אויגן זינגען, לאַכן,
אַבער מיר דאַכט, עס בוקן זיך די זאַכן.

בלוי בלייבט דער ווינט. בלויע שאַטנס פאַלן.
עס פלייט א קאַר פאַרביי אויף לאַנגע שוואַרצע שטראַלן.
אַ רעקלאַמע שניידט אין הימל איין זיך, ווי א שווערט.
און שטימען שאַרבען, קושן זיך, אי יאָ אי ניט דערהערט,
און וויקלען זיך ארויף ווי ליכטיקע ספיראַלן.
און אויגן זוכן, אויגן זינגען, לאַכן,
אַבער מיר דאַכט, עס איז אַ טרויערן, עס איז דאָס לעצטע וואַכן.
די לעצטע שעה פון געזעגענען מיט דער ערד.

דער גענגסטער

אין טיר פון טענעמענט, וואו פון די טרעפּ אראָפּ
רייסט אויף די פינצטערניש דאָס אויג פון אַ לאַמטערן,
שטייט, ווי אין הייליק־שיון, זיין קאַפּ.
אויפן שטיינערנעם געזיכט די אויגן פון מעטאַל,
קיילעכדיק און ליכטיק, אָן ערינערונגען,
האַבן די גאס מיט יעדן דורכגייער און יעדן אַטאָ־שטראַל
אין הונגעריקער לערקייט איינגעשלונגען.

אנא מארגאלין

ער טוט א הויב דעם אקסל לייכט און שארף,
א שאר, א בויג אין מאש דעם סטילעט דעם קילן.
עס ליגט די גאס פאר אים ווי א גאלדענע הארץ,
און זיינע ווילדע פינגער יאגן זיך צום שפילן.

מוטער ערד

מוטער ערד, פיל געטראטענע, זון־געוואשענע,
טונקעלע שקלאפין און הארין,
פין איך, געליבטער.
פון מיר דער נידעריקער און דער באטריבטער
וואקסטו ארום ווי א מעכטיקער שטאם.
און ווי די אייביקע שטערן און ווי פון זון דער פלאם
קרייז איך אין לאנגן און בלינדן שווייגן
אין דייע וואַרצלען, אין דייע צווייגן,
און האַלב אין וואַך, און האַלב אין דרימל
זוך איך דורך דיר דעם הויכן הימל.

האַרבסט

אין הייסן שאַרפן גלאַנץ פון ווילדן גאַרטן,
וואו ווערבעס הענגען בלייך און סאַסנעס וואַלקן־טונקל,
וואו טולפען פלאַקערן ווי גאַלד און ווי קארפונקל,
אין זון־דורכשטראַלטן, זון־באַרווישטן גאַרטן
שמידט דער היישעריק דעם האַרבסט.
א פראַסטיק האַסטיק ליד שטייגט אויף פון יונגע גראַזן
און האַמערט אין די בליענדיקע בוימער־שפיצן,
און פויגל זון־באַזוימטע וויגן זיך און בליצן.
אין שטילע, ציטערדיקע, ברענענדיקע גראַזן
שרייט דער האַרבסט.

יארן

ווי פרויען, וועלכע זיינען פיל געליבט און דאך ניט זאט,
און גייען דורכן לעבן מיט געלעכטער און מיט צאָרן
אין די אויגן זייערע פון פייער און אנאט —
געווען אזוי זיינען די יארן.

און זיינען אויך געוועזן ווי אקטיאָרן,
וואָס שפילן מיט אַ האַלב-מויל „האַמלעט“ פארן מאַרק;
ווי אין אַ לאַנד אַ שטאַלצן גראַנסיניאָרן,
וואָס כאַפן אָן דעם אויפשטאַנד פארן קאַרק.

און זע, ווי דעמוטיק זיי זיינען איצט, מײן גאַט,
און שטום ווי אַ צעשמעטערטער קלאַוויר,
און נעמען אָן פאַר ליב איעדנס שטויס און שפאַט,
און זוכן דײך, ניט גלויבנדיק אין דיר.

אנא מארגאלין

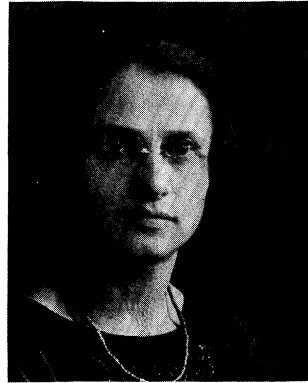
מיון היום

הייזער וויגן זיך און שווימען ליכטיק־גרוי
מיט פייכטע גערטנער, זילבער־העלע גאסן,
און מענטשן ביי שוועלן פון טירן
נויגן זיך, שמייכלען, פארבלאסן,
ווערן און ניט ווערן
דורכן רעגנבויען פון טרערן.

א קינד זיצט ביים פענצטער.
אין לבנה־שיין שטראָמען די האָר ווי טונקעלער רעגן.
פארעקשנט און ליכטיק זוכן די אויגן
ווי דורך א וואַלד
די אייגענע ווייטע געשמאַלט.
א, וואָס ציטערסטו, קינד, ווען איך קום דיר אנטקעגן ?

אסתר סיגאל

[1922]

צום בלויען יונגל

בלויער יונגל, דו ביסט לופטיק,
דיינע אויגן—פרישע קוואלן,
דיינע גלידער זיינען דופטיק
און עס שמעקט פון זיי מיט קארן.

בלויב א יונגל אזא בלויער—
הענגען זאל אין לופט דער טרויער,
צי אים ניט אויף דיינע אויגן,
זיי מיין ראזער רעגנבויגן—

צי זיך אויס איבער מיין הימל,
וועלן מיר אין לייכטן דרימל
רייטן ווייט, ווי פייך פון בויגן,
ביים ראנד פון הימל זיך פארנויגן.

אסתר סיגאל

מיון גערטנער

איך האָב אַ קליינעם גאַרטן פאַר מיין מיר,
האָב איך קיינעם ניט, ווער עס זאָל פאַרזייען אים פאַר מיר,
און עס קומט ניט קיינער צו אַקערן די ערד.
זיך איך יעדן אָוונט אויף מיין שוועל און קוק אַרויס,
ביז עס שאַטנט שלעפּעריק אַראָפּ די נאַכט אויף דער ערד,
גיי איך שלאָפן אין מיין ווייך און וואַרים בעט,
און לאָז אַליין מיין גאַרטן שטיין הינטער דער טיר ...

וואו איז מיין גערטנער? וואו? — — —
ס'איז בלוי און לויכטענדיק אזוי דער הימל;
אין אַזעלכע פּרישע פּרילינג-טעג
שטייט מיין גאַרטן ניט פאַרזיט ...
ברויט און וויין האָב איך אין שטוב ביי מיר
און אַ ווייך און וואַרים בעט, —
קומט ווער עסן ביי מיין טיש,
שלאָפן אין מיין בעט איין מאָל נאָר,
וועט יענער טרינקען גאָר מיין וויין
און וועט מיין גערטנער אויך זיין ...

פריהארבסט הייבט שוין אָן אויף די פעלדער צו קומען,
שניידט אָפּ פון זומער די זיידענע צעפּ
און פארוועבט זיי אין סאַמעטענע בלומען.
לאָמיר פארנעסן אין אַלץ, וואָס פארנאַנגען.
אין דער האַרבסטטיקער זון וואַקסן גאַלדענע זאַנגען —
רייס זיי מיר אויס, אָ, רייס זיי מיר אויס,
און דעק מיט זיי צו אונזער אַרימע הויז.
וועלן מענטשן פאַרבייגיין, קוקן און שטוינען:
אָט דאָ מוזן רייכע, פאַרמעגלעכע וואוינען!
וועט איינער אַ פּרוואו טון, אַן עפּן די טיר
און וועט פּרעגן ביי מיר:
וואו איז דער ווירט פונם גאַלדענעם דאָך?
וועל איך זיך צעלאַכן, און לאַכן אַ סך, אוי, אַ סך —
אָט דאָ איז מיין מאַן,
פון גאַלדענעם דאָך מיט'ן שטיבל, די גרויס פינעף שפּאַן...
וועל איך זיי דערציילן ווי גוט און ווי בראַוו איז מיין ליבער —
נאָך שטאַרקער פון שמשון הגבור.
זעט איר, מיין מאַן האָט געריסן דאָס גאַלד פון דער זון,
און אַ דאָך צו מיין שטיבל נעמאַכט פון דערפון...

מיין פרינץ — דער בעקער

מיין פרינץ —
מיין מאן דער בעקער.
ווי עס קומט נאָר אָן די נאַכט,
מוסטו אויס פון קאָפּ די קרוין,
מוסט אויס פון זיך דאָס בלויע קלייד,
ציסט אַ קלייד פון ליוונט אָן.

דעם יומטוב פון די אויגן מוסטו אויס.
שליכסט פון פאלאץ זיך ארויס.
אַט בלייבסטו שטיין ביים קעלער־שטוב —
אזוי ווי יוסף פאר דער גרוב,
בוניסט איין דיין שטאַלצן קאָפּ
און גייסט די שמאַלע טרעפּ אַראָפּ —
דאָ איבער אַ פולן מולטער ברויט
שטייט מיין פרינץ —
מיין מאן דער בעקער
אין אַ ליוונטענעם קלייד.
ביי דעם אָנגעהייצטן אויוון
ברויט ער און צעברענט די הענט,
און דאָס פייער גרויסט זיך, רייצט זיך:
דאָ ווערן דייע נעכט פארברענט...
דאָרט דיין לידיק בעט — דער פאלאץ
שטייט פון הימלס אויג באַוואַכט,
דיין פארלאָזענע פרינצעסין
דערוואַרט דיין קומען נאכט נאָך נאכט.
ס'טוט די איידעלע פרינצעסין
גיט אויס פון זיך דאָס קלייד.
עס קאָן דער שלאָף, ווער ווייסט, הלילה,
אויסטרינקען די פולע ברוסט מיט פרייד...

און די קליינינקע פרינצעסין
שטעכט דעם שלאָף די אויגן אויס —
ער זאָל ניט זען דעם יועג צום פאלאץ,
עס זאָל דאָס בעט זיין נלאַט און ריין,
ביז עס וועט דאָס ראָז פון מאָרגן
ברענגען דעם פרינץ אין בלוי אַהיים ...

א ליד

טויער פון נאַכט —
עפן זיך אויף
און פיר מיך אַרויף
צום זילבער־ווייסן בעט
פון דער לבנה.

צו לבנה דער וועג
איז דאָך ריין, אַזוי ריין:
ווי די טעג פון געבעט,
ווי די פעלדער פון מאָן. —
אַזוי ווייס, אַזוי ווייס,
ווי אַ ווייסע אַ זיידענע פאַן.

מיינע הענט זיינען פלינק,
דער גוף אַזוי לייכט, אַזוי גרינג —
ווי אַ בלעטל אין מאי
אויף די פליגל פון ווינט —
צום זילבערן בעט פון דער לבנה.
כ'האַב אין לוסטן געברענט,
האַב אין זיך זיי פאַרברענט,
אַצינד קום איך אַ ריינע
אין אַ שניווייסן העמד ...

שניטער

אך, דו שניטער!
ווי גראציעז עם ליגן דיינע גארבן,
א קאסע האסטו פונקט ווי דו די גרויס,
און שניידסט, און שניידסט די זאנגען—
— קעפלעך פון דער מאמעס שוים...
די פעלדער ליגן נאקעטע און וויינען—
וואשן מיט די טרערן אָפּ די גארבן.
זאָג נאָר ברוינער שניטער, דו!
האָסטו ווען געטראַכט פון שטארבן?
און דער יונגער שניטער
פירט זיין קאָסע לינקס און רעכטס,
עס קייקלט זיך אין דער לופט אַן עכאָ—
א טיפער, שאַרפער קרעכץ...
שניטצייט, שניטצייט:
זינגען פויגל—
עס קומען ביזע געסט,
אך, די זאנגען פאלן, פאלן—
עס וועבט דער טויט זיין נעסט...

אסתר שומיאמשער

[1922]

אלבאטראָם

אלבאטראָם,
אלבאטראָם,
דיין גוף — פערלמוטער,
בראָנז — דיינע פלינגל,
וואַסער און הימל — דיין אויג.

אלבאטראָם,
צעפלאַסענע כוואַליעס — דיין שפּיל.
צעשלאַגענע שווימען — דיין טאָג.

נע־ונד איז דיין גורל:
קרייצנדיק ווינטן
נאָך שיפן פון שטאָל.

אסתר שומיאמשער

צירקלענדיק,
נישטערט דיין הונגער
ערדישע אָפּפאלן,
אלבאטראָס!
!

און ווען ליכט
ווערט אין טונקל דערטרונקען --
זיינען כוואַליעס — דיין היים,
זיינען כוואַליעס — דיין בעט.
אלבאטראָס,
אלבאטראָס!
!

זעאוונגען

איך זאלב מיין גוף
נאָך איערן טאָג פון פרעמדע בליקן.
און בענטש די אויגן
זיי זאלן נישט בלינד ווערן
פון די זעאוונגען פון טאָג,
ווען נאכט פאלט צו.

אין פייכטן, פיאָלעטן ליכט
שטייען פולע זומערס
שורותווייס,
שורותווייס אין שווייגנדיקן שוואַנגער —
זינגען אויס די זאטע זומערדיקייט
פון דער ערד —
ווען נאכט פאלט צו.

ווען נאכט פאלט צו
ברענגען הענט געלייטערטע אנטקעגן מיר
פולע שוויגנס,
אויסגעוואַגלטע אין וואַגלען,
אויסגעוויגט אין פייגען,
אינם בלאַנדזשען איבער זועלטן —
ווען נאכט פאלט צו,
ווען נאכט פאלט צו.

ווייען

א

פרוי, איך הער צום מאַן דיין רוף,
פאַרריגלט, פאַרהתמעט אין טויבע ווענט.
מוטערשאַפט־דראַנג געשלאָסן האָט גוף,
דיין אומעט, דיין פרייד אין ווינט פארשווענדט.

וועלן דיר צופוסנס בליענדיקע נעכט,
פאַלן פירות צופוסנס דעם רייפן שטאַם —
ווער וועט אויפלעזן די נעט פון דורות־דיק געפלעכט?
וואַרטן גרייט די רייפע שעה'ן. נישט פאַרזאַם!

ב

חלומות איינגעפלאַכטן אין כלה-צעפּ.
שלעסער אויפגעשלאָסן מיט כלה-פרייד.
יונגע טעג האָבן זיך געשפילט אויף פריי פון סטעפּ.
פייער האָט גענארט פון מאַן באַשייד.

אסתר שומיאמשער

חופהדרגעס האָבן געבונדן טריט.
כלהטעג פארשוואונדן מיטן ווינט.
קנאָספן האָבן מיט מוטערשאפט געבליט.
(מיידלשאפט, יאָג זיך נאָכן ווינט געשווינד!)!

ליגן טעג אויסגעצוואַנגענע אין אַוונט בלייך:
לעבן האָט געפורעמט זיך אין אינגעווייד.
מוטערשאפט — געקוואַלען הויך —
(מיידלשאפט האָט זיך געשפילט מיט יונגער פרייד).

ג

האָט זיך לייב געריסן צום שאַרף פון שווערד,
דורך ווייען רוף פון לעבן דערהערט.
געלאַכט, געוויינט אויס פרייד, אויס פאַרדראָס —
ערנעץ האָט זיך פאַרשלאָסן דער שטאַלענער שלאָס.

הילפלאַז אויף רוקן געלעגן מיט מאַכטלאַזע הענט,
ווען טעג האָבן אין פריי פונם סטעפ געברענט.
געבוירן אַן עופהלע, גרינג ווי אַ שפריי.
חלום — צערונגען אין ערשטן געשריי.

פרוי, איך הער צום מאַן דיין רוף,
פאַרריגלט, פאַרהתמעט אין טויבע ווענט.
מוטערשאפט־דראַנג געשלאָסן האָט גוף,
דיין אומעט, דיין פרייד אין ווינט פאַרשווענדט.

אסתר שומיאטשער

שעלט נישט

שעלט נישט די ברכה, וואָס קוואַלט פון דער ערד,
קוואַלט פון דער ערד:
ס'האַבן זונען געזוניקט די זוניקע זאנגען,
געבורט פון דער ערד,
געזאנג פון דער ערד,
שעלט נישט די ברכה, וואָס קוואַלט פון דער ערד.

וויפל נערוון האָבן פיבעריש געצוקט
נאָך טראַט פון מיינע יונגע הירשן־פּיס!
וויפל סערפן האָבן מיך געשניטן,
וויפל הענט האָבן מיינע בליאונגען געריסן,
וויפל ליפן האָבן אין הונגער מיך גערופן,
מיך—די בליאונג פון דעם זומער!
מיך—די בליאונג פון דער ערד!

שעלט נישט די ברכה, וואָס קוואַלט פון דער ערד.

ביים לאַדן אַ שיף

א

אַרעמס, וואָס שלידערן אנקער אין אַפּגרונט פון ימען,
אַרעמס, וואָס צינדן די לאַדונג־מאַשינען
מיט חשק פון ארבעט,
אַרעמס פאַרברוינטע אין טראַפּישע זונען —
קילט זיי דער זאַלציקער ווינט פונם ים,
אַרעמס פון ארבעטערמאַן!

אסתר שומיאטשער

מוסקולן וואַרצלדיקע, נאָקעט פאר פרייַים און ווינט,
גבורה צעעפנט ביז צו די לענדן —
ער און מאַשין!
באוועגן זיך מוסקולן פון ארבעטערמאַן
מיט טאַקט פון מאַשין,
געבראַכן אין פילפאַכע ווינקלען,
געקלאַמערט אין שטריק-אַרעמס,
ציען אַרויף זיך די קופערנע שטאַבעס —
א ברכה געכאַוועט אין אָפּגרונטן טיפע.
זינגט ערדיקייט הימן צום מאַן מוסקוליסמן:
„מיט כוח געהאַמערט,
„מיט אָפענער בראַווקייט
„שניידט ער מיט ווילן, ווי זעגן געשאַרפטע,
„ממשלה פון שטיין און גראַניט!“

ב

איר ווישט מיט רויער האַנט דעם שוויים
און עסט דעם שווער-פאַרהאַרעוועטן ברויט,
און שעפט אין צענער, אין צוועלפער
פון קעסל ווי איין מענטש —
איר קייט געשמאַק מיט אייגן טאַקט פון די מאַשינען אייער לויין.
איר זינט רוי און שווער און ברוין,
ברוסט — שווער-געגאַסענער טשהון —
לאַכט גראַב און הויך אין וועלן-רויש.
אַ, פּולסירנדיקע, מאַזאַליסטע הענט,
געהאַדעוועט אויף וועלט-באַראַט
אין רעגן, שטויב און ווינט.
אַ, שווערע אַקסלען, צעצויגן אין רחבותדיקער ברויט,
געאַנקערטע ביי ברעגעס וועלט —
וויברירט אין שיפן-פּייה און ים-געברום,
אויף ים-באַראַט!

יודיקא

[1922]

העי, ליבער, זאג

(פראגמענט)

העי, ליבער, זאג, געפעל איך דיר?
טאָ קום מיט מיר!
איך בין נאָך גאָר אַ קליינע, קליינע קינד,
מיין לייב — פאַרוויקלט מיט אַ פעל פון קראַקאַדיל,
פון שלאַנגן-הויט אַ גורט אַרומגעדרייט,
פון גליווערים אַ קראַנץ די האָר באַלייגט,
מיט פינען-שנורן אויף מיין לייב פאַרזויט.
מיך האָט געפראַכט ניט לאַנג אַ פּרילינגסווינט
פון וויטער אייביקייט,
פון מוטער-אייביקייט
אַ וועלט צו זיין,
אַ פּרילינגס ערד!

ו ו ל ו ק א

מיט פּרילינג איז פאַרשוועסטערט
זונען-ליכט,
הימל-בלוי,
לבנה-קלאָר,
וואָס אייביק ליגן זיי אין ווייט און ברייט
און סודען זיך און ליבן זיך,
אַזוי ווי איך מיט דיר.
דו ביסט מיין ערדן-כוח, דו ביסט מיין ערדן-פריינט,
דו ביסט מיין אייביק-מאָרגן און איך דיין היינט.
דו דופסט מיך: „רויטער גליק“,
דו דופסט מיך: „ווייסע פרייד“,
דו דופסט מיך: „פּרילינגס-בלום פון אייביקייט“,
מיין נאָמען קענסטו ניט?

אין ווינטן

און פאַטשן מיך ווינטן אין פנים דעם בלייכן,
און ווייען מיט פּרעכקייט מיין קלייד אין דערלופטן, —
טאָ ווייט נאָר, איר ווינטן, וואָס פּרעכער, אַלץ שענער!
איך דריי זיך אַרום און איך לאַך אייך אַנטקעגן.

זאָל נאָר די וועלט זען די פיס מיינע שיינע,
מיט שפיצן פון הויזן, מיט בענדער פון זאַקן,
איך וואָלט זיי אפילו צום קושן ניט געבן.
ווייט נאָר, איר ווינטן! וואָס פּרעכער, אַלץ בעסער!

און גנבעט אריין זיך דער ווינט דורך מיין בלוזקע
און קריכט דאָרט אַרום אויף מיין נאַקעטער ברוסט,
טאַנץ איך אַ טאַנץ מיט דעם ווינט אויף די גאַסן
און לאָז ווי אַ מיידל פון גאַס זיך אַנטבלויזן.

י ו ד י ק א

ווייט נאָר, איר ווינטן! רייסט פון מיר שטיקער!
עס דרייט זיך אַ פריילעכער טאנץ פון א שכור.
וואָס אַרט מיך, וואָס ס'דרייען אַרום מיר זיך וועלטן?
וואָס פּרעכער, אַלץ שענער! ווייט נאָר, איר ווינטן!

מיון זיין

מיון זיין איז שטיין,
מיון זיין איז טוי,
מיון זיין איז רוישיקער פּאַנטאָן.
איך שמעק מיט פלייש,
איך שמעק מיט בלוט —
איך לאָך מיט ווינט.
און וועלטן זיינען מיינע בלומען-בינט,
איך שמעק זיי אָן אין גארטל פון מיון קלייד
און זעץ זיך אויף אַ פייערדיקער לייבן-צייט.
מיר שפּרינגען אום צווישן הימל, ערד
און שטעט אָנגעוואָרפן, ווי די ווילדע פּערד,
דרייען אום זיך אין אַ קרייז.

עס ליגט אן ערד מיט אַ דיקער גרינער פעל,
עס הענגט אַ זון ווי אַ גאַלדענער שפּין אין הימלדיק געצעלט,
און ציט די פייערדיגע פּיסלעך אין דער ווייט און ברייט.
עס גייט די אייביקייט, געצאמט אין טעג און נעכט,
שוין אַלמגעבויגן,
די האָר, ווי שטיקער גרויער טוי פון דר'ערד,
מיט אויגן, ווי די קאַלטע שנייען-פּערג,
און סאַפעט דורך די נאָזלעכער פון ים . . .

י ו ד י ק א

וואָס זיינט איר, טעג? וואָס ביסטו, אייביקייט?

אין מיטן דרייט זיך מיט דאָס בלאַסע וועלטן-קינד,
מיט הענטלעך בלאַסע אויסגעשטרעקט אין לופט,
און יאָגט זיך נאָך אַ גאָלדענער פליג-מינוט.

ביו פארמאכטע וועגן

ביו דעם וואַסער-ברעג,
וואָס שניידט זיך אָפּ פון דיר, דו שיינע ערד,
איך פאַל אַוועק
און דריק מײן פנים צו דיין ערדן-גוף,
און קוש אַ גרעזעלע פון דיר,
דיין גליקלעך גרין באַפּוץ.
און לאַנגזאַם לאָזט אַ הימל אויס די גאָלדנע ברוסט.
און יעדעס גרעזעלע זויגט זיך אָן פון ריינער גאָלדנער מילך
און דרעמלט איין אין דרעמל-שלאָף,
אין דיין, געבענטשטע מוטער, ערדן-שוים.
ביו ווען אַן אַטעם גיט דער פּרילינג דורך דער נאָז,
און וואַרפט אַ פעדער אויף דעם דרעמלענדיקן גראָז,
וואָס כאַפט זיך מיט אַן אַטעמל פון פּרישקייט אויף.
אַ, הימל, ערד!
איך בין דורך אַדערלעך פון אייך אַ ווער
און גיט קיין טרער, וואָס גיסט זיך אויס אין וועלטן-קלאַנג.
איך בין פון זון און ערד,
און טיילן וועלטן זיינען מיינע טעג,
און טעג זיינען מיינע טיילן וועלט.
און הונדערט יאָרן איז אַ טאָג,
און הונדערט טעג איז אַ יאָר.

און איך גיי אום, און איך בין דאָ.
 מיט טויזנט נעמען איז מיין לייב געבענשט.
 איך בין אַ מענטש און בין אַן אייביקייט,
 איך בין אַ בעטלער־קינד
 און בין די קייסערין פון ערד
 מיט נעכט און טעג.
 איך לייג מיין פנים דאָ צום טייכן־ברעג,
 מיט קייטן שווערע שטיי איך איינגעקייט
 און בעט, מיין מוטער־ערד, צו דיר.
 איך ווייס ניט וואָס איך זוך,
 נאָר, כ'ווייס: ניט דאָ ז'מיין זיין.

איך אַנטלויף

איך אַנטלויף פון דיר, צייט,
 אַלץ ווייטער אין ווייט!
 איך לויף אין אַן אַנדערער צייט!
 איך ווייס ניט קיין וועגן,
 איך פרעג ניט ביי קיינעם, —
 איך וועל זיי אַליין שוין אויסטרעטן.

איך אַנטלויף פון די שטעט
 און זוך זיך אויס דערפער,
 אין זיי וועל איך לויפנדיק לאַכן
 און שמעקן די פעלדער,
 וואָס ווייען מיט אַטעמס,
 ווי מיירלאַך, וואָס הויבן אָן בליען.

און קוקן אויף מיר די פיר זייטן פון וועלט,
 פארדריי איך דעם קאָפּ און איך לאַך אין דערלופטן,
 און לויף מיר אויף וועגן פון אַנדערע צייטן; —

י ו ד י ק א

וואָס אַרן מײַך, וועלכע, — איך וועל זיי אויסטרעטן . . .
ביז ענטפערן וועט מען מיין פריילעכן לאַכן
פון אַלע פיר וועלטזייטן־עכאַ!

צום ליבן

איך בין פון ערדן־באל ארויסגעשפראַצט!
מיט ערדן־שענקייט שטיי איך אָנגעטאַן.
איך גיי אין וועלטן אויף אַ גרויסן נאַלדנעם פלאַם
און שפּרײַך מיט פונקען גאַנצע וועלטן פול.
מיט ווייסע פלינגלען נעם איך ערד און ים אַרום
און טייל די וועלטן אָן מיט מאַרגנס, טעג און נעכט.
איך לייכט די ערד אַראָפּ לבנה, שטערן, זון.
העי, ליבער, קוס מײַך אָן!
איך בין מיט ליבע פול, ווי פול דאָס אויג אין קאַפּ.
געדענק, אַ גרויסער מוזטו זיין!
מיט נייע טעג מוזטו זיין אָנגעטאַן
און אומפירן אַ גרויסע צייט ביים האַנט.
און איך וועל דורכן לעבן מיט דיר גיין
פון וועג צו וועג, פון ענד צו ענד . . .
איך גיי אנטקעגן דיר אויף גרינע, גרויסע ערדן,
אויף פרייע ברייטע וועגן.
עס בויגן קעפּ פאַר מיר די טעג,
עס ליגן נעכט פאַר מיר אויף ערדן,
העי, ליבער, קום אַנטקעגן!
העי, הימל, ערד, ווייט און ברייטן!
אַלע זיינען מיט מיר איינגעדרייט —
איך בין די יאָרן, טעג, —
די אייבקיט אַליין . . .

פרימאָרגן

אן אויסגעשלאָפּענער פרימאָרגן
שטייט פאר מיר ווי ניי באשאַפן,
מיט די טיפע קלאָרע אויגן
און דעם וואַרים רויטן שמייכל.

לויף ארום איך הויל און באַרוועם
אויפן הויף אין גראַז דעם פייכטן,
אויסגעשלאָפּן, פריש און מונטער,
אויסגעלאַסן קעגן מאָרגן.

לויפט דער הונט אַרום פון ביידל,
שפּרינגט מיר אויפן לייב מיט ווילדקייט,
קוקט מיך אָן מיט גוטע אויגן.
לעקט ארום מיין לייב מיט הייסקייט.

ברענג פון קוואַל איך פרישע וואַסער,
וועק דערמיט אויף אלע בלומען,
וואָס זיי ליגן נאָך פארדרעמלט,
וואש מיך אויך מיט זיי צוזאַמען.

שטעל איך מיך אונטער די בוימער,
שפּריץ מיך פול מיט טוי פון צווייגן,
און איך ציפצע מיט די הינער,
און איך ברום די קו אין שטאל אָן.

לויף אַרום איך הויל און באַרוועם
מיט דעם מאָרגן־טוי אין אויגן,
אויסגעשלאָפּן, פריש און מונטער,
אויסגעלאַסן קעגן מאָרגן.

שפרה ווייס

[1923]

דורותדיקע בריק

דורותדיקע בריק.
אויסגוס פון שטאלענע הערצער.
מיינע וואַרצלען געאייזנט אין אוראלטע טיפן.
דורות האָבן דורך מיר זיך געבונדן און געשפאלטן.
יס־שטורעמס האָבן צו מיינע ברעגן פולע שיפן צוגעבראַכט —
געאַנקערט זיי אין מיינע אַרעמס.
אין מיין שוים קומען יונגע טויבן זיך פאַרן
מיט דער בענטשונג פון אויפגאַנג.

איצט האָבן פויגל פון צעשטערטע נעסטן,
פויגל פון שענסטן מין,
אין מיינע ווינקלען זיך פאַרקליבן
און פראַלן דאָס ליד פון אונטערגאַנג ביז צום טויב־ווערן.

שפּרה ווייס

שטייגט אויף אין מיר דער אויפגאַנג פון אוראַלמע טיפן.
שטאַלצט אויף אין מיר מיין דורותדיקער שטאַם.
אַ טויזנט-יאָריקער אויפקום וועט שאַלן דורך מיין שטאַם
ביזן אויפגאַנג.

צום מאַן

קוק ניט מער אויף מיר
מיט הונגעריקע אויגן;
דער ריפּ פון דיין לייב
האַט ביז דיין קאַפּ
זיך שוין דערצויגן. —

.

צעבליטע פאַבריקן
האַבן מיינע צעפּ צעשוירן,
אייזערנער לעבן
האַט געאַנקערט מיך אין זיינע אַרעמס —
בין איך און אַנדערע געוואָרן.

איך אייל נישט מער מיין לייב,
ווי מיינע ברוינע שוועסטער,
און לאָז זיך ניט אין טאַנץ
ביזן האַרץ פאַרקלעם;
דאָס לעבן נאָנט צום לייב
בויט איבער מיין געביין.

אין מיינע הענט
ליגן טויערן פון שטעט,
מיין טראַט איז קאַכעדיק

שפרה ווייס

און שווער,
דורך מיינע אויגן — וואַכעדיקע טעג,
האַרטער שטיין
פון פיל־יאָריקן גאַנג.

און, אז איך שטרעק אויס מיין האַנט:
פלאַטערן רויטע חופּהס איבער קעפּ —
אונטער איין פלאַטערדיקער חופּה
איך און דו!
פארן יום־הדין פון לעבן.

מיינע טעג

מיינע טעג —

קארעלן אויף ציגיינער העלדזער.
אין דינעם פינגער־שפּיל האָב איך זייער שנור צעריסן;
קייקלען זיי זיך אין געשטויבטע ווינקלען
אַראָפּ מיינע טעג, אַראָפּ.

אַ ציגיינער־בויד אויפן אַקס פון צייט,
פון ווינטן אָפּגעבלאָזט,
קייקלט זיך די אַקס פון צייט
אַראָפּ, —
אַראָפּ.

וועגן

ווען עס ווערט אין האַרצן שווער,
ווי אַ מוטער טוליעט זיך אן אומעט צו.
ווערן ברייטע וועגן — ענג,
וואו דו האַסט אַ לעבן לאַנג
זיך געשלאַפּט שווער און מיד,
ווי קאַרואַנען אין וויסטן מדבר.

שפרה ווייס

אין אזא בינ-השמשותדיקער שעה
דערוויסטו זיך א סוד:

אלע וועגן דאָס ביסטו אליין...

לעבן מיינס

לעבן מיינס,
אין דיין ווייסער שיין
שטיי איך א תפילהדיקע,
ווי מיין גוטע מאמע פאר די בענטשליכט —
בעט פאר דאָס גאנצע הויזגעזינט,
פאר אלץ פון אויפגעאנגענעם לעבן.

לעבן מיינס,
אין דיין ווייסער שיין
גיי איך, ווי מיין פרומער פאָטער,
אין פארטאָניקע תפילות
ביז שפעט אין טאָג אריין.

לעבן מיינס,
זאָלן, ווי זילבערנע לבנה-שיין
אויף א שלאָפיקער שטאָט,
דיינע ווייסע שטראַלן
אין שפעטער שעה
אויף מיר פאלן.

רצוא גוטמאן

[1923]

וואָס ווייסטו?

וואָס ווייסטו? — ס'איז אפשר געווען נאָר אַ קלייניקע רגע צו פרי.
און וואָלסטו מיך איצטער געפרעגט,
אַט איצט, בעת אַ גילדענער האָר האָט אַ פינקל געטאָן אויף די קני —
איך וואָלט אפשר אנדערש געענטפערט, ווען דו וואָלסט מיך איצטער
געפרעגט —

ס'איז גאָרנישט, ס'איז גאָרנישט...
ס'קאָן זיין, איך וועל מאַרגן שוין קומען צו דיר אין דערפרי,
און ערגעץ, גאָר נאָענט, קאָן פלוצים אַ קלאַפּ טון אַ טיר,
און פלוצים קאָן זיין נאָר אַ קלייניקע רגע צו פרי.

ראזא גוממאן

דו בעטסט מיך

דו בעטסט מיך אויף די קני — און איך זאג: ניין —
און אונזער קינד וועט שוין ניט זיין געבאָרן —
און דאָס נשמהלע, וואָס איז פאר אים געווען,
איז אפשר פאר א לעמעלע געוואָרן —

און איצטער: האָרד, — ס'איז ווידער פונדאָסניי.
אַט איז, ... געווען, — און ס'ט ווערן, ווערן, ווערן...
.

און אפשר איז עס גאָר דער ווינט געווען פון קאי,
און איך וועל דיר א וואָלסנדל געבערן — ?

איך צעפלעכט מיינע האָר

איך צעפלעכט פאר דיר מיינע בלאַנדסטע האָר,
איך קוק צו דיר מיט מיינע בלויסטע אויגן —
און גאָר . . .

און ווען איך זאָל שטארבן?
צווי פיל אַנדערע —
אפילו פאר דיר, אפילו אַט איצט —
איך קאָן נישט טראָגן אלעמענס פארבן.

פירן מיך ווייסע שטיינדעלעך ארום אין טוי,
און עס געשיט, עס געשיט
מיט מיין גאָלד, מיט מיין בלוי.

רָאָז גוּטמאַן

איך ליב א דערוואַקסענעם

איך ליב א דערוואַקסענעם און איך בין א קליינע,
און נעבן זיינע גרויסע — שטעל איך קליינע טריט.
טרויעריק, גאָר טרויעריק, איך קלער וועגן וויינען,
גאָר רואיק, אזוי רואיק, אז איך ווייס עס ניט.

איך ליב א דערוואַקסענעם און איך בין א קליינע,
און בין אזוי אינגאנצן אין צוויי גרויסע הענט:
דאָ ביסטו, און דאָ ביסטו, און דאָ — מיר אינאיינעם,
אַנדערע ווי תמיד, און באַקענט, באַקענט.

איך האָב דרך ליב

איך האָב דרך ליב, און מיין האַנט האָט דרך ליב,
און מיין איטלעכער פינגער האָט דרך ליב.

טאָ שטילער, די וויהעם, — די שעה זאָל ניט שלאָגן, —
זיי קאָנען א בליק אזוי לייכט צעשלאָגן,
און איך האָב כמעט נישט באַוווּזן צו זאָגן,
אז איך האָב דרך ליב און מיין האַנט האָט דרך ליב,
און מיין איטלעכער פינגער האָט דרך אזוי ליב.

לידעלעך פאר דיר

א

אין דער בלויקייט בליען בלומען בלאסע —
ליבסטער, בלייב.
ס'איז נישט נעפל, ס'זיינען נעצן נאסע,
וואָס עס וועבט דער ווינט זיין וואַסערווייב.
ליבסטער, בלייב.
אין דער בלויקייט בליען בלומען בלאסע —
קלייב —

ב

טונק זיי איין אין מיינע האָר —
דיינע פינגער.
מיינע האָר —
לייכט-באָגילדמע לאַקסן-צינגער
לעקן, לאשטשען שלאַנקע פינגער.
מיינע האָר —
שלאַנגען-שלינגער,
וויילן — שלינגען איינעם גאָר —
פלינקע פינגער.
פילסט, ווי לייכט — דאָס פלאַטער-פלאַר? —
גרינג און גרינגער...
טונק זיי איין אין מיינע האָר —
דיינע פינגער.

ג

זאָג מיר עפעס
סתם אזוי.

רָאזא גוממאָן

זעסט: איך ליג זיך
און איך וויג זיך
סתם אזוי.

כ'קוק: ווי זיינען דיינע אויגן:
ברוין, צי גרוי?

איך וועל שווייגן, זאָג מיר עפעס
סתם אזוי.

מלכה לי

[1923]

היינט ביינאכט

דורך שווארצע שוואנגערע בערג
שיילט זיך אויס א קויל א פלוטיקע — די לבנה.
איך האָב דאָס בעט א לידיקס היינט געלאָזט,
ווי א נאכטיק גרינעם רעגנבוין
שימעריר איך ביי דעם טייך.

עס וויינט א וויינפויגל אין וואַלד
אפשר דאָרט אזוי ווי איך פארבלאָנדזשעט.
מיט פינגער אויסגעקרימט פון פּיין,
רופט זי עמיצן אין נאכט אַרײַן.
דאָ, אין וואַסער ברעכן זיך לבנה-טעלער...

מלכה לי

שווארצע שאַטנס גליען איצט אין טייך.
שאַטנס — מוראדיקע פּערד — שטרעקן זייערע קעפּ,
שוימען שלעפּן זיך פאַר די צעפּ.
קילן מיינע פּיס, גלעטן מיינע לענד,
ציען מיך אין הוידלדיקן וואַסער-בעט.

ערגעץ האָבן בערג לבנהם האַרץ אַריינגענאַרט.
אויף די אַקסלען פון די בערג בעט זיך אויס די נאַכט,
פינצטערע שאַטן-לייט באַדן זיך אין טייך,
ווי נאַנעס איינגעהילט אין קרעפּ.
פון די טיפּן בלייבן זיך לבנהדיקע קעפּ ...

באַלידיקט

דו האַסט זיך איבער מיר געבויגן —
סאַמעט פּליגל זיינען אָנגעפּלויגן,
געגלעט מיין פּנים מיט וויהעס פון דייע אַויגן ...

האַבן ווייסע דעכער זיך געוויגט אין שטויבן,
הייזער האָבן זיך אין וואַסער-בערג געבויגן,
אונדז מיט זיך אַראָפּ-אַראָפּגעצויגן ...

מיין קאַפּ איז אויסגעבויגן ווי צום שעכטן,
איך בין באַלידיקט נאָך פון נעכטן —
און בעט אויפּסניי מיינע האַר צעפּלעכטן ...

פארטאג

ווער קאן איינשטילן א הארץ,
אונטער לבנהדיקן טרויער ביינאכט,
אין געשפאן פון שטילקייט פארטראכט.

וועלט האָט זיך אויסגעגלייכט פאר אונדז,
אַמעם האָט זיך אָפגעשמעלט אין גאָס —
פארוואָס איז דיין פנים לבנהדיק בלאָס ?

איך טרינק מאָרגנשמערן מיט מיין טרויער, —
מיין מאָרגנשמערן — מיין מאָרגנשמערן —
ערגעץ מוז דאָך זיין א טויער !

שפאָן איבער שטילקייט אַוועק,
וועק ניט די שטילקייט מיט טריט —
לבנה שפרייט פאר אונדז צווייט ...

ווי ציטערדיקע פיש אין א נעץ,
ווער האָט פארפלאַנטערט די הענט
אין שטילקייט פון נאַכטיקע ווענט? ...

קינדער מיינע

דורך די נעכט —
בלאָנדזשען שאַטננס אויף מיין בעט,
טאַנצן, שווינדן אין א בלוי געוועב.
און די אויגן מיינע אין א שטום געבעט: —
קינדער מיינע, קינדער.

מלכה לי

דורך די נעכט —
שווימען בלויע קינדער אויף די ווענט,
נעסטן זיך אין די קנייטשן פון מיין העמד,
פלעכט איך מיינע אָרעמס,
וויג זיי אויף די הענט:
קינדער מיינע, קינדער.

דורך די נעכט —
צוקן לעפנס אין מיין יעדן גליד,
זונען צינדן זיך אין מיין געמיט.
דינע ליפלעך זויגן אזוי ליב.
קינדער מיינע, קינדער!

גייט שלאָפן

פאַרנאַכט איבערן שטעטל צופוסנס
וויגט אַ טרומייט זיך אין אַן אומעטיקן רופן,
העי, זעלנער! גיירט של־אָפֿן, גיירט של־אָפֿן.

זונפאַרנאַנג לעשט זיך אין רופן,
באַרג צו באַרג פאַרטרויען דעם ניגון,
איינזאַמער זעלנער וויל וועלטס צער פאַרוויגן.

ציען שאָף אין מחנות פון פעלדער,
פאַרוואַרפן קעפּ — שפּרייט די ערד זיך צום שלאָפן.
דער פאַסטוך ווערט קלאַנג אינם רופן...

הינטער בערג אַן איינזאַמער קלויסטער
פאַרגייט זיך אין אַ פאַרנאַכטיקן קלאַנג,
וויגט איין טרומייט דעם גלאַק אויך צום שלאָפן...

מידלעך וויינען אין קישנס פון בעטן.
ער וויגט איין זיין געליבטע וויי-יט וויי-יט אינם רופן:
גייי של-א-פין! גייי של-א-פין!

דאס שמעטל אין געוויין איצט פארצויגן,
ווי א זומער-רעגן, טרערן די שויבן,
עס פאלן שלעפעריק אויף וועגן די שטויבן.

די פויגלען ענטפערן אונטער דעכלעך צום ניגון,
דער וואלד פארקייכט זיך אין א בוימערשן רופן:
גיייט של-א-פין! גיייט של-א-פין!

קויפט פאפיראסן

פאפיראסן! פאפיראסן!
קלינגט מיין שטים דורך גאסן,
מיט אויגן נעפלדיקע פארצויגן —
קויפט! קויפט! קויפט!
יאגן פוקסן זיך — קאזאקן —
מיט פאדקאוועס, ווי די קאסעס —
שניידן קלאנגען אזוי ווי זאנגען:
קויפט! קויפט! פאפיראסן!

טאנצט קאזאק מיט פערד אין ראד,
שפרינג איך צו אין קאראהאד,
גלעט די פעל מיט פחד שטילן,
ווי איך גלעט מיין זיידנס תפלין —
מיינע אויגן בעטן, בעטן —
קויפט! קויפט! סיגארעטן!

קוסט קאזאק מיט לייבן-אויגן,
ברית מיין קערפער ווי מיט שפיין —
שארפט מיט מעסערס דורך מיין לייב —
דורך מיין צוגעדעקטן קלייד
שלינגט ער, שלינגט ער נאקעמקייט...
שיילט ארונטער מיט דער הויט
גלידער פלאמען, גלידער רויט.
מענטשן — גאסן — קאראהאָד —
און איך נאקעט — אין אַ ראָד,
און די אויגן בעטן, בעטן:
קויפט! קויפט! סיגארעטן!

פראַלט קאזאק געלעכטער אויס,
אזוי ווי וועש מע פראַלט
פון טיך ארויס: —
„אך, דו שיינע קלייניקע!“
דו ביסט נאָך אזא קלייניקע!“

רויטע פארנאכטן

א

אין זיין אייגן גאָלד צענאנגען דער פארנאכט.
אין דער לופטן האָט קויל צו קויל געלאכט,
שטאַט מיט שטאַט האָבן פארמאָסטן זיך ווי ריזן —
הימל האָט אויף רויטע שטיקער זיך געריסן...

פליען זעלנער אָן היטלען איבער שטאַט,
טראמפען דורך די פעלדער, ווי אַ ראָד,
רייסן מיט שראפנעלן פעלן פון די בערג —
די נאכט קרייט איבער וויסמע מערק...

פון די שטיבער — דורך די שפארעם — מאמעס אויגן,
פינגער־פויסטן אין קודלעס האָר אַרײַנגעצויגן.
ווען מיר וואָלטן קאָנען אײַנשלינגען אין ניטגעבוירנקײט די טעכטער —
ניט באַוואַכן זײ פאַרגלױערטע, ווי טױטע וועכטער.

עס איז דער קעלער, ווי אַ בױך מיט וואַסער, אָנגעשוואָלן.
די לעצטע שפײז פאַרטרונקען און צעמאַלן —
זאָלן מיר זיך אײַנוויקלען אין טליתים,
אויפן בית־עולם זיך באַהאַלטן מיט די מתים ?

ב

אויפן בוידעם אין ווייכן היי ליגן כלה־מוידן —
זײ האָבן זיך פון שענדער דאָרט באַהאַלטן אויבן,
שטעכט דער היי — רײצט די אָנגעברײטע לײבער —
זאָלן זײ קומען נעמען אונדז פאַר ווייבער !

ליגט אַ זעלנער געאַרעמט מיט זײן שווערד,
קאַלטער שרעק פון מײדלעך קוקט אויף דר'ערד,
פליקן טרײַנקען זיך ווי אין אַ מוטנעם פּרונעם —
וועמעס חתן איז אײצט דאָ אָנגעקומען ? ...

טעג און נעכט אַרײַנגעגראָבענע אין היי,
עס גרױלט אין לײבער פּרױגעשרײ:
הײ, זעלנער! וואַרף אַראָפּ די ביקס פון דײַנע גלײדער,
קום צו אונדז אויפן געלעגער דאָ אַ מידער !

דו האָסט געבראַכט מיט זיך דעם אָטעם פון היימישע שטעט,
סאָסנע-וועלדער האָבן אַרויסגעפֿליט פון דיינע רייד —
מיד, מיט גרינקייט פון סאָסנע-שאַרף באַקליידט.

דורך דיין געלעכטער זע איך אויפגעשניטענע יונגערד,
דיינע האָר זיינען זוניק-ליכטיקער געוואָרן —
דיין בליק — רייפער ברענענדיקער קאָרן ...

דו האָסט געוועקט אַלע שטעט — אויפגעוועקטע.
נאָר מיין שטאָט, מיין שטאָט האָסטו פאַרשעמט —
מיין שטאָט, וואָס איז פון זיך אַליין פאַרלענדט ...

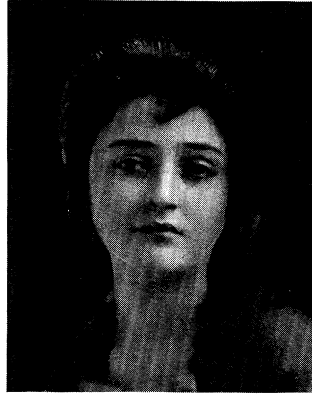
אין מיין שטאָט זיינען אויסגעהאַקט די וועלדער,
שטייט אַ בוים אין אַ גאַרטן, ביי אַ פענצטער,
שטאַרצט אַ מצבה פון אַ טויטן זעלנער ...

אין מיין שטאָט אָדערן זיך טייכן פאַרגליווערטע,
ערד ליגט פאַרשטאַלט ווי שינעס,
חרובע שטיבלעך לייענען קינות ...

ביינאַכט לויפן צוגן ווי די מאַנסטערס;
ערדציטערניש טרייסלט אויף די גריבער —
פייערלעך טוקן זיך אין שטיבער.

איבער שטאָט רופט עמיז הויך: דערלייזער!
דערטראָגן עס הענער צום מאָרגן מיט קרייען —
שטאָט גייט צו קינד מיט מוראדיקע ווייען ...

ריקודה פאטאש-פוקס

[1923]

דיין וואליוע

אזוי אומעטיק קאן נאָר קוקן
דיין וואַליוע.
האַסט אין איר אַרײַנגעוואָרפֿן
אַל'דאָס ביז און אַל'דאָס גוטס.

האַסט זי לײַדיק נישט געבראַכט,
פירסט זי לײַדיק נישט צוריק.
ס'לײַגט אין איר בונטן פרייד,
ס'לײַגט אין איר מיין בליק.

כ'האַב מיין בליק דיר אײַנגעפאַקט
אין אַ בלייבן שטיק פאַפיר:
וועט ער דײַך באַגלײַטן
אויף דיין לאַנגער שווערער פיר.

ריקודה פאמאש-פוקס

אזוי אומעטיק קאן נאך קוקן
דיין וואלזע:
דריי שלאפלאזע נעכט, פיר — מיט הלומות.
דאס פארמאגסטו אין דיין וואלזע.

ווען צוגן גייען אפ

אז ביסט אוועקגעפארן, און אויפן וואקזאל
האבן נאך אזוי פיל פאסאזשירן מיט ווייטע וועלטן
אומהיימלעך אויף דיר געקוקט,
האסטו ווי א דריייעריק קינד וואונדערלעך די אויגן צעעפנט,
פארפירט זיי אין א ווייטן לאנד,
וואו דו ביסט נאך קיינמאל נישט געוועזן.

די בופעטן מיט די אומעטיקע מיידלעך
האסטו נישט דערפרייט,
נישט געקויפט גאר,
און נישט געצאלט,
און דער פאפיראס דיינער האט געדרעמלט אין דיינע פינגער.

לאנגע שווארצע צוגן קומען אן
און פייפן אויס דעם אייביקן אומרו פון אלץ.
גייען אפ, ווי שטילע אונטריקע שעה'ן אום ווינטער.

קלומעקלעך, קויבערלעך, וואלזעס
דערציילן אזוי פיל וועגן ליידיקע קעסטעלעך-גליק...

און דו מיט ליידיקע הענט,
וואָס האָבן ביים באַגלייטער דעם דעמבענעם שמעקן פאַרנעם,
לאָזט זיך פירן מיט צוגעמאַכטע אויגן —
נישט דינע הענט די פאַרדרעמלטע,
נישט דו אַליין
ווייסט נישט די עלנטקייט,
וואָס קומט אָן,
ווען צוגן גייען אָפּ.

דאָס דינסטמיידל

ווען דאָס דינסטמיידל האָט דערלאָנגט אַ גלאַז טיי,
האָבן נאָך זיינע אויגן גערוט אויפן ווייסן פאַפיר.
ער האָט שנעל דעם קאַפּ אויפגעהויבן,
און געזאָגט:
— וואַרט צו, געהערט אַמאָל אַ ליד?
האָט זי זיך צעלאַכט.
און באַלד שטיל טרויעריק געזאָגט:
— כ'ווייס, אַ ליד —
און ער האָט געליענט היימיש.
אירע הענט געשפרענקלטע מיט שוואַרצע פינטעלעך,
וואָס האָבן נאָך געשמעקט מיט הייסן זודיקן געפעס,
האָבן זיך דערפרייט,
און ס'שערצל מיט די גרינע פאַסן האָט זיך אויסגעגלייכט.
נאָר די אויגן האָבן מאַדנע מיט די פּאַנעלעך געפינטלט און געגלאַנצט,
האָבן וואונדערלעך געקוקט אַרום.
דאָס אומפאַרשטענדלעכע ליד איז געווען,
ווי אַ שטילער גלעט אויף אַ קינאַבילד,
ווען מענטשן ליבן זיך אויפן לייוונט'עקראַן.

ריקודה פאמאש-פוקס

און זוען ער האָט געענדיקט,
האָט זי מער שוין ניט געלאַכט.
רויטער גוטער ווייכער וויין האָט פון אירע אויגן געקוקט.
ס'מויל האָט עפעס געוואָלט זאָגן,
נאָר זי איז באַלד אַריין אין קיך,
די הענט אין הייסן שעפל וואַסער איינגעטונקט,
דאָס אומפאַרשטענדלעכע ליד
האָט איר אין די אויערן געזומט
ווי אַ פאַרבליבענע פליג אום ווינטער.

פראַסטיקע פליטערלעך

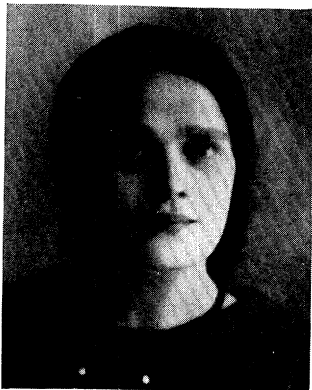
די קי האָבן אויסגעמעקעט גוטע נאַכט
פון רייכן שווייגערס שטאַל
און אַנטקעגנאיבער פון אַ פענסטער דורך די שפאַרעס
האָט אויסגעהילכט אַ מאַמעס קול:
— מסתמא וויל „ער“ אזוי ———
האָט דער הימל טריבער זיך פאַרטוליעט אינם אָונט,
און דער גאַנצער הויף האָט געווייסלט אַלע שויבן-שניי.
ביי דעם פלומפּ האָבן עמער פול מיט וואַסער-פראַגזן לאַנגע
באַגלייט דעם טרעגערס טריט.
צוויי דינסטן האָבן זיך באַגעגנט אינם גאַנג.
האָט איינע צו דער צווייטער גלאַט געזאָגט:
— ס'איז טאַקע ווינטער, באַנג ———
און ביידע האָבן צוגעשנופּט מיט די נעזער,
פרומענדיק און ווייזנדיק צו דער שפאַרע פון דעם פענסטער...

ריקודה פאטאש'פוקס

און דאָס בלוט אין זיי האָט זיך שטאַרק צעזאָטן,
קללות מיט־אַמאָל האָבן זיך פון זייערע מיילער אויסגעששאַטן
אויף די באַלעבאַטים אויף די זאַטע,
וואָס אין כבוד ס'שטאַרבט אַ טאַטע
שטילערהייט. —
און אויסשיטנדיק חרמות אויף אַלעם,
וואָס די וועלט פאַרמאַגט,
האַבן זיי מיט פאַרביסענעם כעס
געטראָגן אַ געשריי
צו „דעם“, וואָס לעבט אייביק ...

פריידל'ס. טשאַרני

[1923]

קומט אומרו אין נאַכטיקע שעה'ן

קומט אומרו אין נאַכטיקע שעה'ן צו גיין,
מאָנט זין פון מיין לעבן און אינהאַלט און ווערט.
בין איך ניט אַ טייל דען פון נאַכט־סוד אַלײן,
אַ שטויבל אַ קליינס פון דעם שטויב פון דער ערד?...

אַ זינגענדער זאנג צווישן זאנגען אין פעלד, —
פאַר אַלעמען זין — דאָס איז אַלץ, וואָס איך גאר;
מיין תפילה און טרייסט איז דאָס גליק פון דער וועלט,
איר פרייד איז מיין פרייד, און איר צער איז מיין צער.

ווי דאָס ווילדגראָז

ווי דאָס ווילדגראָז אויף זומפיקע פלאַכן,
הענגט מיין לעבן פאַרחלשט, ניט נויטיק;
פלעג איך פוסטקייט פאַרזינגען, פאַרלאַכן, —
פיל איך איצט עס מיט קלאַרקייט ביז ווייטיק.

לעבן ברעקלט, פאַרפלאַכט און מאַכט שפּל
און פאַרוואַנדלט די פערל אין שטויבן:
ווערט דער עיקר פאַראומזינט ביז טפּל,
און דער טפּל צום עיקר דערהויבן ...

יאָרן

יאָרן, וואָס־זשע לויפט איר אזוי, יאָרן ?
נאָענט איז דאָך סיי־ווי־סיי מיין וואַנדער־פרעג;
שטויב פון אייביקייט זיינט איר, מיינע יאָרן, —
אש פון מיינע אָפגעברענטע יונגע טעג.

זומער, וואָס פאַרפליסטו אזוי, זומער?
האַרבסט, אַ האַרבסט, וואָס־זשע קומסטו אזוי פרי? —
ס'בעט דאָס האַרץ נאָך וואַרימקייט און בלומען.
ער, האַלט אָפּ אַ ווייל דיין בליציק־שנעלן פלי! ...

פריידל ס. משאָרני

לעבן, לאָז מיך ניט פאָרגיין

לעבן, לאָז מיך ניט פאָרגיין נאָך יונגעררהייט,
לאָז מיך אויסזינגען אין שוים ביי דיר מיין צער,
לאָז מיך אויסשטורמען מיין גאַנצע מענטשלעך פרייד!
נאר כאַטש אַפ'עט, ספינקס, מיין האַרץ מיט וואָס איך נאר! ...

כ'ווייס — אָט פאַלד און ס'וועט פאָרווייען מיך אַ ווינט,
ווי דאָס האַרבסט־סק־בלעטעלע, וואָס ווערט פאָרגעלט;
כ'ווייס — מיין תפילה איז אַ פלאַפּל פון אַ קינד.
כ'וויל נאָך ציטערן אין דיינע אָרעמס, וועלט! ...

ווען איך וועל איינשלאָפן

ווען איך וועל איינשלאָפן אין ערדיש שוים,
און פון מיין שטויב אַ גרעזל וועט אַרויס,
און ווען ס'וועט אין אַ טויאי־שטילער נאַכט
פון אָרט, וואו ס'האָט אמאָל דאָס האַרץ געוואַכט,
וואָס איז פאַר רחמים געווען צו ענג, —
אַ בלום אַרויסזינגען צום מאָרגן־שיין,
און סט'אָפרוען אויף איר אמאָל אַן אויג, —
אַ, ניט אומזיסט איז דאָן מיין ערדיש זיין! ...

עס פאלט אראפ

עס פאלט אראפ און לעשט זיך אויס א שטערן
פון לויטערער און ווייטער הימל-היים,
און ס'מעגן טויזנטער געבוירן ווערן, —
דאך בלייבט א פוסטער חלל אין דעם רוים ...
ס'האָט וועמעס לעבן אויסגעהויכט זיין אָטעם;
און כאַטש נאָך אים פארבלייבן לעבנס פיל, —
פארהיט די ערד א לייכטן טרויער-שאַטן,
און אימעצער זאָגט „קדיש“ אין דער שטיל ...

איך ווייס

איך ווייס, אז דו ביסט אומעטום:
אין אייביקייטס איערן בויג
און אויך אין דעם, וואָס עס פארגייט;
אין א באַטויטן האַרץ פון בלום
און אין דעם אַפּל פון מיין אויג;
אין ווינט, וואָס מיינע טריט פארווייט;
אין דעם, וואָס אָפּן און פארהילט;
אין פרייד, אין אומרו און אין פיין;
אין שעה'ן, וואָס איך בענטש, צי שילט,
און אין מיין רגעדיקן זיין.

איך ווייס, אז דו ביסט אומעטום ...
און דאָך איך זוך דיך אַלץ אַרום.

כ'מאָלט פרעגן דיך: צו וואָס איך בענק,
און לעב, און ווייטיק אַלץ און האָף? —
פארוואָס מיין לעבן, דיין געשענק,
פארוואַנדלסט אָפּט מיר אין א שטראָף? ...

זיי פרוכטבאַר ווי די ערד

זיי פרוכטבאַר, ווי די ערד, און אמתדיק, ווי זי:
אין פריילינג וואָס און בלי, סוף זומער פרוכטן ברענג;
און שאַף נאָר, ווען דיין האַרץ אַ צאַפֿל מוט, אַ גלי,
און שענס זיי, ווי די ערד, אָן דאַנק, ברייטהאַרציק שענס ...

פון נעפלען נידריקער און עלטער פון אַ מיף
איז זי, די ערד, און היט דאָך פייער אין איר טיף;
און אַלץ, וואָס איז צעצוווינגט, צו הימלען הויך זיך ציט, —
האַט וואָרצלען טיף אין איר, איז פון איר לייב אַ גליד.

איר שווינגן איז אַ פעלד, איר וואָרט — אַ זאַפטיק בוים;
איר רעיון איז אַ וואָלד, אין סודות טיף פאַרשפינט;
איר פליסטערן — דאָס גראָז, וואָס גרינט ביים טייכלס זויס;
איר שפיל איז דער קאמיש, צערוישט פון פרייען ווינט.

איר תפילה איז אַ פעלד אין זונען־אונטערנאָנג;
איר שמייכל איז אַ בלום, און קאַרן — איר געזאַנג;
זי איז — דער קלאָרער טאָג, זי איז די ערלעך מי.
זיי פרוכטבאַר, ווי די ערד, און אמתדיק, ווי זי ...

עס פלאַמט און לעשט זיך

עס פלאַמט און לעשט זיך אונזער זיין דורך שטראַלן און דורך שטויביקייט
און יעדער זינגט זיין ליד אַריין אין סימפאָניע פון אייביקייט.

דער גורל אונזערער איז בלינד; דאָס לעבן איז אַ רעמעניש, —
אַ בלאַט וואָס רייסט אים אָפּ דער ווינט, און ס'טראָגט דער שטראָם
פאַררעטעריש.

וואוהין? ... און דאָך — נאָך אים אַ שייַן צעלויפט אין ביסער־פעדימלעך;
אַ שטיין אין וואַסער וואַרף אַריין — צעפליען זיכער־רעדעלעך.

אַ שטערן פאַלט אַראָפּ אויף דר'ערד — אַ גאָלדיק פאַם בלייבט פאַלנדיק.
צי איז מיין לעבן גאַרנישט ווערט און לאָזט קיין שפור קיין שטראַלנדיק? ...

עס פלאַמט און לעשט זיך אונזער זיין דורך שטראַלן און דורך שטויביקייט,
און יעדער זינגט זיין ליד אַריין אין סימפאָניע פון אייביקייט ...

וואָס זיינען אַלע מיינע לידער

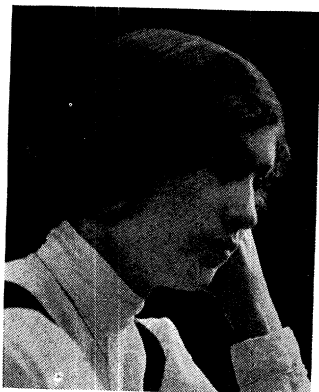
וואָס זיינען אַלע מיינע לידער
פאַר איינעם אייערן אַ קרעכץ, וואָס איז פאַרהערט? ...

און מיינע צער און בענקשאַפט־טרערן —
קיין טראַפעלע פון אייער שווייס ניט ווערט ...

ווי נישטיק — מיינע ספקות נאָכאָנאָנד
פאַר איינע מאָזאַל פון אייער אַרבעט־האַנט! ...

ברכה קודלי

[1924]

פרילינג

פרילינג שליכט:
יונגע גראָזן שפּרײַטן בענקשאַפטן פּונאַנדער.
און זײ קלערן —
מאַנדלבלײַטן פּלעכטן זיך אין ווינט,
מיט ווייסן סאַמעט קרויזן זיך מאַגנאַלי־בלעמער,
זון העפט כּשוף אין אַ צווייגן־פּלאַנטער,
און לאַנדישן וועבן דעם סוד פּון ווערן.

אײביקײט ווינט איר כּוח אין געווימל
און באַפעלט:
ס'זאָלן אין בלימל שטענדיק דרימלען קערנער,
און אין קערנער נאָך־אַמאָל אַ בלימל.

ברכה קודלי

מאראנצן

אין שטענדיקן זומער-טאָג
ליגט ערד מיט רייכן צוואַג.
זויגן שטאַמען גלוסט פון וואַרצלען
און ציטערן אויף זייער באַנער.
באָדן זיך בוימער אין שוואונג פון ווינט,
און שטייפן זיך אויף מוטערשאַפט.
קנאַספען זאַפטיגן זיך,
רופן צו דער בינס פאַרלאַנג,
און קלערן:
וויפיל רגע'ס נאָך צום ווערן?
קערנער דרימלען אין דערווארטונג:
עמיז וועט טרינקען זאַפטיקן חלום פון ערד און זון ...

שטיפמוטערלעך

א קערנדל גאָלד אויף שפּריצן פון טוי,
א הויך פונם פּרילינגס באַגינען —
אן אוצר פון סודות
צוקאַפנס פון גאַרטן פונאַנדערגעשפונען:
שטיפמוטערלעך —
בונטן נאָך בונטן.
איינס נאָך איינס איילן זיך,
בליען אין פאַרבן:
א לויז צו דעם גאָלד און דעם טוי,
איידער דער פּרילינג וועט שטאַרבן.

ברכה קודלי

געטיפט אין סאמעמענעם גלעט,
נידעריק שטיל,
ווי א טונקעלער פארלאנגען-שפיל,
שלייפלען זיך בלעטלעך
מיט בריון און פיאָלעט,
און די הערצלעך אין מיטן,
ווי א גאָלדענער געבעט.
געלינקע:
פלאַטערן, ווי פריידיקע קלאַנגען,
העל און דין
אין טונקעלע ברעגן געפאָנגען.
ליכטיק-בלויע:
קורץ און זעלטן,
ווי צופרידענע געדאַנקען,
וואָס וואַנקען אין יונגמיידלשע וועלטן.
שטיפמוטערלעך, שטיפמוטערלעך,
קורצווייליק און פילפאַרביק,
ווי א באַנער
אין א מאָמענט א גענאַרטן,
רייצן מיט אַן אַראַמאַט אַ צאַרטן
גינגאַלד, פיאָלעט,
שוויגן אויס א געבעט:
פליקט אונז שנעלער,
ווייל ס'איז פּרילינג.
אַז ניט,
וועט זיין
צו שפּעט.

צעריים דעם צודעק פון דיין אָפּגענאַרטער גאַטהייט
און צוים ניט מער דיין יוגנט־שעה אין פּרויסטער־קלייד.
ביי דער זון פון דייע בלוטן
באַרג אַ פייערדיקן ווילן,
וואָס זאָל דייע גלידער מיט גליענדיקן גארן פילן.
קוואַל אויס דיין פרייד,
ווי אַ לויפנדיקער טייך אין פּרילינג באַרג אַראָפּ
קוואַלט ארויס זיין ווינטערדיק שווייבן.
גיב אויס דייע באַגערן,
ווי דער שטרעם־ווינט,
וואָס רייסט אין האַרבסט דאָס בלאַט פון בוים.
נישט וואַרט,
נישט צייל —
איבער אַלע וועלטן איינס באַפעל,
ווי ס'וואַלט מאַרגן דיין אונטערגאַנג געוועזן.
זינג אויס דיין יוגנט־שעה,
ווי דער שוואונג פון גלאַקסן־קלאַנג,
וואָס זאָגט אַ שמחה אָן;
ווי אַ רעגן,
וואָס טיפט אַ מבול איין אין פעלד צוליב אַ זאַנג.

ברכה קודלי

אין דער דינקייט

אין דער דינקייט
פון מיין געטאָקטן פּראָפּיל
ליכטיקן אויס יונגעלייט זייערע פּאַרביקע אילזויעס.

קומען נעפלדיקע שליערן
פון מיינע ברעמען
און דעקן צו דעם זוניקן רייך פון מיינע אויגן,
ווי זיי וואָלטן זיי באַשיצן פון וועמען.
דאַן שפּרייזן אום אויף זיי פּאַרבענקטע פּליקן
און טרוימען שווייגנדיק, ווי די זאַמען אין די זאַנגען,
אַז זון זאָל פון אונטער דעם וואָלקן אַרויס
און כאַטש נאָר אויסלאַכן זייערע אויפגעפליטע פּאַרלאַנגען.

מיינע שמייכלען,
וואָס באַרגן אויסגעטראַכטע וועלטן
פאַר אַן אָפּגענאַרטן מאַרגן,
לעזן אויף ביי זיי
אויף אַ רגע
די שוועריקייט פון גרוי געמיט,
און אין מיר
זינגט מיין נצחון שטאַרקער אויס די ריוויקייט,
זינגט אַ ליד אין יעדן גליד.

איידא מאוע

[1925]

אין שמאלן וועג

א

צוליב טאטע-מאמע,
וואָס זיינען אלט;
צוליב קינדער,
וואָס זיינען קליין;
צוליב זיי,
וואָס וועלן ניט פארשטיין —
מוזן מיר שוין
אזוי גיין.

שווער צו גיין
ביי א פינצטערער וואנט;
דער וועג איז שמאל,
דערלאנג די האנט;
וועט זיין גרינגער
אזוי צו גיין:
אין שמאלן וועג,
ביי פינצטערער וואנט.

מיון טאטע

גיט מיון טאטע מיט שמאלע טריט,
טראגט פארזיכטיק זיין אלטן גוף,
שטרעקט זיינע זיבעציק רייפע יאר
צו דער זון — ארוף!

ווייסט מיון טאטע, אז ניט לאנג
וועלן טעג נאך פלייבן אזוי שוין;
און ווי די זון וועט ער אויך
שוין מוזן באַלד פארגיין.

קוקט מיון טאטע אויף מיר, זיין קינד,
דורך שמייכלדיקע זארגן —
אז זיין זון וועט ניט אויפגיין מער,
בין איך דאך שוין זיין מאָרגן!

מוטער-ליד

כ'וואש מיין קינדס וויקעלעך
אין קליינעם קלאָרן טייך;
וועט מיין קינד אויסוואַקסן
גרויס און שלאַנק און גלייך.

טראַגט דער טייך כוואַליעלעך,
זיי לויפן און זיי ברומען;
ס'איז מיין קינדס אַ וויקעלע
מיט זיי אַוועקגעשוואומען.

טראַגט, קליינע כוואַליעלעך,
מיין וויקעלע אַוועק,
וואו ס'וואַשט אַ מאַמע אַן אַרימע
ווינדעלעך ביי אַ ברעג.

וועט זי אויפהויבן ס'וויקעלע,
וואָס איז אַוועקגעשוואומען,
און ניצן פאַר איר קינדעלע, —
טאָ זאָל איר וואויל באַקומען!

קינדער

א

וויינען קינדער דורך די נעכט
און שלאָפן אין פרימאָרגן;
וואַכן מאַמעס לאַנגע נעכט,
שלאָפן ניט און זאָרגן.

וואקסן קינדער אויף דער וועלט,
וואקסן אויף אָן זאָרגן;
ווערן מאמעס קראַנק און אַלט,
בויגן זיך און זאָרגן.

ב

ס'האָבן זיך קינדער אין זאמד היינט געשפּילט,
איך בין אין אַ ווינקל געשטאַנען פאַרוקט;
איז די זון פון די וואַלקנס אַרויס,
אַרויס, און זיך אויף די קינדער פאַרוקט.

האָבן די קינדער מיט זון זיך דערפרייט,
און זייער פרייד מיין האַרץ האָט באַגלייט;
די זון האָט געשפּילט מיט די קינדער אין זאמד,
און מיך דאָרט געוואַרימט, אָן אַ זייט, ביי דער וואַנט.

א מאמע זיין

און וואָס הייסט אַ מאמע זיין
פון קינדערלעך-ברעקעלעך?
אַנטאָן זיי און אויסטאָן זיי,
קליידעלעך און זעקעלעך.

און וואָסן נאָר און ציטערן
פאַר נישט זיכערע טריט,
און אַלע מאָל בעטן נאָר:
באַשיץ און באַהיט!

מיין קינדס קבר

נישט קיין בלומען, נישט קיין גראָז
וואַקסן אויף מיין קינדס קבר:
אַ קליינע מצבה, אַ גרויער שטיין
שטייט און קוקט אויף מיר אַליין...

נישט מיט בלומען, נישט מיט גראָז
וועל איך באַפּוּצן מיין קינדס קבר:
מיין קינדס קבר מוז בלייבן רוי,
ווי אין האַרצן ביי מיר די וואונד,
ווי ער אין זיין גרוב,
ווי זיין שאַטן אין מיין שטוב...

מיין קינדס קבר מוז בלייבן רוי...

לידער אין ווינט

עס טראַגט דער ווינט מיינע לידער אין זיך,
דערפאַר זינגט ער אַפּט טרויעריק אַזוי,
און ברענגט מיר צוריק איינציקווייס
אַפּגעריסענע אַקאָרדן פון זיי.

און ווען די זון שיינט אויף העל,
און דער ווינט בלאָזט ווייך אַזוי,
הער איך מיינע לידער וויינען שטיל
און זע זיי לייכטן בלייך אַזוי.

כאסיע קופערמאן

[1925]

דער קאטעדראל

הינטער דורכגעקרייזטע דעכער, גלעזער, אייזן,
שטייט דער קאטעדראל
אין מיין שטרענג-כאָאָטישן ניר-יאָרק.
הינטער בלייכע גאַסן,
הינטער גרינע גאַסן
זונט מיין קאטעדראל.
און איבער דעם ברענענדן וויאָלעט און גרויען נעפל
וואַכט אַ מאָדנער סוד.

און דאָרט קום איך רוען אין דעם לערן קאטעדראל
אויף אַ האַרטער באַנק
פאַרן ליידיקן אַלטאַר.
לאַנגע שאַען רו איך —
לאַנגע וואָלקנס, לאַנגע ליכטיקייטן.

און דו קומסט —
און דו קומסט אַ ווייסער דורך דעם טוי פון גרויען וויאָלעט
און דו קומסט —
און דו רעדסט ניט —
דו דורכזיכטיקער, דו פייערלעכער —
דאָס גרוי איז זילבער
און דער שטראָם פון וויאָלעט איז זונשיין.
און דו ווערסט טויט
און עס זוניקט מיין גרויסער, לערער קאטעדראל.

כאסיע קופערמאן

הינטער דורכגעקרייצטע גלעזערנע אייזערנע גאסן
שטייט דער קאטעדראל.
געלע לאַמפן ברענען ווען איך קום,
שווארצע אייזן-שלעסער הענגען.

און איך קום
און דרינג דורך אלץ,
ווי דו, זוניק-טויטער.

דער בריק

פארוואָרפן איבער ברעגן,
נעם איך אלעמענס געוויין צונויף
און טראָג זיי איבער זעגל-שפיצן
הימל-הויך און ברייט און קלאָר,
און גייסט אָפּ ווייט פון מיר
מיין שוואַרצער וועג.
אין מיר פארנייט אַ ליכטיקער אַזשור
און זילבערט פון מיר אויס דאָס בלוט —
און איך ווער עלפנביין.

פארהייליקט האָבן מיר מיליאָסן שפורן,
באַשמוצט — די הויכע טעמפלען,
בויגנדיק צו מיר זיך,
ווי צום רעטער.
וואָס האָט מען מיין געשטאַלט געטונקען
אין לבנה-שיין,
אַז מייע ראַנדן זאָלן ווייסע שאַרפן זיין ?

מייע שאַטנס שפינען איבער נאַקעט-דורכזיכטיקע שפיגלען,
ווען איך הויב זיך, ווי אַ מעסער, קעגן הימל.

טאָנעם

געפאסט אין שטרענגע מויערן
פלייבן אלע דיינע סוידעס. איך זוך
א שטראל, א פאָרם אין גרויע טויערן,
וואָס קיינער האָט געוואגט באהאלטן אין אַ בוך.

האָבן זעאונגען מיין זעל געצונדן,
האָב איך פייערן געלאָזן ברענען.
אומריבאר זיינען שאַטנס אין די שטונדן,
ווען געהיימע עדיפוסן נענען.

איינזאמקייט ברענגט אויפנאנג ניט־דערמאָנטן,
רייניקט פון די געפּל־שטראַלן שטויבן.
טראַגט מיך נאָענט, דעקט אויף האַריוואָנטן,
און באַהערשט און צערטלט מיך מיט גלויבן.

טרייסט־אימאזשן, וואָס איך בוי אין איינזאָם,
פאַרליר איך אין טומאַנען פון דיין יאָם.

רבקה רויזנבלאט

[1925]

איך האָב היינט געטראַכט

איך האָב היינט געטראַכט פון דיר,
האָט די זון אזוי געשיינט,
און אַ בוים מיט לאַנגע צווייגן
האָט זיך טיף געבוקט פאַר מיר.
ס'האָט אַ פייגעלע פול פרייד
אַ ווערימל אזוי פאַרשלונגען...
און איך בין טאַנצנדיק פאַרביי
און האָב צו דיר, צו דיר געזונגען.

וועלכער גוטער חלום

וועלכער גוטער חלום
האָט דיר געבראַכט צו מיר?
ביסט געקומען,
און באַלד ביסטו אוועק!
און געפליבן איז מיר נאָר
דיין איילנדיקער קוש אויף מיינע האָר —

וועלכער גוטער חלום
האָט דיר געבראַכט צו מיר,
אַז איך זאָל צערטלען אין מיין האַרץ
דיין איילנדיקן קוש אויף מיינע האָר ?

כ'בין אן איינגעמאטערטע געלעגן אויפן בעט
און האָב די אויגן ציטערדיק געהאלטן צוגעמאכט,
כ'האָב די פיס, דערנאָך די הענט פאמעלעך אויסגעשטרעקט,
און צוגעהערט ווי עפעס האָט אין מיר זיך גרינג געלאכט.

איז דער הימל קלאָר און פלוי און טיף געווען געלייטערט,
און די זון געהאלטן האָט די גאס אין שוים —
איז די מאמע פלוצים רעשיק אָנגעקומען,
און געמיינט, איך שלאָף, און איז שטיל אַרויס.

איז דאָס פענצטער גרויס און פריי געווען צעעפנט,
און אַ ווינטל מיטן פאָרהענגל האָט זיך געשפילט.
איז דער מאמעס שטיל אַרויסגיין מיר געלעגן
ווי אַ טויב אַ הייליקע אין שטראַלן איינגעהילט.

עטל גאלדבערג

[1926]

דורך אלע מיינע טואונגען

דורך אלע מיינע טואונגען
וועל איך שטענדיק ציען זיך צו דיר,
און זיך אָפטיילנדיק פון אלץ און אלעמען,
וועל איך זיך לייטערן אין דער ליכטיקייט פון שווייגן.
איך וועל ריין האַלטן מיין האַרץ פאַר דיר,
מיינע טראַכטונגען אומבאַפֿלקט
און מיין מיידלש לייב מיט אַ צנועהקלייד פאַרדעקט.

ביינאַכט וועל איך מיט בענקשאַפט־טרערן
פאַרוואַשן די טויזנטיאָריקע אומווירדיקייטן מיינע;
בייטאַג וועל איך דיין גאַט — דעם אמת דינען,
און מיין בלוט וועט מיט די פאַרהאַרעוועטע מיד
קרבֿהשאַפט געפינען —

ביז איבער מיין עלנט וועט אויפגיין
אַ שטילע, הייליקע דערוואַרטונג.
מיט פרייד און האַב און גוטס פאַרזייט
וועט מיין טיש, ווי פאַר אַן אורח, שטענדיג זיין געגרייט.

און ווען אַ שוואַרצע, שווערע נאַכט וועט קומען,
וועל איך אין מורא האַלטן אָפן פון מיין שטוב די טיר.
דורך דער פינסטערניש וועל איך אלץ ציען זיך צו דיר.
מיין האַרץ וועט ווי אַ ליכט אין פינסטער פאַר דיר ברענען.

ראַזע לאַקס-פּרין

[1926]

אויפן היימישן ברעג

אויפן היימישן ברעג פון דער ווייסקל
איז פאַרנאַכט אַזוי דופטיק דאָס פעלד,
די שאַטנעס פון טונקעלע ליפעס
הילן איינעט די ערד אַזוי מילד.

אינדערהיים אויפן פעלד ביי דער ווייסקל
שמעקט פאַרנאַכט מיט געטריקנטן היי
און ס'בלייבן אין טונקל, ווי פערל,
די טראַפנס פאַרנאַכטיקן טוי.

ערגעץ ווייט שפילט ווער שטיל אויף האַרמאַנקע,
ערגעץ הערט זיך אַ טרויריק געזאַנג,
און ס'ציטערט דאָס האַרץ פון באַדויערן,
פון אַ שטילן נישט־קלאַרן פאַרלאַנג.

ראַזע. לאַקס־פּרין

ווי איך בענק נאָך די טונקעלע ליפעס,
וואָס פאַרשטעלן מיט צווייגן דעם וועג,
נאָכן פאַרק דעם פאַרלאָזענעם, אַלטן,
וואו מיין חלום דער בלויער ז'אוועק.

מאָרגנפרי

יערן מאָרגן־פרי ווער איך אומרואיק,
יערן פאַרנאַכט־צו — בלאַס און מיד.
טענער וויקלען זיך אין מירן קאָפּ ביי מיר,
שטילע טענער פון אַמאָליק ליד.

קליינע מלאַכלעך מיט לייכטע פליגעלעך
קומען שטיל אין בין־השמשות־צייט,
נעמען מיד אויף זייערע דינע פליגעלעך,
טראָגן מיד אַוועק אין בלויער ווייט.

חלומען זיך מיר געשטאַלטן היימישע,
פון גאָרטן טונקעלן באַקאַנטע טריט,
כ'הער דעם ריח פון מאַזשעיקעס נאַכטיקע
און טענער צאַרטע פון אַמאָליק ליד.

ראַזע לאַקסיפּרין

כ'גיי נעבן פלוים

כ'גיי נעבן פלוים פון בית-עולם מיט שמאָלן געטראַטענעם וועג,
און חלום אַ קינדישן חלום, און טראַכט פון פאַרנעסענע טעג.
אויפן היימישן פעלד — דער באַקאַנטער פאַרנאַכטיקער נעפל,
ס'באַטויעטע פעלד לויפט אוועק אזוי ווייט, אזוי באַנג...
פון שטאַט זיך דערהויבט נאָר דער קלויסטער — דער שפיץ מיט
באַנילדעטן קופאַל,
פון באַנילדעטן גלאַס טראַגט זיך הילכיס אַ טויבער און דומפיקער קלאַנג...

גימל מייזל

[1927]

דיין קאפ

פון צופיל שריפות איז דיין קאפ מיט אש פארשטאפט,
און פייער פלאמט שוין ניט, ווי פריהער, — רויך!

עד, איך זאל קאנען קאפ א רייס אראפ,
אויסטריוסלען אלץ, וואס אלט, וואס ני,
און שטעלן אים צוריק אויף ארט —
פרישריין און לופטיק־פריי!

גראס־אויפגעראמט זאל זיין דיין קאפ.
צו צינדן איז נאך שטאף נאך שטאף. .. זעסט?

איך ברען מיט קנאל און פלאקער —
ברען אויך!

סוין געשאנק

האסט צוגעשיקט מיר טרויער, איינגעוויקלטן אין גליק.
א דאנק, נאך נעם דאס גליק צוריק,
און זאל דער טרויער בלייבן הויל און נאקעט.
איך זועל פוצן אים אין דעם, וואס מיר געפעלט.

גיטל מיוזל

איך לאך, דו הערסט, איך הער ניט אויף צו לאכן,
און דאָס איז דיר מיין ענטפער, מיין מרונה.
אויף סאַמעט־קישעלע, אויף אויסגענייטן,
מיט פאַרביקע, מיט אויפגערגענטע שעה'ן
שיק איך אָפּ דיר דעם געלעכטער, מיין געשאנק.

דו זאָנסט

דו זאָנסט און זאָנסט מיר:
„ווייל . . . און איך וועל קאָנען אַלץ!“ —
טאָ מאַך אזוי —
אַז ווי די וועלט איז גרויס,
זאָל זי נאָך ווערן גרעסער,
און אויפן גאַנצן שטח
צוויי זאָלן זיין נאָר —
איך און דו.
דו קאָנסט ניט, זעסט?
טאָ זאָל־זשע יעדער שעה,
וואָס ביסט מיט מיר,
אויף פיר און צוואַנציק טעג זיך ציען,
און יעדער טאָג אָן דיר
זאָל זיין פון איין מינוט.
דאָס אויך ניט?
עך!
וויילסט פשוט גאָרניט טון פאַר מיר.
טאָ לאָז מיר אָפּ, לאָז אָפּ!

פארען אזא מין שטאָט

פארען אזא מין שטאָט,
וואָס דו באטרעטסט זי,
און יעדער דורכנייער אין גאס קאָן פריי דיך זען.
איך קאָן ניט מער!
די צייט, פארבראכט אָן דיר,
איז מיר צו לאַסט.
איך בענק אזוי —
די הויט פון מיינע ביידע הענט
לעכצט נאָך דיין גלעט.
איך קאָן ניט מער!
איך זאָמל אָן די לופט
און שיק אוועקטרייבן צו דיר דעם נוינט.
ער מוז טון אויפקאָכן אין דיר דאָס פלוט
און מאַכן גלוסטן דיר,
פונקט, זוי איך גלוסט.
הער!
הער, הער!
איך קאָן ניט, איך קאָן ניט מער!

דיין בליק

האַסט צוגעוויינט שוואַרצאָפּלען מיינע
אַפּשפּיגלען דיין בליק
און ביסט אוועק.

עס גייען לאַנגע טעג
מיט לענגערע נאָך נעכט.

גיטל מייזל

און פון דעם שעה'ן-איבערפלוס
פלעכט איך און פלעכט
א טרייסט-פרוכת.

אך, ווי די צייט
צערנט זיך איצט
אומזיסט!

פון זינט דו ביסט אוועק,
זיינען שווארצאפלען מיינע
געוואָרן פוסט,
אינגאנצן פוסט.

פארלאָזטע פרויען

ביי פארלאָזטע, פארגעסענע פרויען
ווערן מאָדנע העל-ליכטיק די אויגן,
דורכזיכטיקער טריפט דורך זיי טרויער
פון ניט-גלויבן!

טוקן זיך פרויען אין וואסער פון בענסען,
נישמערן, זוכן אמאָלס יעדן זכר,
ציטעריק-הויל, אויף אַ שטריקל פון ווייטיק,
הוידעט זיך, וויגט זייער הארץ אָן אן אויפהער.

ביי איינזאַם, סיף-איינזאַמע פרויען
ווערן קלענער שווארצאפלען פון אויגן.
פארהילט, איינגעהילט אין שטיל-טרויער,
פראווען זיי הצות פון ניט-גלויבן.

[1922]

טשאַרע

א

ווען אַ באַרוויסע בין איך אויף זאַמלן גענאַנגען
מיט טשאַרע פון בליקן פון פרעמדע געהילט,
זיך געצויגן א שטילע צו מידבערגעזאַנגען, —
מיט גרינגע און קוועלנדע גענאן בין איך טריט.

נאָר טשאַרע — מיט צייטן מיט גרייזע — פאַרנאַנגען.
און זאַמלן זיך ציען ווייטע פאַרביי.
און איך, נאָך פאַרכאַלעמט מיט מידבערגעזאַנגען,
געצוימט גיי און פריי . . .

ב

היים זיינען זאמדין,
נאך הייסער איז ווינט.
אייל איך א בארוויסע,
איילן איז גרינג.

ארום מיר נאך זאמדין.
איך וואוקסיק בין, הויך.
גרינג איז מיין טשארדע.
גרינגער ווי רויך.

א שנירעלע פערל
איך טראג אפן האלדז,
ווי טויען באנינען
שפילט העל זייער גלאנץ.

ג

לעשן זיך שייטערס
אין פלוילעכן רויך.
נאכט ציט פון מידבער,
דער הימל ווערט הויך.

ווען לעוואָנע וועט זילבער
אח צעלטן צעזייען,
א גרינגע פון מידבער
אין אישעו וועל גייען.

ד

ניטאָ קיין וואַסער שוין אין קרוג.
מיין פּאַנים — דאַרעס־ווינט פאַרברענט.
וויגט זיך מידבער, ווי אַ וויג.
ברייטן מידבערשע — פאַרפרעמדט.

ווירבל־ווײַנטן, העלע זאַמדן.
ברענט דער מידבער, ברענט אין שלאָף.
אַלץ מיר דאַכט זיך — פון אנטקעגן
גייט אַ טשערעדע מיט שאָף.

ניין, ניט וואַרטן כ'וועל קיין רעגע.
זון און ווינט נאָר בליק פאַרבלענדט.
נאָנט איז אישעוו, און באַ שטענגל
וואַרט מיך שאַטן, וואַרטן ווענט.

ה

ארוף אף פעלזיקן שטיין
אַליין אין דער הויך.
מיין אישעוו — אין נעפל.
מיין אישעוו — אין רויך.

כ'שטיי דאָ העכער פון פאַסטוכער,
דאָ איז זאַמד ניט צעגליט.
העכער און העכער
מיט מיידלשע טריט.

ו

אין מידבער מיין מאַמע
היט היים צווישן ווענט.
די זון קומט אין פלאַמען
און בליקן פאַרבלענדט.

ווען אין אוונט אין צעלם
מאַמע צינדט פייער,
שטיי איך פאַרציטערט:
ס'מיר פלאַם אזוי טייער.

דוואוירע באַרעל

ווי שטערן אין מיזראַך-זייט, —
פרי מיינער העל.
מאַמע, כ'וועל היטן
פייער און שוועל.

ז

שטעקעלעך, דינגעלעך
כ'פיר אפן זאַמד,
זאַל זיך דיר דאַכטן: —
מיין קלייניקע האַנט.

סימאָנימלעך ווייכע
כ'צייכן פאַרשייט,
זאַל זיך דיר דאַכטן: —
מיין טשאַרדע פון ווייט.

פון ציקל „היים“

א

גראָווע באַלעמען שטיבלעך אין אָוונט.
טריפט לעוואָנע מיט קלאַנגען פון שניי.
דאַכט זיך מיר — דו ביסט נאָוונט,
אייל איך אַנטקעגן דיר גיין.

קאָן איך ניט גלויבן דעם עמעס.
שלאָף איך ניט וויפל שוין געכט.
מיינער אן אומזין, צי וועמענס?
ס'שיינען פאַרלאָשענע לעכט.

ב

און ענג איז מיין שטיבל.
פאַרשלאָסן די טירן.
וואוהין זאָל איך גיין?
און וואָס וועט מיך פירן?

און רייסן אַ טיר,
דאַרף מען קוואַך דאָך האָבן!
ווי גרויס איז מיין קוואַך,
ווער וועט מיר זאָגן?

ג

פאַרביי אונזער שטוב
האַט געצויגן אַ שליאַך.
און גרעסער פון שטוב
איז געווען אונזער דאַך.

פאַרנאַכט, ווען פון ווינקלען
פון טונקלע פליסט טפילע,
אף שטענלעך אין סאַך
טריט מיינע קוועלנדע, שטילע.

כ'האַב דאן ניט געוואוסט,
מיט האַרץ נאָר געטראָפן,
אז לעב איך מיט שענקייט,
וואָס ווערט שוין אנטשלאָפן.

אז טאָג איך אין פלוט מיינעם
פלויקייט פון טאָגן,
און ווייס נאָך אליין ניט
וואוהין כ'וועל זי טראָגן.

באם יאם

א

גרינע קוועלנדע כוואליעם
אין בלוילעכן זילבער.
גיי איך א שטילע
צו איך, שוימיסע, מילדע.

איר לויפט מיך באגעגענען
מיט זאט און מיט זילבער.
איר לויפט מיר אקעגן,
ליכטיגע, מילדע.

איר נעמט מיך ארומעט
פון פיס ביז די אויגן.
כ'וויל זיך א שטילע
פאר איך דא פארנויגן.

ב

אוי, ווייטן, צעוויגט זיך!
צוהוידעט זיך, ברייטן!
אטעם מיין שטילן
פארטיפט און פארברייטערט!

מיט ליפן פארקלעממע
איך גיב זיך קיין ריר:
הונדערטער קוילעם
שרייען אין מיר.

דוואוירע באַראָל

הער איך אייך, מאַמעס,
אַלטע און גוטינקע,
הער איך אייך, מיידלאַך,
פארשייטע און מוטיקע.

אין יאָרן געלייטערטע
איער פרייד, איער וויי
וואַקסט און צעוואַקסט זיך
אין מיין יונגן געשריי.

ג

אוי, דורך דיר כ'האַב אַ שפּאַן געמאַן ווייטער.
אוי, דור דיר מיין ליד כ'האַב געלייטערט.

פלאַנטערט זיך שטענגל פון הייכן צו יאמישן נידער.
אַפּ צעהוידעטע שטרעקעס זע איך דיך ווידער.

נידערן מעוועס, ווייסע ווי שניי.
אין הייכן צעוואַקסט זיך מיין יונגער געשריי:

אוי, דורך דיר כ'האַב אַ שפּאַן געמאַן ווייטער.
אוי, דורך דיר מיין ליד כ'האַב געלייטערט.

א מאַיסע

אין ווייסן אין ליכטיקן אָוונט,
ווען בויער זינקען ביז צווייגן אין שניי,
א קינד פון דער באַבעס קני
פארטרויט מיר עמעסן צוויי:

— „מיר רופט מען טשעמין.“
אין קינדערשע אויגעלעך אַ כוואַליע,
דאַכט זיך, פון נאָר ערגעץ ווייט,
זיך קויקלט אַ כוואַליע אַ העלע
פון ערגעץ פון וואַרימער ווייט.

מיך לערנט די באַבע דערציילן אַ מאַיסע,
איר פּאָנים — פאַרמאַטערט און גרוי.
מיט באַהאַלטענער וואַרים אין קנייטשן
הויבט אָן זי דערציילן אזוי:

— „אַ קינד, אַ קאַץ און אַ באַבע
נעוואוינט ווינטער אין אַ דאָרף אין אַ ווייסן.“
— „דער איסקער“, — מיך וואָרענט די באַבע,
„דער איסקער איז דער קאַל באַ אַ מאַיסע.“
די ערשטע העלפט זינג איד,
„צעצי יעדער וואָרט שטייל און פאַמיליאַך.
„די אַנדערע האַלבע — נאָך שטיילער,
מער טרויעריק, ווי פּריילאָך. —
„פאַלט אַפן קינד דאָן אַ שטיילקייט,
„ווי העם ווערן שמעלער און שמעלער.
„דיין קאַל איבער קינד דעם פאַרשטיילטן
„דאָרף קלינגען ווי שטיילער נערויש פון די וועלן.“

פון ווייטן אוראַל קומט די באַבע
צום אייניקל דאָ באַ מיר.
אונזער שטוב זינקט אין טיפע שנייען.
בוימער שטייען ביז צווייגן אין שניי.
כ'הער די באַבע, דאָס קינד און די מאַיסע.
פון פּרעמדן אוראַל
אַזא וואַרימע כוואַליע דערנייט.

דוואוירע כאַראַל

אוי, ניט קיין שוועלבעלעך

אוי, ניט קיין שוועלבעלעך מיט שטילע פליגל
איבער פארטאָניקן פליען פלויען טייד,
כ'שיק מיינע נייע שטילע לידער
אין ווייטן היינט צו אייך.

צו אלע אייך און אייערע שטיבער,
צו אלע אייך, וואָס לייענען מיך,
וואָס האָבן ליב מיך און מיינע לידער —
א גרוס אַ וואַרימען שיק איך.

אוי, היינט אין אָונט ניט רויטארמייער
אין גאַסן גייען מיט יונג געזאַנג.
ס'זינגט ערגעץ, איינגעשפּאַנטער אין רייען,
מיין אייגענער מיין שטילער גאַנג.

ווערסטן לויפן מיט פעלדער טויבע.
ווער ווייסט, צי כ'ועל נאָך זעען אייך.
בא שליאַכעס ווינטן ווערבעס הוידען,
כ'גיי געשפּאַנט מיט אלע גלייך.

שיפרע כאַלאַדענקאַ

[1922]

עס וועט אין מיר וואַקסן

עס וועט אין מיר וואַקסן,
מען וועט אין מיר זייען —
האַניק פון קנאַספּן
איך וועל אין זיך פילן,
איך ווייס אף געוויס דאָס!
אַזוי ווי דער גראַבן ביים וועג דאָרט איז זיכער,
אַז ס'וועלן צערייסן זיך בליענדע ציבן,
און דרייען און טראַגן וועט זוימען דער וויכער.
זאַמדיקע ווענטלאַך
וועלן פאַרהאַלטן פון זיי אַ פאַר צענדלינג
און וואַקסן זיי לאַזן אין פייכקייט פון גרונט!...
ס'וועט אין מיר וואַקסן —
איך ווייס אף געוויס דאָס,
אַזוי ווי דער גראַבן ביים וועג דאָרט איז זיכער,
אַז ס'וועלן צערייסן זיך בליענדע ציבן,
און דרייען און טראַגן וועט זוימען דער וויכער.

אַלע כוידעש

אַלע כוידעש הויבט די לעוואַנע
די וואַסער פון ערדישע ברעגן,
הער איך דעם רודער פון כוואַליעס
אין פריש-רויען אָרט פון מיין לעבן.

שיפרע באַלאַדענקאָ

און טרערן שטיל וואַרימע פאַלן —
טראָפּן געזאַלצענע יאַמען.
איך פיל היינט דעם אָנהויב דעם ווייטן
פון אַדאַם מיט כאַווען.

איך בין פול

אי, בין פול . . .
איך צעניס זיך . . .
כ'גיי אויף היינט מיט טראָפּנס
געדריכטע און שווערע.
געדענק איך אַ סאַסנע,
אַ ווייכע, אַ דינע,
זי זייעט איר סמאָלע
מיט געלבלאַכע הענט.
איז מיר אינעווייניק ליכטיק. —
מיט קווייטן מיט רויטע
בלויט היינט מיין העמד. . .

מיין בלוט

מיין בלוט, מיין וואַרים בלוט!
כ'האַב היינט געוויינט, כ'האַב היינט געלאַכט,
און אַלץ געוואַרט, —
אף וואָס, אף ווען?
און נישט געוואוסט פון וואַנען קומט
אַזאַ מין פרייד צו מיר אין האַרץ,
ביז וואַנען ס'האַט אַ טראָפּן בלוט
דערציילט דעם סאָד
אין טיפער נאַכט.

שיפרע כאַלאַדענקאָ

אַז מיינע פריידן

אַז מיינע פריידן ווילן ניט זיצן,
אַז מיינע פריידן ווילן ניט ווארטן,
וואָס קאָן איך זיי זאָגן?
וואָס קאָן איך זיי טון?
צי קאָן איך זיי האַלטן,
צי קאָן איך זיי דריקן די גאַלדענע גלידער
מי ציטריקע הענט?
נו, וואָס קאָן איך טון זיי, די פריידן פון פּרילינג,
וואָס קערן מיר איבער מיין מיידלשע מיט?
ניין! כ'וועל אייך נישט האַלטן,
איך, פריידן פון יוגנט,
איך וועל אייך צעפענען טירן און פענצטער —
און פליט!
און וועלכע ס'וועט קומען מיט טויען באַפייכט
צוריק אין טירל, צוריק זאָל אַריינגיין —
און וואַקסן, און וואַקסן.

צעוויקלען זיך קנאַסן

צעוויקלען זיך קנאַסן,
צענעמען זיך בלעטער,
און ווארים איז צווייגל,
און קלעפיק, ווי האַניס.
האַניס פון קנאַסן,
ווייטאַס פון בליען,
אַ זון מיט אַ רעגן,
אַ ליכטיקער פּרילינג.

עסטער כאסים

[1923]

סע מרוקעט אין מיר אַ בעהיימע

סע מרוקעט אין מיר אַ בעהיימע,
סע ציט מיך צו שטרויענע דעכער,
מיר איז שוין נימעס באוויינען
די געדערים פון וועלטישן ברעכן.

אַ, נעמט מיך, נעמט פאר די לענדן
און טראַגט מיך אָפּ אין מיין וואַלד,
איך ווייס, איך וועל גאָר דאָ ניט ענדערן,
ס'האַט געפלאַצט ביי דער זון שוין די גאל.

איך ווייס, איך ווייס עס וועט קומען,
דאָס וועט מוזן זיין —
א גאַרגל — א שטיינערנער קוימען
שלינגט שמערן איין.

און ס'ווילט זיך ניט, ס'ווילט זיך ניט זאָגן
דאָס, וואָס אויגן זען,
אז מיין אייגענעם מענטשישן מאָגן
פארבייט אן אייזן-מאָשין.

עסטער כאסים

און ניט איך, ניט מיין פרומע בעהיימע,
וואָס דאָרט קייעט איר אייגענע צונג,
וועלן ניט אויסקליקלען אויף אוראלטע בוידיםער
קיין צווייטע נייע זון.

אַ גרויסער, אַ מעכטיקער, אַן אנדערער,
ס'ווייסן קינדער שוין, ווי מע רופט אים —
און ווינטן אין פעלדער שוין ווארגן זיך
מיט ביין פון זיינעם אן אויפטו.

דינע ליבקעם

[1923]

מעג

פרי

דער נאָט פון פרימאָרגן האָט הימל געעפנט, און מאָרגן־מילך
נעמערט פולער די מאָסן. אַ הענדל אַ יונגס, מיט זון גאָר באַשיינט,
האָט זיך אומגעקוקט פלוצים און מיט פליגלען פון ברכה דעם פרימאָרגן
באשאלט.

און קינדער, און זונען, און בויער, און שאַטנס אויף פלאץ אויף
באַשנייטן, אויף זילבערנעם ריינעם, און איך אין דער מיט פאר נאָט
פון פרימאָרגן, הויב היינט מיין תפילה, טראָג היינט מיין קרבן...

דינע ליבקעס

געסט

מײן ברוסט האָט געוועקט היינט אַ יונגער פּאַרטאַנאָ.
אַ באַרוויסער שבת, מיט ערשטן פּרילינג־ווינט פּאַרטראָגן, האָט
אַנגעקלאַפט אין פענצטער, פאַר מײן נאַקעט פּאַרשעמט זיך און הינטער
לאָדן זיך באַהאַלטן... .

— אַ יונגע כּלֵה קומט צו מיר היינט.

קלאַפט דאָס האַרץ אין מיר פאַר פּרייד.

איך עפּן טיר און לאָדן — —

אַזוי פיל פּריענדיקע לאָדן שפּאַרן זיך צו מיר, און איך בין
איינע אליין.

ווי וועל איך אויפּנעמען יעדן באַזונדער ? — — —

איך האָב זיי צעשטעלט ארום אין אַ רינגל —
און איך מיט הענט ביי די זייטן, — פּוס רירט ניט דעם דיל.
איך מאַך מיר אַ ראָד נאָך אַ ראָד. אַזוי גייט עס מײן שפּיל... .

ערב

איז שטאַט אַזוי ציכטיג געלעגן, מיט אויסגעווישטע שוויבן פּריילעך
געקוקט און געגרייט זיך צו ערב.

טויערן האָבן זיך גדלותדיק שטיל צעעפּנט:

ווער ס'וועט דער ערשטער אריין, וועט מלך היינט ווערן.

אַ הונט, אַ לייב אַ שוואַרצער, מיט פּיס ווייכע, מלכשע שטילע,
האָט דעם טויער איבערגעטראָטן און מיט טאַמעטן פעל קעגן פּריענדיקער
זון זיך געשטעלט.

אויף קיין פּנים האָט זיך קיין קנייטש פּון אומצופּרידנקייט ניט

געזען.

אזוי איז שטאָט יונג און וואַרטנדיק געווען.

אזוי איז הונט לייביש-קיניגליך געשטאַנען, און דאָס אָרט איז אים געפעלן.

מיט ברייטער שטאַלצקייט האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט, און אין פולער הערשאַפט זיך מיט די פּעדערשטע פּים פּאַרויס צעלענט.

האָט יעדערער צו זיך אהיים ערבדיקע געזאַלפטע פּרייד געטראָגן...

טויערן האָבן זיך ווי געעפנט שטיל און גדלותדיק פאַרמאַכט.

אין יאָך

האָב איך טאָג היינט דערזען אַ גרויען, אַ נאַסן. ווי אַן אָפּנעִי שוירענע קאץ האָט ער געשטוינט אונטער שווערקייט פון הימלשן בליי... איז וואו זאָל אים אַהינטאָן אזא, אַז טעג האָב איך יונגע, ווי

גרינע בערגעלעך מאָך, און ווילדקייט פון וואַלד צעזעצטע — איך מיש זייער גרינעם זייד, איך טוליע מיך אין זייער פּרייד, און ער איז געקומען מיין בענקשאַפט צו פאַרשוועכן.

איז וואוהין זאָל איך אים צוקנעפלען, וואוהין, אַז האַרץ איז פאַרנומען ביז ענג, און טאָג אַזאַ בלייערנער, מידער קומט, ווי אלע טעג, אַ לייט, און שיקט מיך גלייך צום יאָך...

פון יענער זייט וואַנט

געווידמעט ל. ר.

פון יענער זייט מיין כּיידער־וואַנט
שלאַפט אַ יונגע מיט מיר באַנאַנד;
ווייס איך, ווייסט זי,
אַז פון יענער זייט וואַנט! ...

דינע ליבקעס

טרעפט אמאָל אין כאַלעם,
רוקט זיך אָפּ די וואנט,
דערפיל איך איר נאַקעטן ווארעם —
איר האנט —

ברויזט אין מיר מיין יונגט אוח,
איך כאפּ זיך אוח —
א וואנט!
ווערט טויט-פאַרדראָסיק פאַר ווענטישער אַלטקייט,
פאַר שטיינערנער קעלט ...

פון יענער זייט וואנט
שלאָפט א יונגע מיט מיר באַנאַנד;
ווייס איך, ווייסט זי,
אַז פון יענער זייט וואנט ...

בא הימלען

בא הימלען בא זויבערע, בלויע,
בא קלאַנגען פון זילבערנעם טאָג,
נייט אויס דאָרט א יונגע, א בלאַנדע,
דאָס ליד פון איר מיידלשן טאָג ...

הערט איין זיך גרייזגרויער ווינטער,
קלעמט אין טונקעלער הוילקייט דער סאָד,
און מיידל בא הימלשע ברעגן
נייט דאָס ליד פום גאָלדענעם טאָג ...

הערן עס יונגע אה גאסן, אה ראָגן,
און הארץ אין ווייט זיך פאַרטראָגט,
צו בלאַנדער, צו מיידלשער יונגט,
צום קלאַנג פונם ליכטיקן טאָג ...

דינע ליבקעס

אין א לויטערן באגינען

אין א לויטערן באגינען
האָב א ברודער מיר געפונען,
אין א לויטערן באגינען.

אין א לויטערן באגינען
איז מײן מאן צו מיר געקומען,
אין א לויטערן באגינען.

אין א לויטערן באגינען
האָב איך א קינד א קליינס געוואונען,
אין א לויטערן באגינען.

אין א לויטערן באגינען
בין איך נישטאָ, איך בין אנטרונען,
אין א לויטערן באגינען.

מירע כענקון

[1925]

יוגנט

איז מיין שאַ צעפלויגן,
אַט ווי איך אליין.
פליען מיינע אויגן
ווייט פון מיין געביין.

בין איך צווישן מענטשן, —
ציט מיך אין דער שטיל.
ווייל מיך שטילקייט בענטשן, —
רופט מיך רויש און שפיל.

טרעף איך ליבע אויגן, —
איז פאַרמאכט מיין הארץ.
זע איך ניט די אויגן, —
געמט ארום מיך שוואַרצעס.

כ'טו אַ לויף צו ווייטן, —
טוט מיין הארץ אַ קלאַפּ.
אוי, אַ העלן רייטער
האַט פינצטערניש פאַרכאַפּט.

מירע כענקין

נויג איך זיך צום צום בנים

נויג איך זיך צום בנים אין צארטן גליווער צו,
שווימט מיין לייב אף כוואליעם ווייסער רן.
ווער איך זאפטטיק, גרויס און מילכיק-ווייס,
כ'שווייס און שווייס, און וואסער-בלומען רייס.

טוט א ווינטל נאכטישער א צי,
איז מיין האנט מיט שווערע בלומען מיד,
פאלט זי שטיל פון לייכטן צווייג אראָפּ,
קושט מיך פלוצים פרישער טויען-טראָפּ...

ערגעץ רופט מען

ערגעץ רופט מען, ערגעץ פירט מען
אף א נייעם שלאַך.
וויפל שוועסטער נאָך פארקלעממע
צווישן דיך און דאָך.

ערגעץ אַטעמט מען מיט בלויען,
ערגעץ שוימט און לאַכט.
טאָג דו קיינעמס, טאָג דו גרויער,
גי אוועק פון וואַך.

ערגעץ שפּרייזן טריט געגרינטע,
ערגעץ ציט א ווינט.
טאָג דו פרעמדער, טאָג דו בלינדער,
גי אוועק, ניט פינד! ...

מירע כענקין

הארבסט

איז שווער אזוי פארנעמען, הארבסט, דיין ליד
פון בלוי - געזענעניש מיט בלויען זומער.
א לעצטן גרום פון שיף - זעגל אף דניעפר,
וואס שטייט בא ברעגן אומבאוועגלעך שטומע.

איז שווער אזוי מיר ענדערן מיין טראַט
אף בלעטער גאלדענע פון בלעטערפאל פון געלן.
די פרישקייט הארבסטיקע ארייננעמען מיט אַטעם
אין טאָג נאָך לויטערן און העלן.

שטילע גאסן

שטילע גאסן מיט שווארצע טאָפּאָלן
מיך באַגלייטן ביז מיין ווייסן הויז.
זילבער-שאַטנעס פון לעוואָנע לויטערער
פלינק שניידט דורך אַ פלעדערמויז.

לייכט אַף זילבער-שאַטנעס לויפיקע
שטעל איך איילנדיקע טריט.
און אין הויז מיינעם געשאַסענעם
טראַג איך שטילקייט, ווי אַ ליד.

ערשטער מאי

א

האַט ווידער זון אן איינעם
אין פּרילינג אויסגעקריצט.
אף טויערן אף הויכע רויטקייט בליצט.

מירע כענקין

און הויטקייט איבער מאַכנעם איז צעהאנגען,
און פאָכט און פלאַטערט אום אף דינע שטאַנגען.

און פלינדער בראָנעוויק,
מיט ווענט פאַרכאַסמעטע
און בליק,
באהאלטענעם אין אייזן און אין שטאַל,
יאָגט אום זיך שטיל אף מילדע נאָסן.

און מילדע נאָס,
באַשיצט מיט רו און ווייסן מאַי,
איז גרייט אַ שפיל טון אויך מיט בליי.

האָט ווידער זון אן איינס
אין פּרילינג אויסגעקריצט,
א זייל א ליכטיקן
אין לאַנד מיינעם באַשיצטן.

ב

מיט פּריש האָט אויפגעפאָכט דער פּרילינג־פּויגל.
מיט העל האָט אויפגעהעלט די בלאַנקע זון.
און איד, אַ בויגעוודיקער רעגנבויגן,
מיין וועג מיין פליענדיקן כ'האָב היינט געפונען.

איז וועג מיינער היינט קורץ און גלייך:
פון האַרץ צו האַרץ, פון האַנט צו האַנט.
מיט מענטש און ברודער כ'בין היינט רייך,
איז ווידער טראָט מיינער וואַרים היינט.

מירע כענקין

איך און מיין כאווערטע

געווידמעט דעם יאָר 1905

אין און מיין כאווערטע
עסטערקע מייטין,
צוויי שלאנקע מיידלאך אין סינדישן בעט
א נאנצע נאכט
פאר שלאכט פרימאָרגיקער
האַבן געפיבערט, גערעדט, גערעדט . . .

מאָרגן, אַ מאָרגן,
אפן מאַרק אפן גרויאַינקן
וועט שטראַמען, וועט גיסן זיך אונזער בלוט.
וועט מאָרגן געשעען . . .
וועט מאָרגן געשעען . . .
היינט איז שוידערלעך גוט . . .

און בערדיקער טאַמע,
און קליינינקע מאַמע
האַבן געקרעכצט:
„ס'איז מיט סינדער ניט גוט.“

און איך און מיין כאווערטע
עסטערקע מייטין
האַבן געגרייט אף מאָרגן בלוט . . .

סאַניע מומשינסקי

[1925]

ווערעמענעם

א

היי, איר הערט מיך אלע, לופטיקע, איר זינגערלעך,
פארווארפט שוין אייער הימל, כ'האָב געבראַכט מיט זיך וואָס שענערס;
ניט געשליפן איז דאָס ליד מיט ווייסע פינגערלעך,
נאָר אויסגעוועבט מיין נייע ליד פון אַ טויזנט ווערעמענעם.

איר, אף סאמעטענע קישעלעך פארזעסענע,
פארוואָס ט'איר זיך מיט הייליקייט געטשעפעט צו די שטערן?
וואלד און פעלד פארהילט מיט הימלשער פארנעפלטקייט—
איר הערט ניט, ווי זיי לאכן פון אייך—וויילן ערדיש ווערן.

מיר, וואָס גייען און וואָס קומען פון די געסלעך אָן
מיט אייזן און מיט ציגל צום אַקערן און בויען,
אַלץ פארוואָרצלען מיר אין ערד,—
וואָס לעבט און וואַקלט זיך אין געפלקייטן גרויע.

סאַניע טומשינסקי

מיר, וואָס זינגען און וואָס וועלן זיך צעזינגען ערשט,
מיר ווערן ניט באַגייסטערט, ווען עס שווינגען בוים און בלעטער —
אונדז באַגייסטערט דער גערויש, וואָס מיר אליין, נאָך יונגע ערשט,
אים שאַפן אינם אופבויען פון נייע שמעט און שמעטלעך.

פרייטער, פרייך מיינע, צעהוליע זיך, צעטאַנץ אין מיר,
זאָל זיין, אַז צווישן זינגערלעך בין איך נאָך גאָר די קלענסטע,
נאָר אין זינגען איז מיט מיר אַ וועלט אַ גאַנצענע,
ווייל האַרציק איז דאָס ליד מיינס פון אַ טויזנט ווערעמענעס.

3

א זינג טון וועגן שמערנדלעך פאַרלאַשענע?
מיר וואָלטן עפשער זינגען, ווען מיר קאָנען שטילערהייט,
אז אומעט איז פון לאַנג שוין אַ דערשאַסענער,
אז וואו מע טוט אַ קערעווע זיך: פרייך, און פרייך, און פרייך!

איז וואָס, איז וואָס־זשע פינטלסטו מיט אויגן נאָר?
איז וואָס אזוינס האָט דיר זיך איצטער מיט־אַמאָל פאַרוואָלט? —
זאָל זיין, אז ווערטער פלאַנטערן זיך, בויגן זיך,
אווואַדע ז'ניט געשליפן נאָך אין ווערטער יעדער וואָרט.

מיר זיינען קליין, מיר דארפן זיך צעוואַקסן ערשט,
מיר ווייסן שוין אַז זיכער: מיר צעוואַקסן זיך דאָס גליק, —
פון אייזן און פון פאדעם, שטייפע, פלאַקסענע,
וועט אויפנייען אַ לויטערע, אַ צארטע אונדזער ליד.

ג

שווימט אָן א וואָלקענדל פון ווייטע האַריזאָנטן,
הענגט אַה געסעלעך א שווימענדיקער טונקל.
אד, פאָדעם, פּעדעמלעך, פּאַרוואָס ווילט איר זיך פּלאַנטען,
אד, דו, סטענדערל, ביסט פּאַרוקט איצט אין א ווינקל.

זאָל זיין אזוי, סע וועט דאָך לאנג שוין ניט געווערן,
כ'וועל דיך, מיין סטענדערל, אוועקשטעלן אין מיטן,
און ווערעמענעם נאָך א צענדלינגל, צי מערער,
וועל איך אַנטאָן דיר אזעלעכע צעגליטע.

וועט זיין די וואָל אזא מין שטאַרקע און געדרייטע,
קוליקעם ביינערנע א שלעפּ טון וועלן עקן,
וועסטו א גרילץ טון, אפן צעך וועסט א געשריי טון —
ווער ס'איז שרעקעדיק, זאָל שטאַרקער זיך דערשרעקן ...

ד

זון, האָסט דאָ צעהאנגען ערשט אַה פּלויט,
אַה בריוו געוואַנט פון מיין פּאַבריק א קלומעק שטראַלעכלעך.
זון, א יאָ ס'איז גוט, וואָס כ'בין פּאַרגלויבט
מיט האַרץ מיט נאַנצענעם אין טויזנט גרילצן שטאַלענע.

זון, ס'איז גוט א כאווערל, ווי דו, אזא
פילן אין דער טיפסטער טיף אין הארציקער,
גוט אפילו פלייבן אין דער נאכט
אַה דריטער וואכטע דאָ בא שפּוליעכלעך בא שווארצינקע.

עך, זאָל זיין, אז אליין
פון זינגערלעך קליינע
בין קלענער נאָך,

היי, צעגרילצט זיך אין ליד,
אינם שטאַלענעם גלי,
ווערעטענעלעך.

ס'איז קיין הימל ניטאָ,
נאָר אַ לויטערער טאָג
אינם לידעלע,

עך, צעזינגט זיך, צעזינגט
אינם צעך מיט דער זון,
מיינע ברידערלעך!

כאנע לעווין

[1925]

צו שטייער

בין איך אוועק אף קיווער אוועק
צו מיין לעבעדיקער מאמען.
וויינט מיט אויסגעזופטע אויגן,
וויינט אף מיר מיין מאמע שאווייס.
— אין וועמען ביסטו גאר געראָטן!
ניט אין מיר און ניט אין טאטן —
אין אַ גויע, אין אַ שיקסע!
אונזער טאָכטער שפילט מיט ביקסן!
— מאמע, לעבן זאָל די ערד!
קאָן איך אויכעט זאָטלען פערד,
ווי אַ גויע, ווי אַ שיקסע.
כ'האַב געליבט זיך אין געוויקסן.
ברענט די וועלט און מידל ברענט.
נעבן מיר אַ קאלטער ביקס,
און אף מיר — צוויי הייסע הענט.

ווי אַ שייגעץ, ווי אַ גוי
אפן פערד אין פראָנטן-פייער!
פרעג די פעלרער, וויאָרסטן פרעג —
נעגעבן מידל האָט צו שטייער
אף דער וועלט, וואָס ווערט געבוירן:

כאנע לעווין

אייגן בלוט און אייגן פלייש,
— מאמע! ווייסט, ווי איצטער הייסט
דיין טאכטע סימע —
דאיאָש טאָוואַרישטשע מאַקסימאַ!

היינט לענינס בילד

היינט לענינס בילד כ'האָב אומגעקערט צום וואַנט.
איך בין צעבראָכן און געבויגן . . .
ווייבעריש האָב איך מיך היינט צעוויינט, —
ווי זאָל איך קוקן גלייך א י ם אין די אויגן? . . .
מיין לאַנד, מיין ראַטנלאַנד,
פון טיל און טעל, פון הינטערנעסלעך
האָסט מיך דערהויבן צו דיין הויך . . .
אינאיינעם מיטן מאַן
פון שווערד און ביקס
קאָראַמעסלעם געמאַכט.
אינאיינעם פרייהייט עמערווייס געשעפט
פון טיפן ברונעם „זיג“.

איז . . . האָב איך ליב מיין קינד,
נאָר שווער איז מיר די וויג . . .
מיין לאַנד, מיין ראַטנלאַנד,
שטויסט איבער מיר
אינגאַנצן גרויס, אינגאַנצן העל,
און אַלע מאָל איך רייס אַראָפּ זיך פון מיין שוועל,
און מאַמע־האַרץ
איך לאָז
אָפּ קליאַמקע
פון מיין טיר . . .
מיין לאַנד, מיין ראַטנלאַנד, —
אַריינגעווייט האָסט מענערישן הויך

כאַנע לעווין

אין ווייכן מאמע־גוה,
אין מאמע־לייב . . .
מענעריש איך רייס זיך
אין מיטן פון דיין העל,
אין מיטן פון דיין שיין
און בלייב ביים שוועל . . .
איך מוז נאך מאמע זיין,
איך מוז נאך זיין א ווייב . . .

הימל — קאַרנברויט א קראיעץ

געווידמעט וו.

הימל — קאַרנברויט א קראיעץ,
געדיכט באזאצענער מיט שמערן . . .
ליבער מיינער, ווילסט מיר הערן?
א, די נאכט, זי בעט א גלעט טון.
שטילקייט גלעט זיך ווי א שאף.

ליבער מיינער, ווילסט מיר הערן?
כ'האָב א סאָד מיט זיך געבראכט.
אונטער וועג איך מאך אן אָפרו.
היינט איך לייג זיך אף א נאכט.

היינט וועל איך נאָר זיין א מידל,
נאָר א פרויענדיקער קנוילכל.
אף דינע כמורעדיקע ליפן
זונען־הענעלעך פון שמייכל
פארשפיגלען כ'וויל פון שפיגל־גלאַז.

האַסט געמיינט, איך האָב פארשניטן
מיט די צעפ מיין מידל־צארטקייט?
עך, דו . . .

כאנע לעווין

מאָרגן עפשער
כ'וועל מיין ליבע
אונטערוואַרפן און פארלאָזן
אַף גאַניקל פון „גײן“.
אַף מיינע זוכנדיקע פינגער
זאָל מיין צירונג מיר ניט ווערן
זאָל ניט ווערן מיר אַ שטיין...

היינט וועל איך נאָר זיין אַ מיידל,
נאָר אַ מיידל — בלוט און מילך,
נאָר אַ קנוילכל גליק און ליד.
אַף דינע כמורנע ליפן וויל איך
זונען־הענעלעך פון שמיכל
אַפּשפּיגלען פון שפיגל־ריד.

גאָסן־קינדער

א

אין פּאַנים שפּרינגען כּוצפּעדיקע בליקן,
וויעס — כאַלעוועס צערעפעט —
לאַזט קיינער ניט אַראָפּ.
געגאַנוועט איינער האָט
אַ צאַצקעלע מיט גלעקלעך — אַ רויטע,
איינער מיט גריבלעך אין די באַסן
און אַ פּאַטלאַטן קאַפּ.

זיינען געוואָרן אויגן
בלויע־בלויע קיילעכדיגע מיאטשן.
ער האָט די אַרבל די לאַנגע פּאַרקאַטשעט
און גאַנצע שאַען
געשפּילט זיך מיט קלאַפּ,

און דערנאָך באַהאַלטן
אָף דער ברוסט,
אָדער צוקאַפּנס . . .

ווער ווייסט,
עפּשער אזא צאַצקעלע
איז גאָר גליק און קישעף —
איז דער פּאַטלאַטער אויסגעוויילט
פאַר אָנפירער פון גאַנצן . . . אישעוו,
און צאַצקעלע — פאַר אַ קאַמיע און פאַר אַ פּאַן.

און איינמאָל, ווען די נאַכט
צעשאַטן האָט איר בליצנדיקן שניי,
האָט עמיצער אים אויסגעווארט אין ווינקל,
אַראָפּגעריסן צאַצקעלע פון ברוסט,
און האָט אין ברוסט פאַרשטעקט
אַ מעסערל א „פינקע“ . . .

ב

באַ אַ בירגערין אזא מין וואוילע,
אזא מין גוטע,
אָף אירע ווייכע דלאָניעס
רוט מען,
אָף אירע ברייטע ברוסטן
זיך יאָגן קאָנען פּערציק רייטוואָנגס
פון „ליבן“ —
ניט קיין בירגערין — אַ ווייכער היפּאָדראָם.
באַ אַ בירגערין אזא מין וואוילע
ציטערן די ליפּן:
אַ ניטגוטער —
אַ היימלאָזער פּאַטלאַטער —

כאנע לעווין

האָט אויסגעדרייט
צוויי פעקעלעך מיט עפל,
צוויי פעקעלעך מיט עפל
און פארפום.

בא א בירגערין אזא מין וואוילע,
אזא מין גוטע,
אף אירע ווייכע דלאָניעס
רוט מען.
זיי לויפן סטאיעסווייס —
דירעוודיקע,
אויסגעדארטע מאלפעס.
אזו מאלפיש — וואָס אין האַנט,
פארהאקט מען הינטער באַק . . .
קוקן הייזער שטאַטישע אף זיי
אזוי אָפהענטיק און שוואַך;
און ס'ברעכט זיך 'אונטער מאלפישע,
צי הענט, צי פיס,
א שוואַכער אָונט-סכאַך . . .
ס'דריקן זיך די הענדלערינס צו קוישן,
גלייך סטאיעס וועלף אף זיי —
אינמיטן סטעפ.
און וועלף וואָלטן אָפגענגן
די לעצטע העלפט פון הויזן,
אבי מיט וואַסער זודיקע
זאָל עמיצער זיי אויסצוואַנגן
די קעפ . . .

אניומא פיאטיגארסקאיא

[1925]

ציגינערין

אז נאָר די וועלט איז היים,
איז ווער און וואָס—א צוים?
אין גרויסע שטעט,
וואו גאסן שפּרויטן אויס אַ פּלאַץ,
צעלייג איך מיינע לייוונטן,
שיט אויס מײן ביסל טוואוע טריקענען.
קוקט יעדער דורכנייער,
ווי איך באַפעסטיק מיינע לייוונטן מיט שטיינער.
פרעגן זיך די דורכנייער בײַ מיר...
זאָל איך דערציילן יעדן איינציקן,
וואָס כלױים אליין:
אז נאָר די וועלט איז היים!

ניט באַהאַלטן זיך

ניט באַהאַלטן זיך וויל איך אין פאַרן אין שוואַרצע פון נאַכט,
ווי די שטרויסן באַהאַלטן די קעפּ אונטער פּליגלען,
נאָר, ווי ס'גיסן זיך אָן באַ די קוואַלן מיט וואַסערן פּרישע די קרוגן,
זאָלן זיך אַדערן מיינע מיט בלוטן מיט פּרישע זיך אָנניסן רייך.

ווייל ווי פּעלדער, באַ וועלכע עס האָט זיך שוין אויסגעשעפט זאפט,
און וואָס גארן אַ טראָפּן פון רעגן פון פּרישן אַף זיך צו דערפילן,
פונקט אזוי גארט מיינן לייב אין דער רון פון דער נאַכט
פּרישע קויכעס דערפילן אין זיך, פּרישן אימפעט און ווילן!

דיינע פּריט

דיינע פּריט באַ מיינן טיר האָבן שנייען פאַרווישט און פאַרשאַטן,
וועסטו קומען צוריק, וועסטו זוכן אַ סטעשקע, וואָס פירט צו מיינן שוועל,
נאָר איך ווייס ניט, צי וועסטו זי טרעפן, די טיר מיינע, אָפּן,
און איך ווייס ניט, צי קאָן ווי אַמאָל זי צעפּראַלן דיין צויבערדיק-צאַרטער
באַפעל.

ס'איז מיינן צימער, ווי פּריהער, מיט שטילקייט מיט העלער פאַרגאַסן,
און, ווי פּריהער, איז יעדערן גוט אזוי שווענקען אין אים זיין געמוט,
נאָר איך ווייס ניט, צי וועסטו זי טרעפן, די טיר מיינע, אָפּן,
און איך ווייס ניט, צי וועלן ניט קלינגען דאָ פּרעמד דיינע אינגלשע פּריט.

פון ציסקל: „געבוירן“

א

ווי אַ דינינקע גרעזעלע בין איך מיידלווייס געווען,
ס'האַט געדאַכט זיך — יעדער ווינטל וועט צעברעכן מיך אַף צווייען.

אניווא פיאטיגארסקאיא

ס'האט מיין מאמע ניט געלאזט מיך אויפהויבן די קלענסטע זאך,
ס'האט מיין טאטע ניט געלאזט מיך זיצן שפעט באנאכט.

איצט בין איך אליין א מאמע פון אן אייפעלע א קינד,
ניט איך שרעק זיך פאר א ווינטל, ניט איך ברעך זיך פון א ווינט.

טאג נאך טאג בין איך אין ארבעט — אויסכאווען איך מוז א קינד,
נאכט אין נאכט אז איך דערשלאף ניט — כ'וואך איבער מיין קינד.

און איך האב שוין באלד פארגעסן, אז ס'איז גאר אמאל געווען:
אז ווי א דינינג גרעוועלע בין איך מיידלווייס געווען.

ב

זאלן ווערן ווייס, ווי זילבער, מיינע האר,
זאלן קנייטשן זיך ארום די אויגן שפינען,
אבי איך זאל עם וויסן שוין אף קלאר:
ווער וועט ער זיין, מיין זון, וואס כ'האב געוואונען?

צי האב איך ניט אומזיסט אין לעבן אים געבראכט,
צי וועט מען ניט דערמאנען מיך אמאל צום שלעכטן?
איך ווער ניט מיד מיין טרוימען-נעץ צו פלעכטן —
אט בין איך אדאם-הויל, און אט ווי קויראך-רייך.

טא זאלן ווערן ווייס, ווי זילבער, מיינע האר,
און זאלן קנייטשן זיך ארום די אויגן שפינען,
אבי איך זאל עם וויסן שוין אף קלאר:
ווער וועט ער זיין, מיין זון, וואס כ'האב געוואונען?

אין גארטן

מיון פאטער מיט ליבע געווידמעט

א

ערד האט אפגעפאקט דעם לאנגן ווינטער,
עסט דער פרילינג-הויך דעם הארטן שניי,
שיילט זיך הויט און הענגט אה דארן קערפער,
ליגט נאך פליכעסווייס פארהארטעוועטער שניי.

הויפנס פולע שטרוי אה גערטענער צעוואָרפן,
געלע שטרויכן שורשען אונטער גרינגן ווינט,
ווארטן קנאָספן אויף אַ טאָג אַ זוניק-העלן
און צעשפארן דינע הייטלאַך פון דער גרינג.

פון באלקאן די אָפגעשווענקטע טרעפלאַך
הוידען זיך, שוין אָפגעוואוינט פון טראַט,
און פארוויגטע דרימלען נאָר די בינען,
איינגעפאקט אין ענגן בינען - שטאַק.

פעטע ערד פארזויגט די וואַגן-רעדער,
היט די שפורן, איינגעפרעסטע טיף,
און אה ווייטע הימלען לייטערן און בלענדן
שטיקער בלויקייט, איינגעפאסט אין האַפּט.

ב

שמעקט די ערד מיט פרילינג-פייכקייט
און מיט נוט-צעפּוילטער מיסט,
ס'איז די ערד ניט לאַנג צעאַקערט,
איז זי זאַפטיק-פריש.

אלע ווינטן זיינען איצט צעעפנט,
הימל איבער זיי — די דעם,
שטייען בויער נאך אינגאנצן נאקעט,
בעטלערס ביי דעם וועג.

בויער לאָזן פאלן צווייגן
אונטער גלעט פון מעסער-שטאָל,
בויער מוזן ווייטיקן און שווייגן,
פרוכטן זאלן בעסער זיין אמאָל.

שפרייט זיך רויך פון ברענענדיקע בלעטער,
שייטערס פלאקערן אינמיטן טאָג,
פונם אש די ערד וועט ווערן פעטער,
גרויען אש דער פרילינג-ווינט צעטראָגט.

ג

באלאָדן מיט מאַסע פון עפל פון רייפע
קוים שטייען די בויער אף שטאַמען אף שטייפע,
עס ציען צו דר'ערד זיך די צווייגן די שווערע,
צו דר'ערד צו דער שוואַרצער, וואָס האָט זיי גענערט.

און ווערט די לעוואָנע באַ וועלטן אַ שוימער,
ציילט זי די עפל אף צווייגן פון בויער,
שווענקט זי מיט זילבערנער שיין אלע בלעטער
און העכער אין הימלען אין בלויכאכע קלעטערט.

און קומט אָן אַ רעגן, און קומען אָן ווינטן,
שלאָגן זיי עפל מיט קויאך מיט בלינדן.
האַגלט אַ האַגל פון עפל פון רוימע,
אף גראָזן אף גרינע, אף בלומען און בייטן.

ד

היינט וועלן בויער אויסטאָן זיך פון שפּאַן,
און ציען זאפטן פריי, אָן זאַרגן:
אַ גאַנצן האַרפּסטיק־קילן מאָרגן
איז מענטשן־טומל דאָ פאַראַן.

עס טוט אַ דראַנג אַ לאַנגער זיך אַ הויב,
דורך צווייגן טוט ער זיך אַ שלײַך אַ גרינגן,
פאַרקלעמט אַ פּרוכט, זיין קליינע רויב,
און גליטשט זי שטיל אַראָפּ אין אויסגעשטרעקטע פינגער.

שטייען בויער שטיל, ווי מעל־קעדיקע קי,
און לאָזן זיך באַרייסן און באַנעמען.
ניט פּרעגן וועלן זיי — וואוהין און וועמען
טראַגט מען דאָס אין קוישן זייער פרייד און מי.

אַלץ גרעסער ווערן שוין די דורכזיכטן אין גרינס,
און פלייבן וועט דער גאַרטן הייל און נאַקעט,
און קאַסטנס, אָנגעשטאַפּט מיט זונען - גלי,
וועלן שווער די קעלער־טיר פאַרהאַקן.

הינדע רויטבלאט

[1927]

א. מעג

א, טעג, אין פלאמען אנטפלעקטע,
צעווארפט מיטן נאָלדענעם רייץ
אויך מיין וואַסקנדן גליק.
איר האָט מיר געפאַנגען
אף פעלדער געפלעקטע
זיך פינטלען אין ווייץ
און פאַרצאמט מיינע טריט.
וועל איך באַ מעזשעם זיך וואַלגערן
ביז נאָכן שניט.

מיין אויג האָט פאַרלוירן

מיין אויג האָט פאַרלוירן
די שטיינערנע וועגן,
וואָס ציען און פעלזן זיך שנירלאַכווייס לאַנג.
ס'גיט איבער די נאַכט
איר מעמשאַלע דעם מאָרגן —
מיר טוט עפעס באַנג . . .

הינדע רויטבלאט

באם שווארצען יאם

א רואיקער ליגט שטייל
דער שווארצ-יאם צופוסן —
גלייך, ווי ער ווייסט ניט
זיין ברויזנדע קראפט.
מיך ארט ניט, וואָס וואַסערן פליסן און פליסן,
מיך ארט —
וואָס ס'פאַרשווינדט באַלד די נאַכט.

מיר שפּאַנען

מיר שטייען געבויגן די קעפּ פאַר די אָרנס,
און רירן פאַמעלאַך מיט ציטריקע פינגער
דעם רויטן געוואַנט.
איר זיינט ניט די לעצטע,
פאַר וועלכע מיר זינגענדיק קניען.
צום וועג פון בייסאוילעם
פיל רויטע און שוואַרצע געוואַנטן זיך ציען.
מיר שפּאַנען.

א וויילע פאַרנעמט ווער פון אונז
אייער לעצטן פאַרבאָרגענעם טרויער.
געבויגן די קעפּ פאַר די אָרנס,
פאַרהאַלט זיך א וויילע דער אוילעם באַם טויער.
מיר שפּאַנען.

פון אונז ווער פאַרטראַכט זיך א וויילע —
ווער זיינט איר, האַרונגים, פון וואַנען?
מיר שפּאַנען.

סניטקאוו

סניטקאוו — א שטעטל
א שטעטל באם גרעניץ,
א שטעטל, ווי אלע —
גרויס, ווי א געניץ.

ענגער — די געסלאך,
און גרעסער — די פלעצער.
בלאטיקע הייזלאך
פון ברעטער און קלעצער.

נאקעט דאס שטעטל —
א ליימיקער באָדן.
קיין בויםל קיין גרינינקס,
קיין גרינינקער פאָדים.

מין צימער אין שטעטל —
דער שענסטער פון אלע:
מיט דיל א פארקעמן,
באדעקט מיט ווארעמן.

מיט זאכלאָזן בילד,
פון פארבן באַפלעקטן.
מיט א ליימענעם לענין,
נאָך ניט קיין דערקלעפטן.

עס רייסט מיר דאָס הארץ
אף דעם נאקעמן שטעטל,
וואָס ליגט, ווי פארוואָרפן,
אף שאכמאמענעם ברעטל . . .

ליופע משערניאק

[1927]

אויב וועסט קומען צו מיר,
צי שפעט צי פרי,
און גיין וועסטו דארפן
— צוריק,

וויסן זאָלסטו, הערסט,
אז איך בין אוועק
און ארבעט שוין לאנג
אין פאבריק.
און וועב איך דאָרט, וועב
גאנצענע טעג,

זינט איך בין געוואָרן
אויס קינד;

זינט איך בין אוועק
זוכן מיין וועג,

צעיאַגט און צעטריבן

דורך ווינט . . .

דורך שניי מיטן דריי,

וואָס באַגעגנט איך האָב,

האָט ווינט מיר געבראַכט

— א גרום

פון כעוורע פארשייטע,
וואָס אה וועגן פארווייטע,
ווי איך, איז אוועק
פון איר היים . . .
ווער פריער, ווער שפעטער,
ווער היינט און ווער נעכטן,
נאָר אלע איניינעם —
צו איינס . . .
און אלע איניינעם
דורך וועגן דורך קרומע,
געיאָנט און געכאווערט
מיט ווינט,
געקומען מיר זיינען
צו זניקע שיינען —
פון גליקלעכער פרייהייט,
פון ליכט . . .

ביאָראַפּיעס
און
ביפּליאַראַפּיע

אביגיל

דעביוטירט אין חודש-זשורנאל „ליטעראטור און לעבען“. ניו יארק-1915

אולינאווער, מרים

געב. 1890 אין לאָדז, פוילן. האָט פאַרעפנטלעכט אַ בוך לידער „דער באַבעס אוצר“. וואַרשע. תרפ"ב. צום בוך האָט דוד פרישמאַן אָנגעשריבן אַ הקדמה. איצט האָט אולינאווער פאַרענדיקט אַ נייעם בוך „שבת“. אין דער אַנטאַלאָגיע ווערן געבראַכט עטלעכע לידער פון דעם נייעם בוך, וואָס איז נאָך נישט געדרוקט. וואוינט אין לאָדז.

באַרנשטיין, פייגע

דעביוטירט אין „דער יודישער זשורנאַליסט“. לאָדז. 1919.

בוים, שרה

דעביוטירט אין דער זאַמלונג „געזאַנגען“. לאָדז. תרע"טפ.

בורשטיין, ליבע

געב. 1901 אין סאַקאַלי, לאַמזשער גוב, פוילן. דעביוטירט אין „דאָס נייע לעבען“, ביאַליסטאָק. געקומען קיין אַמעריקע 1921. אויסער לידער, געדרוקט קינדער-מעשהלעך, אַרטיקלען און איבערזעצונגען אין פאַרשידענע אַמעריקאַנער זשורנאַלן. וואוינט אין לאַס-אַנזשעלעס, קאַליפּ.

בילין, מאַליע

דעביוטירט אין זאַמלונג „געזאַנגען“. לאָדז. תרע"טפ.

בלאַך, אַננא

געב. 1901 ביי אַרמאָדאַקסישע עלטערן אין דעם שטעטל „מיר“, מינ-סקער גוב. געלערנט ביי אַ רבין יידיש און אַ ביסל העברעאיש. שפעטער באַזוכט אַ שולע, וואו געלערנט רוסיש און אַנדערע שפראַכן. איר פאַטער איז פרי געשטאַרבן. די מוטער האָט זי אָפגענומען פון דער שולע און אָפגעגעבן צו אַ שניידעריין. אין 1913 אַריבערגעפאַרן קיין לאַנדאָן צו אַ פעטער, וואו געאַרבעט אין אַ שאַפּ. דאָרט זיך אויסגעלערנט ענגליש. אין 1915 אויסגעוואַנדערט קיין קייפּטאָן, דרום-אַפריקע, צו די קינדער

פון איר פאָטערס ערשטער פרוי. פון 1918 וואוינט אין יאָהאניסבורג, דרום־אַפריקע. אין 1921 האָט דאָרט פאַרעפנטלעכט אַ ביכל לידער: „פאַ־עזיע פון אַ ליטווישע מיידעל אין אַפריקא“.

בענקענשטאדט, בערמא

געב. 1903 אין ווילנע. אויסגעוואַנדערט קיין קייפּטאָון, דרום־אַפֿ־ריקע. זינט 1917 זיך באַטייליקט אין יאָהאניסבורגער וואַכנבלאַט „דער אַפריקאַנער“. אין 1920 אָפּגעדרוקט אַ סעריע לידער אין דעם „סוויטה אַפריקאַנישען יאָהר־בוך“, קייפּטאָון.

גאלין, רבקה

געב. 1891 אין לעכאַוויטש, מינסקער גוב. 1907 געקומען קיין אַמעריקע, וואו געאַרבעט אין שעפּער און אין די אַוונטן זיך געלערנט ענגליש. פון 1912 ביז 1915 אַרומגערייזט פאַרשיידענע שטעט פון די פאַראייניקטע שטאַטן ביז לאַס־אַנזשעלעס, קאליפּ. אין דער דאָזיקער צייט אָנגעהויבן שרייבן און דרוקן אירע לידער. פון 1917 ביז 1920 גע־מאַכט אַ ריזע איבער דער וועלט, אַפּשטעלנדיק זיך אין כינע, יאַפּאַן, אינדיע, פּאַלעסטינע און איטאַליע. דעביוטירט אין דער צייטונג „פּראָ־גרעס“, לאַס־אַנזשעלעס. בעת איר זיין אין סיביר, מיטגעאַרבעט אין זשורנאַל „פּאַלעסטינא אי דיאַספּאָרא“, וואו ס'זיינען אייניקע אירע לידער איבערגעזעצט און געדרוקט געוואָרן אויף רוסיש. וואוינט אין ניו־יאָרק.

גאלדבערג, עמל

געב. 1897 אין אַ דאָרף ליטאַווסק, גראַדנער גוב. געקומען קיין אַמע־ריקע 1912. דעביוטירט אין דער צייטונג „פּרויהייט“, 1926. האָט איבערגעזעצט עטלעכע קאַפּיטלעך פון ראַבינדראַנאַט מאַגאַרס בוך „גיטאַני דזשאַלי“, געדרוקט אין זשורנאַל „קולטור“, שיקאַגאָ, 1926. וואוינט אין קאליפּ.

גאלדשטיין, ראָזאַ

געב. אַרום 1870 אין פּיריאַמין, פּאַלסטאַווער גוב., אוקראַינע. דעביוט־טירט אין די ליטעראַרישע בילאַגעס צום „יודישען פּאַלקסבלאַט“, סט.־פּעטערבורג, רוסלאַנד, 1888.

גוממאַן, ראָזאַ

געב. 1898. דעביוטירט אין זאַמלבוך „רינגען“, וואַרשע, 1920. האָט פאַרעפנטלעכט אַ קליין ביכל לידער „פאַר גאַר דעם נאַענטסטן“, בערלין, 1925.

גלאזער, אידא

געב. 1891 אין ליובאַר, וואַלין, אין אַ באַלעבאַטישער פּאַמיליע. גע־ענדיקט גימנאַזיע אין זשיטאָמיר 1906. נאָך דעם געקומען און פאַרלאָזט באַלד אַמעריקע. אין 1909 זיך אומגעקערט קיין ניו־יאָרק. געלעבט אין

א יידישער קאלאניע אין דער ווייטער וועסט (צפון-אמעריקע). נאכן אונטערזאנג פון דער קאלאניע זיך אומגעקערט קיין ניו-יארק. געשטור- דירט ליטעראטור און זשורנאליסטיק. דעביוטירט אין דער „פרייע ארבע- שטימע“, נ.י. 1918 מיט א דערציילונג. האט פארעפנטלעכט א בוך לוי- דער „אין האלב-שאטען“, נ.י. 1922.

געלה

טאכטער פון ר' משה בן אברהם, באוואוסטער יידישער דרוקער און מחבר, וואס האט ארויסגעגעבן אין 1710 א סדור-איבערזעצונג אויף יידיש אונטערן נאמען „תפלת משה“, אין זיין דרוקעריי אין האלע, דייטשלאנד. אין סוף פון דעם דאזיקן סדור האט זיין טאכטער געלה אפ- געדרוקט א ליד „תפילה“, וואס זי האט אליין אויסגעזעצט, ווי זי דער- ציילט דארט, אין עלטער פון קוים צוועלף יאר. איר פאטער איז געווען א גר. צווישן די ביכער, וואס ער האט ארויסגעגעבן, איז געווען אויך זיין איבערזעצונג פון נתן-נמע בן משה האנאווערס בארימטער היסטארי- שער כראניק „יון-מצולה“ און זיין ווערק „תלאות משה או וועלמבע- שרייבונג“, וואס ברענגט דערציילונגען פון די פיר וועלמטוילן, עשרת השבטים, סמבטיון, גן-עדן א.א.וו.

גערסאן-ראבינאוויטש, הנח געב. 1898 אין לאסק, פוילן. טאכטער פון ר' יעקביצחק גערסאן פון לאסק (וועגן אים זע: אין „עיר לסק וחכמיה“. לאדו. תרפ"ו). האט דעביוטירט אין דער זאמלונג „יוגענד“. לאדו. 1918.

דראפין, ציליע

געב. 1888 אין באברויסק, ווייסרוסלאנד. איר פאטער, יוסף-יונה לעווין, א וואלדיסוחר, איז יונג געשטארבן פון שווינדזוכט. דערצויגן געווארן אונטער דער השגחה פון איר מוטער, וואס קומט ארויס פון דער אַנגעזעענער פאמיליע גאלאדעץ. געענדיקט גימנאזיע אין נאָו־זיב־קאָוו, טשערניגאווער גוב., אוקראינע. נאָכן ענדיקן געווען אַ לערערין אין אַ שולע, אין וואַרשע. אין 1912 איז איר מאַן, צוליב פּאָליטישע טאַים, אַנטלאָפֿן קיין אַמעריקע, וואוהיין זי איז שפּעטער אויך געקומען. האַט צו צען יאָר געשריבן לידער אויף רוסיש. אונטער דעם רושם פון דעם העברעאישן שריפטשטעלער א.י.נ. גנעסין האַט, נאָך אַן איבעררייס, ווידער אַנגעהויבן צו שרייבן. גנעסין האַט אירס אַ ליד איבערגעזעצט אויף העברעאיש. מיט דער יידישער ליטעראַטור זיך באַקענט ערשט אין אַמע- ריקע. אין 1917 איז אַיבערגעזעצט אויף יידיש אייניקע פון אירע רוסישע לידער און אויך אַנגעשריבן די ערשטע ליד אויף יידיש, מיט וועלכע האַט דעביוטירט אין דער „נייע וועלט“, נ.י., 1917. וואוינט אין נ.י.

האָפּמאַן, לאה ק.

געב. 1898 אין ווארקלאן, ווימעבסקער גוב. צו צוועלף יאר אָפּגע- פּאַרן קיין לאַנדאָן. צו זעכצען יאָר אויסגעוואַנדערט קיין אַמעריקע. גע-

וואוינט א צייט אין דערטראַיט, מישיג, וואו ס'געפינט זיך איר משפחה. האָט פאַרעפנטלעכט אַ בוך קינדער-לידער, „אין קינדער לאַנד“, נ.י., 2טע אויפלאַגע 1921. צום בוך האָט אברהם רייזען אַנגעשריבן אַ הקדמה-אויך אַ בוך קינדער-מעשהלעך, „קלוינע אין דער גרויסער וועלט“ מיט אַ הקדמה פון מאָריס ווינטשעווסקי. וואוינט אין ניו-יאָרק, וואו איז אַ מיטאַרבעטערין פון דער צייטונג „דער מאַג“.

הערשפּעלר, פעסי

געב. 1900 אין קאַמענאַבראָד, וואָלין. איר פאָטער איז געווען אַ גראַף ווירער אויף אַ געפעס-פאַבריק. געלערנט יידיש און רוסיש ביי אַ פרי-וואַטן לערער. שפעטער באַזוכט אַ רוסישע דרויקלאַסיקע שולע. שטודירט אויך דייטש און פראַנצויזיש. אין 1918 אויסגעוואַנדערט קיין אַמע-ריקע. געוואוינט אין שיקאַגאָ, וואו די ערשטע צייט געאַרבעט אין אַ שאַפּ. דעביוטירט אין 1918. זיך באַטייליקט אין די אויסגאַבעס פון דער שיקאַגער גרופע יונגע דיכטער, ווי „יונג-שיקאַגאָ“ און אַנד. פאַר-עפנטלעכט אַ בוך לידער „קארעלן“, שיקאַגאָ, 1926. וואוינט אין דערטראַיט, מישיג.

וואַטלאַמאן-שעראַטשעק, מרים

דעביוטירט אין זשורנאַל „אילוטרירטע וועלט“, וואַרשע. 1919.

וואַלמינגער, פּערל

דעביוטירט אין זאַמלבוך „רינגען“, וואַרשע, 1920. וואוינט אין זאַמאַשטש, פּוילן.

ווייס, שפּרה

געב. 1889 אין קעלעם, קאָוונער גוב. קיין סיסטעמאַטישע בילדונג נישט באַקומען. צו פּופצען יאָר געהערט צום „בונד“, אין צו אַ ראַיאָן קאַמיטעט אין אים. זיך אויסגעבאַהאַלטן פון פּאָליציי און 1906 אַפּ-געפאַרן קיין אַמעריקע. געלעבט אין פּיטסבורג, שיקאַגאָ און פון 1915 אין קאַליפּאָרניע. מעטיק אין דער יידיש-אַמעריקאַנער אַרבעטער-באַווע-גונג. געדרוקט אויסער לידער אויך אַרטיקלען אין דער „פרייע אַרב-שטימע“ און אַנד. לאַקאַלע צייטונגען. מיטגעוויקט דער גרינדונג פון אַ קינדער-שולע פון אַרבעטער-רינג אין האַליוואוד, קאַליפּ. וואוינט אין לאַס-אַנושעלעם.

וועפּרינסקי, ראשעל

געב. 1895 (?) אין איוואַנקאָוו, קיעווער גוב. איר זיידע פון סור-טערס צד, בראַהינסקי, איז געווען אַ טופּר, דער פאָטער — אַ סוחר. גע-לערנט ביז ניין יאָר אין חדר, דאַן אין אַ רוסיש-יידישער שולע אין קיעוו. 1906 געקומען קיין אַמעריקע, וואו אויך באַזוכט אַן אַוונט-שור-לע. אונטער דער השפּעה פון מאָריס ראַזנפעלדס לידער אַנגעהויבן צו שרייבן צו פּופצען יאָר. פאַרעפנטלעכט לידער זינט 1918. אויך אַ

„ראש-לראש“ אין בוך-עארם: „רוף פון פליגל“, נ. י., 1926. וואוינט אין ניו-יארק.

זיידלער, אסתר
דעביומירט אין זשורנאל „ליטערארישע וועלט“, נ. י., 1913.

זילבערבערג, שרה'טשע
דעביומירט אין דער זאמלונג „געזאנגען“, לאָדז, תרע"פ.

מוטשינסקי, סאַניע

געבוירן 1902 אין שטעטל באַהוסלאוו. מיון פאָטער איז געווען אַ מוליער. אפן זעקסטן יאָר האָט מען מיך אָפגעגעבן צו אַ מעלאַמעד, אין עטלעכע וואָכן אַרום בין איך פון כּיידער אַנטלאָפן, לייַדנדיק פון רעבין-שפּעטער פּלעג איך אָפּט אַוועקגאַנווענען ביי דער מאַמען שם"ס אַ ראַמאַן און צו ביסלעך זיך אויסגעלערנט „זשאַרגאַן“. מיון קינדהייט איז גע-ווען זייער אַ שווערע. די מוטער מיט די איבעריקע קינדער האָבן מיך נישט ליב געהאַט, דעם מאַטן בין איך געווען זשעדינע, ווייל ער איז געווען פאַרנומען פון פאַרטאַג ביז אַפּדערנאַכט, סאָידן שאַבעס פּלעגט ער מיך מיטגעמען אָף שפּאַציר און דערציילן מאַיסעלעך. מיט קינדער זיך שפּילן פּלעגט די מאַמע מיך נישט לאָזן. לערנען האָט מען מיך מער נישט געגעבן. אָבער איך האָב געהאַט אַ גרויסן ווילן צום לערנען. אין 1914 איז מיון פּאָטער דערהאַרגעט געוואָרן אָף דער מילכאַמע. אין זעלבן יאָר האָט מען מיך אָפגעגעבן צו אַ וועבער. פון דאָן אָן האָב איך אַלעס אָנגעהויבן פאַר-טרויען דעם וועבשטול, און, נעכטיקנדיק אָפּמאַל אפן האַלץ באַם באַלע-באַס, פּלעג איך „אויסטראַכטן סטיכ“ (לידער). אין 1917 בין איך גע-וואָרן אַ מיטגליד פון טעקסטיל-פאַראיין. אין 1921 אָנגעהויבן אַרבעטן אין דער „אַרבעטן-באַוועגונג“. 1924 געדרוקט קאַרעספּאַנדענצן אין מאַסקווער „עמעס“. 1925 אויך אין דער כאַרקאָווער צייטונג „דער שטערן“ און אין זעלבן יאָר פאַרעפּנטלעכט דאָס ערשטע ליד אין דאָרטיקן זשורנאַל „די רויטע וועלט“.

טילעס, אוידא

געב. 1888 אין דוניאַוויטש, ווילנער געגנט. דערציאונג באַקומען אין הויז פון איר פּאָטער יעקב אַלפּעראַוויטש. האָט געהערט צום „בונד“. 1905 אויסגעוואַנדערט קיין אַמעריקע. געלעבט אין פאַרטלאַנד — ביים שטילן אַקעאָן, אין וויניפעג — קאַנאַדע. איצט — אין לאַס-אַנזשעלעס. דעביומירט אין „דאָס אידישע וואָרט“, וויניפעג, אין 1918. זיך באַ-טויליקט אין לידער-קאַנקורס פון דער צייטונג „פּרויהייט“, נ. י., אין 1924, וואו געקראָגן דעם פּערטן פּריז פאַרן ליד „אַ בלום“.

טשאַרני, פּריידל, ס.

געב. 1894 אין איהומען, מינסקער גוב., ווייסרוסלאַנד. די פּריע קינדעווייט פאַרבראַכט אין אַ דאָרף. דאָרט געלערנט ביי מלמדים און לער-

רער, וועלכע מ'פלעגט נעמען צו אירע ברודער, — חומש מיט רש"י, דקדוק. צו צען יאָר קלאָר געווען אין גאַנץ תנ"ך און שפעטער מיט גרויס התמדה געלויבעט די העברעאישע ליטעראַטור. מיט איר לויפן פלעגט אָנפירן איר פאַטער, וואָס האָט געהאַט אויף איר אַ גרויסע השפּעה. האָט געענדיקט גימנאַזיע אין קראָלעוועץ, משערניגאווער גוב. און געוואָרן לערערין אין איר געבורט־שטעטל. אין די מלחמה־יאָרן פאַרלאָזן די היים און געקומען קיין ווילנע. פון דאָרט אויסגעוואַנדערט קיין איטאַליע, דורך וואַנען געהאַפּט אַפּצופאַרן קיין אַמעריקע. צוליב אימיגראַציע־באַ־גרעניצונגען אַרײַנגעלאָזט געוואָרן נאָר אויף זעקס חדשים קיין ברוקלין, נ.י. אין 1926 צו איר משפּחה. וואוינט אין גראַס, פראַנקרויך. נאָך פון דער פריסטער יוגנט געשריבן העברעאישע, רוסישע, און שפּאַנישע אָנגער־דער פריסטער יוגנט געשריבן העברעאישע, רוסישע, און שפּאַנישע אָנגער־שריבן אין די לעצטע יאָרן פון וואַנדערן איבער איטאַליע און פראַנק־רויך. דעביוטירט אין ווילנער „טאַג“, 1923. לידער געדרוקט א״פּ „פּרוידעל“ אין „צוקונפּט“, און „גערעכטיגקײט“, נ.י.

משענסמאַכאַווסקאַ, שושנה
דעביוטירט אין זאַמלהעפּט „יוגענד“, לאָדז, 1918

משערניאַק, לײַבע
דעביוטירט אין זשורנאַל „די רויע וועלט“. באַרקאָוו, 1927

יאַקובאַוויטש, ראָזע
„געב. 1889 אין רבנישן הויז פון ר' ישכר־בעריש גרויבאַרט אין שמעטל פראשניץ, פלאצקער גוב., פוילן. דאָס הויז פון מיינע עלטערן איז אָפּן געווען פאַר כל מיני וואַנדערער, גרים, פּערסישע און תימנער יידן, וואָס זיינען געקומען אין דער מדינה פוילן זוכן הילף. דער קוואַל פון תורה און תורה־לערנען האָט דאָ נישט געשטילט. אונטער דעם איינ־דרוק פון לאַנגע געשפּרעכען מיטן פאַטער, וועלכער האָט מיט באַגייסטערונג דערציילט די קינדער וועגן דער פּאַלקס פאַרגאַנגענהייט, און מיט שמערץ געשילדערט אַליק, וואָס דאָס פּאַלק האָט איבערגעלעבט אויף זיינע גלות־וועגן, האָב איך זיך פרי אויסגעלערנט דענקען און פילן. אין שעדלעך באַזוכט אַ רוסישע שולע. אין בענדין דערנאָך געלערנט אין אַ פּוילישער־געלערנט אויך העברעאיש און זיך באַקענט מיט דער יודישער ליטעראַטור ביי יעקב־בער זאָיאָניץ אין בענדין. נאָך דער חתונה זיך באַזעצט אין קאַליש, וואו איך וואוינן ביז איצט. מײַן מאַן אַ תורה־לערנער, האָט צו ליב מיר זיך אָנגעהויבן אינטערעסירן מיט דער יודישער ליטעראַטור, און דערנאָך ארויסגעגעבן דאָס „בענדינער וואָרט“. דאָס ערשטע ליד „צו מײַן טאַמען“ פאַרעפנטלעכט אין פּרעס זאַמלבוך „יודיש“, וואַרשע, 1910. אַ בוך לידער „מײַנע געזאַנגען“, וואַרשע, 1924. האָב פאַרענדיקט אַ צווייטן בוך „לידער צו גאָט“, וואָס איז נאָך נישט געדרוקט.

יהודית

פּסוידאָנים פון רחל בערנשטיין. געב. 1869 אין מינסק אין אַ פּאַמיליע פון פאַרמעגלעכע סוחרים. צו 12 יאָר געאַרבעט אין קראַם-שפּעטער געקומען אונטער דער השפּעה פון דער סאַציאַליסטישער פּאַווע-גונג און פון דער רוסישער קולטור. אונטער דער ווירקונג פון יידישע שריפטשטעלער, וואָס פלעגן אַרײַנקומען אין זייער הויז, זיך פאַראינ-טערעסירט מיט דער נײַער יידישער ליטעראַטור און אַלײן אָנגעהויבן שרײַבן. איר ערשטע דרוקזאַך „אַ ווינטער-שבת“—אַ קאַפּיטל פון אירע יוגנט-זכרונות—פאַרעפנטלעכט אין „פּרײַנד“, רוסלאַנד, 1907. שפּעטער געדרוקט לידער, פּראַגמענטן פון אַ ראַמאַן, אַן אינאַקטער „בײַ דער אַרביט“ („דאַס נײַע לעבען“, נומ. 4, נ.י. 1909), דראַמאַטישע סצענע „אין אונזערע טעג“ (אין „דאַס נײַע לעבען“, נומ. 7, 8, 1911). נאָך דער מערער-וואַלוציע 1917 אין רוסלאַנד פאַרעפנטלעכט אַ רײ דער צײַלונגען און זכרונות אין דעם „וועקער“, מינסק, און אַנד. אויסגאַבעס. אין בוך-פּאַרם: „דער ערשטער מאַי“. פּיעסע אין דריי אַקטן. מינסק. 1925

יודיקא

פּסוידאָנים פון יהודית ציק. געב. 1898 אין גאַרזשד, קאַוונער לײַ-טע, בײַ דער דײַטשער גרעניץ, אין דער פּאַמיליע פון אַ האַנדלס-אַב-געשטעלטן. נאָך גאַר אַלס קלײַן קינד איבערגעפאַרן מיט דער פּאַמיליע קײַן לאַנדאָן. צו זעקס יאָר צוריקגעקומען מיט די עלטערן אין איר גע-בורטשטעטל. צוליב אַרומקײט זיך דערצױגן בײַ קרובים, בײַ אַ מומען אין פּרײַסן, בײַ אַ ברודער אין פּראַנקפורט-מאין, וואו געאַרבעט אין אַ געשעפט. בײַם אויסברוך פון דער מלחמה אינטערנירט געוואָרן אין אַ געפאַנגענע-לאַגער, דאַן איבער שווייזן, פּינלאַנד, מאַסקווע אָפּגעשיקט געוואָרן קײַן כאַרקאָוו, וואו געאַרבעט אין אַן אינטערנאַט פאַר יונגע מיידלעך-נײַטאַרינס. שפּעטער אָנגעקומען אַלס גוואווערנאַנטין אין לע-סיטשאַנסק. אָנגעהויבן צו שרײַבן לכתחילה אויף יידיש, בעת דער גע-פאַנגענשאַפט געשריבן אויף דײַטש. אין קאַטערינאַסלאוו אַרײַנגעטראָטן אין דעם קרײַז פון יונגע דיכטער—פּרײַז מאַרקיש, שמואל ראַסין, הנה לעווין און אַנד. עפנטלעך אַרױסגעטראָטן מיט פאַרלעזונגען אין קאַטע-רינאַסלאַוו. אין ראַסטאַוו-דאַן געווען אָנגעשטעלט בײַ קינדער. אין 1920 געקומען קײַן מאַסקווע, פון דאַרט אַוועק קײַן פּינלאַנד, ווידער אַרײַנגעפאַלן אין קאַראַנטין און געפאַנגענע-לאַגער, דאַן געלעבט אין שטאַקהאַלם, בײַז אין אָנהױב 1922 צוריקגעקומען אין איר געבורט-שטעטל. פאַרעפנטלעכט אַ בוך לידער „נײַע יוגנט“. קאַוונע 1923 און אַ דראַמאַטישע פּאַעמע „מענטש און צײַט“. קאַוונע. 1925 מיט אַ פּאַרעדע פון דר. אסתר עליאשעוו.

באלעדענקא, שיפרע

געב. און אנגעהויבן לערנען אין א דארף יאסנאגארד, וואלין. איר פאטער איז געווען א וואלד-מענטש, זיך באזעצט מיט דער פאמיליע אין דארף, וואו געהאט זיין אויגנס 8 דעסיאטין ערד און אליין מיט דער פאמיליע זי באארבעט. פון דער מומערס צד געווען משפחה מיט דעם באוואוסטן פאלקסמוזיקער—דעם בארדיטשעווער קלעזמער פדהצור-כאָד לאַדענקא. שוועסטער פון דעם דיכטער דוד האַפשטיין. איז איצט סמו"דענטין פון ערשטן מלוכה-אניווערזיטעט אין מאַסקווע—פּיזיש-מאַמע" מאַטישער פאַקולטעט. דעביוטירט אין תּוֹר־זשורנאַל „שטראַם“. מאַסקװע. 1922 ווע.

באָסיס, עסטער

דעביוטירט אין זשורנאַל „שטראַם“ מאַסקווע. 1923

באָראַל, דוואוירע

געב. אין 1898 אין דעם שטעטל אַכרימאָוו, קיעווער גוב. אוקר ראינע, אין מיין זיידנס שטוב. מיין זיידע פון דער מאַמעס צד—רע" פּאַעל בערגעלסאָן—א רייכער וואַלד-סויכער. אַ כאַסיד ר' דאָוודל טאַל-נערס. דעם זיידנס שטוב איז געווען אַ צענטער סיי פון גייסטיקן, סיי פון מאַטעריעלן לעבן פון שטעטל. מיינע ערשטע איינדרוקן—אַ גלעזער-נער שראַנק, פול מיט זילבערנע לויכער, און דער אונטערשטער שופלאַד—פול מיט עפל. גרויסע צימערן מיט ווישנדיקע יידן. אַ גרויסער קאַרשנ-און-ווייניש-גאַרטן, און ווייטער, אַרום שליאַד, פאַרביקע געקעסטלטע פעלדער. מיין טאַטע, דעם רבינס אָן אייניקל, אליין אַ מאַסקל, אייראַד פעאיש געבילדעט, האָט אַריינגעטראָגן וועלטלעכע קולטור אין אונזער כּסידישער מישפּאַכע און געכאַוועט באַ די קינדער אַ ליבע צום בוך. פון דער מאַמען האָב איך געיאַרשנט נאַטור-געפיל און ליבע צום ליד. גאַנצע זומער-אַונטן פלעגט זי מיך אַרומפירן איבער פעלדער און זינגען כּסיד-דישע ניגונים און פּאַלקס-לידער. באַזונדערס האָט געווירקט אַף מיר דוד בערגעלסאָן (דער מאַמעס ברודער), וועלכער האָט באַ מיר אַרויסגערוּפן אַן אינטערעס צו דער יידישער ליטעראַטור און ביכלאַל געצויגן צו גייס-טיקער אַנטוויקלונג. צו 14 יאָר האָט מען מיך אַפּגעפירט קיין קיעוו, וואו איך האָב געענדיקט די גימנאַזיע און אַנגעקומען אין אוניווערסיי-טעט אַף נאַטור-וויסנשאַפּטלעכער אַפּטיילונג. אין 1919 יאָר לערן איך זיך אין העכערן פעדאַגאָגישן אינסטיטוט. פון 1920 אַרבעט גלייב-צייטיק אין פאַרשיידענע קינדער-אַנשטאַלן: קינדערהויז, „יאסלי“, שולחיים. איצטער אַרבעט איך אין אַ שולע. אַ לערערין אין קיעוו, אַף פּאַדאַל.

כענקין, מירע

דעביוטירט אין זשורנאַל „רויטע וועלט“ באַרקאָוו. 1925

כ"ק, חנה

מאכטער פון ר' יהודה-לייב כ"ק און אלמנה פון ר' יצחק אשכנזי. האט פארפאסט אויף יידיש-יימיש א דרשה אין גראמען, וואס באשטייט פון פיר טיילן. אין דער זעלבער אויסגאבע, וואו ס'איז געדרוקט די דרשה, קומט צום סוף אירע א, "תפלה לשבת", אן איבערזעצונג פון "מה טובו" און א תחינה אויף ראש-החדש אלול. די אויסגאבע איז פארעפנטלעכט אין אמסטערדאם אין 1718-טן יארה. די דרשה און "תפלה לשבת" ווערן געבראכט אין אונזער אנטאלאגיע.

לאקס-פריץ, ראזע

געב. 1894 אין פיליוו (ניו-אלעקסאנדריע), לובלינער געגנט. איר פאטער, ווי די גאנצע פריץ-פאמיליע, האט געשטאמט פון וועלמלעכע יידן. אליין א מאדעריצער חסיד, איז געווען אן אנגעשטעלטער ביי א וואלד-סוחר. פון דער מוטערס צד שטאמט זי פון א רבניש-רבישער משפחה. באקומען ערשטע דערציאונג אין חדר, געענדיקט מיטלשולע אין פלאצק, געשטודירט 1911—1914 אין דער הויכשול אין ווארשע, פארברענגנדיק איר פרייוואט לעבן אין דעם הויז און דער סביבה פון יצחק-לייבוש פריץ (צו וועמען זי איז געווען שוועסטערקינד), וואס זי האט שפעטער געשולדערט אין זכרונות וועגן י. ל. פריץ און יעקב דינעזאן, געדרוקט אין "ביכער-וועלט" און "לימ. בלעטער", ווארשע. 1924. געענדיקט אויף צאנדאקטארין, האט זי פראקטיצירט אין ליווארטאוו, שפעטער גע-וואוינט אין ווארשע. נאך דער תחונה מיטן סקולפאטאר אלעקסאנדער לאקס 1923 זיד באזעצט אין ווילנע. צו 14-13 יאר געשריבן לידער אויף רוסיש. זינט 1926 פארעפנטלעכט א ריי לידער אין "ווילנער טאג" און "ליטערארישע בלעטער", ווארשע.

לי, מלכה

געב. 1904 אין מאנאסטערוויסקא, גאליציע. געענדיקט א פינף-קלאסיקע פוילישע שולע. געלערנט העברעאיש, דייטש, רוטעניש. בעת דער מלחמה צוועק קיין ווין, וואו באזוכט א העכערע שולע. געשריבן אויף דייטש. אנגעהויבן שרייבן אויף יידיש זינט 1923. וואוינט אין ניו-יארק. פון 7 יולי, 1927 פארעפנטלעכט אירע זכרונות פון דער מלחמה-צייט אין א בעלעטריסטישער פארם א"נ, "מיט קינדערשע אויגן" אין דער צייטונג "פרייהייט", נ.י.

ליבקעס, דינע

"געבוירן אין יאר 1900 אין סלאוועמשינא, וואלינער גוב. ביי על-טערן אייגנטימער פון א קלוינער לעדער-פאבריק. די עלטערן האבן גע-פירט א גאנץ ברייטע באלעבאטישקייט מיט עמלעכע בעהיימעס, א ברייטן הויף מיט שטוב-אייפעס. ארום שטוב זיינען געווען גערשנער און סעדער

און נישט ווייט—א וואָלד. פון קינדווייז אָן האָב איך דערקענט אַ קראַנקע מאַמע, און דעריבער געמוזט ווערן די באַלעבאַסטע און די עלטערע קאַפּ אין שטוב. נאָר עלטער פון מיר איז מײן ברודער, דער שרייבער י. קיפּניס. ער איז געווען מײן גױסטיקער דערציער. אים צו פּאָלגן האָב איך געהאַט אַ באַזונדערע האַנאַע. ער איז מיר שטענדיק געווען נעענטער פון אַלע, אַפּילע פון די עלטערן. אין 1920, אין דער פּאָגראַם־צײַט, בין איך אַנטלאָפּן פון די עלטערנס ליבער, נאָר ענגער צױם קײן קיעוו. געענדיגט יידישע פּעדאַגאָגישע קורסן. געאַרבעט אַ צײַט אין אַ קינדערהױם באַ פּאָגראַמירטע קינדער. אויך דאַן ערשט אַנגעהויבן שרײַבן. זיך געדרוקט צום ערשטן מאַל אין דער צײַטונג „קאַמוניסטישע פּאַן“ קיעוו.

לײב, מרים

דעבױטירט אין דער זאַמלונג „וועגן“ לאַדז. 1922

לעווין, כאַנע

געדרוקט לידער אין זשורנאַל „די רוײטע וועלט“ כאַרקאָוו. 1925

מאזע, אױדא

געב. 1898 אין אַ דערפּל אוגל, נעבן קאַפּוליע, מינסקער גוב, ווײס־רוסלאַנד. דערצױגן געוואָרן אין הױז פון איר פּאָטער שמעון זשורקאָווסקי. געקומען קײן אַמעריקע מיט די עלטערן אין 1908. וואוינט אין מאַנטרעאַל, קאַנאַדע.

מאַלאַדאָווסקי, קאַדיע

געב. 1898 אין קאַרטוז־בערעזע, ליטע. דעבױטירט מיט אַ סעריע לידער אין זאַמלבוך „אױגנס“, באַנד 2, קיעוו, 1920. וואוינט אין וואַרשע, וואו איז אַנגעשטעלט אַלס לערערין אין אַ יידישער שולע.

מאַרגאַלין, אַנא

פּסידאָנים פון ראַזע לעבנסבוים. געב. 1887 אין בריסק דליטא אין אַ באַלעבאַטישער פּאַמיליע. נאָך דעם פּאַטערס טױט איז זי יונגערהױט אַוועקגעפּאַרן קײן אַמעריקע. דאַרט געשטאַנען נאָענט צו דעם קרייז פון דער יידישער אינטעליגענץ אין נײַ־יאָרק, וועלכער האָט זיך גרופּירט אַרום דר. חיים זשימלאָווסקי, און זיך באַטייליקט אין דער יידישער פרעסע אַלס פּראָפּעסיאָנעלע זשורנאַליסטין. 1910-1911 פּאַרבראַכט אין וואַרשע. נאָך דער חתונה מיט משה סטאַווסקי געלעבט אין ארץ־ישׂראל, שפּעטער צוריקגעפּאַרן קײן נײַ־יאָרק, וואו זיך באַטייליקט דערהױפּט אין דער צײַטונג „דער טאַג“. זינט 1920 פּאַרעפּנטלעכט לידער אין פּאַרשידענע צײַטשריפטן א״פּ אַנא מאַרגאַלין. האָט אַרױסגעגעבן אַן אַנטלאָגײע א״נ „דאָס אידישע ליד אין אַמעריקא“, 1923, נ.י.

„געבוירן אין 1898 אין קיעוו אין א הרחבותדיקער הסידישער שטוב. די מאמע פון אן אוקראינישער סוחרישער משפחה גלאז-פאבריקאנטן, מיט א ברויטן פארשווענדערישן הארץ און האנט פאר איר גרויסער צע- צווייגטער פאמיליע און פאר דער גאנצער וועלט. דער מאמע-ישראל מיוזל — פון א גאליצישער „מיוחסים“-משפחה. קאנצענטרירט, פאר- טיפט, מיט גרויסע בין-השמשותדיקע שלוש-סעודות-טישן און מיט א שטילן תלמיד-הכמדיקן באגרעניצטן גאנג אין לעבן און געזעלשאפט. תמיד אין א זייטיקן צימער פארשפארט. דער מאמע-מה, געדאנק. די מאמע-דאס לעבן אליון. אדאנק מיין ברודער נחמן מיוזל און דער קיעווער שרייבערשער חבריא, וואס האט אפט פארבראכט אין אונזער שטוב, האב איך דערקענט א נייע וואונדערבארע וועלט אין די קינדער- שע יארן. און ביז איצט זיינען נאך געבליבן שפורן פון א באציאונג צום שאפן, ווי צו א פארבארגענעם נס, וואס איז אויסער און העכער פון לעבן. געענדיקט גימנאזיע אין קיעוו, אין 1917, יאר פון דער רעווא- לוציע, וואס האט אפגעטרויסלט פון מיר א געפילן-שטוב. אין דער צייט און שפעטער געווען טעטיק אין א געזעלשאפט „קאמף מיט עס-הארציש- קייט“, וואו ס'האבן זיך געלערנט הויז-דינגערינס. אין 1921 אוועק קיין מאסקווע. פון דארט אין 1922 קיין ווארשע, וואו זיך פארנומען מיט איבערזעצונגען, וואס האט זיך פאר מיר ארויסגעוויזן אלס שעפע- ריש-נויטיקע ארבעט. דארט באזוכט פראנצויזישע ליטעראטור-קורסן, אבער איבערגעריסן צוליב דער רייע קיין דויטשלאנד, פראנקרייך, אמעריקע און פון דארט צו די עלטערן קיין פאלעסטינע. אין דער ווארשעווער „פאלקסצייטונג“ געדרוקט אן ארטיקל וועגן אשר שווארצמאן, און אי- בערזעצונגען אין די „ליט. בלעטער.“ אין בוד-פארם: „דאסטיאיעווסמי פאר ווגנט.“ ווארשע. 1925. דעביוטירט מיט א סעריע לידער אין „הא- מער“, נ.י. 1927.

סיגאל, אסתר

געב. 1895 אין סאלאפקאוויץ, פאדאלער גוב. געקומען קיין אמעריקע 1909. דעביוטירט אין 1922. וואוינט אין מאנטרעאל, קאנאדע.

ערדבערג, מירעל

געב. 1892 אין קוטנע, פוילן, ביי נישט-פארמעגלעכע עלטערן. ווען זי איז אלט געווען 3 יאר האבן אירע עלטערן עמיגרירט קיין לאנדאן. אין 5 יאר ארום האבן זיי זיך אומגעקערט קיין פוילן. האט באזוכט 4 יאר ענגלישע שולע. העברעאיש זיך געלערנט ביים פאטער. געהאט אויך פרי- וואמע לערער. באזוכט אין לאדז דעם העברעאישן לערער סעמינאר און פארשוידענע יודישע לערער-קורסן. געארבעט אין א גן-ילדים, אבער אים געמוזט פארלאזן, נישט וועלנדיק איינשטימען, אז העברעאיש איז

די אומגאנגס־שפראך. געארבעט אויך אין יידישער פאלקשולע אין קומנע אויפן נאמען פון י. ל. פריץ. דעוומירט אין זש. „דאָס פּאָלק“, וואַרשע.

פאאולא ר.

פסוידאָנים פון פערל פּרילוצקי. געב. 1876 אין וואַרשע אין אַ פּאַר־מעגלעכער פּאַמיליע פון יחיאל־משה אוידעלשטיין. באַקומען אַן אַסימיל־לאַטאַרישע דערציאונג, געענדיקט גימנאַזיע, געלערנט מוזיק אין דער וואַרשעווער קאָנסערוואַטאָריע. צו 17 יאָר חתונה געהאַט מיט אַ צאַנדאַק־מאַר אדאם ראָזענזאַל, געפירט אַ ברויט הויז, אין וועלכן ס'האַט זיך מיט דער צייט אויסגעבילדעט אַ ליטעראַריש־קונסטלערישער סאַלאַן. אין 1903-1905 פלעגן דאָרט פאַרקערן באַרימטע פּוילישע שרױבער, קונסט־לער און אַרטיסטן. אין דער לעצטער צייט אויך יידישע שרױבער. אַנ־געהויבן שרױבן 1904 אויף פּויליש. אונטער דער השפּעה פון נח פּרוי־לוצקי אַריבער צו יידיש און דעביומירט מיט אַ ליד אין פּראָזע אין דער ליטעראַרישער ביילאָגע צום „וועג“, פּרילונג, 1906. שפּעטער פאַרעפנט־לעכט פּאָעמעס אין פּראָזע, אויך לידער און מעשהלעך א. א. וו. געשאַפן אַ ריי דראַמען און איינאַקטערס. אין בוכפאַרם: „דער מלאך און דער שטן“—פּאָעמע, וואַרשע, 1908. „די ירושה“—דראַמע אין 4 אַקטן; „דער אַקטיאָר“—איינאַקטער; „איינע פון יענע“—דראַמע אין 3 אַקטן—וואַרשע. „נייער פּאַרלאַג“—1912-1913. אירע דראַמען זײַנען אויך אויפ־געפירט געוואָרן אויף דער יידישער בינע אין פעטערבורג, וואַרשע אין ניו־יאָרק. „די ירושה“ איז אויך געשפּילט געוואָרן אין רוסישער אי־בערעצונג. האַט זיך באַטייליקט אין דער געזעלשאַפּטלעכער אַרבעט פון איר צווייטן מאַן, נח פּרילוצקי.

פאן, טויבה

טאַכטער פון ר' לייב פּיצקער, פּרוי פון ר' יעקב פּאן. האַט געלעבט וואַרשוינלעך אין פּראג (17טן יאָרה.). פאַרפאַסט אַ פּאָעמע אויפן פּאַל פון אַ מנפה אין איר שטאַט. די פּאָעמע ווערט געבראַכט אין אונזער אַנ־טאַלאַגיע.

פאַטאַש־פּוקס, ריקודה

געב. 1908 אין משענסטאַכאָוו, פּוילן, אין אַ פאַרמעגלעכער פּאַמיליע. איר פּאַטער, יקותיאל פּאַטאַש, האַט געשריבן פון צייט צו צייט קאַרעס־פּאַנדענצן אין „אונזער לעבען“, וואַרשע, איר עלטערער ברודער, ס. נאַרקיס, האַט געשריבן איבער קונסט אין „אַלמנילאַנד“, וואַרשע, א"ר פון א. י. טריוואַקס. איצט איז ער אַנפירער פון נאַציאָנאַלן מוזעאָום אין ירושלים. זי איז דערציגן געוואָרן אין סקאַלע, ביי אוידיאָוו, אין טראַד־דיציאָנעל יידישן גייסט, צווישן דער הערלעכער נאַטור פון דער דאָזיקער „פּוילישער שוויץ“, וואוהין אירע עלטערן זײַנען אַריבערגעפאַרן, ווען זי איז אַלט געווען איין יאָר. שפּעטער פאַרפּוילישט געוואָרן, האַט זי

אָנגעהויבן שרױבן לידער אין פּויליש און אױנס פון זױ אָפּגעדרוקט אין „שוויאַט“. אָבער אונטער דעם רושם פון לעמבערגער פּאָגראַם זיך ווידער דערנענטערט צו יידיש, באַקענט זיך מיט דער יידישער ליטעראַטור, דערהױפּט מיט דער יונגער. פּאַרעפּנטלעכט לידער, קינדער־מעשה לעך, דערצױלונגען אין פּאַרשיידענע לאַדזער אױסגאַבעס. האָט אױבער געזעצט זשולאַנסקיס דראַמען: „יאַלאַ“ און „פּאַרן פּרױז פון טרערן“. וואױנט אין לאַדז.

פּיאַטיגאַרסקאַיאַ, אַניטע

„געבוירן אין 1893 אין זשיטאָמיר, וואָלינער גוב. באַ עלטערן—לעך רער. מױן מוטער, סאַרע אױזנשטױן, האָט געהאַט אַ פּרױוואַטע פּרױען־שולע, וואוּ מ'האַט געלערנט יידישע מיידלעך אַף רוסיש. מױן פּאַטער, אױסראַעל פּיאַטיגאַרסקי, שטאַמט פון קאַווקאַזער יידן. פון דאָרט אױך דער פּאַמיליע־נאַמען „פּיאַטיגאַרסקי“. ער האָט זיך שטענדיק פּאַרנומען מיט לערעריי, נאָר אַרבעטן אין אַ שול אָנגעהויבן ערשט נאָך דער רע־וואָלוציע, ביז דאָן ניט געהאַט קײן צױגעניש וועגן „בלאַגאַדיאַזש־נאַטש“. ער און די מוטער האָבן געשטודירט אױף רוסיש, דערפאַר האָט אין דער הײם געהערשט די רוסישע שפּראַך. דער פּאַטער האָט זיך שטענדיק אױנטערעסירט מיט ליטעראַטור און פּילאָסאָפּיע און געהאַט אַ גרויסע ווירקונג אַף מיר. פון קינדױז אָן בין געווען אין אַן אַטמאָספּער פון ליבע צום בוך. צו 16 יאָר געענדיקט גימנאַזיע. ליב געהאַט שפּראַכן, באַ־זונדערס פּראַנצױזיש. קרענקלעך ליב געהאַט מוזיק, זיך געלערנט שפּילן. נאָר די מוזיק פּלעגט ווירקן אַף מײנע נערוון, אַזױ אַז אױנמאַל האָט מען אַוועקגעפירט מײן פּיאַנאָ, ווײל כ'בין שױר נערוועז שלאָף געוואָרן. צו 19 יאָר געאַרבעט אין אַ יידישער פּראַפעסיאָנעלער שול, וואוּ מ'האַט געלערנט אַף רוסיש. דאָן געשריבן רוסישע לידער. די אַרבעט צױשן יידישע קינדער האָט אַ שטױם געמאַן צו יידיש. זיך אױסגעלערנט די שפּראַך און דורכגעשטודירט די ליטעראַטור. און אױבערגעגאַנגען צו שרױבן אַף יידיש. 1915 אָפּגעדרוקט אין די „גרינעקע בױמעלעך“ אַ קינדער־מאַסע. 1916 אָנגעקומען אַף די העכערע פּרױען־קורסן אין קיעוו, ליטעראַטור־אַפּטױלונג. 1921 אָנגעהויבן שרױבן לידער, נאָר אין ערגעץ נישט געדרוקט. 1925 פּאַרעפּנטלעכט דאָס ערשטע ליד אין „די רױטע וועלט“. בין אַ לערערין. געווען מיטגליד פון דער יוד. סאַצ. פּ. „פּאַר־אױניקשע“. אױך פון פּאַרטי־קאָמיטעטן אין זשיטאָמיר און קיעוו. אױן יאָר געווען אין דער קאַמ. פּאַרטיי. 1921 פּאַרוואַלטערין מיט דער וואָלי־נער יודעקציע באַם גובערניאַלן בילדונגס־אַפּטױל. 1922 סעקרעטאַר פון צ. ק. פון יוד. סעקציעס באַם פּאַלקס־קאָמוסאַריאַט פאַר בילדונג אין מאַסק־ווע. 1920 געווען אַפּן פּוילישן פּראַנט אַלס לערערין צו ליקוידירן אַמאַראַצעס אין דער אַרמױ. איצט לערערין און אַ יידישער אַרבעטער־שול, קיעוו, און מיטגליד פון בױרע פון דער אַסאַסיאַציע פון יידישע רעוואָלוציאָנערע שרױבער אין אוקראַינע.“

פעוונזנער, אסתר
דעביומירט אין זאמלבוך „שריפטן“. ניו-יאָרק. 1919

קאַרן, רחל ה.

„געבוירן אין 1898 צווישן פעלדער און וועלדער, אויפן פּאָלוואַרק
„סוכא גורא“, נעבן שמעטל מאַשצישק, אין גאַליציע. דיכטן האָב איך
אַנגעהויבן אין מיינע ערשטע קינדעריאָרן, כדי זיך צו שאַפן אַן אייגענע
וועלט אין דער איינזאַמקייט, וואו כ'בין אויפגעוואַקסן איינע-אַליין
אַן חברים און חברעס, פון מיינ יונגערן ברודער מיט פינף יאָר על-
טער. מיינ ערשט ליד אַנגעשריבן אין עלטער פון 13 יאָר אויף פּויליש.
דער טיטל—א „מיה“ ראַמאַנטישער. די פּריציטיקע גרינע פירות פון
מיינ לעבנסבוים האָב איך אַפּגעהיט ווי אַ סוד, מיט וועלכן מ'איז אַ ביסל
שטאַלץ און שעמען שעמט מען זיך מיט אים נאָך מער. אַבער דאָס שרייבן
פאַר מיר איז געווען פשוט אַן אומברחמנותדיקע נויטווענדיקייט. דאָכט
זיך ירושה פון מיינ טאַטן, וועלכער איז אויך געווען אַ דיכטער. ער
איז פּריציטיק געשטאַרבן. וועגן דעם, אַז דער טאַטע האָט געשריבן, בין
איך ערשט אַ סך שפעטער געוואוירע געוואָרן פון זיינע פּרוינט. די
ערשטע צוויי נאָוועלן האָב איך געדרוקט אין 1918 אין „נאָווי דויעניק“
און „גלאַס פּשעמיסקי“. ערשט אין 1919 האָב איך זיך באַקענט מיט דער
יידישער ליטעראַטור, אַדאַנק מיינ מאַן. פון דער צייט אַן האָב איך
שטענדיק געשטרעבט צו באַהערשן די יידישע שפּראַך. מיינע ערשטע
פרוואוון אין יידיש—זעהר נעבעכדיקע, ווי איך זע היינט—זאָב איך
גערדוקט אין „פּשעמישלער פּאַלקסשטימע“ 1919 און שפעטער אַלס שטענ-
דיקע מיטאַרבעטערין אין לעמבערגער „טאַגעבלאַט“ ביז 1924.

קודלי, ברכה

געב. 1892 אין יאָזעפּפּאָל, פּאָדאָלער גוב. דעביומירט אין „פּרויע אַר-
בייטער שטימע“, נ.י. וואוינט אין לאַס-אַנזשעלעס, קאַליפּ.

קופערמאַן, כאַסיע

„געבוירן 1907 אין ניו-יאָרק. געענדיקט עלעמענטאַר-און הויכשול
אין ענגליש און האַנטער קאלעדזש (אוניווערסיטעט). אויך העברעאישע
שולע. אַרבעטער-רינג—עלעמענטאַר און מיטלשולע, און לערער-סעמינאַר.
אַפּגערדוקט צוויי לידער אין דער „פּרויער אַרבייטער שטימע“, נאָר
האַלט, אַז האָב ערשט אַנגעהויבן שפעטער מיטן זשורנאַל „1925“. עפּשער
אויך וויכטיק, אַז איך בין די ערשטע אַמעריקאַנער-געבוירענע יידישע
דיכטערין.“

קלינג, בערמא

„געבוירן 1885 אין נאָוואַרעדאָק, מינסקער גוב. דעביומירט 1916 אין
דער „וואַהרהייט“, ניו-יאָרק. א סך פון מיינע פּריהער געדרוקטע לידער
געפּעלן מיר איצט נישט.“

קניזשניק, זעלדע

געב. 1869 אין וויאזין, ווילנער גוב. באקומען א שטרענגע רעליגיעזע דערציאונג ביי איר פאטער, א גרויסן בעל-תורה און שפעטער א פרוש. צו 9 יאר געשריבן שירים אויף העברעאיש. יידישע לידער אָנגעהויבן דרוקן אין „דער יוד“, קראקוי, 1900

ראָזענטהאל, רבקה

געב. 1888 אין אָדעס. דעביוטירט אין „דאָס נייע לאַנד“. ניו-יאָרק. 1912. איצט מיטאַרבעטערין פון דער צייטונג „דער טאָג“, נ.י. שרייבט א „נ רעו ראַסקין“.

ראַטנער-בערקאָוויטש, דזשעניע

געב. 1881 אין דווינסק (דינאַבורג) ביי אַרימע עלטערן. צו 9 יאָר זיינען אירע עלטערן געשטאַרבן. צו 10 יאָר געאַרבעט אין אַ שוועבל-פאַבריק. צו 12—אַלס סיגאַרעט-מאַכערין. געקומען קיין אַמעריקע 1895. אָנגעהויבן שרייבן אין 1900 אין „אַבענד-בלאַט“. געדרוקט אין „פאַר-ווערטס“ און „פרייע אַרבייטער שטימע“ פון יענער צייט פאַרשיידענע אַרטיקלען. געאַרבעט אין ניו-יאָרק אין סיגאַרעט-שעפּער. 1901 איבער-געפאַרן קיין דענווער, קאַלאָראַדאָ, צוליב איר מאַנס געזונט. דאַרט אַנ-געוויבן אויך שרייבן לידער. זיי געדרוקט אין 1920 אין „אַמע-ריקאַנער“, נ.י.

ראַפּפּאָרט, אַננא

געב. 1876 אין קאָוונע ביי אַ זעהר אָנגעזעענער פאַמיליע. איר פאַטער איז געווען אַ באַוואוסטע פּערזענלעכקייט אין די קאָוונער רבנישע קרייזן. געקומען קיין אַמעריקע אין עלטער פון 16 יאָר. אין רוסלאַנד דורכגעמאַכט אַ גימנאַזיע-בילדונג. צו 17 יאָר אָנגעהויבן שרייבן יידיש. איר ערשט ליד איז דערשינען אין דער „אַרבייטער צייטונג“, ניו-יאָרק, 1893 א „נ, אַננא זיף“. שפעטער געדרוקט זיך אין דער „צוקונפט“. פון 1911—1917 געשריבן פאַר דער ענגלישער סאַציאַליסטישער צייטונג „דהי קאַלל“. אין 1910 געוואונען דעם ערשטן פּריז פאַר אַן אַרטיקל וועגן קינדער-דערציאונג אין „פאַרווערטס“, נ.י.

רויזל פישלס

טאַכטער פון ר' יוסף הלוי פון קראקוי. האָט אַרויסגעגעבן אין קראקוי אין יאָר 1856 משה שמענדאלס געראַמטע תהלים-איבערזעצונג אויף יידיש-טייטש מיט איר פאַררעדע צום ספר אין גראַמען. די פאַררעדע ווערט געבראַכט אין אונזער אַנטאַלאָגיע.

רויזנבלאַט, רבקה

געב. 1906 אין כאַטין, באַסאַראַביע. געקומען קיין אַמעריקע 1910. גע-

ענדיקט אין קאנאדע א יידיש-וועלטלעכע שולע. שמודירט איצט אין לער-
רעריסעמינאר, ניו-יארק. דעביוטירט אין „צוקונפט“, נ.י. 1925.

רויטבלאט, הינדע

„געבוירן אין קליווין שטעטל משערנאָביל, געוועזענע קיעווער גוב.,
אוקראינע, אין אַ פּאַמיליע אַן אַרימער, אָבער שטאַרק רעליגיעזער. ביז 12
יאָר דערצויגן רעליגיעז און ראַמאַנטיש. דער יאָר 1905 אין רוסלאַנד,
וועלכער איז צו אונז אין שטעטל אַנגעקומען אַ ביסעל שפעטער, האָט מיר
אַרויסגעריסן פון אונטער די עלטערנט ווירקונג. ווידער באַקומען אַ
ראַמאַנטישע דערציאונג, נאָר פון אַן אַנדער באַראַקטער. צו 12 יאָר געווען
אַן אַרבעטאָרין אַ „טריקאַטאַזשניצע“. געאַרבעט צום מערסטן אין קיעוו
אין קליווין פאַבריקלעך, קאַטערינאַסלאַוו און אַנד. שטעט. ביז 1912 מיט
גליד פון ר. ס. ד. פ. דערנאָך אין 1915 ביז 1919 אַ פּויליאַיזאַניסטקע.
אין 1919 אַרבעטאָרין אפן קולטורעלן פּראָגראַם. געענדיקט, שוין פאַר דער
ראַטן-מאַכט, אַ ספּעציעלע הויכשול. בין לערערין פון אַ יידישער אַר-
בעטשולע פון דער 2-טער שטופע. לידער אַנגעהויבן שרױבן 1912. אַ גרוי-
סע ווירקונג האָט אָף מיר געהאַט מיין יונגערער ברודער ר. שאול — אַ
העברעאישער דיכטער. ער איז שוין געווען באַקאַנט ביזן יאָר 1915. אין
דעם יאָר איז ער איבערגעגאַנגען שרױבן אָף יידיש. סאַף 1915 איז ער
דערטרונקען געוואָרן. אייניקע מיינע לידער געדרוקט אין 1917—1918.
זױ האָבן איצט קיין באַדייטונג נישט פאַר מיר. אַ געוויסן פּעריאָד איז
גאַנצן ניט געשריבן, פאַרכאַפט מיטן רעוואָלוציאָנערן ראַמאַנטיזם.“

רייזען, שרה

געב. 1885 אין קאַידאַנאָוו, מינסקער גוב. אויפגעצויגן געוואָרן ביי
איר שוועסטער אין שטעטל מאהילנא—אויפן נייעמאַן, וואו האָט באַזוכט
אַ שולע. צו 13 יאָר אַוועקגעפאַרן קיין מינסק און אַ געוויסע
צױט געווען שניידערין. שפעטער זיך גענומען צו בילדונג און געענדיקט
אַלס עקסטערן די מינסקער גימנאַזיע. איר לױטעראַרישע מעטיקױט אַז
געהויבן אין רוסיש. אויף יידיש פאַרעפנטלעכט אין פאַרשיידענע אויס-
גאַבעס אַ רױ דערצױלונגען און מעשהלעך, וואָס זײנען דערשינען אין
בוכפאַרם אַ „נ: „חלום און וואָהר“. וואַרשע. 1911. איר בוך „לידער“
אַרויסגעגעבן אין ווילנע 1924. האָט אויך איבערגעזעצט גאַנאַלס, „שינעל“,
אַנדעריעווס, „דער גובערנאַטאַר“, „ראַבינאָן קרוואַ“, אַסקאַר וויילדס,
„דער יונגער קעניג“ און אַנד.

שומיאטשער, אסתר

דעביוטירט אין זשורנאַל „אַלבאַטראַס“, וואַרשע. 1922. אין בוכפאַרם
אַפגעדרוקט אַ קינדער-פיעסע.

שטאק, פראדעל

געב. 1890 אין סקאלא, גאליציע. געקומען קיין אמעריקע 1907. דעביר-
טירט אין 1910. אין בוכפארם פארעפנטלעכט „געזאמעלטע דערזעהלונג-
גען“, ניו-יארק. 1919.

שמ"ר צונזער, מרים

געב. 1882 אין אדעס. שמ"רס טאכטער. דעבירטירט אין זשורנאל „דאס
בייע לאנד“. נ.י. 1912.

שענפעלד, יוכבר

נאוואראדאמסק, פוילן. דעבירטירט אין דער זאמלונג „געזאנגען“.
ווארשע. תרע"ב.

שער-בלעטער פון לידער-זאמלונגען.

(קוואלן און ליטעראטור)

א — קוואלן

1 לידער־זאמלונגען

(לויטן א"ב)

- 1 א ו ל י נ א ו ו ע ר , מרים — דער באַבעס אוצר. פ"ג, „ברידער לעווין־עפשטין און שותפים.“ וואַרשא. התרפ"ב. קטו זז' *
- 2 ב ל א ד , אננא — פּאָעזיע פון א ליטווישער, מיידעל אין אפ-ריקא. יאָהאנעסבורג (דרום־אפריקע). 1921 32 זז'
- 3 נ ו ט מ א , ראָזא — פאַר גאָר דעם נאָענ(ט)סטן. לידער. פ"ג. „רענעסאַנס.“ בערלין. 1925 16 זז'
- 4 נ ל א ז ע ר - א נ ד ר ו ס , אידא — אין האַלב־שאַטן. פ"ג, „קול־טור.“ ניו־יאָרק. 1922 68 זז'

(* ק י ר צ ו נ נ ע ן : איל. אילוסטרירט. א"ב. אונטערן נאָמען. אסס'ן — אסאסיאוישאָן (אסאציאציע). א"פ. אונטערן פּסידאָנים. אר. — אַרויסגעבער. א"ר. — אונטער דער רעדאַקציע. אַרויסג. — אַרויסגעגעבן. געב. — געבוירן. געז. — געזעלשאַפטלעכער. וו"ב. — וואַכנבלאַט. וו"זש. — ווער־כּנטלעכער זשורנאַל. וויסנש. — וויסנשאַפט, וויסנשאַפטלעכער. וו"שר. — וואַכנשריפט. וו"צ. — וועכנטלעכע צייטונג. זמ"ב. — זאַמלבוך. זמ"ה. — זאַמלהעפט. זמ"ל. — זאַמלונג. זז' — זייטן. זש. — זשורנאַל. ח"זש. — חודש־זשורנאַל. מ"צ. — מעגלעכע צייטונג. יאָרג. — יאָרגאַנג. יאָרה. — יאָר־הונדערט. ליט. — ליטעראַטור, ליטעראַרישער. מ"זש. — מאַנאַטלעכער זשורנאַל. מנ"ט. — מאַנאַטלעכער. מ"שר. — מאַנאַטשריפט. נ.י. — ניו־יאָרק. נומ. — נומער. פ. א. ש. — פּריווע אַרבייטער שטימע. פ"ג — פּאַרלאַג. צ"שר. — צייטשריפט. קאַלופ. — קאַלויפּאָרניע. רד"ג — רעדאַגירט. רד"ק — רעדאַקטירט. רעד. — רעדאַקטאָר.

5. האָפּמאַן, לאַה ק. — אין קינדער־לאַנד. פ"ג, „קולטור“.
6. הַעֲרָשׁוֹת, פּעסִי — קאַרעלן. אַרויסג. פֿון אַידישען פֿרויען קונסט־קלוב. שיקאַגאַ. 1926 96 ז'ז'
7. וואַרצעל, האַנע — הונדערט ליעדער. (נ.י.) 1927 128 ז'ז'
8. וועפּרינסקי, ראַשעל — רוף פֿון פּליגל. ניו־יאָרק. 1926 60 ז'ז'
9. חוויידאַנסקי, פֿ"רל זנח לאַה — געדיכטע און אַפּאַ-ריזמען. דרוקעריי מ. קאַטט. פּאַנעוועזש. 1922
10. יאַקוב אָוויטש, ראָזאַ — מיינע געזאַנגען. וואַרשאַ. 1924 48 ז'ז'
11. יודיקאַ — נייע יוגנט. פ"ג, „ליכט“. קאָוונע. 1923 40 ז'ז'
12. מאָלאָדאָווסקי, קאַדיע — חשוונדיקע נעכט. ליעדער. ווילנער פ"ג פֿון ב. קלעצקין. ווילנע־וואַרשע. 1927 96 ז'ז'
13. רייזען, שרה — ליעדער. פ"ג פֿון פּאַראַיין פֿון אַידישע שריפטשטעלער און זשורנאַליסטן. ווילנע. 1924 96 ז'ז'

2 אַנטאָלאָגיעס

(לויטן א"ב)

14. אַידישע דיכטונג אין אמעריקאַ, די — ביז יאָהר 1919 — אַנטאָלאָגיע צוזאַמענגעשטעלט פֿון זישאַ לאַנדוי. פ"ג: „אידיש“. נ.י. תרע"ט. 1919 (ציליע דראַפּקין; פּראַדעל שטאַק).
15. אַידישע ליד אין אמעריקאַ, דאָס — : 1923 — אַנטאָלאָגיע צוזאַמענגעשטעלט פֿון אַננאַ מאַרגאַלין. נ.י. 1924 (דראַפּקין; מלכה לי)
16. אין פּייערדיקן דויער — זאַמלונג פֿון רעוואָלו-ציאָנערער ליריק אין דער נייער יידישער דיכטונג. צונויפגעשטעלט און איינגעלייטעט פֿון ע. קאַרמאַן. מלכה פ"ג. קיעוו. צוגעגרייט דורכן פ"ג „קולטור־ליגע“. תרפ"א (מאַלאַדאָווסקי)
17. ברענענדיקע בריקן — אַנטאָלאָגיע פֿון רעוואָלו-ציאָנערער ליריק אין דער נייער יידישער דיכטונג פֿון אוקראינע. געזאַמלט און צונויפגעשטעלט מיט אַ פּאַרוואַרט פֿון ע. קאַרמאַן. יידישער ליטעראַ-רישער פ"ג. בערלין. 2־טע אויפלאַגע פֿון „אין פייערדיקן דויער“. 1923 (מאַ-לאַדאָווסקי)
18. ניו־יאָרק אין פּערזען — אַנטאָלאָגיע צוזאַמענ-געשטעלט פֿון מאַני־לייב (געדרוקט אין זמ"ב „דער אינזעל“) ליט. זמ"ב „דער אינזעל“. ערשטער בוך. אַרויסג. פֿון פ"ג „אינזעל“. נ.י. 1918 (שטאַק)

19. פינה הונדערט יאָהר אידישע פאָעזיע
— אַנטאַלאָגיע געזאַמעלט און צונויפגעשטעלט פון מ. באַסין. פאָרוואָרט
און לינגוויסטישע אַנמערקונגען פון ב. באַראַכאָוו. 2-טע אויפלאַגע. אַרויסג.
פון פ"ג, „דאָס בוך“. נ.י. 1917 באַנד א' (געליע); באַנד ב' (ראַזא גאַלדשטיין;
יהודית; פאאולא ר.; זעלדע קניזשניק; אַננא ראַפפאָרט; שרה רייזען; שטאַק)

3 האַנטביכער

20. אַ י ד י ש ע פ אָ ע ט ן — האַנטבוך פון אידישער דיכטונג.
צוזאַמענגעשטעלט (מיט אַן אַרײַנפיר, אַפטייטשונגען, באַמערקונגען און ביאָ-
גראַפיש-קריטישע נאָטיצן) פון י. ענטין. אַרויסג. פון דער פאָלקשול אַרנא-
ניזאַציע פון אידיש-נאַציאָנאַלן אַרבעטער פאַרבאַנד און פועלי-ציון. נ.י.
1927 (יהודית; פאאולא ר.; קניזשניק; רייזען)

4 זאַמליכער און פּעריאָדישע אויסגאַבעס
(אין אַ כראָנאָלאָגישן סדר)

21. יודישעס פאָלקס-בלאַט — ביילאַגע צום „יודי-
שען פאָלקס-בלאַט“. רעד — דר. ל. א. קאַנטאַר. אַרויסג. — י. לע-
ווי. סט. פּעטערבורג. ה' ניסן, תרמ"ח. 8 (20) מערץ 1888 (גאַלדשטיין)

22. יודישע בייבליאָטעק, דיאָק, דיאָ — א זש. פאַר ליט.,
געזעלשאַפט און עקאָנאָמיע. רד"ג און הערויסגעגעבן דורך י. ל. פּרע.
וואַרשא. באַנד 1 תרנ"א. 1891 (גאַלדשטיין)

23. יודישע בייבליאָטעק — באַנד 2 תרנ"ב. 1892
(גאַלדשטיין)

24. יוד, דער — צ"שר. פיר אַלע יודישע אינטערעסען (ו"ב)
פ"ג חברת „אחיאסה". קראקווא. 2-טער יאָהרג. תרס"א. נומ. 39 1900 (קניזש-
ניק)

25. יוד — 3-טער יאָהרג. נומ. 5 און 8 1901 (קניזשניק)

26. צוקונפט, די — ח"זש. רעד. — פיליפ קראַנץ. ניו-יאָרק.
1905 (ראַפפאָרט)

27. צוקונפט — רעד. — מאָרים ווינטשעווסקי. נ.י. 1908
(ראַפפאָרט)

28. דאָמאַנצײטונג — אַ אילוסטרירטעס וו"ב פאַר ליט.,
קונסט און וויסענש. אַרויסג. דורך מ. קרינסקי. וואַרשא. כ' אייר, תרס"ח.
נומ. 18 21)8 1908 (ראַזאליא יאַקובסאָן)

29. איראָפּעאַישע ליטעראַטור — אַ וועכענטלי-
כער זש. א"ר פון א. רייזען. וואַרשווי. פ"ג „פּראָגרעס". נומ. 31 1910 (שרה
רייזען)

30. גאַלדענע פונקען — זמ"ל. רד"ק פון נח פּרילוצקי.
וואַרשא. 1910 (פאאולא ר.)

31. יודיש — ליט. קינסטלערישע זמ"ב. רעד. פון י. ל. פריז.
פ"ג, „פראַגרעס“ 1910 (ראַזא י.)
32. לעבען און וויסענשאפט — ח"זש. רעד. — ש.
הורוויטש. ארויסג. — ז. ש. שרעבערק און ש. הורוויטש. 1-טער יאָהרג.
10-טער העפט. אפריל 1910 (יהודית)
33. זאמלונג — „פאמיליען-קאלענדאר“; „פרייע מעג“; „פרייה
לונגס-בלעטער“; „דאָס יאָהר“ — ערצעהלונגען, געדיכטע, ביאָגראַפיען און
וויסענש. אַרטיקלען פון פערשיעדענע שריפטשטעלער מיט בילדער און
ציכונגען. וואַרשא. הויפט־פּערקויף אין פ"ג, „פראַגרעס“. תרע"א 1911
(יהודית)
34. ניויעלאנד, דאָס — איל. וו"שר. פאַר ליט., קונסט,
קריטיק און קולטור. רד"ק פון אברהם רייזען. נ.י. נומ. 7, 9 און 13 1911
(רייזען); נומ. 12 (יהודית); נומ. 14 (שטאַק)
35. ניויעלעבן, דאָס — מאָנאָטליכער, ליט.-וויסענש. זש.
א"ר פון דר. חיים זשיטלעווסקי. נ.י. באַנד 3 העפט 8 1911 (יהודית)
36. ניויעלאנד — א וו"שר. רעד. — א. רייזען. נ.י. נומ. 18
1912 (רייזען); נומ. 19 (רבקה ראָזענטהאַל); נומ. 25 (שטאַק); נומ. 29 (מרים
שמ"ר-צונער); נומ. 31 (רחל נאָוואַגרוסקא)
37. ליטעראַרישע וועלט, די — א וו"שר. פאַר ליט.
קריטיק, וויסענש. און קולטור. רעד. א. רייזען. נ.י. נומ. 5 1913 (אסתר
זיידלער; רייזען)
- 37 א. צוקונפט — רעד. — א. ליעסין, נ.י. אויגוסט, 1913.
(קניזשניק)
38. ניויעהיים — ערשמעס זמ"ב. „ליטעראַרישער פ"ג.
נ.י. 1914 (שטאַק)
39. ליטעראַטור און לעבען — „די נייע אידישע
וועלט“ — ליט. געז. מ"שר. 2-טער יאָהרג. נ.י. נומ. 4 1915 (אביגיל)
40. צוקונפט — ח"זש. רעד. — א. ליעסין. ארויסג., פאַר-
ווערטס-אָסס'ן. נ.י. 1915 (קניזשניק; שטאַק)
41. יידישע פאָלקספלאַט — וו"ב. רעדאקטאָרען-אָרויס-
געבער: י. יעפּרויקין; נ. שטיף. פעטראַגראַד. נומ. 3 18 אָקט. 1917 (חנה לעווין)
42. קונסט-רינג — אַלמאַנאַך. רד"ק פון ק. זינגמאַן. ערש-
טעס בוך. פ"ג, „אידיש“. כאַרקאָוו. 1-טע אויפלאַגע. 1917; 2-טע אויפלאַגע —
בערלין. 1922 (האנעלע)
43. יונגענד — זמ"ה פאַר שענע ליט. און פרייע געדאַנק. א"ר
פון צבי כהן. ארויסג. — א. אַקערבערג. לאָדז. אפריל 1918 (אולינאווער;
חנה גערסאָן; שושנה טשענסטאַכאווסקא; ראָזא יאַקובאוויטש; מירעל ערדבערג)
44. אילוסטרירטע וועלט — וו"זש. פאַר ליט., קונסט
און קולטור-פראַגען. וואַרשא. 1919 (מרים וואַהלמאַן-שערמאַשעק)

44. וואָך, די — אַ וו"שר. פאַר ליט. און קולטור-פראַגען. ווילנע. נומ. 4 8 פעווראל (פעברואַר) 1919 (חנה ראָזין)
46. יודישער זשורנאַליסט, דער — אַרויסג. פון יודישען ליטעראַטען און זשורנאַליסטען פּעראַיין אין לאַדזש, 1919 (פייגע באַרענשטיין; ערדבערג)
47. צוקונפֿט — ח"זש. רעד. — א. לייעסין. אַרויסג. פון „פאַרווערטס" — אַסס'ן. 1919 (דראַפּקין; לאַה ק. האַפּמאַן)
48. שריפטען — זמ"ב. אַ דריי-מאַנאַט בוך. פ"ג, „אַמעריקאַ". נ. י. — זומער 1919 (אידיאָ גלאַזער); הערבסט 1919 (גלאַזער; דראַפּקין; ראשעל וועפּרינסקי; אַסתר פּעוונזער; בערטא קלינג)
49. אַייגנס — זמ"ב. 2-טער בוך. פ"ג, „קולטור-ליגע". קיעוו 1919 (מאַלאַדאָווסקי)
50. אַינזיך — מנ"ט זש. פאַר אינטראַקספּעקטיווער ליט. אַרויסג. פון דער גרופּע „אַין זיך". 1-טער יאַהרג. נומ. 1, 3, און 4 (דראַפּקין); נומ. 5 1920 (וועפּרינסקי)
51. געזאַנגען — זמ"ל. רד"ג — הערשעלע. העפט א' — „לי-בע-ליריק". לאַדזש. תרע"ט. 1919 — 1920 (באַרנשטיין; מאַליע בויילין; שרה'שע זילבערבערג; משענסטאַכאַווסקאַ; ערדבערג; יוכבד שענפעלד)
52. אַינזעל — זמ"ל. צוזאַמענגעשטעלט פון מאיר קויפּ-מאַן, בן שלום (ש. שניידער), מתיה דייטש. אַרויסג. פון יונגען שרייבער-פּעראַיין. שיקאַגאַ. (יאָר?) (פּעסי הערשפעלד)
53. געזאַנגען — זמ"ל. רד"ג — הערשעלע. לאַדזש. העפט ב' — „אומעט". טבת, תר"פ (שרה בויס)
54. יונגענד — אַ צ"שר. אַרויסג. פון אַ גרופּע יונגע שרייבער. שיקאַגאַ. מאי 1920 (הערשפעלד)
55. יודישע זאַמעלביכער — רד"ג דורך י. מ. ווייסענ-בערג. וואַרשע. ווייסענבערג'ג. 1920 (אולינאווער; משענסטאַכאַווסקאַ; יאָ קובאַוויטש; ערדבערג)
56. יודישע פּרעסע, די — צענטראַל-אַרגאַן פון „מזרחי" (ווא"ב) בערלין. 51-טער יאַהרג. 1920 (חנה גערסאַן-ראַבינאוויטש)
57. סוויטה-אַפּריקאַנישער יאַהר-בוך — אַ מאַ-נאַזין פיר ליט. בעלעטריסטיק, וויסענש. און קריטיק. רעד. — נ. ד. האַפּ-מאַן. הערויסגעבער — מ. בענקענשטאַדט. קייפּטאון (דרום-אַפיקע). שנת תר"פ. 1920 (בערטא בענקענשטאַדט)
58. רעזאַנאַנס — זמ"ה. אַרויסג. פון יונגען שרייבער-פּעראַיין. רעד. קאַמיטע: מאיר קויפּמאַן, מ. דייטש, בן שלום, סעקרעטאַר. שיקאַגאַ. נומ. 1. 1920 (הערשפעלד)
59. רינגען — זמ"ב. אויסגאַבע פון מיכאַל זויעכערט און אַלטער

- קאציזנע. ווארשע. באנד 1 — 2 1920-1921 (ראזא גוטמאן; פערל וואלפינגער; מאלאדאווסקי)
60. וויספע — ליט. זמ"ב. רד"ק — ק. זינגמאן. פ"ג, „קולטור“.
- קאוונע. ליטע. 1921; 2-טע אויפלאגע — בערלין 1923 (גוטמאן; יודיקא)
61. לאגלען — ה"זש. ארויסג. פון י. גלאטשטיין. נ.י. ערשט יאָר. נומ. 2, 1921 (וועפרינסקי)
62. פעלד, ס' — זמ"ב. העפט ד' פ"ג, „ס'פעלד“. לאָדזש. 1921 (בוים)
63. שריפען — זמ"ב. נ.י. פ"ג, „אמעריקא“. פּרילינג 1921 (וועפרינסקי)
64. אין זיך — מנ"ט זש. ארויסג. פון קולטור-פ"ג. נ.י. רעד. — א. לעיעלעס. באַנד 2 נומ. 1 (דראַפּקין; אַנאָ מאַרגאַלין); נומ. 2 1922 (מאַרגאַלין)
65. אלבאטראַס — זש. פאר דעם נייעם דיכטער-און-קינסט-לער אויסדרוק. רעד. — אורי-צבי גרינבערג. וואַרשע. נומ. 1 1922 (אסתר שומיאשער)
66. באַרג אַרוף — ליט. זמ"ב. פ"ג, „ווידערוואוסס“. קיעוו. נומ. 1 1922 (דבורה באַראַל; דינה ליבקעס)
67. געדאַנק, דער — העפטען פאַר ליט. און טעאַטער. רד"ק — ס. פראַנקענטאַל. פ"ג, „די טעאַטער-וועלט“. לאָדזש. העפט א' תרפ"ב. 1922 (בוים)
68. וואַרט, דאַס — זש. פון אידישען אינהאַלט און אידישען טאָן. רד"ג פון ש. צ. זעצער. נ.י. תרפ"ב, 1-טער יאָהרג. נומ. 4 (ליבע גורשטיין)
69. וועגן — זמ"ב פון פּאָעזיע און פּראָזע. פאַראַנטוואָרטליכער רעד. און אַר. — מ. שוואַרץ. העפט א' לאָדזש. 1922 (בוים; מרים לייב)
70. יונג-שיקאַגאָ — זמ"ב. פ"ג, „יונג שיקאַגאָ“. 1922 (הערש-פעלד)
71. ניי-אידיש — מ"שר. פאַר ליט. און קונסט. רד"ג פון א. רייזען. נ.י. נומ. 1 (מאַרגאַלין; דראַפּקין; לי); נומ. 2-3 און 4-5 1922 (מאַרגאַלין)
72. עפאָכע — אַ דריי-מאַנאַטליך זמ"ש פאַר מאַדערנער ליט. רד"ג און ארויסג. פון י. י. סינאַל, א. אַלמי און א. ש. שקאַלניקאָוו. מאָנ-טראַעאַל, קאַנאַדע. 1922 (אסתר סיגאַל)
73. פרויען-זשורנאַל — וואַכענבלאַט. נ.י. 1922 (שרח רייזען)
74. רויערד — זמ"ב. רד"ק פון י. י. סינאַל. ארויסג. פון פ"ג „רויע ערד“. מאַנטראַעאַל. נומ. 2 1922 (סיגאַל)

75. שטרףם — כוידעש-העפמן. אויסגאבע: פ"ג, „שטרףם“ מאַסקווע. נומ. 3 1922 (שפרה כאלאדענקא; כאַראַל)
76. אויפגאנג — זמ"ל. לייטונג — יוסף טורקא. העפט א, לאַדזש. 1923 (אולינגאווער)
77. באַרג אַרוף — ליט. זמ"ל. פ"ג, „ווידערוואקס“. קיעוו. נומ. 2 1923 (כאַראַל; ליבקעס)
78. אין זיך — מנ"ט זש. רד"ק פון א. לעיעלעס. אַרויסג. פון פ"ג, „אין זיך“. נ.י. באַנד 3 נומ. 4 (דראַפּקין); נומ. 7, 8, 9 1923 (מאַרגאַלין)
79. וואַרשעווער אַלמאַנאַך התרפ"ד — זמ"ב. אַרויסג. דורך דער בעלעטריסטן-פאַרייניקונג. וואַרשע. תרפ"ד. 1923 (יאקובאָוויטש; מאַלאַדאווסקי; רחל ת. קאַרן)
80. ניו-יאָרש — מ"שר. רד"ג פון א. רייזען. נומ. 8-9 (מאַרגאַלין; ברכה קודלי); נומ. 10 1923 (דבורה ערן)
81. ניייעלעבן, דאָס — מ"זש. פאַר קולטור און געז. פראַנג. א"ר פון דר. חיים זשיטלאַווסקי און ש. ניגער. נ.י. נומ. 5 (מאַרגאַלין); נומ. 11 1923 (וועפּרינסקי)
82. צוקנפּט — ח"זש. נ.י. רד"ג פון א. ליעסין. אַרויסג. פון „פאַרווערטס-אַסס'ן. נומ. 7 און 9 1923 (דראַפּקין)
83. רויערד — זמ"ב. רד"ק פון י. י. סיגאַל. פ"ג, „רויע ערד“. מאַנטרעאַל. נומ. 3 1923 (סיגאַל)
84. שוועלן — ח"זש. פאַר ליט. און קונסט. לאַדזש. באַנד 1 העפט 1 נאָו. 1923 (ריקודה פאַטאַש; חיהעלקע פּרענקעל)
85. שטרףם — כוידעש-העפמן. פ"ג, „שטרףם“. מאַסקווע. נומ. 4 1923 (עסטער כאַסיס)
86. אויפגאנג — ח"זש. פאַר ליט. און קולטור-פראַנג. רד"ק פון יצחק ליבמאַן. 2-טער יאָרג. נ.י. נומ. 9 אָקט. 1924 (סיגאַל)
87. אילוסטריטעוואָך — זש. (ו"ב) פאַר וואָרט און בילד. 2-טער יאָהרג. וואַרשע. נומ. 4 (6) (וואַהלמאַן-שעראַטשעק); נומ. 6 (8) (פאַטאַש); נומ. 21 (14) (פאאולא פּרילוצקא); נומ. 13 (15) (אולינגאווער); נומ. 20 (22) (ערדבערג); נומ. 32 (34) (רייזען); וואַהלמאַן-שעראַטשעק); נומ. 49 (51) 1924 (אַסתר קופּערשטאַק; רייזען)
88. וואָרט, דאָס — ח"זש. רד"ג פון ש. צ. זעצער. נ.י. 4-טער יאָהרג. תרפ"ד. נומ. 1, 2 (שפרה ווייס)
89. אינינעם — א זש. פאַר ליט. און קונסט. רעד. — מ. באַנדאַנסקי. שיקאַגאָ. נומ. 1 (הערשפעלד; ווייס; אידא גלאַזער-אַנדרוס); נומ. 2 (הערשפעלד; ווייס; קודלי); נומ. 3 (ווייס); נומ. 4 (הערשפעלד); נומ. 5 (הערשפעלד; ווייס; קודלי); נומ. 6 1924 (הערשפעלד; ווייס; לאה ק. האַפּמאַן)
90. טאָג, דער — ט"צ. נ.י. צעהן-יאָהריגע יובילעי-אויסגאבע. נומ. 3640 נאָו. 23 1924 (מאַרגאַלין)

91. יידישער ליטערארישער קאלענדער
 התרפ"ה — חד"ק און ארויסג. פון דר. אנועלם קליינמאן. 3-טער יאָרג.
 לעמבערג. 1924 (רחל ה. קארן)
92. פּע ד ע ר, די — ח"זש. פּאַר ליט. און קונסט. רד"ק פון ז.
 וויינפער. נ.י. 5-טער יאָרג. נומ. 1 (לי); נומ. 7 (ווייס); נומ. 12 1924 (גלאַד
 זער)
93. צו קו נ פ ט — ח"זש. נ.י. רד"ג פון א. ליעסין. ארויסג. פון
 „פּאַרווערטס-אַסס'ן. נומ. 7 (מאַלאַדאָווסקי); נומ. 9 1924 (שומיאטשער)
94. ש ו ו ע ל ן — פּערטל-יאָר-העפטן. באַנד 1 העפט 1 לאַדזש. 1924
 (פּאַטאַש)
95. ש ט ר אָ ם — כּוידעש-העפטן. פ"ג „שטראַם". מאַסקווע. נומ.
 1924 6⁵ (כאַראַל)
96. 1925 — מ"זש. פּאַר ליט. אונטער דער דירעקציע פון מיכל
 ליכט און נ. ב. מינקאָוו. נומ. 1 (דראַפּקין); נומ. 4 5-נ.י. (כאַסיע קופּערמאַן)
97. א י ל ו ס ט ר י ר ט ע ו ו אָ ן — פּאַר וואַרט און בילד. רעד.
 — א. גראַפּמאַן. קניסטלערישער טייל — ש. פּייגנבוים. 3-טער יאָרג. וואַר-
 שע. נומ. 6 (59) 5 פעב. 1925 (ריקודה פּאַטאַש-פּוקס)
98. ז ו נ ל אַ נ ד — מ"שר. רד"ק פון י. ל. מאַלאַמוט. לאַס-אַנגע-
 לעס (קאַליפּ.). תרפ"ה. נומ. 3, 4 1925 (קודלי)
99. י ו נ ג - ק ו ז נ י ע — זש. אַרויסג. פון פּראָלעמאַרישן שריי-
 בער-פּאַראַיין. נ.י. באַנד 2 נומ. 1 (5) 1925 (ווייס; חנה ספּיקער)
100. ליטעראַרישע בלעטער — איל. וו"שר. פּאַר ליט.,
 טעאַטער און קונסט. צווייטער יאָרג. רעד. — י. י. זינגער, פּרץ מאַרקיש,
 נחמן מייזל און מלך ראַוויטש. פ"ג ב. קלעצקין. וואַרשע. נומ. 57 (מאַרגאַ-
 לין); נומ. 79 (מאַלאַדאָווסקי); נומ. 81 1925 (שומיאטשער)
101. מ ע ר ב — זש. רעד. — יצחק האַראָוויץ. 1-טער העפט. לאַס-
 אַנגעלעס. פעב. 1925 (ווייס; קודלי)
102. פּאַר ג ר ו י ס א ו ן ק ל י ן — איל. וו"זש. אין זיד
 (דרום) אַמעריקאַ. רד"ק פון: ל. מלאך און ש. גלאַזערמאַן. אַרויסג. פון אַן
 אַקציאָנערן-געז. בווענאַס-אייירעס (אַרגענטינע). 4-טער יאָרג. נומ. 197 1925
 (שומיאטשער)
103. פּע ד ע ר — ח"זש. נ.י. רד"ק פון ז. וויינפער. 6-טער יאָרג.
 נומ. 1 (לי); נומ. 2 (קלינג); נומ. 4 (גלאַזער); נומ. 5 און 11 1925 (לי)
104. צו קו נ פ ט — ח"זש. נ.י. רד"ג פון א. ליעסין. ארויסג. פון
 „פּאַרווערטס-אַסס'ן. נומ. 5 (מאַרגאַלין); נומ. 12 1925 (רבקה רויזנבלאַט)
105. ק א נ א ד ע — פּעריאָדיש-ליט. זש. רד"ג פון אַ קאַלעגיום.
 מאַנטרעאַל. נומ. 1 (סיגאַל; איידא מאַזע); נומ. 2 און 3 1925 רעד. פון י. רא-
 בינאוויטש און א. ש. שקאַלינקאָוו (מאַזע; טיגאַל; רויזנבלאַט)
106. ר ו י ט ע ו ו ע ל ט, די — פּאַליטיש-געז., ליט. ווייסנש.,
 צוויי-וואַכנטלעכער זש. פ"ג „טשערוואַני-שליאך". כאַרקאָוו. נומ. 2 (מירע
 כענקין); נומ. 3 מעלובע"פ"ג פון אוקראינע (כאַנע לעווין); נומ. 4 (אַניוטאַ

- פּיאטיגאָרסקאַיא; נומ. 8 און 12 (לעווין); נומ. 13 1925 (כענקין); סאַניע טומשינסקי)
107. קוֹלְטוֹר — וו"ב. א"ר פון ל. מילער. שיקאַנאַ. נומ. 3 (קלינג); נומ. 5 (הערשפּעלד); נומ. 18 1925 — 1926 (לי)
108. ש ר י פ ט ע ן — א זמ"ב. רד"ג פון דוד איגנאַטאָוו. פ"ג „אַמעריקאַ". ווינטער 1925-1926 (וועפּרינסקי; לי)
109. 1926 — מ"זש. פאַר ליט. נ.י. נומ. 1, 2, 3, 4, 5 (קופּערמאַן)
110. א ו י פ ק ו ם, דער — ח"זש. פאַר ליט. און קולטור-ענינים. רד"ק פון ז. ווינפּער. 1-טער יאָרג. נ.י. נומ. 1 1926 (ווייס)
111. א ו נ ד ז ע ר ב ו ך — צוויי-מ"זש. פאַר ליט. און קריטיק. רד"ק פון יצחק ליבמאַן. ערשטער יאָרג. פ"ג „איריש לעבן". נ.י. נומ. 2 1926 (קופּערמאַן)
112. א ו ק ר א י נ ע — ליט. קינסטלערישער אַלמאַנאַך. צונויפ-געשטעלט: אַסאַציאַציע פון אירישע שרייבער אין אוקראינע. קאַפּפּעראַ-טיווער פ"ג „קולטור-ליגע". קיעוו. נומ. 1 1926 (כאַלאַדענקאַ; כאַראַל; כענין; ליבקעס; פּיאטיגאָרסקאַיא)
113. א י נ ז ע ר ה אָ פ ע נ ו נ ג — צוויי-וו"זש. לייטונג: — י. מ. ווייסענבערג. וואַרשע. נומ. 6 (שרה בירנבוים); נומ. 9 (חיההינדע לעווין); נומ. 15 (בירנבוים); נומ. 19 1926 (לעווין)
114. א י ן ש פ א ן — ח"זש. ווילנער פ"ג פון ב. קלעצקין ווילנער-וואַרשע. נומ. 2 1926 (מאַלאַדאָווסקי)
115. ב א ג י נ ע ן, דער — ח"זש. אַרויסג. פון אַ גרופּע שרייבער. רד"ק פון אַ קאַלעגיום. 2-טער יאָרג. ברוקלין, נ.י. נומ. 3 1926 (עדן)
116. ה א מ ע ר, דער — קאַמוניסטישער ח"זש. רעד. — קאַלעגיע: מ. אַלגין, י. מינדל, ק. מרמר, מלך עפשטיין, שכנא עפשטיין. נ.י. נומ. 1 און 4 (ווייס); נומ. 5 (קודלי); נומ. 7 1926 (כאַראַל; שומיאטשער)
117. ל י ט ע ר אַ ר י ש ע ב ל ע ט ע ר — דריטער יאָרג. רעד. — משה זילבורג און נחמן מייזל. פ"ג ב. קלעצקין. וואַרשע. נומ. 89, 100, 125 און 139 (מאַלאַדאָווסקי); נומ. 113 (גלאַזער); נומ. 115 און 120 (שומיאטשער); נומ. 128 1926 (ראַזאַ לאַקס-פּריץ)
118. פּי אָ נ ע ר ן - פּ ר ו י, די — זש. אַרויסג. פון דער פּיאָנערן פּרויען-אָרגאַניזאַציע פאַר די פּרויען-קבוצות אין ארץ-ישׂראל. נ.י. דעצ. 1926 (טילי פּרעס-מאַגיל)
119. פ ע ד ע ר — ח"זש. רד"ק פון אַ קאַלעגיום: א. קארלין, ל. זי-סעלמאַן, א. לוּצקי. נ.י. 7-טער יאָרג. נומ. 2 (גלאַזער; לי); נומ. 7 (לי); נומ. 8-9 (לי; קודלי); נומ. 10-11 1926 (ווייס; קודלי; לי)
120. צ ו ק ו נ פ ט — ח"זש. רד"ג פון א. ליעסין. אַרויסג. פון „פּאַרווערטס" — אַסס'ן. נ.י. נומ. 8 1926 (פּריידעל)
121. ק א נ א ד ע ר ו אָ כ נ ב ל א ט — פאַר קולטור און געז. ענינים. רד"ג פון אַ קאַלעגיום. מאַנטרעאַל. נומ. 2 (מאזע); נומ. 4 און 15 (רויזנבלאַט); נומ. 8 (קלינג); נומ. 10 1926 (מאזע)
122. ר ו י ט ע ו ו ע ל ט — פּאַליטיש-געז., ליט-וויסנש. ח"זש.

- הויפט-רעד. — מ. לעוויטאן. רעדקאלעגניע: מ. לעוויטאן, ה. קאזאקעוויטש, 5. קוויטקא, מ. קיפער, פ. שפראך. מעלכע-פ"ג פון אוקראינע. כארקאוו. נומ. 4 (19) (כאראל); נומ. 5 (21-20) (לעווי); נומ. 9 (24) (כאראל); בעני קין; פיאטיגארסקאיא; נומ. 12 (27) 1926 (לעווי); 122 א. וואך, די — ליט, קונסט, מעצטער און פובליציסטיק. ערשטער יאָרג. ריגע. נומ. 7 (אסתר זשיטאמיוסקי); נומ. 8 1927 (חנה הור וויץ)
123. וואַרשעווער שריפטן 1926 — 1927 — זמ"ב. אַרויסג. דורך דעם ליטעראַטן-קלוב ביים פאַרין פון יידישע ליטעראַטן און זשורנאַליסטן אין וואַרשע. (מאַלאַדאָווסקי; רחל ה. קאַרן; רייזען)
124. אַוויפּס — ח"זש. נ.י. צווייטער יאָרג. רעד. — ז. וויינפער. נומ. 11 1927 (שומיאטשער)
125. אַונדזער בוך — צוויי-מ"זש. צווייטער יאָרג. רד"ק — יצחק ליבמאַן. נומ. 4 און 5, 1927 (קופערמאַן)
126. אַינזער האַפּענונג — צוויי-ו"זש. לייטונג. י. מ. ווייסענבערג. וואַרשע. נומ. 18 (שרה מענענבוים); נומ. 19 1927 (לעווי)
127. האַמער, דער — קאַמונ. ח"זש. נ.י. נומ. 3 (ווייס; איטא שיקמאַן) נומ. 4 (גיטל מייזל; שומיאטשער); נומ. 7 און 12, 1927 (שומיאטשער)
128. ליטעראַרישע בלעטער — וו"שר. פערטער יאָרג. רעד. — נחמן מייזל, פ"ג ב. קלעצקין. וואַרשע. נומ. 9 (שומיאטשער); נומ. 11 (מאַלאַדאָווסקי); נומ. 27 1927 (קאַרן)
129. פּעדער — ח"זש. רעד. — אהרן קאַרלין. נ.י. נומ. 1-2 (לי); נומ. 3-4 (ווייס; לי); נומ. 5 1927 (גלאזער; ווייס)
130. צוקונפּט — ח"זש. רד"ג פון א. ליעסין. אַרויסג. פון „פאַרווערטס-אַסס'ן. נ.י. נומ. 1 (מאַרגאַלין); נומ. 2 און 12 1927 (פריי-דעל)
131. קאַליפּאַרניער אידישע שטימע — וו"צ. 6-טער יאָרג. רעד. — ר. גיסנעט. לאַס-אַנגעלעס, סאַן-פּראַנציסקאָ, קאַליפּ. נומ. 2 און 4 1927 (עמל גאַלדבערג)
132. קענעדער אַדלער — יובילי-אויסגאַבע. 1907 — 1927 רד"ק דורך אַ קאַלעניע פון ח. וואַלאַפּסקי, ב. ג. זאַק און י. ראַבינאַ-וויטש. מאַנטרעאַל. 30 אויג. 1927 (מאזען; סיגאַל)
133. רויטעוועלט — ח"זש. רעד. — קאַלעניע. כאַרקאָוו. מעלכע-פ"ג פון אוקראינע. נומ. 1 (כאראל); נומ. 3 (פיאטיגארסקאיא); נומ. 4 (בענקין); נומ. 7 (פיאטיגארסקאיא; לעווי); נומ. 8-9 (ליובע ששער-ניאק)
134. רויטרד — ליט. ח"זש. רד"ק פון א. ש. שקאַלניקאָוו. מאַנטרעאַל. נומ. 1 1927 (סיגאַל)
135. שטערן — ליט. קינסטלערישער און פּאָליטיש-וויסנש. ח"זש. דריטער יאָרג. פ"ג „שול און בוך". ווייסרוסלענדישע אַפּטיילונג. מינסק. מאַיי-יוני (יוני) נומ. 5-6 1927 (סאַניע טוטשינסקי)

5 פארשיידענע אויסגאבעס *

(לויטן א"ב)

136. אָבענד-בלאַט — ט"צ. נ"י. 1900 (ראַטנער-בערקאָוויטש)
 137. אונזער טריבונע — וואַרשע (יאקובאָוויטש)
 138. אונזער פאָלקס צייטונג — ט"צ. וואַרשע (קאַרן)
 139. אידישע אַרבייטער וועלט, די — רעד. — ק.
 מרמ. שיקאַנאַ (הערשפעלד)
 140. אידישע וואָרט, דאָס — וויניפעג. קאנאדע. 1918
 (טילעס)
 141. אידישע וועלט — פילאדעלפּיא. (פריידע בעלאוו)
 142. אמעריקאנער, דער — וו"ב. נ"י. (בורשטיין; בעלאָוו;
 ראַטנער-בערקאָוויטש 1920; רבקה גאלין 1924)
 143. אָנהויב, דער — נ"י. (דראַפּקין)
 144. אַפּריקאנער, דער — וו"ב. יאַהאַנעסבורג. דרום-אַפּריקע
 רחל-רבקה פּיערס 1914 און 1923; בענקענשאַדט 1917)
 145. אַרבייטער צייטונג, די — וו"צ. נ"י. 1893
 (ראַפּפּאָרט)
 146. ביים פּיער — זמ"ל. נ"י. (קלינג)
 147. גערעכטיגקייט — וו"ב. נ"י. (בורשטיין; פריידעל)
 148. דרום-אַפּריקע — יאַהאַנעסבורג. 1923 (פּיערס)
 149. היינט, דער — ט"צ. וואַרשע. (יאקובאָוויטש)
 150. וואַהרהייט, די — ט"צ. נ"י. א"ר פון לאַזאַר מיללער.
 1918 (קלינג)
 151. ווילנער טאָג — ט"צ. ווילנע. 1923 (פריידעל)
 152. ווינטער — זמ"ה. א"ר פון פאַלק היילפּערין (חנה לעווין)
 153. וועגען — נ"י. (קלינג)
 154. וועקער, דער — ט"צ. מינסק 1917 (יהודית); 18 אויג.
 1925 (בענקין)
 155. וועקער, דער — וו"ב. נ"י. (ראַטנער-בערקאָוויטש)
 156. טאָג, דער — ט"צ. נ"י. (בעלאָוו; דראַפּקין; יאַקובאָוויטש;
 לאַה קאַפּילאָוויטש-האַפּמאַן; שטאַק)
 157. טאַגעבלאַט, דאָס — ט"צ. לעמבערג (קאַרן)
 158. יונגע גוואַרדיע — אוקראינע. 1925 (פּיאטיגאָרסקאָיא)
 159. יידישע טאַגעבלאַט, דאָס — נ"י. (בעלאָוו)
 160. יעצטיגע צייט — א"ר פון סאָלניק. קאַליש. פּוילן
 (יאקובאָוויטש)

* אין דער דאָזיקער אָפּטיילונג זיינען פאַרצייכנט אויסגאַבעס, וואָס דער צוזאַמענשטעלער האָט זיי אַליוו נישט געזען. זיי זיינען גענומען פון ז. רייזענס „לעקסיקאָן“ און פון אייניקע פּריוואַטע מיטטיילונגען פון די דיכטערינס.

161. לאַדזער טאָגעבלאַט — ט"צ. 1920 (געראָן-ראַפּינאָט-וויטש; ריקודה-פּאַטאַש)
162. לױבֿלינגער מאָגבֿלאַט — ט"צ. (יאַקובֿאוויטש)
163. לױטעראַרישע בױלאַגע — צו דער ט"צ., קאַמ-פּאַן. קיעוו. 1923 (כאַראַל).
164. מאָרגען-זשורנאַל — ט"צ. נ.י. (בורשטין)
165. נײַע װאָרט, דאָס — יאַהאַנעסבורג. 1916 (פּױפּערט)
166. נײַע װעלט — נ.י. 1917 (דראַפּקין; װעפּערינסקי; מאַר-גאַלין)
167. נײַע לעבן — ט"צ. אַדעס. אוקראינע. 1919 (רויטבלאַט)
168. נײַע פּאַלקסבֿלאַט — לאַדז. 1924 (פּאַטאַש)
169. נײַע צײַט — יאַהאַנעסבורג. 1912 (גאַלדע ברענער)
170. פּאַעזיע, די — נ.י. 1919 (דראַפּקין; װעפּערינסקי)
171. פּשעמישלאַער פּאַלקסטימע — גאַליציע. 1919 (קאַרן)
172. פּאַלקסבֿלאַט — לאַדז. (יאַקובֿאוויטש)
173. פּאַלקספּריינד — פּױטסבורג (בעלאַוו)
174. פּראָגרעס — ט"צ. לאַס-אַנזשעלעס, קאַליפּ. 1915 (גאַלין)
175. פּאַרווערטס, דער — ט"צ. נ.י. 1900 (ראַטנער-בער-קאוויטש)
176. פּרױהײַט — ט"צ. נ.י. 1924, 1925, 1926, 1927 (שרה באַרקאָן; אסתר בעקערמאַן; גאַלדבערג; ווייס; װעפּרינסקי; רחל זאַק; טילעס; שרה פעליעלין; קלינג; ראַטנער-בערקאוויטש; אימאַ שיקמאַן; שומיאַטשער)
177. פּרױטאַג — װ"ב. לאַדז. 1923, 1924 (פּאַטאַש)
178. פּרױנד, דער — װ"ב. נ.י. (טילעס; מלכה הפּיטוּזמאַן)
179. פּרױנד, דער — ט"צ. פעטערבורג און װאַרשע. (קניזשניק; רײזען)
180. פּרײַע אַרבייטערשטימע — װ"ב. נ.י. 1915, 1916, (גאַלין); 1925, 1926, 1927, (גלאַזער; דבורה דוואַרקין; ווייס; װעפּרינסקי; לי; מאַרגאַלין; דבורה עדן; קודלי; קופּערמאַן; ראַטנער-בערקאוויטש; שטאַק)
181. צײַונײַס, דער — יאַהאַנעסבורג. 1914 (פּױפּערט)
182. קאַמוניסטישע פּאַן — ט"צ. קיעוו. 1922 (ליבקעס)
183. קוואַל, דער — מאַנרעאַל (סיגאַל)
184. קונדס, דער — װ"ב. נ.י. 1918 (הערשפעלד)
185. קענעדער אַדלער, דער — ט"צ. מאַנרעאַל. 1926 (מאוע)

ב — ליטעראטור

1 שטודיעס און ליטעראטור-געשיכטע

(לויטן א"ב)

186. ווינער, לעא — *The History of Yiddish Literature in the nineteenth century* by Leo Wiener. London. MDCCCXCIX.
187. ניגער, ש. — שטודיעס צו דער געשיכטע פון דער יודישער ליטעראטור. א — די יודישע ליטעראטור — און די לעזערין. אין דעם „פנס" תרע"ב. יאהרבוך פאר דער געשיכטע פון דער יודישער ליטעראטור און שפראך, פאר פאלקלאך, קריטיק און ביבליאגראפיע. ערשטער יאהרגאנג. ווילנער פ"ג פון ב. קלעצקין. ווילנע. תרע"ג.
188. עריק, מאקס — פלעטלעך צו דער געשיכטע פון דער עלטערער יודישער ליטעראטור און קולטור. 1 — דער „בראנטשפינגל" — די ענציקלאָפּעדיע פון דער יודישער פרוי אין 17-טן יאהרונדערט. אין זמ"ב, צייטשריפט. בוך 1. מינסק. ארויסג. פון אינסטיטוט פאר ווייס-רוסלענדישע קולטור. 1926
189. פיינעס, מ. דר. — די געשיכטע פון דער יודישער ליטעראטור ביז'ן יאהר 1890. פ"ג ב. שימין. ווארשא. תרע"ב. 1911
190. פרייהאף, סאלאמאן ב. — *Devotional Literature in the Vernacular*. Reprinted from Yearbook, Vol. XXXIII. Central Conference of American Rabbis. 1923
191. רעמי, נאהידא — *The Jewish Woman*. Authorized translation by Louise Mannheimer with a preface by Prof. Dr. Lazarus. Fourth Edition. Bloch Publishing Co. "The Jewish Book Concern." New-York, 1923
192. שולמאן, אלעזר — שפת יהודית-אשכנזית וספרותה. מקץ המאה ה"ו עד קץ שנות המאה ה"ח. יצא לאור ע"י בני משפחתו של המחבר המנוח בהשגחת י. ח. טביוב. ריגא. בדפוס אלי' לעווין. תרע"ג.

2 ארטיקלען און רעצענזיעס

(לויטן א"ב)

193. אשור — אין „דער פארבאנד". מ"זש. אונטער דער אויפזיכט פון דער פּעדעריישיאָן פון פּוילישע אידען אין אמעריקא. 2-טער יאָרג. נ. י. נומ. 14 1925 (וועגן יאָקובאַוויטשס — „מיינע געזאַנגען")
194. גראַבאָרד, ב. — אין „צוקונפט". נ. י. נומ. 3 1925 (וועגן אולינאווערס „דער באַבעס אוצר")
195. דאָברושין, י. — דאָס נייע ליד (זעקס יאָר דיכטונג) אין זמ"ב „נייערד". מאַסקווער קאַלעקטיוו פון אידישע אַקטיאָבר-שרייבער. נומ. 1 מאַסקווע. 1925 (וועגן כאַראַלס לידער)

196. ווינטשע ווסקי, מאָריס — הקדמה צו לאה ק. האָפּ-
מאַנס בוך, „קליינע אין דער גרויסער וועלט“. נ.י. 1922
197. וויינפער, ז. — אין „דער אויפקום“. נ.י. נומ. 3 1927
(וועגן הערשפעלדס „קארעלן“)
198. זאַרמב, ש. — אין „ליטעראַרישע בלעטער“. וואַרשע.
נומ. 31 1927 (וועגן מאָלאָדאָוסקיס „חשוונדיקע נעכט“)
199. טשאַרני, דניאל — די יידישע ליטעראַטור אין ראַטן-
פאַרבאַנד. אין „ליט. בלעטער“. נומ. 3 1927 (וועגן כענקין און כאָלאָדעני-
קאַס לידער)
200. יאָנאָווסקי, ש. — אין „פרייע אַרבע. שטימע“. 1924
(וועגן פראַדעל שטאַק)
201. י. ב. — אין „ליט. בלעטער“. נומ. 124 1926 (וועגן הערש-
פעלדס „קארעלן“)
202. י. ק. — אין „ניי-אידיש“. נ.י. נומ. 12¹¹ 1923 (וועגן
יודיקאַס „נייע יוגנט“)
203. לעיעלעס, א. — אין „אין זיך“. נ.י. נומ. 3 1922 (וועגן
ציליע דראַפּקיןס לידער)
204. מלאַך, ל. — ליכטיקע פּאַסן. אין „די פּרעסע“, ט.צ.
פעלדס „קארעלן“)
204. מלאַך, ל. — ליכטיקע פּאַסן אין „די פּרעסע“, ט.צ.
בוּענאַס-אַירעס (ארגענטינע). 18 דעצ. 1927 (וועגן ראָזאַ גוטמאַנס בוך „פאַר
גאָר דעם נאַענטסטן“)
205. מר — אין „נייע פּאָלקסצייטונג“ — ט.צ. וואַרשע. ליטעראַ-
רישע ביילאַגע, נומ. 174 1927 (וועגן מאָלאָדאָוסקיס „חשוונדיקע נעכט“)
206. מרמיר, ק. — אין „פרייהייט“. 26 דעצ. 1926 (וועגן הערש-
פעלדס קארעלן“)
207. נוסיןאָוו, י. — אין „רויטע וועלט“. כאַרקאָוו. נומ. 9
1926 (וועגן כאָלאָדענקאַ, ליבקעס און פּיאַטיגאָריסקאַיאַס לידער)
208. נינער, ש. — פּרויען-ליריק אין „דער טאַג“. נ.י. 24 פעב.
1924 (וועגן יודיקאַס „נייע יוגנט“ און גוטמאַנס „פאַר גאָר דעם נאַענטסטן“)
209. ניגער, ש. — אין „צוקונפּט“. נ.י. נומ. 5 1926 (וועגן
וועפּרינסקי און מלכה לייס לידער)
210. עליאַשוו, אַסתר, דר. — הקדמה צו יודיקאַס בוך
„מענטש און צייט“. קאָוונע. 1925
211. פּריצקי, נח — אין זמ"ה „דער יונגער גייסט“. וואַר-
שע. (וועגן פּאָאָלאַר.ר.)
212. פּרץ, י. 5. — אין „ראַמאַנ-צייטונג“. וואַרשע. (וועגן פּאָ-
אָלאַר.ר.)

213. פ י י ג י ן , ז . — אין זמ"ב , „וויספע“ . קאוונע . 2־טע אויפֿ-
לאַגע . בערלין . 1923 (וועגן יודיקאס , „נייע יוגנט“)
214. פ ר י ש מ א ן , דוד — הקדמה צו אולינאווערס בוך „דער
באָבעס אוצר“ . וואַרשע . תרפ"ב .
215. ק אָ ר מ א ן , ע . — אין „ביכער-וועלט“ . וואַרשע . נומ. 1 1922
(וועגן אולינאווערס „דער באָבעס אוצר“); נומ. 6 1922 (וועגן גלאַזער־אַנדרוס
„אין האַלב־שאַטן“ , דראַפּקין און וועפּרינסקיס לידער)
216. ק אָ ר ן , רחל ה . — אין „ליט . בלעטער“ . נומ. 6 1924 (וועגן
יאקובאָוויטש , „מיינע געזאַנגען“); נומ. 48 1925 (וועגן גוטמאַנס „פאַר גאַר
דעם נאַענטסטן“)
217. ר א ו ו י ט ש , מלך — אין „ביכער וועלט“ . נומ. 2 1923 (וועגן
שטאַק)
218. ר א ו ו י ט ש , מלך — מיידלעך , פרויען , ווייבער — יידישע
דיכטערינס . אין „ליט . בלעטער“ . נומ. 21 1927
219. ר י ז ע ן , א . — הקדמה צו לאה ק . האַפּמאַנס בוך „אין
קינדער־לאַנד“ . נ.י . 1921
220. ש . ז . — אין „ליט . בלעטער“ . נומ. 5 1927 (וועגן וועפּרינסקיס
„רוף פון פליגל“)
221. ש ט אָ ק , פראַדעל — וואָס איז פּאָעזיע? אין זמ"ב פאַר פּאָ-
עזיע , „פון מענש צו מענש“ . רעד . — מ . ל . האַלפּערן . פ"ג , ניו-יאָרק .
נ.י . (יאָר?)
222. (א נ אָ נ י ם) — אין „פרייע אַרב . שטימע“ . נ.י . 31 דעצ .
1926 (וועגן וועפּרינסקיס „רוף פון פליגל“)

3 ביבליאָגראַפיע פון דער עלטערער יידישער

ליטעראַטור און ביאָגראַפיעס

223. ב אָ ר אָ כ אָ ו , ב . — די ביבליאָטייק פון יידישן פּילאָלאָג
פּירהונדערט יאָר יידישע שפּראַכפּאָרשונג . אין „פּנסס“ תרע"ב . ווילנער
פ"ג פון ב . א . קלעצקין . ווילנע . תרע"ג .
223. ב אָ ר אָ כ אָ ו , ב . — די ביבליאָטייק פון יידישן פּילאָלאָג .
באַמערקונגען צו די לידער פון בוך א' פון באַסינס אַנטאָלאָגיע . נ.י . באַ-
סינס אַנטאָלאָגיע . 2־טע אויפּלאַגע . 1917
225. ר י ז ע ן , זלמן — לעקסיקאָן פון דער יידישער ליטעראַ-
טור און פּרעסע . רד"ק פון ש . ניגער . אַרויסג . פון דער פ"ג־געז . „צענ-
טראַל“ . וואַרשוי . תרע"ד , 1914
226. ר י ז ע ן , זלמן — לעקסיקאָן פון דער יידישער ליט , פּרע-
סע און פּילאָלאָגיע . צווייטע אינגאַנצן איבערגעאַרבעטע פאַרמערטע און

פארפולשטענדיקטע אויסגאבע. ערשטער באַנד (א — י) ווילנער פֿ"ג פון
ב. קלעצקין. תרפ"ו. 1926 צווייטער באַנד (ב — פ) 1927

227. ש ט י י נ ש נ י ד ע ר , מאַריץ — Steinschneider, Moritz
— Catalogus librorum Hebraeorum in Bibliotheca Bodleiana, 2 Bde.
Berlin. 1852-60. CXXXII -|- 3104 (col.) -|- Cpp.

228. ש ט י י נ ש נ י ד ע ר , מאַריץ — Steinschneider, Moritz
— Juedisch-deutsche Literatur — in: Serapeum — Zeitschrift fuer Bibli-
otekswissenschaft, Handschriftenkunde und aeltere Literatur. Leipzig.
1848-9.

4 איבערזעצונגען פון די ווערק פון יידישע

דיכטערינס אויף אנדערע שפראכן

העברעאיש

229. העולם — יאָרג. 15 תרפ"ח נומ. 15 1927 (אסתר שומיאטשער
— איבערגעזעצט פון כתביד דורך ז. שניאור)

ענגליש

230. Great Yiddish Poetry — Edited by Issac Goldberg. Little Blue
Books No. 448. Haldeman-Julius Company. Girard. Kansas. 1923
(פראַדעל שטאַק — איבערזעצונג דורך — Elbert Aidline)

231. Modern Yiddish Poetry — An anthology. Edited by Samuel
J. Imber. The East and West Publishing Co. New-York. 1927
(ציליע דראַפּקין; אַנא מאַרגאַלין; רחל ה. קאַרן; פראַדל שטאַק)
פּויליש

232. Antologia Poezji Zydowskiej—przełożył i zebrał S. Hirs-
horn. Wydawnictwo "B-cia Lewin-Epstein i S-ka". Warszawa. 1921
(מרים אולינאווער; פאאולא ר.; שרה רייזען — איבערגעזעצט דורך — ש. וואַג-
מאַן און ש. הירשהאַרן)

אינדרה לט

ט	א
318-315 — — — — — מומשינסקי, סאניע	107-106 — — — — — אביגיל
188-185 — — — — — מילעס, איידא	146-134 — — — — — אולינאווער, מרים
מ	ב
265-260 — — — — — משארני, ס. פריידל	119 — — — — — באַרנשטיין, פייגע
115-112 — — — — — משענסמאָבאָוסקא, שושנה	120 — — — — — בום, שרה
334 — — — — — משערניאק, ליובא	208-204 — — — — — בורשטיין, ליבע
י	121 — — — — — ביילין, מאליע
88-84 — — — — — יאָקובאָוויטש, ראָזא	132-131 — — — — — בלאַך, אַננאָ
71 — — — — — יאָקובסאָן, ראָזאַליא	180 — — — — — בענקענשטאדט, בערמא
70-62 — — — — — יהודית	ג
237-231 — — — — — יודיקא	281 — — — — — גאָלדבערג, עטל
כ	46-41 — — — — — גאָלדשטיין, ראָזא
38-20 — — — — — כ"ק, חנה	154-149 — — — — — גאלין, רבקה
302-300 — — — — — כאָלאָדענקא, שיפרע	216-242 — — — — — גומטאָן, ראָזא
304-303 — — — — — כאסיס, עסטער	178-175 — — — — — גלאזער, אידא
299-291 — — — — — כאַראַל, דוואוירע	18 — — — — — געלה
314-310 — — — — — כענקין, מירע	111-109 — — — — — גערסאָן-ראָבינאָוויטש, חנה
ל	ד
284-282 — — — — — לאקס-פּרין, ראָזע	168-162 — — — — — דראַפּקין, ציליע
254-247 — — — — — לי, מלכה	ה
309-305 — — — — — ליבקעס, דינע	127-123 — — — — — האַפּמאָן, קי, לאה
133 — — — — — לייב, מרים	184-179 — — — — — הערשפעלד, פעסי
324-319 — — — — — לעווין, כאַנע	ו
מ	118 — — — — — מרים
275-271 — — — — — מאזע, איידא	211-209 — — — — — וואָלפּינגער, פּערל
198-190 — — — — — מאָלאָדאָווסקי, קאדיע	241-238 — — — — — ווייס, שפרה
218-212 — — — — — מאָרגאָלין, אַנא	174-169 — — — — — וועפּרינסקי, ראשעל
288-285 — — — — — מייזל, גיטל	ז
ס	105 — — — — — זיידלער, אסתר
224-219 — — — — — סיגאל, אסתר	122 — — — — — זילבערבערג, שרה'טשע

ר	ע
102 ————— ראווענטהאל, רבקה	116 ————— ערדבערג, מירעל
130-128 ————— ראמנער-בערקאוויטש, דזשעני	פ
50-47 ————— ראפפארט, אננא	61-59 ————— פאאולא ר.
5 ————— רויזל פישלס	259-255 ————— פאטאש-פוקס, ריקודה
280-279 ————— רויזנבלאט, רבקה	7 ————— פאן, טויבה
333-331 ————— רויטבלאט, הינדע	330-325 ————— פיאטיגארסקא, אַניוטא
83-75 ————— רייזען, שרה	189 ————— פעוונזנער, אסתר
ש	ק
230-225 ————— שומיאטשער, אסתר	203-199 ————— קארן ה., רחל
101-93 ————— שטאָק, פראדעל	270-266 ————— קודלי, ברכה
104 ————— שמ"ר-צונזער, מרים	278-276 ————— קופערמאן, כאַסיע
117 ————— שענפעלד, יוכבד	161-155 ————— קלינג, בערטא
	57-51 ————— קניזשניק, זעלדע

פּסידאָנימען

פּסידאָנימען	נעמען
מירע כענקין	אויסלענדער, מירע
עטל גאָדבערג	בלאָך, סטעלא
יהודית	בערנשטיין, רחל
ראשעל וועפרינסקי	בראָהינסקי, ראשעל
איידא גלאָזער-אָנדרוס	גלאָזער, איידא
שיפרע כאָלאָדענקאָ	האַפּשטיין, שיפרע
אסתר שומיאטשער	הירשביין, אסתר
פריודל	טשאַרני, פריידל ס.
ראָזא י.	יאַקובאַוויטש, ראָזא
אנא מארגאלין	לעבענסבוים, ראָזע
האַנעלע ?	לעווין, כאַנע
רבקה גאלין	מישקאווסקי, רבקה
ריקודה פאָטאש	פאָטאש-פוקס, ריקודה
פעסי הערשפעלד	פאָמערמאן, פעסי
פאאולא ר.	פרילוצקי, פערל
יודיקא	צימ, יהודית
לאה ק. האַפּמאָן	קאָפּילאָוויטש, לאה
רבקה רויזנבלאָט	ראַסקין, רעי
מלכה לי	ראפפארט, מלכה
אנא זוף	ראפפארט, אננא
מרים וואָהלמאָן-שעראטשעק	שעראטשעק, מרים
דינע ליבקעס	שאַפּיראָ, דינע
מירעל ערדבערג	שאַטאַן, מירעל
אסתר סיגאל	שקאָלניקאָוו, אסתר

א

57	א, הייליגער בורא, קניזשניק
316	א זינג טון וועגן שטערנדלעך, מומשינסקי
331	א, מעג, רויטבלאט
49	א, לא' מיר געניעסען, ראפפארט
274	א מאמע זיין, מאזע
172	א, מוין שפראך, וועפרינסקי
207	אוי, דורך דיר כ' האב א שפאן געמאן, כאראל
296	אוי, ווייטן, צעוויגט זיך, כאראל
299	אוי, ניט קיין שוועלבעלעך, כאראל
334	אויב וועסט קומען צו מיר, טשערניאק
253	אויפן בוידעם אין ווייכן הוי, לי
282	אויפן היימושן ברעג, לאקספריץ
178	אויפן וואסער זילבערשיין, גלאזער
149	אויפן ראנד, גאלין
55	אונטער שלאס, קניזשניק
214	און אלע פנימער אין רויך, מארגאלין
56	און ווען דיין נשמה, קניזשניק
155	און—עס קאן זיין, קלינג
295	און ענג איז מוין שטיבל, כאראל
77	און שטיל איז געווארען, רייזען
159	אז איך ווייס ניט דעם וועג, קלינג
302	אז מיינע פריידן, כאלאדענקא
196	אטוואצק, מאלאדאווסקי
212	איבער דער אונטיקער עוועניו, מארגאלין
314	איך און מוין כאווערשע, כענקין
235	איך אנטלויף פון דיר, צייט, יודיקא
167	איך בין א דערטרונקענע, דראפקין

163	איך בין א צירקוס־דאמע, דראפקין
169	איך בין ווי מוין קלויד, וועפרינסקי
301	איך בין פויל, כאָלאָדענקאָ
71	איך ברויך נישט קיין פריהלינג, יאקובסאָן
279	איך האָב געטראַכט פון דיר, רויזנבלאַט
244	איך האָב דיר ליב, גוטמאַן
167	איך האָב דיר נאָך נישט געזען, דראפקין
160	איך וואָלט וועלן, קלינג
263	איך ווייס, משאַרני
171	איך ווייס ניט פאַרוואָס, וועפרינסקי
30	איך וויל נאָך איין מאָל מוין פען רייבן, כ"ץ
168	איך וועל אַנטלויפן, דראפקין
171	איך וועל אַרומנעמען מיינע אַקסל, וועפרינסקי
81	איך טרינק פון מולס בעכער, רייזען
244	איך ליב אַ דערוואַקסענעם, גוטמאַן
164	איך ליג אין האַמאק, דראפקין
81	איך טרינק פון מולס בעכער, רייזען
65	איך ענדיג מוין וועבען, יהודית
243	איך צעפלעכט מיינע האַר, גוטמאַן
80	איך רו שוין לאַנג, רייזען
65	איך שלאָף שוין לאַנג, יהודית
62	איך אַ ווינקעל פון מוין האַרצען, יהודית
309	איך אַ לויטערן באַגינען, ליבקעס
208	איך אַנדענק, בורשטין
328	איך גאַרטן, פיאַטיגאַרסקאַיאַ
244	איך דער בלויקויט בליען בלומען בלאַסע, גוטמאַן
269	איך דער דינקויט, קודלוי
128	איך ווייטן האַריזאָנט, ראַטנער־בערקאַוויטש
232	איך ווינטן, יודיקאַ
252	איך זיין אייגן גאַלד צעגאַנגען, לי
307	איך יאָך, ליבקעס
177	איך לאַבירינט, גלאַזער
110	איך לבנון־וואַלד, גערסאָן־ראַבינאַוויטש
116	איך מאַרגען־באַגינען, ערדבערג
293	איך מידבער מוין מאמע, כאַראַל
194	איך נעכט ווען איך בין וואַך, מאַלאַדאַווסקי
322	איך פאַנים שפּרינגען כּוצפּעדיקע בליקן, לעווין
213	איך קאָפע, מאַרגאַלין
150	איך שאַטען, גאַליון
271	איך שמאַלן וועג, מאַזע

96	אינ'ם שטילען אָבענד־ווּנד, שטאַק
213	איצט אַליווין אין קאפע, מאַרגאַלין
230	איר ווישט מיט רויער האַנט דעם שווייס, שומיאַטשער
36	איר ליבה פרומה ווייברן, כ"ץ
82	איר, מויון לידער־קראַנק, ריווען
131	אינזאַם, בלאַך
25	אינש האב איך גיאכט, כ"ץ
21	איווין היפשה דרשה, כ"ץ
7	איווין שוין ליד ניוא גימאכט, פאן
225	אַלבאַטראַם, שומיאַטשער
139	אַלמע זאַג, די, אולינאָווער
181	אַליעסקאַ און מוקאַלא, הערשפעלד
300	אַלע כוידעש, כאַלאַדענקאַ
192	אַמאַל איז אַ שטוינערנער טרעפּ, מאַלאַדאָוסקי
134	אַנטיקעלעך, אולינאָווער
86	אַן אַ סטאַציע, יאַקובאַוויטש
195	אַפגעשיטע בעלעטער, מאַלאַדאָוסקי
293	אַרוף אַף פעלזיקן שטיוו, כאַראַל
229	אַרעמס, וואָס שלידערן אַנקער, שומיאַטשער

2

323	באַ אַ בירגערין אַזאַ מין וואוילע, לעווין
308	באַ הימלען, ליבקעס
329	באַלאַדן מיט מאַסע פון עפל, פיאטיגאַרסקאיא
248	באַליודיקט, לי
332	באַם שוואַרצן יאַם, רויטבלאַט
89	בויבלישע מאַטיווען, יאַקובאַוויטש
207	בוידע, בורשטין
119	בויס זון־אונטערנאַנג, באַרנשטיווין
296	באַם יאַם, כאַראַל
95	בויס ים, שטאַק
229	בויס לאַדן אַ שויף, שומיאַטשער
52	בויס פענסטער, קניזשניק
234	בוי פאַרמאַכטע וועגן, יודיקאַ
186	בלום, א, טילעס
150	בערג־שטילקויט, גאַלין
215	בראַדוועי אָונט, מאַרגאַלין
61	בריוועל, א, פאאולאַ ר.
63	בריווע הימלען, יהודית
277	בריק, דער, קופערמאַן

ג

126	גאט'ס שפיעלציוג, האַממאָן
209	גאַס, וואָלפּינגער
322	גאַסנידער, לעווין
91	גורל, יאקובאָוויטש
111	גיחון, גערסאָן-ראַבינאָוויטש
250	גיוט שלאָפן, לי
326	געבוירן, פּיאטיגאַרסקאַיא
120	געבענשט זיין! בוים
112	געה איך מיר אין גערטענדעל, משענסמאַכאַווסקאַ
114	געלעבט האָט זיך אַ וויבעלע, משענסמאַכאַווסקאַ
215	גענגסטער, דער, מאַרגאַלין
77	גענוג, רייזען
306	געט, ליבקעס
171	גערן אומגערן, וועפּרינסקי
294	גראַווע כאַלעמען שטיבלעך, כאַראַל
133	גרוי, לייב
296	גרינע קוועלנדע כוואַליעס, כאַראַל

ד

78	דו ביסט אין מיין נעכטען, רייזען
243	דו בעטסט מיך, גוטמאָן
160	דו האָסט מיך צוגעדריקט צו זיך, קלינג
161	דו דערמאָנסט מיר, קלינג
165	דו דערנידעריקסט מיך היינט, דראַפקין
286	דו זאָגסט, מייזל
98	דו טראַגסט דאָס האַרץ, שטאַק
166	דו קוועלסט, איך קוועל, דראַפקין
238	דורותדיקע ברוק, ווייס
281	דורך אַלע מיינע טואַנגען, גאַלדבערג
47	די זון געהט אויף, ראַפּפּאַרט
336	דיינע טריט, פּיאטיגאַרסקאַיא
287	דיין בליק, מייזל
255	דיין וואַליזע, פּאַטאַש-פּוקס
285	דיין קאַפּ, מייזל
257	דינסטמייזל, דאָס, פּאַטאַש-פּוקס
199	דיר, קאַרן
136	דער באַבעס זעהונג, אולינאָווער
253	דערוואַכונג, לי
100	דער פּאַרהאַנג אין שטיבעל אין מיינעס, שטאַק

ה

312	האַט ווידער זון, כענקין
228	האַט זיך לויב געריסן, שומיאמשער
212	האַרסט, כענקין
216	האַרסט, מאַרגאַלן
82	הבל הבלים, ריוזען
90	הגר, יאקובאָוויטש
209	הויקער, וואַלפּינגער
294	היום, כאַראַל
247	היינט ביינאכט, לו
330	היינט וועלן בויער, פיאטיגאַרסקאיא
320	היינט לענינס בילד, לעווין
292	היום זיינען זאַמדן, כאַראַל
321	הימל — קאַרנברויט אַ קראַיעץ, לעווין
315	העי, איר הערט מיך אלע, טומשינסקי
231	העי, ליבער, זאַג, יודיקא
22	הערט צו איר ליבן מאַגין אונ' ווייבר, כ"ץ

ו

208	וואוהין, בורשטין
206	וואונדער, בורשטין
55	וואַלקענס, קניזשניק
165	וואַס איך זאַג און מו, דראַפּקין
92	וואַס אַרט מיך, יאקובאָוויטש
242	וואַס ווייסטו? גומאָן
265	וואַס זיינען אלע מיינע לידער, טשאַרני
326	ווי אַ דיניק גרעזעלע, פיאטיגאַרסקאיא
280	ווי אַ טויב, ריוזנבלאַט
161	ווי אַ נישטגעטראַגן קלייד, קלינג
105	ווי אַ פּויגעלע, זיידלער
98	ווי בייז דו ביזט, מיון פּריינד, שטאַק
261	ווי דאַס ווילדגראַז, טשאַרני
202	ווינטער, קאַרן
53	ווינטער, קניזשניק
94	ווינטער־עכט, א, שטאַק
129	ווינטער־פּרימאַרגן אין די קאַלאַראַדער בערג, א, ראַטנער־בערקאָוויטש
91	ווי קאַן עס זיין, יאקובאָוויטש
273	וויינען קינדער דורך די נעכט, מאַזע
181	ווייסע גענז, הערשפעלד
227	ווייען, שומיאמשער

240	וועגן, ווייס
79	וועט דער מזל וועלן, רייזען
279	וועלכער גומער חלום, רויזנבלאט
291	ווען א באַרוויסע, כאַראַל
262	ווען איך וועל איינשלאָפן, משאַרני
173	ווען איך זאל קינדערלעך געבוירן, וועפרינסקי
152	ווען מיך טרעפט דוין קינדערש בליק, גאלין
157	ווען עס הויבט זיך אן דער מאַג, קלינג
256	ווען צוגן גייען אַפּ, פאַטאַש-פּוקס
60	ווער ביסטו? פאאולא ר.
315	ווערעמענעס, מוטשינסקי

ז

245	זאָג מיר עפעס, גוממאַן
327	זאָלן ווערן ווייס, ווי זילבער, פיאטיגאַרסקאיא
200	זומערדיקער רעגן, קאַרן
317	זון, האַסט דאָ צעהאַנגען, מוטשינסקי
124	זייגער, דער, האַפּמאַן
145	זיידעשי, דער, אולינאַווער
263	זיי פרוכטבאַר ווי די ערד, משאַרני
41	זכרונות של פסח, גאַלדשטויין
226	זעאונגען, שומיאמשער

ח

143	חומשינאַכט,א, אולינאַווער
227	חלומות איינגעפלאַכטן אין כלה-צעפּ, שומיאמשער
202	חשון, קאַרן

ט

170	טאַג, א, וועפרינסקי
188	טאַג, טילעס
158	טאַמער וועט דאָס לעבן, קלינג
79	טאַפּאַלן ווייסע, די, רייזען
180	טויערן, הערשפעלד
245	טונק זיי איין אין מיינע האַר, גוממאַן
305	טעג, ליבקעס
176	טרוקענער געוויין, גלאַזער

מש

291	משאַדרע, כאַראַל
-----	------------------

261	יארן, משארני
217	יארן, מארגאלין
310	יוגנט, כענקין
45	יודישע מוזע, דיא, גאלדשטיון
204	יונג יאר, בורשטין
207	יונגער שרעק, בורשטין
134	יחוס-בריוועלע, דאס, אולינאווער

כ

51	כפרות, קניזשניק
284	כ'גוי נעבן פלויט, לאקספרין
106	כ'האב גערונקען, אביגיל
106	כ'האב ג טרונקען, אביגיל
85	כ'האב געמיינט, יאקובאוויטש

ל

223	ליד, א, סיגאל
169	ליד, דאס, וועפרינסקי
244	לידעלעך פאר דיר, גוטמאן
275	לידער אין ווינט, מאזע
261	לעבן, לאז מיך נישט פארגיין, משארני
241	לעבן מיינס, זוייס
102	לעבענספרייד, די, ראזענטאהל
111	לעגענדע, גערסאן-ראבינאוויטש
176	לעצטער קלאנג, דער, גלאזער
292	לעשן זיך שייטערס, כאראל

מ

297	מאסע, א, כאראל
207	מאנבלום, בורשטין
267	מאראנצן, קודלי
283	מארגענפרי, לאקספרין
56	מארגען, קניזשניק
109	מואכ-בערג, די, גערסאן-ראבינאוויטש
273	מוטער-ליד, מאזע
216	מוטער ערד, מארגאלין
109	מזרת, גערסאן-ראבינאוויטש
99	מיט גוטסקייט שטראפסטו, שמאק

5	מיט הוילף גוטש ית', רויזל פישלם
313	מיט פריש האָט אויפגעקאכט, כענקין
214	מיטן פראָסטיקן שוין פון די לאַמפּן, מאַרגאַלין
332	מיר שפּאַנען, רויטבלאַט
120	מיינע אַרעמס, בוים
163	מיינע הענט, דראַפּקין
240	מיינע טעג, ווייס
331	מייזן אויג האָט פאַרלוירן, רויטבלאַט
301	מייזן בלוט, כאַלאַדענקאָ
220	מייזן גערטנער, סיגאַל
285	מייזן געשאַנק, מייזל
151	מייזן דאַקטאָר, גאַלין
217	מייזן היים, מאַרגאַלין
233	מייזן זיין, יודיקאַ
272	מייזן טאַטע, מאַזע
156	מייזן טיש, קלינג
55	מייזן לעצטע ליכט, קניזשניק
162	מייזן מאַמע, דראַפּקין
57	מייזן מאַן איז אין אַמעריקע, קניזשניק
153	מייזן מיידעלע, גאַלין
222	מייזן פּרינץ — דער בעקער, סיגאַל
118	מייזן פּריהלינג, וואַהלמאַן־שעראַטשעק
275	מייזן קינדס קבר, מאַזע
184	מייזן שמעטל, הערשפעלד
198	מצבה, א, מאַלאַדאָווסקי

ג

64	נאַכט, די, יהודית
87	נאַכט־וואַנדלעריין, די, יאַקובאַוויטש
179	נאַקטורן, הערשפעלד
311	נויג איך זיך צום בוים, כענקין
44	נור טרעהרען, גאַלדשטיין
292	ניטאָ קיין וואַסער שוין אין קרוג, כאַראַל
326	ניט באַהאַלטן זיך וויל איך, פּיאַטיגאַרסקאַיאַ
197	ניט לאַז מיך אונטערגיין, מאַלאַדאָווסקי

ד

278	סאַנעט, קופּערמאַן
98	סאַנעטען, שמאַק

197	ס' איז גוט דעם קאפ באהאלטן, מאלאדאָווסקי
193	ס' איז נעכט אזוינע פרילינגדיקע דאָ, מאלאדאָווסקי
274	ס' האָבן קינדער אין זאָמד היינט געשפּילט, מאָזע
75	ס' האָט דער ערשטער פרילינגס-טאָג, רויזען
333	סניטקאָוו, רויטבלאַט
303	סע מרוקעט אין מיר אַ בעהיימע, כאַסיס
93	סערענאָדע, שמאַק

ע

212	עס איז אַפּריל, מאַרגאַלין
78	עס איז אַ שניי אַ שטילער, רויזען
108	עס געהט זיך אַ סאַלאַטעל, בענקענשטאדט
300	עס וועט אין מיר וואַסן, כאַלאַדענקאַ
190	עס וועלן די פרויען פון אונזער משפּחה, מאלאדאָווסקי
262	עס פאַלט אַראָפּ, משאַרני
264	עס פלאַכט און לעשט זיך, משאַרני
318	עד, זאָל זיין, אַז אַליין, טומשינסקי
87	עקרה, די, יאַקובאַוויטש
306	ערב, ליבקעס
311	ערגעץ רופּט מען, כענקין
328	ערד האָט אַפּגעאַטעמט, פּיאטיגאַרסקאַיאַ
312	ערשטער מאי, כענקין

פ

67	פאַעמע פאַר דער יוגענד, יהודית
----	--------------------------------

פ

236	פאַראַן אַזאַ מין שמאַט, מייזל
295	פאַרבוי אונזער שטוב, כאַראַל
248	פאַרטאָג, לי
192	פאַר כלות אַרימע, מאלאדאָווסקי
288	פאַרלאַזטע פרויען, מייזל
96	פאַרנאַכטען, שמאַק
307	פון יענער זייט וואַנט, ליבקעס
84	פון כלהיטדר, יאַקובאַוויטש
173	פון מיינע שלאַנקע גלידער, וועפּרינסקי
104	פון צפון-זייט האָט זיך אַ ווינטעל, שמ"ר-צובנזער
107	פּינגער, אביגיל
212	פּינפּטע עוועניו פאַרנאַכט, מאַרגאַלין

210	פּיס, וואָלפּינגער
95	פּלאַטערט אַ ווינטעל, שטאַק
97	פּליהט אום, דו ביין, שטאַק
175	פּליסט אַ שטראַם, גלאזער
123	פּערבלאַנדזשעטע, די, האַפּמאַן
125	פּערדעלע, דאַס, האַפּמאַן
258	פּראַסטיקע פּליטערלעך, פּאַטאַש-פּוקס
227	פּרוי, איך הער צום מאַן דיין רוף, שומיאַטשער
190	פּרויען-לידער, מאַלאַדאָווסקי
305	פּרי, ליבקעס
221	פּריהאַרבסט, סיגאל
266	פּרילונג, קודלי
237	פּרימאַרגן, יודיקאַ
200	פּרימאַרגן אין דאַרף, קאַרן
121	פּרעג נישט, ביילין

צ

180	צווייגלעך נאָך פּאַרטריקנטע, הערשפּעלד
140	צואה, די, אולינאווער
191	צו דעם וועל איך קומען, מאַלאַדאָווסקי
116	צו דער זון, ערדבערג
88	צו מיין טאַטען, יאַקובאַוויטש
43	צו מיין פּאַלק, גאַלדשטיין
319	צו שטוייער, לעווין
271	צוליב טאַטע-מאַמע, מאַזע
144	צומאַרגענס, אולינאווער
219	צום בלויען יונגל, סיגאל
138	צום „בעשוי“, אולינאווער
66	צום דיכטער, יהודית
185	צום וואַגאַבונד, מילעס
238	צום ליבן, יודיקאַ
239	צום מאַן, ווייס
269	צום נזיר, קודלי
325	ציגינערין, פּיאַטיגאַרסקאַיאַ
182	ציגינערקעס, הערשפּעלד
100	צי זאַל איך מיך פּערבאַרגען, שטאַק
97	צייט-מאַטיוו, שטאַק
302	צעוויקלען זיך קנאַספּען, כאַלאַדענקאַ

ק

276	קאטעדראל, דער, קופערמאן
135	קארשעלע, דאָס, אולינאווער
251	קויפט פאפיראַסן, לי
260	קומט אומרו אין נאַכטיקע שעה'ן, טשאַרני
122	קום! זילבערבערג
59	קום! פאאולא ר.
158	קום צו מיר, קלינג
273	קינדער, מאזע
124	קינדער-לידער, האַפּמאַן
249	קינדער מיינע, לי
76	קלאַפּ ניט אָן אין מיינ טיר, פיאטיגאַרסקאיא
203	קעמלען 31, קאַרן

ר

206	רוף, דער, בורשטין
252	רוימע פאַרנאַכטן, לי
89	רחל, יאקובאַוויטש

ש

141	שבת, אולינאווער
316	שווימט אָן אַ וואַלקענדעל, מוטשינסקי
159	שוועסטער מיינע, קלינג
272	שווער צו גיין, מאזע
312	שמילע גאַסן, כענקין
267	שמיפמוטערלעך, קודלי
113	שמיפערדיגע אינגעלעך, משענסטאַכאווסקא
294	שמעקעלעך, רינגעלעך, כאַראַל
142	שמערען, אולינאווער
127	שיכפוצערס חלום, א, האַפּמאַן
46	שלאַפענדע קינד, דאָס, גאַלדשטיין
145	שליחות, א, אולינאווער
189	שליסל מיינע, די, פעוונזנער
328	שמעקט די ערד מיט פּרילינג, פיאטיגאַרסקאיא
224	שנימער, סיגאל
170	שניי, וועפרינסקי
80	שנעל בליט אָפּ דאָס פעלד, רייזען
206	שעה'ן, בורשטין

228	-----	שעלט נים, שומיאטשער
54	-----	שפעטיגע רויז, א, קניזשניק
117	-----	שריען וואלט איך, שענפעלד

ת

48	-----	תחית המתים, ראפפארט
18	-----	תפילה, געלה
20	-----	תפלה לשבת, כ"ץ

L. M. Stein Publisher
 426 South Clinton Street
 Chicago, Illinois

